સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ
જીવન વૃત્તાન્ત



શ્રી સતપંથ પ્રકાશન સમિતિ

શ્રી સતપંથ પ્રેરણાપીઠ, પીરાણા, તા. દસક્રોઈ, જિ. અમદાવાદ - ૩૮૨ ૪૨૫.

સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ જીવન વૃત્તાન્ત



શ્રી સતપંથ પ્રકાશન સમિતિ

શ્રી સતપંથ પ્રેરણાપીઠ, પીરાણા, તા. દસક્રોઈ, જિ. અમદાવાદ - ૩૮૨ ૪૨૫.


ૐ
realpatidar.com
પરમ પૂજ્ય સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ (કળિયુગ) (અથર્વવેદ)
realpatidar.com

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ
જીવન વૃત્તાન્ત

ૐ

કિંમત રૂા. ૨૦/-

શ્રી સત્‌પંથ પ્રકાશન સમિતિ,
શ્રી સત્‌પંથ પ્રેરણાપીઠ, પીરાણા.
તા. દસક્રોઈ, જી. અમદાવાદ - ૩૮૨૪૨૫.

આવૃત્તિ	:	પ્રત	:	પ્રકાશન તારીખ
પ્રથમ	:	૧૦૦૦	:	૨૦-૧૧-૧૯૭૧
બીજી	:	૨૦૦૦	:	૧-૪-૧૯૮૯
ત્રીજી	:	૧૦૦૦	:	૯-૭-૧૯૯૮ (ગુરુ પૂર્ણિમા)
ચોથી	:	૨૦૦૦	:	૧૫-૧૨-૨૦૦૦
પાંચમી	:	૧૫૦૦	:	૧૦-૪-૨૦૦૫
છઠ્ઠી	:	૧૦૦૦	:	૩૦-૭-૨૦૦૭ (ગુરુ પૂર્ણિમા)
સાતમી	:	૧૫૦૦	:	૧૪-૧૦-૨૦૦૮ (શરદ પૂર્ણિમા)
આઠમી	:	૨૦૦૦	:	૧૭-૧૦-૨૦૦૯
નવમી	:	૨૦૦૦	:	૦૫-૦૪-૨૦૧૧
દસમી	:	૧૦૦૦	:	૨૪-૧૦-૨૦૧૨ (વિજ્યા-દશમી)

પ્રથમ અને બીજી આવૃત્તિના

પ્રકાશક

આચાર્યશ્રી જગન્નાથજી મહારાજ ગુરુ પુરુષોત્તમ મહારાજ

સત્‌પંથ મંદિર - ફૈજપુર, મહારાષ્ટ્ર

ત્રીજી, ચોથી, પાંચમી, છઠ્ઠી, સાતમી, આઠમી, નવમી, દસમી આવૃત્તિના

પ્રકાશક

શ્રી સત્‌પંથ પ્રકાશન સમિતિ,

પ્રેરણાપીઠ પીરાણા, તા. દસક્રોઈ, જી. અમદાવાદ - ૩૮૨૪૨૫.

ફોન : (૦૨૭૮૧૮) ૨૮૮૨૨૭, ૨૮૮૨૨૯, ૨૮૮૮૧૨.

ફેક્સ : ૦૨૭૧૮ - ૨૮૮૮૭૨.

ડિઝાઈન

મહેક ક્રિએશન - ખંભાત.

અનુક્રમણિકા

અનુક્રમણિકા

* * *

ૐ

શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણાય નમઃ

પ્રકાશકના બે બોલ

પરમ પૂજ્ય સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજની અસીમ કૃપાથી, એમના જીવન વૃત્તાંતને પુસ્તકાકારે ૧૯૭૧માં પ્રગટ કર્યું હતું. બીજી આવૃત્તિ પ્રગટ ૧૯૮૯માં સાદર રજૂ કરી. ૧૯૯૮ના વર્ષે ત્રીજી આવૃત્તિ, ૨૦૦૦ના વર્ષે ચોથી આવૃત્તિ, ૨૦૦૫ના વર્ષે પાંચમી આવૃત્તિ, ૨૦૦૭ના વર્ષે છઠ્ઠી આવૃત્તિ, ૨૦૦૮ના વર્ષે સાતમી આવૃત્તિ, ૨૦૦૯ના વર્ષે આઠમી આવૃત્તિ, ૨૦૧૧ના વર્ષે નવમી આવૃત્તિ અને આજે ૨૦૧૨ના વર્ષે દસમી આવૃત્તિ પ્રગટ કરવામાં આવી.

વિશેષતઃ મહાત્માઓનાં જીવન તથા તેમની તત્ત્વપ્રણાલી 'રત્ન' જેવી હોય છે તેની સાચી પરખ કરવામાં તત્ત્વજ્ઞ ઝવેરીઓને પણ ઘણાં વર્ષો લાગે છે, તો પછી સામાન્ય માનવીની વાત જ શી થાય ! એ જ રીતે ઉચ્ચ આદર્શ જીવન જીવવાવાળા અને સદૈવ પરમાર્થ અને સદ્‌ગતિના ઉપદેશ આપનારા મહાત્માઓનું જીવનચરિત્ર લખવું, સંભળાવવું કે પ્રચાર પ્રસારણ કરવાનું કાર્ય આપણા જેવા સામાન્ય બુધ્ધિવાળાની શક્તિ બહારની વાત છે. તેમ છતાં સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું જીવનવૃત્તાંત પ્રસિધ્ધ કરવાનું કાર્ય બની શકે તેટલું કર્યું છે.

આ જીવનવૃત્તાંત પુસ્તક, આ પહેલાં મરાઠીમાં શ્રી સત્‌પંથ મંદિર ફૈજપુરના આચાર્ય પ.પૂ. ગુરુવર્ય શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ ગુરુ ધર્મમહારાજજીએ સને ૧૯૬૭માં પ્રસિધ્ધ કર્યું હતું. આ પુસ્તકની ભાષા મરાઠી હોવાને કારણે ગુજરાતી ભાષાના ધર્મબંધુઓને તે સમજવામાં ભારે મુશ્કેલી પડતી હતી. તેથી એનું ગુજરાતીમાં રૂપાંતર કર્યું છે. વડોદરાના એક પ્રસિધ્ધ પરાડમુખ મહાત્માએ પ્રેમ અને આદરભાવથી, વિના મૂલ્યે ભાષાંતર કરી આપ્યું છે, જેઓના અમે ઘણા ઋણી છે.

આ પુસ્તકના પ્રથમ લેખક ગુરુવર્ય શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજની પ્રેરણા અને તેમના શુભ આશીર્વાદથી સત્‌પંથ ધર્મ પ્રત્યેની તેમની અસીમ શ્રધ્ધા અને સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પ્રત્યેનો પવિત્ર ભક્તિભાવ અને દિવ્ય શક્તિ અને શુધ્ધ ધર્માચરણ અર્પી ગયા છે.

સત્‌પંથ ધર્મના પ્રવર્તકના આદેશ અને સિધ્ધાંતોમાંથી ઉદ્‌ભવેલા ઉમદા સાહિત્યનું પ્રકાશન કરવાની સંપૂર્ણ જવાબદારી શ્રી સત્‌પંત પ્રકાશન સમિતિએ અપાર પરિશ્રમ વેઠીને પુસ્તક માટે મેટર તૈયાર કરવા તથા દેખભાળનું કાર્ય કરી ભક્તિનો આદર્શ બતાવ્યો છે, તેઓના પ્રયત્નથી આ પુસ્તક આટલું વહેલું વાંચકોના હાથમાં હું મૂકી શક્યો છું તે બદલ તેઓશ્રીનો આભાર વ્યક્ત કરું છું.

અંતમાં સ્વ. આચાર્યશ્રી પુરુષોત્તમદાસજી મહારાજની પ્રેરણાથી બ્રહ્મલીન આચાર્યશ્રી જગન્નાથજી મહારાજના ચરણકમળમાં વંદન કરી, **"સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ જીવનવૃત્તાંત"** ના આ પુસ્તકને આપ સૌ સુજ્ઞ પાઠકગણના કરકમળમાં પ્રસ્તુત કરું છું.

પ્રથમ અને બીજી આવૃત્તિના

પ્રકાશક

બ્રહ્મલીન આચાર્ય શ્રી જગન્નાથજી ગુરુ પુરુષોત્તમ મહારાજ

સત્‌પંથ મંદિર - ફૈજપુર - મહારાષ્ટ્ર

● ● ●

ત્રીજી, ચોથી, પાંચમી, છઠ્ઠી, સાતમી, આઠમી,
નવમી અને દશમી આવૃત્તિના

પ્રકાશક

શ્રી સત્‌પંથ પ્રકાશન સમિતિ,

પ્રેરણાપીઠ પીરાણા,

તા. દસક્રોઈ, જી. અમદાવાદ - ૩૮૨૪૨૫.

ॐ

श्री परब्रह्म परमात्माने नमः

પ્રસ્તાવના

સામાન્ય રીતે મહાપુરુષોના જીવનની આસપાસ અનેક ચમત્કારીક કથાઓ વણાયેલી હોય છે. ભગવાને પોતાની ટચલી આંગળી પર ગોવર્ધન પર્વત ઊચક્યો અથવા તો શ્રી કૃષ્ણે કે શ્રીરામચંદ્રજીએ નાની ઉંમરમાં જ અનેક રાક્ષસોનો સંહાર કર્યો, સંત જ્ઞાનેશ્વરે ભીંત ચલાવી, પાડા પાસેથી વેદ બોલાવ્યો, મીરાંબાઈએ વિષ પચાવ્યું તેમજ એકનાથ, નામદેવ, તુકારામ વિગેરે મહાન સંતો સંબંધી અનેક ચમત્કારી કથાઓ છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજની એવી અનેક કથાઓ એમના જીવનચરિત્રમાં છે પણ ચમત્કાર એ જ આવા મહાપુરુષોનું સાર સર્વસ્વ નથી હોતું. એ તો એમની સહજલીલા હોય છે. આવી ચમત્કારલીલા કેટલાક લોકો રિધ્ધિસિધ્ધિના જોર ઉપર કરે છે. રિધ્ધિ-સિધ્ધિની તાકાતના કારણે આવા ચમત્કારની વાતો સહેજમાં બની જાય છે, સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે આવા લોકોનો સખત નિષેધ કરેલો છે. રિધ્ધિસિધ્ધિના જોર ઉપર સામાન્ય લોકોને મોહમાં નાખનાર પુરૂષને મુક્તિ કદાપી મળતી નથી.

સદ્‌ગુરુશ્રીએ અનેક ચમત્કારો બતાવ્યા છે, છતાં એમની મહાનતા એવા ચમત્કારના કારણે નહોતી. એમ હોત તો તેમની ગણત્રી એકાદ 'ઓલિયા બાબા'માં થાત અને તેમની સ્મૃતિ પણ ન રહેવા પામત. ૫૦૦-૬૦૦ વર્ષ લગી તેમની જે સ્મૃતિ ટકી રહી છે તે તેમના ચમત્કારના કારણે નહીં પણ તેમણે આપેલ દિવ્ય અને અણમોલ ઉપદેશના કારણે જ રહી છે, અને તેથી જ તેમની જીવનઝરમર જાણવાની જરૂર છે, તે માટે જ આ શુભ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

સદ્‌ગુરુશ્રી ઈમામશાહ મહારાજના ચરિત્રલેખન માટે સંપૂર્ણ એવી માહિતી મેળવવામાં ઘણો પરિશ્રમ વેઠવો પડ્યો છે. હાલનું આ ચરિત્ર 'ભાભારામ સુબોધ' અને ઈમામશાહ મહારાજના પરચા' એ બે પુસ્તકો તેમજ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના ગ્રંથોના આધારે લખેલું છે. અર્થની સરળતા ખાતર મૂળ લખાણમાં નીચે લખાણ છે તે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના 'સતપંથજ્ઞાન સાહિત્ય' માંથી લીધેલું હોઈ તેના આધાર માટે

બીજાં ગ્રંથોમાંથી કેટલાક શ્લોકો આપેલા છે. આ આખુંય લેખન સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનીપ્રેરણા અને તેમના કૃપાપ્રસાદથી થયું છે.

સદ્‌ગુરુએ બતાવેલા સતપંથનું સત્યસ્વરૂપ ટૂંકમાં નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) દ્રઢ નિશ્ચય. (૨) પ્ર જ્ઞા. (૩) નિયમ.

(૧) દ્રઢ નિશ્ચય : (અ) સત્ય (આ) પુરૂષાર્થ (ઇ) પ્રેમ (ઈ) સમાનભાવ (ઉ) અહિંસા (ઊ) પરોપકાર (એ) ક્ષમા

ઉપરના તત્ત્વોનું પાલન દૃઢ નિશ્ચયથી કરવું.

(અ) સત્ય : બોલવા અને આચરણમાં હંમેશાં સત્ય અને નિષ્કપટ બુદ્ધિ અને મૃદુવાણીનું અવલંબન કરવું.

(અ) પુરૂષાર્થ : ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ.

(૧) ધર્મ : વેદોક્ત માર્ગનું યથાશક્તિ આચરણ કરવું.

(૨) અર્થ : જાત મહેનત અને પ્રામાણિકતાથી ધન મેળવવું એ સાત્વિક સંપત્તિ કહેવાય. પણ અન્યાય, જુલમ કે ખોટા માર્ગે મેળવેલી સંપત્તિનો ઉપભોગ લેનાર માણસ હીન બને છે. તેથી ન્યાય અને નીતિના માર્ગે જ ધન મેળવવું.

(૩) કામ : વિષય સેવન ઈંદ્રિયોના ક્ષણિક ઉપભોગમાં ભેરવાઈ ન રહેવું, વાસનાઓ જીતી ઈંદ્રિયો પર કાબુ મેળવવો.

(૪) મોક્ષ : વેદવિહીત મુક્તિ માર્ગની સાધના મુજબ વર્તન રાખી મુક્તિનું અંતિમ ધ્યેય પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્નશીલ રહેવું એમ કરવામાં આવશે તો જ માનવજન્મ સાર્થક થશે. અન્યથા માનવ અને પશુમાં ફરક નહીં રહે.

(ઇ) **પ્રેમ :** કોઈના પ્રત્યે દ્વેષ, તિરસ્કાર કે અદેખાઈ ન રાખતાં એકબીજા પ્રત્યે પ્રેમભાવથી રહેવું. દોષો તરફ ન જોતાં ગુણ ગ્રહણ કરી પ્રેમથી રહેવું.

(ઈ) **સમાનભાવ :** આપણામાં અને બીજામાં રહેલો આત્મા એક જ છે. એવી આત્મૌપમ્ય બુદ્ધિ રાખવી. આપણે બધાં એક જ ઈશ્વરનાં બાળકો છીએ. કોઈ નાનું મોટું નથી એ દષ્ટિથી બધા સાથે બંધુભાવથી રહેવું.

(ઉ) **અહિંસા :** સતપંથ માર્ગમાં અહિંસાનું એ એક મહાન તત્ત્વ છે. પશુ, પક્ષી કે અન્ય પ્રાણીને મારવાથી જ હિંસા થાય છે એમ નથી, પણ માર ! એટલું કહેવાથી કે લાગણી દુભાવવાથી પણ હિંસા થાય છે એ નૈતિક અધઃપતન થાય છે.

(ઊ) **પરોપકાર :** સન્માર્ગે જનારા પ્રત્યેકને મદદ આપવા હંમેશાં તૈયાર રહેવું. શુધ્ધબુદ્ધિથી અને નિષ્કામભાવથી દુઃખીજનોની સેવા કરવી અને દરેકના કલ્યાણની ભાવના રાખવી. તેમજ સત્પુરૂષોની સેવા કરવી.

(એ) **ક્ષમા :** આપણને દુઃખ કે કષ્ટ આપનારને ક્ષમા આપવી એ આપણી ફરજ છે.

(૨) **પ્રતિજ્ઞા :**

(અ) સતપંથની દરેક પ્રતિજ્ઞાનું પાલન કરવું. : સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે વ્યવહાર, કર્તવ્યપાલન અને ધર્મકાર્યમાં કેવી રીતે આચરણ રાખવું તે સંબંધે કરેલા નિયમોનું પાલન કરવું.

(આ) બાળકોને સતપંથની શિખામણ આપવી : પોતાના સંતાનોને બાળપણથી જ ધર્મશિક્ષણ પણ આપવામાં આવશે તો જ સંસ્કૃતિ ટકશે.

(ઇ) અંધશ્રધ્ધાનો ત્યાગ અને જ્ઞાનદષ્ટિનું અવલંબન : અજ્ઞાન કે અંધશ્રધ્ધાથી રહેવામાં ખતરો છે. તેથી વેદ-ઉપનિષદો વિગેરે સતશાસ્ત્રો ઉપર તેમજ સદ્‌ગુરુશ્રીના વચન ઉપર દઢ શ્રધ્ધા અને નિષ્ટા રાખવી.

(૩) **નિયમ :**

(અ) શરીર શુદ્ધિ (આ) હૃદય શુદ્ધિ (ઇ) વ્રત (ઈ) ઉપાસના (ઉ) ધ્યેય.

(અ) **શરીર શુદ્ધિ** : લાઈસૂતક (વૃધ્ધિ-જનનશૌચ), બાળ પ્રસવ, થયા પછી સ્ત્રીએ સવા મહિનો એટલે ૪૦ દિવસ અને ગોત્રજોએ ૧૧ દિવસ સુધી સૂતક પાળવું, મરણ સૂતક - મરણ પ્રસંગે ગોત્રજોએ ૧૧ દિવસ સુધી સૂતક પાળવું, રજસ્વલા સ્ત્રીએ ૪ દિવસ સુધી કોઈને સ્પર્શ કરવો નહીં. સ્નાન શૌચાદિ બાબતોમાં શાસ્ત્ર મુજબ વર્તવું અને સદ્ગુરુ વચન મુજબ તીર્થ મંત્રોપચારાદિથી શુદ્ધ થવું.

(આ) **હૃદય શુદ્ધિ** : અમલી (કેફી) પદાર્થો એટલે લસણ, ડુંગળી, હિંગ, તમાકુ, અફીણ, ગાંજો, ભાંગ, તાડી, માંસ-મદિરાં વિગેરે નિષેધ વસ્તુઓનો ત્યાગ કરવો, કારણ કે આ પદાર્થોના સેવનથી માણસને નુક્શાન થાય છે અને પ્રભુભજનથી પરાવૃત્ત થવાય છે. વ્યાજ, સવાઈ વ્યાજ અને પરસ્ત્રીગમન-ચિંતનથી પણ મનુષ્યને હીનતા આવે છે. તેનાથી માણસ આત્મચિંતનથી દૂર રહે છે અને આસુરી સંપત્તિ વધે છે. આ મહાપાપથી મનુષ્યનું અધઃપતન થાય છે. તેથી વેદમાં નિષેધ કરેલી વસ્તુઓનો ત્યાગ કરી સાત્વિક અન્ન અને પદાર્થોનું સેવન કરવું. આથી હૃદયશક્તિ થાય છે, મન પ્રભુભજનમાં તલ્લીન થાય છે, દૈવીસંપત્તિ વધે છે.

(ઇ) **વ્રત** : યુગધર્મ મુજબ દરેક મહિનાની સુદી બીજનું એટલે કે ચંદ્રદર્શનનું વ્રત કરવું, તેમજ શુક્રવારના રોજ ચંદ્રદર્શનનુ મહાન વ્રત કરવું, (બુધવારના રોજ અમાસ, ગુરુવારના રોજ પ્રતિપદા અને શુક્રવારે ચંદ્રદર્શન હોય તો તે કલિયુગની તિથિ હોવાથી એ મહાન વ્રત કહેવાય છે.) તેમજ દસવંત, સુક્રિત, પુણ્યતિથિ, શ્રાધ્ધ, ઉત્તરકાર્ય, પિંડ શ્રાધ્ધ વગેરે બાબતો સતપંથ પૂજાવિધિ પ્રમાણે કરવાં. રામનવમી, ગોકુળ અષ્ટમી, અગિયારસ, ચૌદશ, અમાસ, ચતુર્થી અને ગુરુપૂનમ એ તિથિનું વ્રતપાલન પણ કરવું.

(ઈ) **ઉપાસના** : દરરોજ સ્નાન કરી પ્રાતઃ સંધ્યા અને સાયંસંધ્યા કરવી, જ્યોતિનું અને પ્રણવબ્રહ્મનું ધ્યાન અને પરમેશ્વરનું અને સદ્‌ગુરુનું ચિંતન કરવું તેમજ સતપંથના વચનાનુસાર ઘટપાટ પૂજા કરી ગુરુ મંત્રનું નામસ્મરણ કરવું.

(ઉ) **ધ્યેય** : હાલના સમયમાં ધ્યેયપુરુષ શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ ભગવાનના પરમપવિત્ર સ્વરૂપનું મનમાં ધ્યાન ધરી તેમનું સ્મરણ - ચિંતન હંમેશાં કરવું અને મોક્ષપ્રાપ્તિનું ઉજ્જવળ ધ્યેય નજર આગળ રાખી આત્મોન્નતિ માટે દૃઢ નિશ્ચયથી પ્રયત્ન કરવો, એ જ સતપંથનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ છે. દરેકે આ પ્રમાણે વર્તવા પ્રયત્ન કરવો.

યુગધર્માનુસાર આ ભાવપ્રણાલી જનતાને માટે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજની થયેલી અપૂર્વ લીલા વાંચકો સમક્ષ મૂકવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે. સદ્‌ગુરુના અત્યંત સમર્થ અવતારનું આ અલૌકિક ચરિત્ર છે. એનું શ્રવણ કરનારનું કલ્યાણ જ થશે એ બદલ અમને પોતાને લેશમાત્ર શંકા નથી. આ ચરિત્રગ્રંથ જે કોઈ વાંચશે તે તમામને સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો દૈવી પ્રેમ, અંતઃસ્ફૂર્તિ આપે એવી અમારી તેમના ચરણે નમ્ર પ્રાર્થના છે.

શ્રી સતપંથ પ્રકાશન સમિતિ
સતપંથ પ્રેરણાપીઠ - **પીરાણા.** તા. દસક્રોઈ
જી. અમદાવાદ - ૩૮૨૪૨૫

ॐ

શ્રી સદ્ગુરુ સમર્થ

નિવેદન

गुरुः सदा दर्शयिता प्रवृत्ति तीर्थं व्रतं योगतपादिधर्मान् ।
आचारवर्णादिविवेकज्ञान् ज्ञानं परंभक्ति विवेकयुक्तम् ॥
गुरु भजे शास्त्रमार्ग वर्तोनी । तीर्थ व्रत योग तपादिमुनि ।
आचारवर्णादि ज्ञानी । ज्ञानपरमभक्ति विवेकयुक्त ॥१४१॥
याकारणे श्रीगुरुसी । भजावे शास्त्र मार्गेसी ।
तीर्थव्रतयाग तपासी । ज्योतिस्वरुप असे जाणा ॥१४२॥
आचारधर्म वर्णश्रमासी । विवेकधर्म मार्गेसी ।
भक्तिवैराग्य युक्तासी । गुरुजी मार्ग दाविणार ॥१४३॥
गुरु सर्व देव समान । गुरु विण पार नाही ।
गुरु सेविता सर्वसिध्धि । होती परियेसा त्रिशुध्धि ॥१४४॥
- गुरु चरित्र अ. २ रा.

ખરેખર ગુરુમહિમાનું વર્ણન કરીએ તેટલું ઓછું જ છે. ગુરુ એ જ્યોતિ સ્વરૂપ છે. એટલે જે પ્રમાણે દીપ પ્રજવલીત થવાથી અંધારું દૂર થાય છે તે પ્રમાણે ગુરુ પોતાના શિષ્યના અંતરમાં રહેલું અજ્ઞાનરૂપી અંધારું દૂર કરે છે. સદ્ગુરુશ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે -

"ગુરુ દીવો ગુરુ દેવતા, ગુરુ બીના ઘોર અંધારા,
ગુરુ બીના જુગતી નહી, ગુરુ બીના મુગતિ નહિ ।"

ગુરુ શિષ્ય પાસેથી તીર્થવ્રત યાગ વિગેરે કરાવી તેમને વિવેક જ્ઞાન શીખવાડે છે અને જ્ઞાનયુક્ત ભક્તિ તથા ભક્તિયુક્ત વૈરાગ્ય સ્વીકારવા કહી પરમેશ્વર સ્વરૂપમાં લીન કરાવે છે. તેથી ગુરુ ઈશ્વર સમાન છે. ગુરુ આપણા માર્ગદર્શક છે, તેમના વિના આપણી જીવન નૌકા કિનારે પહોંચતી નથી. ગુરુ એ આપણી જીવનનૌકા ભવસાગર પાર કરાવનાર નાવિક છે. ગુરુની સેવા કરનારને સિધ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમની સેવાથી કાયા, વાચા અને મનની શુદ્ધિ થાય છે.

પૂ. રામદાસ સ્વામી દાસબોધમાં કહે છે -

ब्राह्मणे पाविजे देवाधिदेवा । तरी किमर्थ सद्गुरु करावा ।
ऐसे म्हणाल तरी निजठेवा । सद्गुरु विण नाही ॥

બ્રાહ્મણ વિગેરેના લીધે જો ઈશ્વરની પ્રાપ્તિ થતી હોત તો સદ્‌ગુરુ કરવાની શી જરૂર છે ? બ્રાહ્મણ સ્વધર્મ કર્મમાં પૂજનીય હોય તો પણ સદ્‌ગુરુ કૃપા વિના જ્ઞાન પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સદ્‌ગુરુ એ આપણો ખજાનો છે. સદ્‌ગુરુ સિવાય જેણે જ્ઞાન મેળવ્યું તે જ્ઞાન નહિ પણ માત્ર શ્રમ છે. જન્મ-મરણના ફેરા ટાળવા હોય તો હંમેશાં સદ્‌ગુરુનું શરણ લેવું જોઈએ. કેમકે તેમની કૃપાદૃષ્ટિથી જ બધી ઉપાધિમાંથી મુક્ત થઈ શકાય છે. તેથી જ કહ્યું છે કે -

ध्यानमूलं गुरुमूर्तिः पूजामूलं गुरुः पदम् ।
मंत्रमूलं गुरुर्वाक्यं मोक्षमूलं गुरुः कृपाः ॥

માણસે ગુરુનું ધ્યાન ધરવું, ગુરુચરણની પૂજા કરવી, ગુરુમંત્ર જ બોલવો કારણ ગુરુકૃપાથી જ મુક્તિ મળે છે.

ગુરુ કૃપા ન હોય તો અધોગતિ થઈ જન્મ નિષ્ફળ જાય છે. તેથી ગુરુ કૃપા માટે તાલાવેલી હોવી જોઈએ. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે -

"લાગી રે જેને મન વીંખે । તેના અંતરમાં આનંદ જોયે ॥"

આ લીટી મનમાં બરાબર ઠસી જાય અને મનમાં સદ્‌ગુરુ વિષે દૃઢ શ્રધ્ધા અને અતુલ નિષ્ઠા જાગે તેને જ ગુરુકૃપાનો લાભ થઈ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ થાય અને ભવબધ તૂટી પરમાનંદની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેથી સદ્‌ગુરુનો ઉપદેશ આપણે કૃતિમાં ઉતારવો એમ જ મહત્તા છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી કહે છે કે -

કરણી બીના કેમ પામીએ ।
ઈહા કહ્યું કરણી કમાવસો તો પામસો વૈકુંઠવાસજી ॥

જે સદ્‌ગુરુ વચનનું પાલન કરતો નથી તે અવિદ્યાથી નરકવાસ પામે છે. વેદશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, સદ્‌ગુરુ કૃપાસિંધુ હોય છે. આખી સૃષ્ટિના હોય છે. તે મેઘ સમાન હોય છે. જેમ મેઘમાંથી સતત વરસાદ વરસે છે, પણ ઊંચી જગાએ તેનું ટીપું સરખું રહેતું નથી. નીચાણવાળા ભાગમાં પાણી ભેગું થાય છે તેવી જ રીતે સદ્‌ગુરુએ આપેલ જ્ઞાન યોગ્યતા (લાયકાત) મુજબ ગ્રહણ થાય છે. ઘમંડી, દાંભિક અને અભિમાની લોકો પાસે જ્ઞાનનું

ટીપું પણ નથી હોતું, પણ નીચે એટલે નમ્ર અને દઢ શ્રધ્ધાવાળાને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી જ સદ્‌ગુરુની સરખામણી કોની સાથે કરવી તે કહેવું કઠણ છે. તેમને કલ્પવૃક્ષ સાથે સરખાવીએ તો તે પૂરતું નથી, કારણ કે કલ્પવૃક્ષ તો માગેલી અને કલ્પેલી વસ્તુ આપે છે, પણ સદ્‌ગુરુ તો નહિ કલ્પેલી કામના પૂરી કરે છે. આરીતે ભેદ શ્રૃતિ સ્મૃતિમાં જેમની ખ્યાતિ છે એવા સદ્‌ગુરુના ચરણકમળની સેવા કરી તેમના જ ચરણનું ધ્યાન ધરવું તો મુક્તિ મળી શકે, શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે -

"गुरुः पिता गुरुर्माता गुरुवे परः शिवः ।
शिवे रुष्टे गुरस्त्राता गुरौ रुष्टे न कच्चन ॥"

ગુરુ આપણા માતાપિતા છે. ગુરુ એ જ સાક્ષાત પરબ્રહ્મ છે. જો ઈશ્વરનો કોઈના ઉપર કોપ થાય તો પણ શ્રધ્ધાથી તે ગુરુને શરણે જાય તો ગુરુ જ રક્ષણ કરે છે. પણ ગુરુનો કોપ થાય તો તેનું રક્ષણ દેવ પણ કરી શકતા નથી. વળી જો કોઈના ઉપર ઈશ્વર પ્રસન્ન થાય તો તે કહેશે કે તું પહેલો ગુરુને ઓળખ, જો ગુરુ જ પ્રસન્ન થાય તો પ્રતયક્ષ જ તેના આધીન છે એમ સમજવું.

"गुरु ब्रह्मा गुरुविष्णुः गुरुदेवो महेश्वरः ।
गुरु साक्षात् परब्रह्म तस्माद् गुरुमुपाश्रयेतः ॥"

ગુરુ એજ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ છે અને ગુરુ એ જ પરબ્રહ્મ છે તેથી માણસે ગુરુનો જ આશ્રય લેવો.

મનુષ્યમાત્રને જ્ઞાન આપે તે ગુરુ, કારણ **"જેનાથી જ્ઞાન મળે તે ગુરુ"** એવું શાસ્ત્રવચન છે.

गुशब्दस्त्वंधकरोऽस्ति रुशब्दस्तन्निरोधकः ॥

'ગુ' એટલે અંધારું 'રુ' એટલે તેનો નાશ કરનાર, આ રીતે ગુરુ એ જ અજ્ઞાનરૂપી અંધકારનો નાશ કરનાર છે. મનુષ્ય અજ્ઞાની હોવાથી જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે ગુરુની જરૂર હોય છે, કારણ જ્ઞાન વગર મુક્તિ નથી અને ગુરુ વગર જ્ઞાન મળતું નથી. **'नास्ति तत्वं गुरोः परम् ।'** ગુરુ કરતાં શ્રેષ્ઠ એવું બીજું કોઈપણ તત્ત્વ નથી. સદ્‌ગુરુ સમાગમ દુર્લભ હોય છે સતપંથ જ્ઞાન સાહિત્યમાં કહ્યું છે કે -

પૂર્વ જન્મનો ભાગ્ય અમારો, કી ભાઈ સંચો અમારો ।
ઈસ દિન ગુરુ બ્રહ્માજી મલીયા કી ભવભંજન ઈસ ગુરુ સે ટલીયા ॥

અમારા પહેલાંના જન્મનું ભાગ્ય આજે ઉદય પામ્યું. તેથી પ્રત્યક્ષ આવા સદ્દગુરુ બ્રહ્મા જ અમને આજે મળ્યા, જેના કારણે અમારો ભવબંધ સમૂળ દૂર થયો, આવો ભવબંધન દૂર કરનારા સદ્દગુરુ મળવા દુર્લભ હોય છે, એક સંતે કહ્યું છે કે -

सतगुरु गुरु बहु अंतरो, जो दिवस अरु जाण ।
गुरु बतावे वैकुंट तो, सद्गुरु दे निजधाम ।।

ગુરુ અને સદ્દગુરુમાં ફેર છે. ગુરુ વૈકુંઠ માર્ગ બતાવે છે તો સદ્દગુરુ બ્રહ્મમાં લીન થવાનો માર્ગ બતાવે છે. મુક્તિ માર્ગ બતાવે છે. ગુરુ તો અનેક હોય છે પણ સદ્દગુરુ જે બારે કળાથી યુક્ત હોય તે જ ખરા સદ્દગરુ કહેવાય. વેદશાસ્ત્રમાં સદ્દગુરુની બાર કળા નીચે મુજબ છે.

(૧) જે પૂર્ણચંદ્ર પ્રમાણે નિર્મળ હોય છે. (૨) જે સૂર્ય પ્રમાણે તેજસ્વી. (૩) અગમ્યરૂપ બતાવનાર. (૪) અગમનિગમ જાણનાર. (૫) જેમના પગ ઉપર પદ્મ હોય. (૬) જેમના જમણા પગનાં અંગુઠામાં તીર્થ જેટલો મહિમા છે. (૭) જેમનીઆંખમાં ઉંઘ હોતી નથી અને જે આખુંય જગત એકરૂપ જુએ છે. (૮) જેમના પગ જમીનને અડતા નથી એટલે જેમની ગતિ મનની ગતિ પ્રમાણે છે. (૯) જે સત્વ, રજ, તમાદિ ગુણોથી પર હોય અને જેમની આંખો અત્યંત તેજસ્વી હોય છે. જે પોતાના મુખમાં ચૌદ ભુવન બતાવે છે એટલે ચૌદ ભુવનની અને અખિલ બ્રહ્માંડની માહિતી આપે છે અને જન્મતાં જ બધા વેદ બોલી બતાવે છે. (૧૧) જેમની શક્તિ દેવ અને દાનવો કરતાં વધારે હોય છે. (૧૨) જે જીતેન્દ્રિય હોઈ બધાની મનોકામના પૂરી કરે છે. આ પ્રમાણે બારે કળાથી યુક્ત હોય તેજ સદ્દગુરુ - યુગગુરુ - કહેવાય. નહિ તો -

गुरुवो बहवः सन्ति शिष्यवित्तापहारकाः ।
दुर्लभः सद्गुरुर्देवि शिष्यव्हत्तापहारकः ।।

ગુરુ ગીતામાં પાર્વતીજીને શંકર કહે છે કે 'શિષ્યનું ધન હરણ કરનારા ઘણા ગુરુ હોય છે પણ શિષ્યના હૃદયનો તાપ હરણ કરનારા ગુરુ દુર્લભ હોય છે.' તેથી જે મહાપુરુષની કૃપાથી અજ્ઞાન દૂર થઈ જન્મમરણના ફેરામાં મુક્તિ મળે તેજ ગુરુ કહેવાય. જીવને ભવબંધનમાંથી મુક્ત થવાની ઈચ્છા હોવા છતાં માયા અને મોહની ભ્રમણાના અંતરાયો દૂર કરવાની તેનામાં શક્તિ હોતી નથી. પ્રસંગે ત્રિવિધ તાપથી ગ્રસ્ત થયેલા સંસારી

જીવને મનની શાંતિ અને આનંદ આપનાર ગુરુની જરૂર હોય છે. ગુરુ એકાદ શિષ્યની નજીકમાં શરીરથી નહિ હોય છતાં ગુરુ વચન ઉપર શિષ્યની અડગ શ્રધ્ધા હોય તો પણ ગુરુ પ્રેરણાથી તેવા શિષ્યને પરમપદનું જ્ઞાન થાય છે. એકલવ્યનું ઉદાહરણ આના માટે પૂરતું છે. અર્જુનને ઉપદેશ આપતી વખતે ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ કહે છે -

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ।।

भ. गीता अ. ४/३९

જ્ઞાન પ્રાપ્તિ માટે આતુર થયેલા જીતેન્દ્રિય એવા શ્રધ્ધાવાન માણસને આ જ્ઞાન મળે છે. આ જ્ઞાન થવાથી તરત જ શાંતિ મળે છે. સદ્ગુરુ - મહિમા આમ અતકર્ય અગોચર છે. તેથી સદ્ગુરુની સ્તુતિ પરમાત્મ-સ્વરૂપમાં કરવામાં આવી છે.

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिम्,
द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
एकंनित्यं विमलमचलं सर्वधी साक्षीभूतम्,
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ।।

જેનો આનંદ બ્રહ્મમાં હોઈ જે પરમસુખદાયક છે જે કેવળ જ્ઞાનમૂર્તિ અને સુખદુઃખાધિ દ્વન્દ્વોથી પર છે, જે આકાશ જેવો નિર્લેપ નિરૂપાધિક અને તત્વમસિ એ મહાવાક્યથી ઓળખી શકાય તેવો છે. જે નિત્ય અદ્વિતીય, અવિદ્યાદિ મળદોષરહિત સ્થિર, સર્વની બુધ્ધિને સાક્ષીભૂત, ભાવાતીત, ત્રિગુણાતીત છે એવા સદ્ગુરુને હું પ્રણામ કરું છું.

જેમણે ઉપરના ગુણયુક્ત સદ્ગુરુ મળે તે ધન્ય છે. જન્મથી જ તેજસ્વી એવા જ્ઞાની લોકો સર્વવિદ્યામાં પારંગત હોય છે. આવા મહાપુરૂષોના માત્ર ચરણસ્પર્શથી અવલોકનથી તેમના સ્થાનના સ્મરણ માત્રથી સાધકને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ થાય છે. તેમના દર્શનથી કેટલાયની બીમારી દૂર થાય છે. ચંડાલ જેવા હલકી યોનીના લોકોને પણ મુક્તિ મળે છે. આવા મહાન સદ્ગુરુના ચરણતીર્થના પ્રભાવથી અજ્ઞાન દૂર થઈ મુક્તિ સુલભ થાય છે તેમના ચરણતીર્થના મહીમા માટે સતપંથ જ્ઞાનદીપ સાહિત્યમાં કહ્યું છે કે -

એક બુંદ ચરણામૃતતણો, સપ્ત સમુદ્ર નહિ તોલ ।
જગ સારા પ્યાસા ફિરે, પીવે સિંચન હાર રે ॥

સદ્‌ગુરુ ચરણામૃત શ્રધ્ધાવાન માણસને અમૃત સમાન છે પણ ગફલત કરનાર અને ઢોંગી લોકોને તે પાણી જેવું લાગે છે, જેથી માણસે પૂર્ણ શ્રદ્ધાથી ગુરુ ચરણામૃતનું પાન કરવું જેથી ઉંચી ગતિ પામવાનું જ્ઞાન મળે છે. સદ્‌ગુરુ ત્રિકાલજ્ઞ એટલે ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાનકાળ જાણનારા હોય છે. તેમજ તે ત્રિગુણાતીત અને સમદર્શી હોય છે. ઈશ્વર પણ તેમના આધિન હોય છે. આ બધું તેમની તપશ્ચર્યાનું ફળ છે.

જ્યારે ધર્મનો લોપ થાય છે, ભિન્ન ભિન્ન ધર્મનો પરસ્પર સંઘર્ષ થાય છે ત્યારે તેમને માર્ગદર્શન કરવા યુગગુરુ દુનિયામાં પ્રગટ થાય છે. શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું છે કે --

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दूष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥

श्रीमद् भगवद् गीता अ. ४ श्लोक ७-८

જ્યારે જ્યારે ધર્મ ક્ષીણ થઈ અધર્મ જોર કરે છે ત્યારે હું અવતારરૂપે પ્રગટ થાઉં છું. સજ્જનોના રક્ષણ માટે, દુર્જનોના સંહાર માટે અને ધર્મની સ્થાપના કરવા માટે હું યુગે યુગે પ્રગટ થાઉં છું.

ઈશ્વરે અવતાર લેવાનું કારણ આ બે શ્લોકોમાં જણાવ્યું છે, જે ધર્મના લીધે સમાજનું ધારણ પોષણ થાય છે તે ધર્મ નિસ્તેજ અને ક્ષીણ થાય અને અધર્મ જોર પકડે, માનવ જાતિની અધોગતિ થઈ સૃષ્ટિચક્ર બગડવા લાગે ત્યારે એ ચક્ર વ્યવસ્થિત કરવા અને સમાજની બગડેલી ગતિ ઠીક કરવા માટે ઈશ્વરનો અવતાર હોય છે. ધર્મવિરોધક તત્ત્વોનો સંહાર, સજ્જનોનું રક્ષણ અને ધર્મ પ્રસ્થાપના કરવા માટે ઈશ્વર અવતાર ધારણ કરે છે. ધર્મના મૂળ તત્ત્વો સનાતન અને કદાપિ ન બદલવાના હોય છે તો પણ ધર્મના આચરરૂપી બાહ્યંગ પરિસ્થિત મુજબ બદલાય છે. આથી જે યુગમાં ભગવાન પ્રગટ થાય છે, ત્યારે તે સમયને અનુકુળ હોય એવા ધર્મની તે સ્થાપના કરે છે. મત્સ્ય, કુર્મ વગેરે દસ અવતારોનું ધર્મસ્થાપનાનું સ્વરૂપ

અંતરંગમાં એક હોવા છતાં બહારથી જુદું દેખાય, તેનું કારણ યુગધર્મ છે. 'યુગે યુગે' એનો અર્થ દરેક યુગમાં એવો થાય છે, પણ ઈશ્વરના અવતાર એક જ યુગમાં અનેકવાર થાય છે અને જે તે સમયને અનુરૂપ એવો અવતાર ધારણ કરે છે. તે જ પ્રમાણે સદ્‌ગુરુનું પણ હોય છે. ઈશ્વરના અવતાર પહેલા સદ્‌ગુરુ સત્યનો માર્ગ દોરી આપે છે.

સત્યયુગમાં ઈશ્વરના ચાર અવતાર થયા તે વખતે "સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા" અમરતેજ ઋષિ સ્વરૂપે સદ્‌ગુરુ હતા, તેમણે ઈશ્વરને જાણવા માટે દરેક અવતારના પહેલા સતપથ ધર્મને પ્રકાશીત કર્યો. પણ જેમણે તે યુગ ધર્મને માન્યો નહિ એવા દૈત્ય શંખાસૂર, મધુકૈટક, મયદાનવ, હરિણ્યકશિપુ આદિ ધર્મને ક્ષીણ કરવા લાગ્યા, ષડ્‌વિકારોને આધીન થઈ અધર્માચરણ કરવા લાગ્યા, સાધુ સંતોને રંજાડવા લાગ્યા ત્યારે પૃથ્વી ઉપરનો ભાર દૂર કરવા માટે ઈશ્વરને શ્રી મત્સ્ય, શ્રી કુર્મ, શ્રી વરાહ અને શ્રી નૃસિંહ એ અવતાર ધારણ કરવા પડ્યા. આ અવતારોએ દૈત્યનો સંહાર કરી ધર્મ સુવ્યવસ્થિત કર્યો. ત્યાર પછી ત્રેતાયુગમાં બલી, સહસ્ત્રાર્જુન, રાવણ વગેરે રાક્ષસોના સંહાર માટે ઈશ્વરે શ્રી વામન, શ્રી પરશુરામ, શ્રી રામ એવા અવતાર લીધા. તે વખતે બ્રહ્મર્ષિ વશિષ્ઠ યુગગુરુ હતા. તેમણે દોરી આપેલા સતપંથ યુગધર્મને ઉપરના દૈત્યોએ ગણકાર્યો નહીં. તેથી ઈશ્વરને ત્રણ અવતારો લેવા પડ્યા. !!

તે જ પ્રમાણે દ્વાપર યુગમાં સદ્‌ગુરુ પદ વેદમૂર્તિ વ્યાસમુની પાસે હતું. સતપંથ યુગ ધર્મને કંસ, દુર્યોધન વગેરે કૌરવોએ નહીં માનવાથી તેમનાં સંહાર માટે ઈશ્વરે શ્રી કૃષ્ણ અને શ્રી બુધ્ધ એ રીતે અવતાર ધારણ કર્યા. હાલ કલિયુગમાં એ યુગગુરુનું પદ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજને પ્રાપ્ત થયું છે. ઈશ્વરી અવતારની જાણ કરી તેમણે સતપંથ ધર્મને પ્રકાશીત કરેલા યુગધર્મમાં અનેક મહત્વની બાબતોનો સમાવેશ છે જેનું અહીં ટૂંકમાં વર્ણન કરેલ છે.

સત્ય, ત્રેતા અને દ્વાપર એ ત્રણ યુગોમાં ભક્તોનો ઉદ્ધાર, દુષ્ટોનો સંહાર અને ધર્મની સ્થાપના કરવા માટે ઈશ્વરના નવ અવતારો થયા. તે પૈકી પહેલા સત્યયુગમાં ચાર, ત્રેતા યુગમાં ત્રણ અને દ્વાપર યુગમાં બે એમ કુલ નવ અવતારો થયા. હાલ કલિયુગમાં દશમો અવતાર થવાનો છે પણ તેનો પ્રભાવ કલિયુગની શરૂઆતથી જ જણાવા લાગ્યો છે. સૂર્યોદય પહેલા

પ્રભા ખીલી સંધી પ્રકાશ દેખાય છે તે પ્રમાણે આ પછી જે અવતાર થવાનો છે તેનો ઉદય પહેલા સંધી પ્રકાશ દેખાવા લાગ્યો છે અને તેથી સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે -

ઉગ્યા તેને વંદિએ, વારો તેની આણ ।
યુગના સ્વામીને ઓળખીએ, તેના કરો વખાણ ॥

ઉગનારને વંદન કરી તેનું વચન પાળવું જોઈએ. દાખલા તરીકે એકાદ મોટી વ્યક્તિ વડાપ્રધાન કે રાષ્ટ્રપતિ જેવા પદે હોય ત્યારે તે જે હુકમ કરે તે બધાએ પાળવો જ જોઈએ. પણ તે જ વ્યક્તિ થોડા દિવસ પછી અધિકાર પદેથી દૂર થાય, નિવૃત્ત થાય ત્યારે સત્તા જવાથી તેનો હુકમ કોઈ પાળે નહીં. તે જ પ્રમાણે અવતાર પુરુષનું પણ છે. જે સમયમાં જે અવતારનીસ્થાપના થઈ હોય તે સમયમાં તે અવતારને જ માનવો જોઈએ, નહીં તો સૃષ્ટિ નિયમનો ભંગ થઈ તેના માટે આપણને દુઃખ શોષવું પડશે. એમ ન હોત તો ઈશ્વરને જુદા જુદા અવતાર લેવાનું શું કારણ હતું ? તેથી હવે થનાર અવતાર સંબંધી આપણે જાણવું જોઈએ, તેને નમવું જોઈએ. સદ્ગુરુશ્રી ઈમામશાહ મહારાજકહે છે !

દસહિ અવતાર એક કરી સેવો, પાત્ર દુજા મત જાણો રે ।
જેણે નહિ માન્યા તેણે, સબ કુછ ખોયા તેને યમકા ફાસા રે ॥

ઈશ્વરના જુદા જુદા સમયે થયેલા અવતારો બાહ્યદૃષ્ટિથી જુદા જુદા દેખાતા હોય તો પણ અંતરંગમાં એક જ છે. એક જ ઈશ્વરના જુદા જુદા રૂપો છે. શ્રી મત્સ્ય એજ કુર્મ, એજ શ્રી વરાહ, એજ શ્રી નૃસિંહ, એજ શ્રી વામન, એજ શ્રી પરશુરામ, એજ શ્રીરામ, એજ શ્રીકૃષ્ણ, એજ શ્રી બુધ્ધ, અને એજ શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ, આમ આ દશે અવતાર એક જ છે એમ માનીઅદ્વૈતભાવથી ભજનારને ભક્તિનો લાભ થશે. તેમને નહીં માનનારે જાણે સર્વસ્વ ગુમાવ્યું એમ સમજવું. એને યમરાજનો ફાંસો લાગ્યા વગર નહિ રહે. !!

આ રીતે દશે અવતારોને માનવા જ જોઈએ. પણ જે નવ અવતાર થઈ ગયા તેમને વંદન કરી, આજે જેમને એ અધિકાર સુપ્રત થયેલો છે એવા દસમા શ્રી નિષ્કલંકી અવતારને જ આપણે ઓળખી તેમની ભક્તિ કરવી જોઈએ. એમ સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું છે. આ પછી પ્રગટ થનારા શ્રી નિષ્કલંકીનારાયણ અવતાર સંબંધી આગમજ્ઞાનનું કથન

તેમણે કર્યું છે તે આગમ 'શ્રી દશાવતાર' નામના ગ્રંથમાં છે.

ત્રેતાયુગમાં 'વાલીયા' નામનો કોળી વટેમાર્ગુઓને લૂંટી તેના ઉપર પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો હતો. તેને નારદજીએ એક દિવસ આ પાપકર્મથી પરાવૃત્ત કરી રામનામનો જાપ કરવા પ્રેર્યો. પણ તે વખતે શ્રી પરશુરામ અવતાર અસ્તિત્વમાં હતો. શ્રી રામ પ્રગટ નહોતા છતાં નારદજીએ વાલાને રામનામનો જાપ આપ્યોઅને તે વાલામાંથી 'વાલ્મિકી' ઋષિ થયો. શ્રીરામ અવતાર પ્રગટ થતાં પહેલાં તેમણે રામાયણ લખ્યું. એ રામાયણ મુજબ જ શ્રીરામનું આચરણ કહ્યું. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે પણ હવે પછી થનારા દસમા અવતાર શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણનું આગમ લખી રાખ્યું છે.

ત્રેતાયુગમાં શ્રી પરશુરામનો અવતાર થયો તેમની પછી જ શ્રીરામ અવતર્યા તે વખતે શ્રી પરશુરામ જીવતા હતા. શ્રી પરશુરામે ૨૧ વખત પૃથ્વી નિઃક્ષત્રિય કરી હતી. ત્યારબાદ શ્રીરામ ક્ષત્રિય કુળમાં અવતર્યા. તેમને સીતા સ્વયંવર વખતે 'જયંબક' નામના ધનુષ્યનો ભંગ કર્યો, તે વખતે શ્રી પરશુરામે વિચાર કર્યો કે મેં ૨૧ વખત ક્ષત્રિયોનો સંહાર કર્યો છતાં ક્ષત્રિય શ્રી રામ હજુ શી રીતે રહ્યા ? તેથી તેમણે શ્રી રામનો સામનો કર્યો. બંને એક જ ઈશ્વરના અવતાર હોવા છતાં તેમની વચ્ચે યુધ્ધ શી રીતે થયું એવા પ્રશ્નો ઉભા થાય છે. પરંતુ લોકોને બોધપાઠ આપવા માટે તેમને સિધ્ધાંત ખાતર આવું કાર્ય કરવું પડે છે. બંનેની વચ્ચે યુધ્ધ શરૂ થયું ત્યારે શ્રી પરશુરામે ધનુષ્યનો ટંકાર કરી શ્રીરામ ઉપર બાણ છોડતા ત્યારે શ્રીરામની માત્ર નજરથી જ એ બાણનું પાણી થઈ જતું. શ્રી પરશુરામે ઘણા શક્તિશાળી બાણ શ્રી રામચંદ્રજી ઉપર છોડ્યા પણ તેમને એકપણ બાણ લાગ્યું નહીં ત્યારે શ્રી પરશુરામ સમજી ગયા કે હવે મારું અવતાર - કાર્ય પૂરું થયું છે. તેથી અહીં રહેવાની જરૂર નથી, એમ નિર્ણય કરી તે હિમાલયમાં જતા રહ્યા. આમ અવતાર કાર્ય પૂરું થયા પછી તેમનું કંઈ ચાલતું નથી.

દ્વાપર યુગને અંતે અને કલિયુગની શરૂઆતમાં બુધ્ધાવતાર થયો. પણ આ તમામ અવતારોનું અવતાર કાર્ય એમની સાથે જ પૂર્ણ થવાથી તેમનો પ્રભાવ પડે નહીં, તેથી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ 'મુનિવર ચેતવણી' નામના ગ્રંથમાં કહે છે કે,

જે ફોગટ ફેરા ખાવે દુનિયા, અને ઠાલા જપે જાપ રે ।
તે દ્વારે જઈને ફૂકાર કરે, ભાઈ તાંહા કોને પુછે વાત રે ॥

તે ઘરના ઘણી તે ઘેર નહિ, અને ગફલત દુનિયા ફેરા ખાશે રે ।
જે ઠાલા ઘરના પરોણલા, ભાઈ તે જેમ આવે તેમ જાય રે ॥

જે ઘર ઉજ્જડ થયેલું હોઈ તેમાં કોઈ રહેતું નથી ત્યાં તમે મોટેથી બૂમો પાડશો તો તમને કોણ જવાબ આપશે ? વળી એકાદ ઘરનો માણસ મરણ પામે અને કેટલાય વરસો વીતી ગયા પછી તમે તે માણસના નામે ગમે તેટલી બૂમો પાડો તોય તમને જવાબ કોણ આપી શકે ? તે જ પ્રમાણે નવ અવતાર હવે પૂર્ણ થયેલા હોવાથી હવે દશમા અવતારનું જ મહત્વ છે. તેથી તેને જ ઓળખી માન આપવું જોઈએ. આનું જ નામ સાકાર પૂજા. આ પૂજાની સ્પષ્ટતા નીચે પ્રમાણે છે.

ભગવાન શ્રીરામ, શ્રીકૃષ્ણ કે એવા જ બીજા અવતારો એ પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માના જ અવતારો છે અને આખી હિંદુજાતિને તેના ઉપર દઢ વિશ્વાસ છે. નિર્ગુણ નિરાકાર સચ્ચિદાનંદઘન પરમાત્મા જ સગુણ સાકાર રૂપે પ્રગટ થાય છે. આકાશમાં જેમ પરમાણું સ્વરૂપ જળ મેઘરૂપે ભેગું થાય છે તે પ્રમાણે સચ્ચિદાનંદઘન પરમાત્મા પોતે સ્વયંસિધ્ધ નિરાકારમાંથી સાકારરૂપ ધારણ કરે છે. 'અવતાર લેવો' અને એની પૂજા એ જ સાકાર પૂજા છે. આ સાકાર અવતારની દઢ ભાવનાથી જે પૂજન-અર્ચન-વંદન-સ્મરણ વગેરે વિવિધ પ્રકારની ભક્તિ કરશે તે મુક્ત થશે એમ ભગવદ્‌ગીતામાં અનેક ઠેકાણે લખ્યું છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે 'વિરાટ સ્વરૂપ' નામના ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે જે માણસ જે જે દેવતાનીસ્થિર મનથી ભક્તિ કરશે તે માણસ અંતકાળ સમયે તે તે દેવતાઓના સ્થાને જાય છે. ત્યાં તે કંઈપણ નવું કાર્ય કરી શકતો નથી. માત્ર મૃત્યુલોકમાં કરેલ પુણ્યકર્મોનો ઉપભોગ લે છે અને એ પુણ્ય ખલાસ થયા પછી માત્ર પાપકર્મો જ તેની પાસે રહે છે. તે સંચિતથી જીવાત્મા મૃત્યુલોકમાં હલકી યોનીમાં જન્મ લઈ પાપકર્મોનાં ફળ ભોગવે છે. પણ મૃત્યુલોક એ કર્મભૂમિ હોવાથી તે અહીં પાપ અને પુણ્ય એમ બંને પ્રકારના કર્મો કરી શકે છે. અને તેના સંચિતમાં ઉમેરો થતો જાય છે. તેમાં જો તે જીવ યુગના સ્વામીની ઉપાસના કરવા ન લાગે તો ફરીથી ઉપર મુજબ તેનું ચક્ર શરૂ થાય છે અને તે ચક્ર ચોર્યાસી લાખ ફેરા પૂરા થતાં સુધી થોભતું નથી. તેથી સદ્‌ગુરુએ કહ્યું છે : 'હે મનુષ્ય, તું આ બધી માયાજાળ છોડી દે અને બધાનું આદિ કારણ મૂળ પરબ્રહ્મ પરમજ્યોતિ સ્વરૂપ

પરમેશ્વરનું જ સતત અને દૃઢ નિશ્ચયથી જીંદગી સુધી પ્રેમથી સ્મરણ કર. તેની જ ભક્તિ કરી મુક્તિનો અધિકારી થા. ભગવદ્ ગીતામાં કહ્યું છે કે :

कामैस्तैस्तैर्हतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः ।
तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया ॥७/२०
यो यो यां यां तनुं भकतः श्रध्धयार्चितुमिच्छति ।
तस्य तस्याचलां श्रध्धा तामेव विदधाम्हम् ॥७/२१
स तया श्रध्धया युक्तस्तस्यारा धनमीहते ।
लभते च ततः कामान्ययैव विहितान्हि तान ॥७/२२
अन्तवत्तु फलं तेषां तध्धवत्यल्पमे धमाम् ।
देवान्देवयजो यान्ति भक्तः यान्ति मामपि ॥७/२३
अव्यक्तं व्यक्तिमापन्न मन्यन्ते मामबुध्धय : ।
परं भावमजानन्तो ममाव्ययमनुत्तमम् ॥७/२४
अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम् ।
परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम् ॥७/११
नाहं प्रकाशः सर्वस्य योगमायासपावृत ।
मूढोऽनाभिजानति लोको मामजमव्ययम् ॥७/२५
साधि भूताधिदैवं मां साधियज्ञं च ये मिदुः ।
प्रयाणकालेऽपि च मां ते बिदुर्युंत्कचेतसः ॥७/३०

ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ કહે છે કે : પોતાની પ્રકૃતિને આધીન થયેલા અને વિવેક બુધ્ધિ નષ્ટ થયેલા ભક્ત અન્ય દેવતાઓની ઉપાસના કરે છે. સકામ ભક્તોની ક્ષુદ્ર કામનાઓ પૂરી કરનારા અનેક દેવતાઓ હોવાથી પોતાની વિશિષ્ટ કામનાઓ પૂરી કરવા માટે પોતાની રાજસ કે તામસ પ્રકૃતિ મુજબ ભક્ત પોતાને અનુકૂળ થનારી ભક્તિ ખોટી ભ્રમણાથી વિશિષ્ટ વ્રતો અને ઉપાસના કરે છે.

જે ભક્ત જે સ્વરૂપની શ્રધ્ધાપૂર્વક ઉપાસના કરે છે તે ભક્તની દેવતા પ્રત્યેની શ્રધ્ધા હું સ્થિર કરું છું, એ કરવાનો હેતુ એટલે તેની કામના પૂરી કરવી એ જ છે. તેથી હું એ ભક્તને જોઈતું ફળ તે દેવતા મારફતે અપાવું છું. ફળ આપનારો હું જ છું પણ અજ્ઞાની ભક્ત માત્ર એ ફળ પેલા દેવતાએ આપ્યું એમ જ માને છે. આવા મંદબુધ્ધિ ભક્તને મળનારૂ ફળ અલ્પ સમય માટે ટકનારું એટલે નાશવંત હોય છે. જે દેવતાની ઉપાસના

માણસ કરે છે તે દેવતાના લોકોને તે પામે છે અને મારી ભક્તિ કરનાર મારા અવિનાશી પદને પામે છે. અન્ય દેવતાઓની ભક્તિ ઉતરતી શા માટે છે ? તો એવી ભક્તિનું ફળ ટૂંકા સમય માટે ટકનારું છે.

મૃત્યુ પછી પણ તે ભક્ત **'अन्ते मति सा गतिः'** એ ન્યાયથી તે તે દેવતાના સ્થાનને પામી ત્યાંથી જન્મ-મરણના ફેરામાં સપડાય છે. મારો ભક્ત હોય તે જ મને પામે છે. તેને પુનર્જન્મની ભીતી હોતી નથી. મારું અવિનાશી નિરૂપમેય અને સર્વશ્રેષ્ઠ રૂપ જાણવા અસમર્થ એવા મંદબુધ્ધિના લોકો મને ઈતર લોકો પ્રમાણે વ્યક્ત સ્વરૂપનો માનવી માને છે. માયાથી મોહિત થવાથી મારું આખું સ્વરૂપ નહીં ઓળખતાં મારી અવગણના કરે છે. અવતાર ધારણ કરી હું મનુષ્ય દેહથી વ્યવહાર કરું છું ત્યારે ભૂતમાત્રના સ્વામી એવા મારા ખરા સ્વરૂપને ન જાણનારા મૂઢલોકો હું માનવ છું એમ સમજી મારી અવજ્ઞા કરે છે.

હું આખી સૃષ્ટિથી પર ઉદાસીન સાક્ષીની જેમ રહ્યો તો મારું એ અવ્યક્ત અને પર સ્વરૂપ માણસો ઓળખી શકશે નહીં અને ભક્તિથી વંચિત રહેશે. પણ દુષ્ટોનો નાશ, સંતોનું રક્ષણ અને ધર્મ સ્થાપના કરવા માટે હું દેહ ધારણ કરી કર્મો કરું છું, તેથી મારું સ્વપ્ન ન ઓળખનારા આમ કરે છે. તેથી આ રીતે જે મને અવગણે છે અને મારો ઉપદેશ નેવે મૂકે છે તે આત્મકલ્યાણના માર્ગથી ચલિત થાય છે.

જ્ઞાનેશ્વરી ગીતામાં કહ્યું છે તેમ નામ ક્રિયા કે દેહ વિનાનો જે હું તે મને નામધારી કર્મકારી અને દેહધર્મથી યુક્ત એમ સમજે છે. મને નિરાકારને આકાર, નિરૂપાધિકને ઉપચાર, વિધિનેષ્ધાદિક એવા મને આચારાદિક વ્યવહાર, જાતહીનને જાતિ, ગુણાતીતને ગુણ, ચરણરહીતને ચરણ, હસ્તરહિતનજે હસ્ત, પરિમાણાતીતને પરિમાણ, કર્ણરહિતને કર્ણ, નેત્રરહિતને નેત્ર, ગોત્રરહિતને ગોત્ર, નિરાકારને રૂપ, અવ્યક્તને વ્યક્ત, નિરિચ્છને ઈચ્છા, તૃપ્તને તૃપ્તિ એવી માન્યતા ધરાવે છે.

હું વસ્ત્રરહિત એટલે આખા જગતને ઓઢાડનાર અને ઢાંકનાર છતાં મને ઓઢાડે છે અને ઢાંકે છે, અલંકાર પહેરાવે છે. આમ હું સ્વયંભૂ હોવા છતાં મારી મૂર્તિઓ બનાવે છે. હું નિત્ય હોવા છતાં મારું આવાહન અને વિસર્જન કરે છે. મૂર્તિને દેવ સમજી પૂજે છે. પણ તે ભંગ પામે તો તેમાંથી દેવપણું ગયું એમ માની તેનો ત્યાગ કરે છે. આ રીતે હું મનુષ્ય છું.

એમ માને છે તે નર્યું અજ્ઞાન છે.

હું યોગમાયાથી ઢંકાયેલો હોવાથી સામાન્ય લોકો મને ઓળખી શકતા નથી. અધિભૂત, અધિદૈવત અને અધિયજ્ઞસ્વરૂપ મને પરમાત્માને જે જાણે છે તે અંતકાળે પણ શાંત રહી મારાથી વંચિત રહ્યા નથી. આ ઉપરથી જણાશે કે વસ્તુનું ચિંતન આપણે હંમેશા કરીએ છીએ તેજ વસ્તુ મૃત્યુ સમયે આપણી નજર સામે ઉભી રહે છે કારણ તુકારામ મહારાજ કહે છે -

पडिले वलण ईन्द्रिया सकलां । भाव तो निराला नाही दूजा ॥

આ પ્રમાણે ઈન્દ્રિયોને એટલે મનને જેવા સંસ્કાર પાડીએ તેવું તેના તરફથી કર્મ થાય છે, તેથી મરણ સમય કોઈ આધિભૌતિક વસ્તુનું, કોઈ ગમતા કે અણગમતા માણસનું અથવા વિશિષ્ટ દેવતાનું સ્મરણ ન કરતાં સર્વશ્રેષ્ઠ સચ્ચિદાનંદ પરમાત્માનું જ સ્મરણ થવું જોઈએ અને તેના માટે પરમેશ્વર જળ, સ્થળ, કાષ્ઠ કે પથ્થરમાં સર્વત્ર રહેલો છે. આખી સૃષ્ટિ એનું જ સ્વરૂપ છે, પ્રાણીમાત્રના રૂપથી તેજ બધે સંચરે છે. બધા દેવતાઓ એનું જ સ્વરૂપ છે એટલે અધિયજ્ઞરૂપે પણ તેજ સંચરે છે. બધા દેવતાઓ એનું જ સ્વરૂપ છે એટલે અધિયજ્ઞરૂપે પણ તેજ છે. અને **यज्ञो वै विष्णु** એવા વિષ્ણુ સ્વરૂપથી પણ તેજ પિંડ બ્રહ્માંડ વ્યાપી રહેલો છે એવી સર્વત્ર બ્રહ્મમયદૃષ્ટિ થાય તો જ અંતકાળે તેના સિવાય બીજો વિચારઆવશે નહીં, સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે :

પરિબ્રહ્મ વિષ્ણુ ને ઓળખ્યા, તે તો અમર હુવા તતખેવ રે ॥

આ ઉપરથી પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અવ્યક્ત સ્વરૂપને અગર તો વ્યક્ત એટલે અવતાર પાત્રને ઓળખવું એજ 'સાકાર પૂજા' છે. સાકાર પૂજા એટલે પ્રતિમાની પૂજા કરવી એમ નથી પણ મૂર્ત એટલે મૂર્તિમંત, પ્રત્યક્ષ, સ્વયંસિધ્ધિ પરમ ઈશ્વરનો જે અવતાર છે તેની પૂજા કરવી. એ છોડીને જે પ્રતિમાની પૂજા કરે છે તે મૂઢ કહેવાય. કારણ વેદશાસ્ત્રમાં તેનો નિષેધ કર્યો છે. **'मूर्खस्य प्रतिमां पूजा'** એમ રામદાસ સ્વામીએ કહ્યું છે. તેમજ એકનાથ, નામદેવ, જ્ઞાનેશ્વર, તુકારામ, કબીર, ગોરખનાથ વગેરે મહાન પુરુષોએ પણ પ્રતિમા પૂજાનો નિષેધ કર્યો છે. સંત જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ કહે છે -

निर्जीव दगडाची काय करिसी सेवा ।
तो तुज निर्दैव्या देईल काय

कवणे गुणे भुली पडली गव्हारा । ॥१॥
तीर्थाच्या माहेरा नीलखीसी
अष्टोत्तरसे तीर्थे जयाच्या चरणी । ॥२॥
तो तुज्या हृदयीं खरा देव
देह देउली असता जाशी आणा तीर्था । ॥३॥
मुकलासी ह्मणे ज्ञानदेव

સંત તુકારામ મહારાજ કહે છે - ॥४॥

बेल तोडिला सजीव । पाषण पूजीला निर्जीव ॥१॥
सजीव तुलशी तोडितो । निर्जीव दगडा वाहाती ॥२॥
बेल तोडोनीया मूढ । लिंग पूजती पगड ॥३॥
पाषाणाला पुरणपोली । अतिथाला शिव्यागाली ॥४॥
मुख्यदेव विसरला । लोभ दगडाचा केला ॥५॥
गला पडिला पाषण । खरा देव जाणे ना कोण ॥६॥
तुका ह्मणे ख-या बेला । देह शीवा अर्पियेला ॥७॥

સંતશ્રી એકનાથ મહારાજ કહે છે -

या जानशीं वेड लागले ॥ धृ ॥
शिला तांब्याचे बाहुले केले । पाट मांडूनि वरी बैसविले ॥
बस्त्र अलंकार त्यासी गुंडाळले । मना आले ते नांव ठेविले ॥१॥
शुध्ध पाप्याने प्रक्षाळीलें । गंध फूलानी झाकळीले ॥
धूप दाखवूनि दिपक लाविले । पुढे अन्न ठेवुनी चाळविले ॥२॥
घेरे घेरुन भोवंडिले । आडवे पडोनि दंडवत केले ॥
परि आपपर नाही देखीले । एका जनार्दनी ते ओळखीले ॥३॥

સંત નામદેવ મહારાજ કહે છે -

पाषाणाच बोलेचिना कधि ॥ हरि भवव्याधि । केवी टळे ॥१॥
दगडाचा देव । मानिला ईश्वर ॥ परि तो साचार । देव भिन्न ॥२॥
दगडाचा देव । इच्छा पुररवीत ॥ तरि कां भंगत । आघाताने ॥३॥
पापण देवाची । भक्ति जे करिति ॥ सर्वस्वी मुक्ति । मूढपणे ॥४॥

વગેરે વગેરે તેજ પ્રમાણે રામદાસ સ્વામીએ પણ (દાસબોધ ૬/૬) માં મૂર્તિપૂજા નિષ્કૃષ્ટ માની છે. 'પ્રતિમા પૂજા ન કરવી. પાષાણની પૂજા ન કરવી'. પ્રતિમા પૂજે તે નહીં પામે મોક્ષ' એમ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ

મહારાજ પણ કહે છે. માટે ડાહ્યા પુરુષોએ અવતારને અથવા તેના અવ્યક્ત સ્વરૂપને જ માનવું જોઈએ. તેની જ ભક્તિ અને ચિંતન કરવું જોઈએ. આ અવતાર જુદે જુદે વખતે જુદા જુદા સ્વરૂપથી થાય એમ પ્રથમ કહ્યું છે જ. તેથી હાલ જે અવતાર પ્રમુખપદ છે તે દસમા અવતારને માનવું જોઈએ એમ સિધ્ધ થાય છે. આ પ્રગટ અવતાર એટલે જ પ્રત્યક્ષ અવ્યક્ત ઉદાસીન સાક્ષી એવા પરમાત્માનું સ્વરૂપ છે.

ઈશ્વર જો અવ્યક્ત ઉદાસીન છે તો આ વિશ્વની આટલી મોટી રચનાનું અને તેના વ્યવહારનું કાર્ય શી રીતે થાય છે ? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ ગીતામાં નીચે પ્રમાણે આપે છે -

मयाऽध्यक्षेण प्रंकृति सूयते सचराचरम् ।
हेतुनाऽनेन कौन्तेय जगद्विपरिवर्तदे ।। ९/१० ।।

હે અર્જુન, હું પ્રમુખ હોવાથી એટલે મારા સાક્ષિત્વના અને ઈચ્છાના લીધે આ અવ્યક્ત પ્રકૃત જ આ બધું સ્થાવર જંગમાત્મક જગત નિર્માણ કરે છે. મારી ઈચ્છાના કારણે જ જગતનો વ્યવહાર ચાલે છે. આમ ઈશ્વરેચ્છા સિવાય આ સૃષ્ટિ નિર્માણ થતી નથી. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે -

હેત ધરી એક ઈંડ ઉપાયા । ચૌદ ભુવનના મહેલ જો કિયા ॥

ઈશ્વરે કઈ સંકલ્પથી જ આ સૃષ્ટિની રચના કરી છે ઐતરેયોપનિષદના પહેલા ખંડમાં કહ્યું છે કે -

ॐ आत्मा वा ईदमेक पवाग्र आसित् । नान्यात्किंचन मिषत् ।
स ईक्षत लोकान्नु सृजा इति ।।१।।

ૐ એ એક જ અક્ષર બ્રહ્મ સૃષ્ટિ નિર્માણ થતાં પહેલાં એક માત્ર પરમાત્મા હતો. એ સિવાય બીજું કંઈ પણ નહોતું. એ પરમાત્માએ નિશ્ચય કરી આ જગત નિર્માણ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો, ઈચ્છા કરી. છંદોગ્ય ઉપનિષદમાં કહ્યું છે કે :

तदैक्षत बहुसाम्य प्रजायेय । ६-२-३

હું બહુ પ્રકારે બનું એવી ઈચ્છા સબળ બ્રહ્મને થઈ. તૈતિરીય ઉપનિષદ (૨-૬) વિગેરે અનેક ઉપનિષદોમાં સૃષ્ટિ નિર્માણ થવાના આ જ કારણો આપ્યાં છે.

ઐતરેયોપનિષદમાં સૃષ્ટિ નિર્માણની મૂળ હકીકત આપેલી છે,

તેમજ સૃષ્ટિની રચના શી રીતે થઈ એ વિષે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે પણ 'નિષ્કલંકી ગીતા, યોગવાણી, વિરાટસ્વરૂપ' એ મૂળબંધ ગ્રંથમાં વિગતવાર ચોખવટ કરી છે. તેમાં તેમણે પ્રથમ અનંત કલ્પો પૂર્વેની હકીકતનું વર્ણન કર્યું છે. તે વખતે આખુંય વાતાવરણ નીલવર્ણ ધંધુઃકારથી વ્યાપેલું હતું. ત્યાં પૃથ્વી નહોતી તેમજ જમીન, પાણી, આકાશ, સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા મંડળ વગેરે કશું જ નહોતું. બધેય નીલવર્ણ પ્રસરેલો હતો. તે વખતે પરમેશ્વર સાક્ષાત્ નિરાકાર બ્રહ્મ ૐકાર સ્વરૂપ મહાનિર્મળ શાંત અને મહાન તેજોમય જયોતિસ્વરૂપથી સ્થિર હતા.

તેમની પહેલાં શું હતું તે કોઈ જાણી શકતું ન હતું. માત્ર તે વિકારાતીત બ્રહ્મ અનંત કલ્પ અનંત યુગો સુધી યોગનિંદ્રીત-ધ્યાનસ્થ હતું. તેણે પોતાના મનમાં સંકલ્પ કરી ચતુર્મુખ બ્રહ્મદેવને ઉત્પન્ન કર્યાં, બ્રહ્મદેવને પણ અનંત કલ્પો સુધી કશી જ ખબર ન પડવાથી તે ગુંચવાડામાં પડ્યા. તેમને પરમાત્માનું ધ્યાન ધર્યું ત્યારે ઈશ્વરનાં તેમને દર્શન થયાં. તેથી તેમને આત્મજ્ઞાન થયું. ત્યારે પરમાત્માએ બ્રહ્મદેવને સૃષ્ટિ નિર્માણ કરવા કહ્યું. પણ તે વખતે ચોતરફ ઘોર અંધકાર હોવાથી બ્રહ્મદેવે પ્રકાશની માંગણી કરી. તેમણે કહ્યું પ્રકાશ સિવાય બધી રચના મિથ્યા અને નિરર્થક થશે.

પરમેશ્વરે કહ્યું કે : પ્રકાશ માટે તું મારી સ્તુતિ કર. એ મેળવવા માટે આ એક જ ઉપાય છે.

બ્રહ્મદેવે કહ્યું - હે પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર, તું નિરંજન નિરાકાર છે. તને કશી જ ઉપમા આપી શકાય તેમ નથી, તેથી નિરૂપમ નિરૂપાધિક એવી તારી સ્તુતિ હું શી રીતે કરું ? આવા સંકલ્પ વિકલ્પમાં બ્રહ્મદેવ હતા.તે જોઈ પરમેશ્વર બોલ્યા **'प्रज्ञानमानन्दंब्रह्म'** (બુધ્ધિમાં જ્ઞાનરૂપી આનંદ આવે એટલે એ જ બ્રહ્મ એનું વર્ણન કરવાથી તે ઘોર અંધકારમાં અજવાળું આવ્યું. એટલે ત્યાં રક્તવર્ણા લાલ પ્રકાશ થયો તેથી આ સ્તવનનું નામ **ઋગ્વેદ** પાડ્યું.

આ લાલ પ્રકાશમાં જરાપણ પ્રકાશ ન હતો કે જેમાં સૃષ્ટિનો કાર્યક્રમ ચાલુ રહે. તેથી બ્રહ્મદેવની પ્રકાશ સંબંધેને ઈચ્છા અશાંત રહી એટલે ઈશ્વરે તેને ફરીથી કહ્યું **'अहं ब्रह्मास्मि'** (હું બ્રહ્મ છું) આ વાક્યનું વર્ણન એજ મારું વર્ણન છે. બ્રહ્મદેવે આ મહાકાવ્યનું યથાશક્તિ વર્ણન કરવાથી વાતાવરણમાં વિશાળ (યજુરતા) દેખાઈ. આમ રંગ બદલવાથી

પ્રથમના લાલ રંગ કરતા આ વિશાળપણાથી પ્રકાશની છટા વધી તેથી એ સ્તવનનું નામ **યજુર્વેદ** પડ્યું.

આ પીળાશ જેવા પ્રકાશમાં જોઈએ તેટલું અજવાળું નહીં હોવાથી બ્રહ્મદેવની ઈચ્છા અપૂર્ણ રહી, તેથી તેમણે પ્રકાશ માટે ફરીથી ઈશ્વર પાસે પ્રાર્થના કરી. ઈશ્વરે **'तत्त्वमसि'** (તે બ્રહ્મ તું છે) એ મહાવાક્યનું વર્ણન કરવા આજ્ઞા આપી. બ્રહ્મદેવ તત્ત્વમસિનું યથાશક્તિ વર્ણન કર્યું. તેના લીધે પ્રથમના લાલ અને પીળાશ કરતા પ્રકાશમાં શ્યામપણું આવ્યું. તેથીપ્રથમ કરતાં આ પ્રકાશ વિશેષ અંશથી દેખાવા લાગ્યો. આ વર્ણનનું નામ **સામવેદ** પડ્યું. બ્રહ્મદેવે પૂર્ણ પ્રકાશની અભિલાષા ઈશ્વર આગળ વ્યક્ત કરી.

બ્રહ્મદેવને સંતોષિત કરવા ઈશ્વરે **'अयमात्मा ब्रह्म'** (આત્મા એ જ બ્રહ્મ છે) આ મહાવાક્યનું વર્ણન કરવા કહ્યું. એ પ્રમાણે કરતાં જ વાતાવરણમાં બધેય પ્રકાશ જ દેખાવા લાગ્યો. તેથી આ વર્ણનનું **અથર્વવેદ** એવું નામ પડ્યું. આ પ્રમાણે ચારે વેદોની ઉત્પત્તિ થઈ એવું પ્રાચીન સાહિત્ય ઉપરથી દેખાય છે. વેદ ઉત્પત્તિના આ ચારે પ્રકારના રંગ હાલ સુધી સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત સમયે દેખાય છે. અને મહા પ્રલય સુધી તે એ જ પ્રમાણે દેખાયા કરશે.

ત્યાર પછી ઈશ્વરે પોતાની યોગમાયાથી બ્રહ્મદેવને સૃષ્ટિને રચના (સજીવ સૃષ્ટિની નિર્મિતી) કરવા કહ્યું. અને બોલ્યા : જગતમાં તું **સદ્ગુરુ રૂપે** છે તને જાણ્યા સિવાય કોઈપણ ભક્તને મારા અવ્યક્ત સ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર થશે નહીં. આમ બોલી ભગવાન અંતર્ધાન થયા.

પછી બ્રહ્મદેવે કેટલાય યુગો સુધી તપશ્ચર્યા કરી અને પછી સૃષ્ટિની રચના કરવા શરૂઆત કરી. એ રચના તોત્તેર યુગો સુધી ચાલી, ત્યારે સૃષ્ટિમાં ચોર્યાસી લક્ષ જીવ યોની નિર્માણ થઈ. આમ સૃષ્ટિરચનાની આ વિગતવાર હકીકત સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ઉપરના ગ્રંથોમાં જણાવી છે. આથી તેમનું નિગમજ્ઞાન કેટલું પ્રખર હતું તે દેખાઈ આવે છે. સૃષ્ટિના અનાદિકાળથી બ્રહ્માંડની ઉત્પત્તિ, ચંદ્ર-સૂર્ય, તારા, ગ્રહ, સપ્તપાતાળ, મૃત્યુલોક, સ્વર્ગલોક, ઉર્ધ્વલોક, વૈકુંઠધામ વિગેરેની ઉત્પત્તિ શી રીતે થઈ અને એ દરેક ઠેકાણે કઈ કઈ વસ્તી છે, ત્યાંના પ્રાણી કેવા છે, તેમના આચાર-વિચાર કેવા છે, મૃત્યુલોકના કયા જીવાત્માઓ તે ઠેકાણે જાય છે

વગેરે બધી માહિતી તેમણે જાણીને લખી રાખી છે.

જે રીતે સદ્દગુરુએ નિગમ (એટલે અનાદિકાળથી) પ્રાચીન હકીકત કહી છે તે જ પ્રમાણે તેમણે હાલ ચાલુ છે તે કલિયુગમાં હવે પછી શું થશે તે આગમ માહિતી પણ આપી છે.

આ કલિયુગમાં અધર્મ શી રીતે ફેલાશે તે વિષેનું વર્ણન નીચે કર્યું છે. પાપ, કલહ, હિંસા, વિશ્વાસઘાત વગેરે બધા અનર્થો દુનિયામાં ચોમેર ફેલાશે. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શુદ્ર એ ચાર વર્ણો એકાકાર થશે અને લોકો દુઃખી થશે. પોતાના કુળના આચારો છોડી આચારભ્રષ્ટ અને શીલભ્રષ્ટ થશે. મનુષ્યની માનવતા શુદ્ધ આચારવિચાર વગેરે નષ્ટ થશે અને લોકો ક્રિયાભ્રષ્ટ થશે. કર્મકાંડી કહેવડાવનારા લોકો ધર્મચરણ છોડી ધર્મ અને ભક્તોની નિંદા અવગણના કરશે. જુદી જુદી વાતોમાં એકાકાર થશે. વિવાહ વગેરેની મંગલવિધિમાં ભંગાણ પડશે અને તે નાશ પામશે. સતી, પતિવ્રતા, કુળવાન અને શીલવાન સ્ત્રીઓ ક્રિયાભ્રષ્ટ અને શીલભ્રષ્ટ થશે. રાજાઓ પ્રજાને રંજાડશે. પ્રજા પણ તેવી જ થશે. યતિ-સાધુ વિગેરે પોતાના કર્મો છોડી અધર્મી, કામી અને ક્રોધી થશે. પિતાકન્યા, માતા-પુત્ર અથવા કન્યાનો આચાર સાસુ-સસરા સાથે જમાઈનો આચાર એ બધું વિપરીતપણે થશે અને દુનિયામાં સર્વત્ર પાપાચરણ થશે. !!!

આવા પાપાચરણથી વાતાવરણમાં ફેરફાર થઈ કાળચક્ર બદલાશે, એટલે અકાળે વર્ષા થશે અગર દુકાળ પડશે, અનાજ ઓછું પાકશે, વૃક્ષને સારાં ફળો આવશે નહીં. તે ફળફૂલવિહોણા થશે. અનાજ અને ફળમાંથી રસકસ નીકળી જશે અને સત્વ વગરનું અનાજ ખાવા મળશે, તેથી લોકો માંસાહારી, વ્યસની, દુષ્ટ, અન્યાયી, નિર્બળ, નિસ્તેજ અને ક્રોધી બનશે. અનાચાર વધશે, તીર્થસ્તળોનું મહત્વ ઘટશે, રિધ્ધિ-સિધ્ધિ વગેરે થંભી જશે, સમુદ્ર, નદી અને તળાવના પાણી સૂકાઈ જશે, સૂર્યની ઉષ્ણતા વધશે, મોટા મોટા ગામો ઉજ્જડ થશે, ધરતીકંપ થશે, આગો લાગશે, ચેપીરોગો ફાટી નીકળશે. આ રીતે કાળચક્રમાં ફેરફાર થશે.

એમાં પણ ભારત દેશના ઉત્તર પૂર્વે આવેલ ચીન દેશમાં કાલિંગા નામનો રાક્ષસ અવતરશે. તપશ્ચર્યાના જોરે તે રાવણ જેવો પ્રબળ, પ્રમત્ત, ક્રૂર, ઢોંગી અને બેઈમાની થશે. એમના પોતાના મુખ્ય મુખ્ય શિષ્યોને તે દેશવિદેશ મોકલી પોતાનું મહત્વ વર્ણવાનું કહેશે. એ શિષ્યો અનેક ખટપટો

કરી, ચમત્કાર બતાવશે. લોકોને તે કહેશે કે અમોતીર્થવાસી છીએ. બધા તીર્થોનો મહિમા અમારી પાસે છે. પાણી મંત્રી તેનું ઘી કરી બતાવશે, રેતી મંત્રી તેની ખાંડ બનાવશે. લાકડાના ઘોડાને ઘાસ ખવડાવશે કાલિંગો દૈત્ય પોતે અત્રંગી આસન ઉપર બેસશે, સાત પેઢીનાં મા-બાપ દેખાડશે, લોકોની મનોકામનાઓ પૂરી કરશે, નદીમાં કેનાલો ખોદી પાણી વહેવડાવશે, નદીના પાત્ર પલટાવશે, દાનવોને દેવ ગણશે, અત્યાચારી બની સજ્જનોનું પાવિત્ર્ય બગાડશે. આ રીતે લોકોને પોતાની જાળમાં ફસાવી પોતાની સત્તા પ્રસ્થાપિત કરશે.

સાચા ભક્તો માટે આં કસોટીરૂપ છે. પોતાનો વિશ્વાસ કાયમ રાખી જે દૃઢ નિશ્ચયથી પરમેશ્વરનું - નિષ્કલંકી નારાયણનું ભજન શરૂ કરશે, નામસ્મરણ છોડશે નહી તે જ રાક્ષસોથી અલિપ્ત રહેશે એજ સાચો ભક્ત કહેવાશે. આવા ભક્તોને દુષ્ટ લોકો પજવ્યા વગર રહેશે નહીં વિગેરે આગમજ્ઞાન સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે વર્ણવ્યું છે.

આ પ્રમાણે સદ્‌ધર્મ અને માનવતા ધર્મ ઓછા થતાં થતાં ધીમે ધીમે નષ્ટ થશે અને અધર્મ ફેલાશે. લોકો અસત્યાચરણથી સજ્જનોને રંજાડશે તેથી પૃથ્વી ઉપર પાપનો ભાર વધશે તે ઉતારવા માટે કે હલકો કરવા માટે ઈશ્વરને અવતાર લેવો પડશે. પંચનદી મૂળસ્થાન ઉપર દેવ-દાનવની એટલે નિષ્કલંકી નારાયણ અને કાલિંગા રાક્ષસ વચ્ચે લડાઈ થશે. ઈશ્વર દાનવને મારી નાખી, પૃથ્વી ઉપરનો પાપનો ભાર દૂર કરશે અને ચીન દેશને જલપ્રલયથી સમુદ્રમાં ડૂબાડશે. 'આગમવાણી' નામના ગ્રંથમાં સદ્‌ગુરુએ આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે. આ ઉપરથી આપણને તેમના અગાધ આગમ જ્ઞાનનો ખ્યાલ આવી શકશે. આવું સર્વોપરી આગમ જ્ઞાન કહી જેમણે બીજાની મહેચ્છાઓ પૂરી કરી છે તે મહાન સદ્‌ગુરુની ચરણસેવા કરનાર શિષ્યની ચિત્તવૃત્તિ શાંત થઈ તે મહાત્મા રૂપ બને.

सत्संगाभदवति हि साधुता खलानाम् ।
साधुनां न हि खलसऽमात्खलत्वम् ॥
आमोदं कुसुममयं मृदेव धत्ते ।
मृद्गन्धं त ही कुसुमानि धारयन्ति ॥

દુર્જનને સતસંગથી સજ્જનતા મળે છે પણ સજ્જન દુર્જનના સંગથી દુર્જન થતો નથી. ફૂલ માટીનો વાસ ગ્રહણ નથી કરતું. ગંગા જેવા

તીર્થક્ષેત્રો માણસના પાપ ધોઈ નાખે છે, પણ એ તીર્થમાં બ્રહ્મરૂપ મહાત્માના ચરણસ્પર્શથી પાપો નષ્ટ થાય છે. બધા તીર્થોનો મહિમા સદ્‌ગુરુ ચરણે હોય છે તેથી શિષ્યે સદ્‌ગુરુનું જ ચરણતીર્થ પ્રાશન કરવું જોઈએ કે જેથી તેને 'સત' જ્ઞાન થાય છે.

ભૂત-ભવિષ્ય જાણનારા અમોઘ દૃષ્ટિવાળા સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ભિન્ન ભિન્ન ધર્મોનાં જે સંકરણ થયાં છે અને તે અધોગતિએ જાય છે, તે જોઈ સતપંથ ધર્મનો મહિમા કહેલ છે. આવા સતપંથ ધર્મની રચના દરેક યુગમાં અવતારના વખતે થાય છે. તેથી જ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું છે કે -

સતપંથ જુગાજુગ આવીયા । કી ભાઈ યુગાયુગે આવીયા ।
તો સત માર્ગ દિખલાયા । લોભી રે જીવ માયામોહે રહ્યો ॥

આ સતપંથ યુગેયુગથી ચાલતો આવેલો છે તે આજકાલનો નથી પણ અનાદિકાળથી ચાલતો આવ્યો છે. સનાતન છે અને તે જ સત્માર્ગ સદ્‌ગુરુએ આપણને બતાવ્યો છે.

સત્ય વસ્તુ ક્રિયારહિત, હેતુરહિત, પાપ-પુણ્ય વિનાની, બંધ અથવામોક્ષ વિનાની અને વર્ણાશ્રમ ધર્મ વિનાની છે. તે હંમેશાં સત્ય છે. જગત સત્ય નથી પણ તે સત્યનો માર્ગ બતાવનાર છે. તેનો વ્યવહાર, કર્મ વ્યવહાર એ તો મિથ્યા જ છે. પણ એ બંને મિથ્યા હોવા છતાં એ બધા વ્યવહાર સત્ય છે એમ માણસ માને છે, તેથી તે પોતાનો માની વ્યવહારના છળકપટમાં તત્પર રહે છે. મોહના લીધે આ બધો વ્યવહાર મનુષ્યને સત્ય લાગે છે પણ જ્યાં સુધી તે અભિમાન છોડતો નથી અને પરબ્રહ્મનું સત્યસ્વરૂપ ઓળખતો નથી ત્યાં સુધી તેને સુખ મળતું નથી. તેથી જીવાત્માએ ઈશ્વરનું સત્ય સ્વરૂપ જાણવાની જરૂર છે.

પરબ્રહ્મના આ સત્યસ્વરૂપને જ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે 'સત્' નામ આપ્યું છે. આ સત્‌ને ઓળખવાનો જે માર્ગ તે જ સતપંથ છે. તેથી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

સતપંથ ધર્મ સો કહીયે, જેણે ઓળખ્યા સત્‌ગુરુ દેવ રે ।
પરિબ્રહ્મા વિષ્ણુ ને ઓળખ્યા, તે તો અમર હુવા તતખેવ રે ॥

પરિબ્રહ્મ પરમેશ્વરના અવ્યક્ત સ્વરૂપને એટલે સત્ ને જે ઓળખે છે તે અમર થાય છે. તે જીવ પરમ સુખી થઈ જન્મ-મરણના ફેરામાંથી છૂટે છે.

આ સત્ શું છે ? કેવું છે ? ક્યાં છે ? એ કહેવું કઠણ છે. કારણ તેના જેવી બીજી વસ્તુ દુનિયામાં કોઈ નથી. તે બુધ્ધિથી જાણવું જોઈએ. વાણીથી વર્ણવી શકાય નહીં. માત્ર એટલું જ કહી શકાય કે 'સત્' તે સત્ જ છે. તે નામ રૂપ વિનાનું નિર્ગુણ અને નિર્વલય છે. એને કોઈની સાથે સરખાવી શકાય નહીં. આ સત્‌ના લીધે જ ચંદ્ર-સૂર્ય પ્રકાશે છે, તારામંડળ, વાયુ, ધ્રુવ, ઈન્દ્ર વિગેરે અનંત આકાશમાં સ્થિત છે. સત્‌થી ચૌદભુવનો સ્થિત થયેલા છે. સત્‌ના કારણે જ આ નવખંડ અને સપ્તદ્વિપ મંડીત પૃથ્વી શેષનાગના ફણા ઉપર સ્થિર રહી છે. સત્‌ના કારણે જ મેરૂ પર્વત અચલ રહ્યો છે. સમુદ્ર પોતાની મર્યાદા છોડતો નથી અને મેઘ વૃષ્ટિ કરે છે. સત્ એજ ખરું રક્ષણકર્તા છે. જેણે સત્‌ને ઓળખ્યું નથી તે દુઃખી થાય છે. આવું આ સૌને ધારણ કરનારું સત્ પરમ પ્રકાશિત છે સર્વત્ર છે. ત્યાં સૂર્ય-ચંદ્ર કે તારાઓ નથી. એ પરમ જ્યોતિરૂપ છે તેથી રામ ગીતામાં કહ્યું છે કે :

ज्योतिरेव परंब्रह्म ज्योतिरेव परं सुखम् ।
ज्योतिरेव पराशान्ति ज्योतिरेव परंपदम् ॥

જ્યોતિ એ જ પ્રબ્રહ્મ છે, પરમ સુખ છે, જ્યોતિ એજ પરમ્ શાંતિ અને પરમ્ પદ છે તેમજ ભગવદ્‌ગીતામાં કહ્યું છે કે :

ज्योतिषामपि तज्जोतिस्तमस : परमूच्यते ।

ગીતા અ. ૧૩ શ્લોક-૧૭

आदित्यवर्ण तमस : परस्तात् । ....

શ્વેત. ઉપ. ૪/૮

तदैव ज्योतिषा ज्योतिः ।

બૃહ. ઉપ. ૪/૪/૧૬

તે બ્રહ્મ તેજનું તેજ અને જ્યોતિની પણ જ્યોતિ છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

જ્યોતિ સ્વરૂપ જાણીએ । આદબુંદ વિંડ કે, વાચ રે ॥
નિરાકાર રૂપે તો પોતે છે । તે તો અકલ કહાવ્યા નવ જાય રે ॥

આ સત્ કેવું છે ? એકાદ બુંદ જેવું છે કે ઈંડા જેવું છે તે કહેવું મુશ્કેલ છે, કારણ તે નિરાકાર અને નિરવયવ છે, એને જાણવું એ આપણી બુધ્ધિની બહારની વાત છે. આવું અતકર્ય, અગોચર સત્ જાણવાથી મળનારું ફળ કે સુખ બીજી કોઈ વસ્તુ સાથે સરખાવી શકાય નહીં. એના

જેવું બીજું રૂપ સૌંદર્ય કે જ્ઞાન નથી. જેનાં દર્શન થયા પછી બીજા કોઈ દર્શનની અપેક્ષા રહેતી નથી તે જ આ 'સત્' છે. તે પરબ્રહ્મ હંમેશાં પૂર્ણ સર્વગત અનંત દેશ કાલાતીત અને દેશ કાલમય છે. તે પરબ્રહ્મ નિરાકાર નિર્ગુણ છતાં નિત્ય સાકાર અને સગુણ છે. તે એકમાત્ર હોવા છતાં વિવિધ સ્વરૂપ સંપન્ન છે. નિત્ય હોવા છતાં તેની ભિન્ન પૃથક્ સત્તા છે. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ, શક્તિ, શ્રીરામ, શ્રીકૃષ્ણ, શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણાદિ દશાવતાર ગણેશ વિગેરે તેના વિવિધ નામો છે, છતાં એક છે. આ સર્વ સ્વરૂપો નિત્યશાશ્વત બ્રહ્મરૂપ જ છે.

सर्वे नित्यः शाश्वताश्च देहास्तस्य परात्मनः,
हानोपादानरहिता नैव प्रकृतिजाः क्वचित् ।
परमानंदसंदेहा ज्ञानमात्राश्च सर्वतः,
सर्वे सर्वगुणैः पूर्णाः सर्वदोसविवर्जिताः ॥

પરાત્પર પરબ્રહ્મ તે બધા નિત્ય શાશ્વત પરમાત્મ સ્વરૂપ છે. તેમના દેહ જન્મ-રહિત અને સ્વરૂપભૂત છે. પ્રકૃતિ જનિત નથી તે પરમાનન્દ છે. સર્વભાવથી જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. શાશ્વતગુણોથી પરિપૂર્ણ છે. એટલે દોષમુક્ત છે.

આ સત્‌ના દર્શન માટે જીવાત્માઓએ સદા તત્પર રહેવું જોઈએ. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું છે, તે પ્રત્યક્ષ આચરણમાં ઉતાર્યું છે તે એ કે શુધ્ધ ઘીની જ્યોત લગાડવી તેના લીધે ચિત્તવૃત્તિ સાત્વિક અને શાંત થાય છે તેવી જ્યોતિ કરી ગુરુ તરફથી મળેલા મંત્રનું અખંડ સ્મરણ કરી તે જ્યોતિ સાથે તદ્રુપ થવા પ્રયત્ન કરવો.

ગુરુ પાસેથી દીક્ષા (કાંકણ બંધાવવા) લેતી વખતે જે મંત્ર કહે તેને 'જાપ' અથવા 'ગુરુમંત્ર' કહે છે. આ દીક્ષા દરેક માણસે લેવી જોઈએ. 'હિંદુ ધર્મ કલ્પદ્રુપ' ચોથા અધ્યાયમાં કહ્યું છે કે દીક્ષા એ સર્વ જાપનું મૂળ છે. તપશ્ચર્યાનું મૂળ પણ દીક્ષા જ છે. દીક્ષા લીધા વિના જ માણસ જપપૂજા વિગેરે કરે છે. તેવા માણસને સદ્‌ગતિ મળતીનથી. તેથી ગુરુ પાસેથી દીક્ષા લેવી જરૂરી છે. અને તેમની પાસેથી મળેલા મંત્રનું અખંડ સ્મરણ અને જ્યોતિનું ધ્યાન ધરવું.

આ ધ્યાન માટે પ્રથમ પોતાનું મન શાંત સ્થિર અને વશ રાખવું જોઈએ. અહંકાર અને મમત્વનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. અને ઈન્દ્રિયનિગ્રહથી

મન કાબૂમાં રાખવું જોઈએ. મન અદૃશ્ય હોવા છતાં તેનો શરીર સાથે દૃઢ સંબંધ હોવાથી તેને વશ કરવાના બધા પ્રયત્ન પ્રથમ શરીર ઉપર જ કરવા પડે છે. વ્રત, તપ, બ્રહ્મચર્ય, સત્યભાષણ, પરદ્રવ્ય અને પરનારીનો ત્યાગ, નિંદા અને આત્મસ્તુતિનો ત્યાગ, સુખદુઃખ સહન કરવાની ટેવ દયાભાવ વગેરે નિયમો નિશ્ચયથી પાળવા. આ બધું મનોનિગ્રહ માટે છે. આ નિગ્રહ માટે સદ્ગુરુ જ્ઞાનરૂપી અંકુશ જોઈએ. સંકલ્પ-વિકલ્પનો ત્યાગ કરી ઈશ્વરની ઉપાસના પૂર્ણ શ્રધ્ધાથી કરવી જોઈએ.

આ પ્રમાણે મન વશ થયા પછી એકાંત અને પવિત્ર સ્થળે શરીર અને મન સ્થિર રાખી આંખો મીચીં હૃદયાકાશમાં સૂર્ય જેવો તેજસ્વી પ્રકાશ મનઃચક્ષુથી જોવો. આ પ્રકાશ અત્યંત તેજસ્વી હોવા છતાં ઉષ્ણતા વગરનો, શીતળ સમાન જાણી તેમાં લીન થવું. આ પ્રકાશ કે તેજ પરબ્રહ્મનું છે. આ તેજસ્વી પરમજ્યોતિનું રાતદિવસ ધ્યાન કરવું એવી વેદોની મનુષ્યમાત્રને આજ્ઞા છે. ધ્યાન કરવાનો હેતુ એ છે કે સાધનરૂપ જે શબ્દ પ્રણવ ૐકાર જ ગાયત્રી છે, ગાયત્રીના-ૐકારનું તેમજ ગુરુમંત્રનું સ્મરણ કરી ઈશ્વરી તેજનું ધ્યાન કરવામાં આવે તો મનુષ્ય નિષ્પાપ અને સ્થર ચિત્તવાળો થાય છે અને પરિણામે પરબ્રહ્મના તજોવલયમાં વિરામ પામે છે.

ઉપર બતાવેલો ધ્યાનનો પ્રકાશ માત્ર એક બે વખત કરવાથી સફળ થશે નહીં. એ સતત કરવો જોઈએ. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

હરદમ કરો અભિયાસ, કરીને દેખો ખાસ ।
દમે દમે મારા સ્વામીજીને સેવો, સ્વામી તમારે પાસ ॥

પ્રત્યેક શ્વાસો શ્વાસની સાથે આ પ્રયત્ન કર્યા વિના - ચિત્તવૃત્તિનું મંથન કર્યા વિના પરમાત્માનાં દર્શન થવાં મુકેલ છે.

ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ એટલે માયા મમતાનો ત્યાગ. આના માટે સંસાર છોડવાની જરૂર નથી. સંસારમાં રહીને જ મોહ-મમતા વગેરેનો ત્યાગ કરવો, પ્રપંચ છોડવો એટલે વૈરાગ્ય નથી પણ તેની આસક્તિ છોડવી એનું નામ વૈરાગ્ય. આમ માયા-મોહ, ક્રોધ, ચંચલતા વિગેરે છોડી સંસારમાં રહીને જ પરમાર્થ કરવાં જોઈએ. સંતશ્રી તુકારામ મહારાજ કહે છે કે :

प्रपंच साधुनी परमार्थ ज्माने केला ।
तो नर भला भला रे भला ॥

તેજ પ્રમાણે કહ્યું છે કે :

સંસારસું સરસો રહે ને મન રહે મારી પાસ ।
સંસારમાં લેપાય નહીં, તેણે જાણું મારો દાસ ॥
જલમાંહે વસે રે કમલની, ઉદકે પ્રવેશ ના થાયે ।
એવા ચિહ્ન મારા દાસના, હું તો કહું છું નિરધાર ॥

સંસારની નાશવંત બાબતોથી દૂર રહેવું, રાત-દિવસ પરમાત્મામાં એકનિષ્ઠ રહેવું. પાણીમાં રહી પાણીથી અલિપ્ત રહેનાર કમળ પ્રમાણે જીવાત્માએ સંસાર-સાગરમાં રહી અલિપ્ત રહેવું. પાણીમાં હોવા છતાં કમળની પાંખડીઓને પાણીનો સ્પર્શ થતો નથી એટલું જ નહીં પણ પાણીના બિંદુ પાંખડીઓ ઉપર પડે તો પણ તે ખસી પડે છે તે પ્રમાણે જીવાત્માએ સંસારમાં અલિપ્ત રહેવું. સંસારમાં સ્ત્રીએ વિષયવાસના જીતવાનું મુખ્ય સાધન છે, તેથી સંસારમાં સ્ત્રી-પુત્રાદિકની આસક્તિ ન રાખતાં અલિપ્ત રહેવું એટલે જ કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, ભવાદિ, માયા, વિકાર જીતવા એ જ ખરી વિરક્તિ છે .

જીવ 'સત્' કરતાં અસત્માં જ રાચ્યો રહે છે. મૂઢ માણસ સંસારમાં આ મારો દેહ, આ મારી સ્ત્રી, મારો પુત્ર, મારો નોકર, મારું ધન વિગેરે બધું મારું જ છે એ રીતે હું અને મારું એ મમત્વમાં જ બધ્ધ થઈ તેમાં જ લીન થઈ જાય છે અને પોતાની કિંમતી જીંદગી માંસના પૂતળાની (દેહની) સેવામાં વેડફી નાંખે છે.

થોડા સંસ્કાર પામેલો પુરુષ પૂજન અર્ચનના આંડબરમાં સમય ગુમાવે છે અને વધુ સંસ્કારી માણસ યજ્ઞયાગ કરી સ્વર્ગાદિ ફળ-પ્રાપ્તિની ઈચ્છા કરે છે, પણ આવા ફળની આશાથી કરેલાં કર્મો ફોગટ જાય છે. આ તો અસત્નો ફેરો કહેવાય કારણ વ્યવહારમાં કુશળતા મળે અને ભવબંધનના પાશમાંથી મુક્ત થઈ જન્મ-મરણના ફેરા ટળે તે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા એટલે 'સત્ની શોધમાં કોઈનું ચિત્ત ચોંટતું નથી. હજારો કે લાખોમાંથી એકાદો જ આ માર્ગને અપનાવે છે. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

ઝવેરી હોય તો પારખે, અને હીરા ચૌટે બજાર ।
મુનિવર હોવે તો પારખે, જ્ઞાનની સુરતી લગાય રે ॥

જેમ ખરા હીરાને પારખનાર ઝવેરી જુજ હોય છે તેમ સાચો

મુનિવર તે જ જ્ઞાનરૂપી કસોટીથી પરમેશ્વરને જાણી શકે છે. અન્યથા મોહમાં ફસાયેલા બીજા લોકો તેને ઓળખી શકતા નથી. પુત્રાદિ ઉપર જેમની આત્માબુધ્ધિ હોય છે તે પામર છે. તેમનું સુખદુઃખ તે જ પોતાનું માને છે તે તો અલ્પજ્ઞ અને મૂઢ કહેવાય. આ નાશવંત શરીરનો અભિમાની માણસ નિર્જળ ભૂમિમાં પાણીની આશા સેવતા મૃગ જેવો છે. વ્રત નિયમોથી શરીરને સજા કરવાથી અમૃત મળશે પણ વિષય સેવનથી તેનું પોષણ કરવાથી કેવળ ઝેર જ મળવાનું છે. જે માણસને સત્‌ની પૂર્ણ પુરુષોત્તમની પ્રાપ્તિ કરી લેવાની છે તેણે બીજા કોઈની ઉપાસના કરવી નહીં. જેને શેરડીની મીઠાશ જોઈએ છે તેણે બાવળ કે બોરડીનું સેવન કરવું નિરર્થક છે. સત્‌ની પ્રાપ્તિ માટે અહંકારનો ત્યાગ કરી વૈરાગ્ય ધારણ કરી સંયમથી ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ કરી પ્રેમી થવું જોઈએ. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

પ્રીત પીયુ સું જે કરે, એક પલ ના પ ડે ભૂલ ।
કનક કસોટી જે સહે, તે પામે મોલ અમૂલ ॥
પ્રીત લાગી કેમ જાણીએ, જેણે પાંચે તત્ત્વ કીધા વશ ।
કામ ક્રોધ જેણે વશ કર્યા, તેના તન ચડિયા કશ ॥

પ્રેમભક્તિ સૌથી પ્રિય છે. પ્રેમ સિવાય ભક્તિ ન થઈ શકે. જરા પણ ભૂલ કર્યા વગર ઈશ્વરની જે પ્રેમ ભાવે ભક્તિ કરે છે તે સુવર્ણની જેમ કસોટીએ ઉતરે છે. કામ, ક્રોધ અને લોભ એ ત્રણને જીતનાર બાકીના ત્રણ સહેલાઈથી જીતી શકે છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે -

"જિહ્‌વા ઇંદ્રિય જે વશ, તે ઉતરી ગયા પાર ॥"
"કામ ક્રોધે જે નર ભુલીયા, તેનો એળે ગયો અવતાર રે ॥"
"લોભ સવારથે જીવ બુડીયો, અને ગફલત બુડો ગેમાર ॥"

કામ, ક્રોધ લોભ વિગેરે વિકારોના કારણે જે જીવ ઈશ્વરભક્તિથી વંચિત રહ્યો તેનો જન્મ નિષ્ફળ કહેવાય. એવા લોકો પૃથ્વી ઉપર ભારરૂપે પશુ સમાન છે. માત્ર મનુષ્યરૂપે તે ફરે છે એટલું જ. ભગવદ્‌ગીતામાં કહ્યું છે -

त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः ।
काम क्रोध स्तथा लोभस्त मादेतत्त्रयं त्यजेत् ॥

भगवद गी. १६-२१

કામ, ક્રોધ અને લોભ એ ત્રણ નરકના દ્વાર પોતાનો નાશ કરનારાં છે. માટે એ ત્રણેનો ત્યાગ કરવો. જે કામ ક્રોધાદિ ષડ્રિપૂને જીતે છે તેને પંચ તત્વો વશ થાય છે. અને એવા માણસને સત્‌નું દર્શન થાય છે. એના માટે પ્રેમભક્તિની અત્યંત જરૂર છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે !

પ્રેમ ભક્તિ હિરદે વસે, અંતર નેહ લગાય ।
શ્વાસ ઉશ્વાસે આરાધીએ, તો કાને શ્રુત ન જાય ॥

પ્રેમભક્તિ જેના હૃદયમાં વસેલી છે તેણે કંઈ મોટી બૂમો પાડી જાહેર કરવાની હોતી નથી. પણ ગુરુ તરફથી મળેલા મંત્રનું સ્મરણ પ્રત્યેક શ્વાસોશ્વાસની સાથે મનમાં કરતા રહેવું. આને જ 'અજંપા જાપ' કહે છે અને તેના લીધે જ ઈશ્વરના દર્શન થાય છે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

नाभी कमलसे नेह लगावो, सुरत नूरत मजबूत ।
श्वास उश्वासे शब्दकु पकडो, मिटे जनमकी मूल ॥

આ પ્રમાણે ગુરુ પાસેથી મળેલા મંત્રનો અજંપા જાપ પ્રેમભક્તિથી કરવામાં આવે તો જ જન્મ-મરણનો ફેરો ટળી તેને પરમાત્માની સત્‌ની પ્રાપ્તિ થશે.

જેમ બાવળનું સેવન કરનારને ખાંડની મીઠાશ મળતી નથી તેમ કામ વિગેરેનું સેવન કરનારને 'સત્‌ની પ્રાપ્તિ થતી નથી. ઈશ્વર સાથે તદ્રુપ થવાથી જે આનંદ મળે છે તે વર્ણવી શકાતો નથી કે દેખાડી શકાતો નથી. તે અનુપમ હોઈ જે જાણે તે જ ભોગવી શકે. સદ્‌ગુરુ કહે છે કે :

યુગમાં મીઠા પ્રેમરસ, જો કોઈ દેખે ચાખ રે ।
સ્વામી જો પાએ શિર લગી, તો હઈડા દેવે સાખ રે ॥

પ્રેમરસ અમૃત સમાન છે. જે ચાખે તે જ જાણી શકે બીજાને તે કહી શકાતો નથી, તેમ ઈશ્વર પ્રત્યેનો પ્રેમ માત્ર ભક્ત જ જાણી શકે. બીજાને કહેવાથી તે સમજી શકાશે નહીં. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

મહાપદ કેરી વાટ કોઈ એક જાણે રે ।
જેણે મલીયા સત્‌ગુરુ સાર તપસ્યા મેલી રે ॥

ઈશ્વર પ્રાપ્તિ માટે નામસ્મરણ, કીર્તન, દર્શન, પ્રેમ અને તેની સાથે એકતાન થઈ જવું એ જ સાચું સાધન અને સાર છે. આ પ્રમાણે એકરૂપ થવા માટે શાસ્ત્રમાં દાખલો આપે છે કે :

सति सवतो लरो याति सद्भाव एनिष्ठया ।
कीटको भ्रमरींव्यायन्भ्रमरत्वाय कल्पते ।।

- વિવેક ચુડામણી

સત્‌માં આસક્ત થયેલો એટલે એકનિષ્ઠાથી સત્‌ના ચિંતનમાં લાગી રહેલો પુરુષ તેને પામે છે. જેમ ભ્રમરીનું ધ્યાન કરનાર કીટક ભમરીરૂપ બને છે તેમ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

ઈયળ ભ્રમરી પઠંતરો, લઈ મંદરમાં જાય ।
ભ્રમરી ચટકો ઈયળ ખમે, તો આપ સમાના થાય ।।

જે ભ્રમરી કીટકને પોતાની કોટડીમાં રાખે છે અને જયારે જયારે ત્યાં આવે છે ત્યારે ત્યારે ડંખ મારે છે. તેથી તે ભમરીનું સતત ધ્યાન કરે છે. એ નિરંતર ધ્યાનથી આખરે એ કીટક ભ્રમરી રૂપે થઈ જાય છે તે પ્રમાણે મનુષ્ય જયોતિ સ્વરૂપનું ધ્યાન ચિંતન કરશે અને વાસનાઓનો ત્યાગ કરી અંતઃકરણ શુધ્ધ બનાવશે, ત્યારે તે પણ નિર્વિકલ્પ અક્ષયબ્રહ્મમાં પ્રવેશ કરી શકશે અને તે આનંદ નિવાસી થાય છે. આ સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે વેરભાવ રહેતો નથી. પૂજય પૂજક-ભાવ શમે છે અને પરમપદને પામે છે.

ઉપર વર્ણવેલી 'સત્' પૂજા-પરબ્રહ્મપૂજા-જયોતિસ્વરૂપની પૂજા સતપંથમાં શ્રેષ્ઠ માનવામાં આવેલી હોઈ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે તે પ્રત્યક્ષ કૃતિમાં ઉતારી છે. પણ એ કરતાં ય શ્રેષ્ઠ પૂજા એટલે 'આત્મપૂજા'. આ પૂજા માટે પ્રથમ જીવને આત્મજ્ઞાન થવું જોઈએ. ગુરુ વચન ઉપર દઢ શ્રધ્ધા રાખી તેમણે કહેલા તત્ત્વનું પાલન કરી આત્મચિંતન કરવાથી આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. પરમાત્માનું એટલે આપણું આત્મસ્વરૂપ પોતાના હૃદયમાં છે એમ જાણી તે પ્રાપ્ત કરી લેવું અને તેનાથી જ ઈશ્વરની સાચી ભક્તિ થાય છે. ગીતામાં કહ્યું છે કે :

समः सर्वेषु भूतेषु मद्भकित लभते परम् ।

સર્વ ભૂત માત્રને ઠેકાણે જેની બુધ્ધિ સમ થઈ છે એવા સમદર્શી ભક્તને મારી પરાકોટીની ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. સર્વત્ર સમબુધ્ધિ થવી એ મોક્ષનું સાધન છે. સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ ઈશ્વરથી થયેલી હોઈ દરેક પ્રાણીમાં

પરમેશ્વર વ્યાપી રહેલો છે એવી બુધ્ધિ થવી જોઈએ. આત્મા એ પરમાત્માનો અંશ છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

આત્મારામ તમે અવિગત સેવો, સર્વહી ભૂત નિવાસી હો ।

ગીતામાં પણ કહ્યું છે કે :

समं सर्वे भूतेषु तिष्ठन्तं परमेश्वरम् ।

સર્વ ભૂતમાત્રમાં ઈશ્વરનું અધિષ્ઠાન એક સરખું છે.

ભૂતમાત્રનો મૃત્યુ કે પ્રલયથી નાશ થાય છે પણ તેમની અંદર રહેલ આત્મતત્ત્વનો નાશ થતો નથી. આ જ્ઞાન જેને મળ્યું તેને સાચી દૃષ્ટિ મળી એમ સમજવું અને ત્યારે જ એને મુક્તિ મળી શકે.

આપણામાં છે તે જ ઈશતત્ત્વ દરેકમાં છે એ જ્ઞાન થવાથી માણસ કોઈની પણ કાયા કે માનસિક કે વાચિક હિંસા કરતો નથી. આપણું દુઃખ તે જ બીજાનું દુઃખ એટલી એકતા તેનામાં આવવાથી તે સમત્વ યોગી કોઈની હિંસા કરતો નથી અને કોઈ પણ રીતે બીજાને દુઃખ कृत આપતો નથી. આવી સમત્વ બુધ્ધિ ધરાવનારની મુક્તિ નજીક હોય છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

લખચોર્યાસી જે ચારે રે ખાણ, એક સ્વરૂપથી સર્વે જાણ ॥
કારજ કારણ રૂપ ઉપસિયું, કરજ માંહી તે કારણ વસીયું ॥
કનક કુંડલ જલ લહેરી જેમ, બ્રહ્મ માંહી બ્રહ્માંડ જ તેમ ॥
તં તૂ વિના રે પટના હોયે, પટમાંહે તે તંતૂ સમાયે ।.
તેમ સર્વે ઉતપત જગદીશ, સર્વે ઘટમાંહી એક જ ઈશ ॥

મારો, મારા પડોશીનો કે બીજા કોઈનો દેહ ભિન્ન હોવા છતાં તેમાં વાસ કરનારો આત્મા એક જ છે. સૂર્યના કિરણો જુદે જુદે ઠેકાણે પડે છતાં તે સૂર્ય તો એક જ છે. જુદા જુદા અલંકાર હોવા છતાં તેમાં રહેલું સોનું એક જ છે તે પ્રમાણે કાર્યકારણ, જલલહરો, વસ્ત્રતંતુ અને પિંડ બ્રહ્માંડનો સંબંધ જાણવો. દેહમાં વસેલો આત્મા એક જ પરબ્રહ્મનો અંશ છે અને એક જ પરબ્રહ્મથી આ આખા જગતનો વિસ્તાર થયો છે. જુદા જુદા શરીરમાં ઉપાધિ ભેદથી જુદો દેખાતો આત્મા મૂળમાં એક જ છે અને પ્રાણીમાત્ર એક જ ઈશ્વરના અવયવો છે એમ જાણી તમામ પ્રત્યે આત્મભાવ રાખવો એ જ સાચું આત્મજ્ઞાન છે.

આત્મા એ પરબ્રહ્મનો અંશ હોવાથી તેને દેહની સાથે જન્મ-મૃત્યુ

નથી તે અનાદિ છે. પરમાત્માનું ગુણવર્ણન નહીં હોવાથી આત્માનું પણ કરી શકાતું નથી. તે નિર્ગુણ અને શાશ્વત છે તેને ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, લય વિગેરે ષડ્વિકાર નથી. તે પરમાત્મા સ્વરૂપ છે. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

"આત્મા પૂજીયા તેણે પ્રભુ પૂજીયા ।"
"પૂજસો તો પામસો સંસાર મધ્યે સોયજી ॥
પ્રગટ આત્મા સ્વામી મારા પૂજાના ફલ જોયજી ॥"

સર્વ ભૂતો પ્રત્યે સમભાવ રાખી એ તમામની સાથે આત્મૌપમ્ય બુધ્ધિથી વર્તવું એ જ આત્મપૂજા, ઈશ્વરની પરાભક્તિ અને મોક્ષપ્રાપ્તિનું તે પ્રમુખ સાધન છે.

બીજી મહત્ત્વની વાત એટલે 'યુગધર્મ'. દરેક યુગમાં સત્‌ધર્મનો જે આચાર છે તે ગીતામાં કહ્યા પ્રમાણે યુગે યુગે જુદો જુદો હોય છે. આજ યુગધર્મ કહેવાય છે એમાં સામાન્યતઃ કર્મ, ઉપાસના અને ભક્તિનો સમાવેશ થાય છે. શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કહ્યું છે કે :

त्रेता द्वापरें च फलिरित्येषु केशवः ।
नाना वर्णाभिधाकारो नानैव विधिनेज्यते ॥

भागवत स्कं. ११ अ. ५ श्लोक. २०

તેમજ પરાશર સંહિતામાં કહ્યું છે કે -

अन्ये कृतयुगे धर्मस्त्रेतायां द्वापरे परे ।
अन्ये कलयुगे तृणां युगरुपानुसारतः ॥ २१ ॥

કર્તા, ત્રેતા, દ્વાપર અને કલિયુગમાં ધર્મનું સ્વરૂપ જે તે યુગધર્મ પ્રમાણે જુદુ જુદુ હોય છે. આ ઉક્તિ મુજબ સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ચતુર્યુગનો જે યુગધર્મ બતાવ્યો છે તે ટૂંકમાં નીચે પ્રમાણે છે.

કર્તાયુગમાં ઋગ્વેદ પ્રધાન હોવાથી તમામ ધર્માચાર ઋગ્વેદ મુજબ થતાં ઋગ્વેદનો વર્ણ લાલ છે. તે વખતે ઉત્તર દિશા મહત્ત્વની માનવામાં આવતી હતી. તેથી લોકો ઋગ્વેદી ગાયત્રી મંત્રનો જાપ કરતા. કર્તાયુગમાં સદ્ગુરુ બ્રહ્મદેવ અમરતેજ સૃષ્ટિગુરુ હતા અને ભક્ત પ્રહ્લાદ હતો. સુવર્ણના સિંહાસન સ્થાપન કરી સુવર્ણના પાટ ઉપર સુવર્ણ કલશ મૂકવામાં આવતો અને ઋગ્વેદી મંત્ર મુજબ ઘટપાટ પૂજા અને યજ્ઞવિધિ કરતા. સતપંથમાં આ ઘટપાટ પૂજા વિધિનો ખાસ કરીને સમાવેશ છે. કારણ ઘટમાં

બધા દેવતાઓનો વાસ છે. કલશ સ્થાપનાના મંત્રમાં કહ્યું છે કે -

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणः स्मृताः ॥
कुक्षौ तु सागराः सर्व सप्तद्विपा वसुंधरा ।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो अथर्वणः ॥
अंगेश्च सहिता सर्व कळशं तु समाश्रिताः ॥
अत्र गायत्री सावित्री शांतिपुष्टि करी तथा ॥
आयान्तु देव पूजार्थ दुरितक्षयकारकाः ॥
गंगे च यमुने चैन गोदावरी सरस्वति ॥
नर्मदे सिंधु कावेरी जलेऽस्मिन्सन्निधिं कूरु ।
वरुणाय नमः सर्वोपचारार्थे गंधाक्षतपुष्पं समर्पयामि ॥

અર્થ : કલશના પ્રમુખસ્થાને વિષ્ણુ, કંઠસ્થાને શિવ, મૂલસ્થાને બ્રહ્મદેવ છે. મધ્યભાગે માતૃગણ રહેલા છે. તેમની કુખમાં એટલે અંદર સપ્તસમુદ્ર સમૃધ્ધિપોષહ પૃથ્વી, ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ, અથર્વવેદ પોતપોતાના અંગસહ રહેલા છે. અહીં શાંતિ અને પુષ્ટીદાયક ગાયત્રી, સાવિત્રી તે પાપનાશક દેવતા પૂજા માટે આવે.

ગંગા, યમુના, ગોદાવરી, સરસ્વતી, નર્મદા, સિંધુ, કાવેરી આ જળમાં આવી સ્થિરરહે. વરૂણને નમસ્કાર હો. ગંધાક્ષતા સુગંધી ફૂલો એમને અર્પણ કરું છું એમ કહી ફૂલો કલશને ચડાવવાં. અંદરનું જળ તુલસીપત્રથી અથવા આચમનથી પૂજા સાહિત્ય ઉપર છાંટવું. આ પ્રમાણે કલશપૂજા એટલે વરૂણપૂજાની સ્થાપના કરી લોકો જ્યોતિ-સ્વરૂપનું ધ્યાન કરતા અને તે વખતે મહત્વ પામેલા નૃસિંહ અવતારનું નામ સ્મરણ કરતા. તે વખતે શરીરમાં વાયુતત્ત્વનો ભાગ વધુ પ્રમાણમાં હોવાથી લોકો મૃતદેહને જંગલમાં છોડી દેતા. તેથીએ વાયુતત્ત્વમય દેહ વાયુમાં વિલીન થતો. એ શરીરની જરા પણ દુર્ગંધી આવતી નહી. આ રીતે અંતેષ્ટિ સંસ્કારને વનદાગ કહે છે. આ રીતનો યુગધર્મ કર્તાયુગમાં પાળવામાં આવતો. !!

ત્યારબાદ ત્રેતાયુગમાં મહર્ષિ વસિષ્ઠ એ સદ્‌ગુરુ હતા. તેમણે બતાવેલો યુગધર્મ ટૂંકમાં આ પ્રમાણે છે - યજુર્વેદ પ્રમાણભૂત અને પૂર્વ દિશા મહત્વની હતી. તેથી લોકો યજુર્વેદી ગાયત્રી મંત્રનો જાપ કરતાં. ચાંદીના સિંહાસન અને ચાંદીના પાટ ઉપર ચાંદીના કલશની સ્થાપના કરતાં.

યજુર્વેદી મંત્ર પ્રમાણે જાપ કરતાં. તે વખતે રામાવતાર પ્રમુખ હોવાથી શ્રીરામનું નામસ્મરણ થતું. મહર્ષિ વસિષ્ઠ યુગગુરુ અને ભક્ત રાજા હરિશ્ચંદ્ર હતા. રવિવારના દિવસે ચૌદશ હોય તો અનંત ચતુર્દશીનું વ્રત મહત્વનું માનવામાં આવતું.

ત્રેતાયુગમાં શરીરમાં જળતત્વ વધારે હોવાથી મૃતદેહને પાણીમા વિસર્જન કરતા તેથી દેહ પાણીમાં વિલીન થતો. આ અંતેષ્ટિ વિધિને જળદાગ કહેતા. ત્રેતાયુગમાં આવો યુગધર્મ આચરણમાં હતો.

પછી દ્વાપર યુગમાં વેદમૂર્તિ વ્યાસ એ યુગગુરુ હતા. તેમણે દ્વાપરયુગનો જે યુગધર્મ બતાવ્યો તે આ પ્રમાણે હતો. સામવેદને દક્ષિણ દિશા મહત્વની હોવાથી લોકો સામવેદી ગાયત્રી મંત્રનો જાપ કરતાં. તાંબાના સિંહાસન અને તાંબાના પાટ ઉપર તાંબાનો કળશ સ્થાપી સામવેદી મંત્ર મુજબ ઘટપાટ પૂજાવિધિથી જ્યોતિસ્વરૂપ ધ્યાન કરી શ્રી કૃષ્ણ અવતારનું નામ સ્મરણ કરતાં. સદ્ગુરુ વ્યાસ એ યુગગુરુ હતા અને પાંડવ એના ભક્ત હતા. સોમવતી અમાવસ્યા વ્રતનું પાલન કરવું શ્રેષ્ઠ મનાતું. શરીરમાં અગ્નિતત્ત્વ વધારે હોવાથી મૃતદેહને ચંદનના લાકડાથી અગ્નિદાહ કરતા. બળતી વખતે એ દેહને દુર્ગંધી રહેતી નથી. આ અંત્યેષ્ટિ વિધિને 'અગ્નિદાગ' કહે છે. આમ દ્વાપર યુગનો યુગધર્મ હતો.

કર્તાયુગમાં બ્રહ્મદેવે જે યુગધર્મ કહ્યો તેમાં પરિસ્થિતિ મુજબ થોડો ફેરફાર કરી યુગગુરુ વસિષ્ઠે ત્રેતાયુગનો યુગધર્મ કહ્યો અને ત્યાર પછી તેમાં પણ સમય મુજબ ફેરફાર કરી દ્વાપર યુગમાં વેદમૂર્તિ વ્યાસજીએ કહ્યો અને તેમાં પરિસ્થિતિનુસાર ફેરફાર કરી કલિયુગમાં સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે યુગધર્મ કહ્યો તે નીચે પ્રમાણે -

કલિયુગમાં અથર્વવેદ, પ્રમાણભૂત માન્યો છે. જે સર્વવેદોમાં શ્રેષ્ઠ છે. મહાભારતમાં લખ્યું છે કે -

तेत्राभ्यां जनयद् ऋग्वेदं यजुषासह ।
सामवेदं च जिह्यवाग्रादथर्वाणं च मूर्धतः ॥४७॥
अथर्वणस्तु यो योगः शीर्ष यज्ञस्य ततृस्मृतम् ।
ग्रीवाबाव्हंतरं चैव ऋग्भागः स भवेत् ततः ॥५०॥
हृदयं चैव पार्श्व च समभागस्तु निर्मितः ।
बस्तिशीर्वं कटीदेशं जड्घोरुचरणैः सह ॥५१॥

एवमेष यजुर्भागः संधातो यज्ञकल्पितः ।
पुरषो दिव्यरुपाभः सम्भूतो ह्यमरात् पदात् ॥५२॥
- महाभारत, भविष्य पर्व, सप्तदशोऽध्याय

अर्थ : તે પરમ પ્રકાશિત દેવતાએ પોતાના નેત્રમાંથી ઋગ્વેદ અને યજુર્વેદ નિર્માણ કર્યા. જીભના અગ્રભાગેથી સામવેદ અને લલાટમાંથી અથર્વવેદને પ્રગટ કર્યા. અથર્વવેદના યોગ તે યજ્ઞપુરુષનું મસ્તક છે. એટલે તે યોગ શ્રેષ્ઠ અને મહત્વનો છે. ઋગ્વેદનો ભાગ તેનું ગળું અને ભુજા વચ્ચેનું અંગ છે. સામવેદથી યજ્ઞપુરુષનું હૃદય અને પાછલો ભાગ નિર્માણ થયેલ છે. આ પછી બાકી રહેલો ભાગ યજુર્વેદનો છે તે દ્વારા યજ્ઞપુરુષનું પેટ તે ઉપરનો ભાગ કટિપ્રદેશ, જંઘા અને ચરણ વિગેરે શેષ શરીરની કલ્પના કરવામાં આવી છે. તે દિવ્યરૂપ અને માયા યુક્ત પુરુષ અગર અવિનાશી તુરીય પ્રદેશથી પ્રગટ થયેલ છે.

આથી યજ્ઞપુરુષનું મસ્તક જેનાથી બને છે, જેમાં વિશિષ્ટ પ્રકારનો ધ્યાનયોગ અને જ્ઞાનયોગ કહેલો છે તે આ અથર્વવેદ છે. અથર્વવેદનો મૂળ અર્થ એવો છે કે **अ - थर्वा** એટલે નિશ્ચળ. થર્વ એટલે ચંચળતા. જીવાત્માની ઈંદ્રીયો ચંચળ હોય છે, પણ તેનાથી મન અતિ ચંચળ હોય છે. આ ચંચળ મનને નિશ્ચળ બનાવવાની અને હૃદયમાં આત્માનો શોધ લેવાની વિદ્યા જેમાં કહી છે તે જ અથર્વવેદ. તેને 'બ્રહ્મવેદ' એમ પણ કહે છે. અથર્વવેદ કલિયુગમાં પ્રમાણભૂત માનવામાં આવે. છે અને તેથી જ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે આ અથર્વવેદથી જ આપણને શ્રેષ્ઠ એવી ઘટપાટ પૂજા વિધિ બતાવી છે. આ વિધિ કરવામાં જે મંત્ર બોલાય છે તે બધાય મંત્ર અથર્વવેદ આધારે જ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે લીધેલા છે. પૂજા વિધિના સમયે ઘટપાટની સ્થાપના કરી ચોખ્ખા ઘીની ત્રણ જ્યોતિ કરવી. અથર્વવેદમાં કહ્યું છે કે -

सर्वाणि तस्मिन् ज्योतिंषि यानि त्रोणि प्रजापसी ॥
अ.व. १०/७/४०

ત્રણ જ્યોતિ પ્રજાપતિ ઠેકાણે છે. આ ત્રણ જ્યોતિ રજ, સત્વ, તમ અન ત્રણ ગુણના અનુક્રમે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ દેવતાના પ્રતિક રૂપે છે. પૂજાના વખતે શ્વાસો શ્વાસની સાથે સ્મરણ કરી મનમાં ત્રણે જ્યોતિ એક સાથે જોવી. આ પ્રમાણે એકરૂપ થવાથી સત્વ, રજ, તમ એ ત્રણ

ગુણના બદલે એક જ શુધ્ધ સત્વાંશ ગુણ રહે છે તે જ પ્રણવરૂપે પૂર્ણ બ્રહ્મ છે. અને તેનું જ દર્શન થાય છે. સાક્ષાત્કાર થાય છે. તેજ સત્ તેજ પ્રણવ સ્વરૂપ એટલે ૐ એ પૂર્ણ અક્ષર બ્રહ્મથી ઓળખાય છે. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું છે -

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन् ।
यः प्रयाति त्यजन्देहं स यति परमां गतिम् ॥

- गीता ८/१३

જે ૐ એ એકાક્ષર બ્રહ્મનો હંમેશાં ઉચ્ચાર કરે છે અને તેનો અર્થ ધ્યાનમાં લઈ પરબ્રહ્મ પરમેશ્વરનું સ્મરણ કરે છે તે શરીર છોડ્યા પછીપરમ ગતિને પામે છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહમહારાજ કહે છે કે :

સતને સંતોષે ત્રણ દેવ સમાઈ, તારે ૐકાર શબદે સૃષ્ટિ નિપાઈ ।
આદ ઉનાદે ૐકાર ભણીયે, અને બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશને ગણીયે ॥

તેમજ ઉપનિષદમા કહ્યું છે કે :

ओमित्येदक्षरमिदँ सर्वं तस्योपव्याख्यानं
भूतं भवद्‌भविष्यदिति सर्व मीङ्कार एव/यच्चान्यत्
त्रिकालातीतं तदप्योङ्कार एवं ह्येतब्द्रह्म ॥

- माण्डुक्योपनिषद् श्लोक - १

ૐ એ આ રીતે એક અક્ષર (અવિનાશી પરમાત્મા) છે. આખું જગત તેનું જ ઉપવ્યાખ્યાન એટલે તેના જ નિકટ મહિમાનું લક્ષ્ય કરી આવનારું છે. ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય એ આખુંય જગત ૐકાર છે તેમજ ત્રણે કાળથી પર એવું જે તત્ત્વ છે તે પણ ૐકાર છે. ૐ એ અક્ષર જ પૂર્ણબ્રહ્મ અવિનાશી પરમાત્મા છે. યમરાજ ભગવાન ધર્મ નચિકેતાને બ્રહ્મત્વની માહિતી આપતાં કહે છે કે :

सर्ववेदा यत्पदमानन्ति तपाइँसि सर्वाणि च यद्वदन्ति ।
यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्य चरन्ति तत्तेपदँसंग्रहेण ब्रीवीम्योमित्येत् ॥१५॥
एतध्धयेवाक्षरं ब्रह्म एतद्वयेवाक्षरं परम् ।
एतध्धयेवाक्षरं ज्ञात्वा यदिच्छति तस्य तत् ॥१६॥
एतदालम्बनं श्रेष्ठमेतदालम्बनं परम् ।
एतदालम्बनं ज्ञात्वा ब्रह्मलोके महीयते ॥१७॥

- कटोपनिषद् द्वि. वल्ली

વેદ-પુરાણો જે પરમાત્માનું હંમેશાં વર્ણન કરે છે જે આખાય તપાદિ સાધનોનું પરમ-લક્ષ્ય છે તેમજ જે પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છાથી સાધક નિષ્ઠાપૂર્વક બ્રહ્મચર્યનું અનુષ્ઠાન કરે છે તે પુરુષોત્તમ ભગવતંનું પરમત્વ મેં તને સંક્ષેપથી કહ્યું. ૐ એ જ અક્ષર અમર છે.

આ અવિનાશી પ્રણવ તત્ત્વ જ બ્રહ્માનું સગુણ સ્વરૂપ છે. સંપૂર્ણ પ્રાણીમાત્રમાં એવું અક્ષર બ્રહ્મ છે તેમજ તે પ્રણવ તત્ત્વ સ્વયં સમગ્ર બ્રહ્મ પુરુષોતમનું નિવિશેષ સ્વરૂપ છે. બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મ એ બંને નામો ૐકાર જ છે. આ સ્વરૂપની ઉપાસના કરનાર તે અભિષ્ટ સ્વરૂપને પામે છે.

ૐકાર પરમાત્માની પ્રાપ્તિ માટે સર્વશ્રેષ્ઠ માર્ગ છે. સર્વશ્રેષ્ઠ સાધન છે. પરમ રહસ્ય જાણી શ્રધ્ધા અને પ્રેમથી જ એ પરમતત્ત્વ ઉપર નિર્ભર રહે છે તેને પરમેશ્વરી પ્રાપ્તિ ખાત્રીથી થાય છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે પણ કહ્યું છે કે પરમાત્મા પરમ શાંત અને અદ્વૈત છે અને એને જાણનારા બ્રહ્મ જ થાય છે. માણસે પોતાનું મન શાંત અને એકાગ્ર કરી પરબ્રહ્મનું એટલે જ જ્યોતિ સ્વરૂપનું નિત્ય ધ્યાન ધરવું કે જેથી તેને હજારો સૂર્ય જેવા તેજસ્વી પરમસુખદાયી એવા પરમેશ્વરનું દર્શન થશે. પરમ વિશુધ્ધ જ્યોતિમાં તેની આત્મજ્યોત એકરૂપ થઈ માણસ લક્ષચોર્યાસીના ફેરામાંથી મુક્ત થશે.

આ પ્રમાણે પરમાત્મા સાથે તદ્રુપ થવું એ જીવનનું આદ્ય કર્તવ્ય છે. તેની પૂર્તિ માટે શ્રેષ્ઠ શ્રધ્ધા હોવી જોઈએ. સત્ય વસ્તુ ઉપરની શ્રધ્ધા શુભ ફળ આપનારી હોય છે. સંસારના નાનામોટા કામોમાં પણ શ્રધ્ધા ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. તો પછી પરમાર્થ માર્ગમાં તો શ્રધ્ધા હોવી જરૂરી હોય જ.

સદ્‌ગુરુએ કહ્યું છે કે ‘તું આ મંત્રનો જાપ કર એટલે તને ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર થયા વગર નહીં રહે. પણ એના વિરૂધ્ધ વર્તન કરી જે ગુરુ વચન ઉપર અશ્રધ્ધા અને શંકા રાખશે તો તે માણસ ગમે તેટલો જાપ કરશે તો તેનું કદાપિ કલ્યાણ થશે નહિ. અશ્રધ્ધા હંમેશાં નડતરકર્તા હોય છે. તેથી ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું છે કે **‘संशयात्मा विनश्यति’** સંશયી માણસ નાશ પામે છે. વિના કારણ શંકા ઉઠાવનાર માણસ કંઈ પણ નિશ્ચય કરી શકતો નથી અને તેથી તેનો નાશ થાય છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે ‘શંકા કરશે તે ડૂબશે’

તેથી ગુરુવચનમાં અગર બીજા કોઈ કામમાં શ્રધ્ધા નહીં રાખનાર કદાપિ સફળ થતો નથી. તેમજ આલોકમાં પરલોકમાં તેની ઉન્નતિ થતી નથી. ઈશ પ્રાપ્તિ માટે સૌ પ્રથમ શ્રધ્ધા હોવી જોઈએ.

શ્રધ્ધાથી સત્સંગ અને સત્સંગથી જ્ઞાન મળે છે. જીવ સામેનો સંસારરૂપી પડદો દૂર થાય છે ત્યારે જ તેને પરમસ્વરૂપના પ્રત્યક્ષ દર્શન થાય છે. આ પડદો દૂર કરવા માટે જ્ઞાન જોઈએ. જ્ઞાનથી ભક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. અને ભક્તિના લીધે સાક્ષાત્કાર થાય છે. આ ભક્તિને જ્ઞાનોતર ભક્તિ અથવા અન્યોન્ય ભક્તિ કહે છે. જ્ઞાનના લીધે ભક્તિ અને ભક્તિના લીધે જ્ઞાન હોય છે. **જ્ઞાન સિવાય ભક્તિ સૂકા લાકડા જેવી અને ભક્તિ સિવાયનું જ્ઞાન રસ વગરના ફળ જેવું છે.** ઈશ્વર પ્રત્યે પરમ પ્રેમ હોવો જ જોઈએ, એમ ભક્તિસૂત્રમાં કહ્યું છે.

સકામ ભક્તિ કરવા નિષ્કામ ભક્તિ-જ્ઞાન ભક્તિ-અનન્ય ભક્તિ શ્રેષ્ઠ હોય છે. સર્વ કર્મમાં નામસ્મરણ એ જ સૌથી સહેલું કર્મ છે. આ નામસ્મરણની સિધ્ધિ માટે ભક્તિ અને જ્ઞાન એ મુખ્ય સાધનો છે તેથી સ્થિર નિષ્ઠાથી અને અનન્ય ભાવથી, સંશય નહીં રાખતાં, નામસ્મરણ રૂપી તપ આચરવું, ખાતાં, પીતાં, હરતાં, ફરતાં, કામ કરતાં, વગેરે દરેક પ્રસંગે પ્રભુના નામને કદાપિ ભૂલવું ન જોઈએ. બધી કામના, બીક, શરમ કે શંકા ત્યજી નિર્ભયતા અને નિષ્ઠાથી ઈશ્વરના નામનું રટણ કરવું. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

દૂર દેશથી આવ્યો વણઝારો, સામલ સુદ સૌદા કિજીએ ।
ઉઠતા બેસતા રાહ ચલતા, નામ સ્વામીજીના લિજીએ ॥

ઈશ્વરના નામનું રટણ અને સ્મરણ નિરંતર કરતા રહેવું. સતત અભ્યાસ સિવાય કોઈપણ વસ્તુ પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ કહે છે કે :

असंशय महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम् ।
अभ्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते ॥

- गीता अ. ६, श्लोक. ३५

હે અર્જુન, આ મન ખરેખર અતિ ચંચળ અને ઘણા પ્રયત્ન પછી વશ થનારું છે. પણ સતત અભ્યાસથી અને વિરક્તિથી તે વશ થઈ શકે છે. તેથી સતત અભ્યાસની જરૂર છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ

કહે છે કે :

હરદમ જપો અજંપા જાપ । અજંપા જાપ જપતા રહિયે ।
મુંડ કમંડલ કાંઈ થર કરી રાખો । નાભી કમલથીજગાવો ।
સત્‌ગુરુ શબ્દના માંહે બાજાં બજાઈએ । સુરતિ સુહાગ ચડાઈએ ।
મુખ વિના ગાઈએ શ્રવણ વિના સુણીએ । બીન કર તાલ બજાઈએ ॥
તાલ પખવાજ મૃદંગ બાજે । બિન રસના ગુણ ગાઈએ ॥

ઈશ્વરનું નામ સ્મરણ કરવા માટે સંન્યાસીની જેમ મુંડન કરી હાથમાં કમંડલ લઈ વનમાં જવું પડતું નથી. ઘરમાં જ રહી ખરા અંતઃકરણથી અને પુરા ભક્તિભાવથી નામસ્મરણ કરવું. અજંપા જાપ માટે વાજું વગાડવાની જરૂર નથી. મુખે ગાવાની, કાને સાંભળવાની અથવા મૃદંગ, પખવાજ, મંજીરા વગેરે વગાડવાની બીલકુલ જરૂર રહેતી નથી. સદ્‌ગુરુ તરફથી મળેલા જાપનું હંમેશાં સ્મરણ કરતા રહેવું. હરિનામ મંગલનું મંગલ, પાવનનું પાવન, કલ્યાણનું નિધાન અને પાપ હરન કરનારું છે. એના સ્મરણ માત્રથી સર્વદુઃખ અને પાપના ઢગલા દૂર થાય છે. એના ગુણ જેટલા વર્ણવીએ તેટલા થોડા છે. નામ સ્મરણ કરવાથી સર્વ કર્મ સહેલાઈથી સાધ્ય થશે. ભવસાગર પાર કરી શકાશે, મુક્તિ મળશે, સંસારબંધન તૂટશે, પરમાત્માની પ્રાપ્તિ થશે. તેથી જ નામસ્મરણ સર્વોત્તમ અને સત્ય છે.

ઈશ્વરની ભક્તિ કરતી વખતે મન સ્થિર રાખવું જોઈએ. કારણ મન એ તમામ બાબતોનું મૂળ છે. વિરક્તિ માટે સદ્‌ગુરુએ આપેલા ઉપદેશનું નામસ્મરણ કરતા રહેવું કે જેથી ચિત્ત શુધ્ધ થઈ મન શાંત થવા લાગશે.

ઈશ્વરની ભક્તિ માટે શાંત અને એકાંત વાતાવરણની જરૂર હોય છે. આવો શાંત સમય એટલે મધરાત. આ વખતે આખુંય જગત નિંદ્રામાં પોઢેલું હોઈ બધેય નિરવ શાંતી હોય છે અને તેથી માણસનું ચિત્ત શાંત અને સ્થિર રહે છે. તેથી આ સમય વધુ અનુકુળ હોય છે તેથી જ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ઘટપાટ પૂજારાત્રીના સમયે કરવાનો નિયમ કર્યો. આ પૂજા સનાતન વૈદિક ધર્મવિધિ મુજબ કરવામાં આવે છે અને તેના બધા મંત્ર કલિયુગમાં પ્રમુખ અને બ્રહ્મવિદ્યામાં શ્રેષ્ઠ એવા અથર્વવેદ મુજબ બોલવામાં આવે છે.

અખિલ ભારતીય સતપંથ સમાજનું ૫મું સંમેલન તા. ૨૦-૧૦-૧૯૬૦ના રોજ થયું. ત્યારે પ્રમુખશ્રી પંડિત સાતવળેકરજીએ કહ્યું કે

"અથર્વવેદનો મહિમા હિંદુ ધર્મમાં મોટો છે - એમાં બ્રહ્મા એ અધ્યક્ષસ્થાને હોઈ એને માનનારો અથર્વવેદી કહેવાય છે. મેં અથર્વવેદનો પૂર્ણ અભ્યાસ કર્યો છે. વિશ્વનું મોટામાં મોટું શાસ્ત્ર આ વેદ ઉપર આધારેલું છે એ સદ્ભાગ્યની વાત છે.

તેમણે કહ્યું હતું કે તમારા ગ્રંથકર્તાએ ઘણા દાખલાઓ અથર્વવેદના જ લીધા છે. સતપંથ ઘટપાટ પૂજા વિધિની તમારી એક ચોપડી મેં જોઈ તેમાં શરૂથી આખર સુધી અથર્વવેદના મંત્ર જોયા. તે ઉપરથી સતપંથના તમે બધા અનુયાયીઓ અથર્વવેદી છો. કારણ આ પંથનો સંબંધ અથર્વવેદને અનુસરીને છે. તમારો ગ્રંથ અથર્વવેદના મંત્રોથી ભરેલો છે. એક મંત્રમાં કહ્યું છે કે શબ્દમાં ખૂબ શક્તિ છે. જે માણસમાં આટલી શબ્દ શક્તિ ગુપ્ત રીતે વસે છે તે કેટલાંય મહાન કાર્યો કરી શકે છે. તમારો સતપંથ ધર્મ અને સનાતન ધર્મના ગ્રંથો એમ જ કહે છે કે માનવમાં દિવ્યશક્તિ ગુપ્તપણે વસે છે.

તમારા ગ્રંથમાં સૂર્ય, ચંદ્ર, વાયુ, વરૂણ અને અશ્વિનીકુમાર છે, ઈન્દ્ર છે. તેથી જ કહું છું કે માનવમાં મહાન શક્તિ છૂપાયેલી છે. 'હું ઈશ્વરનો પુત્ર હોઈ ગમે તે કામ કરી શકીશ.' એવી આત્મશ્રધ્ધા અને હિંમત તમારામાં હશે તો પરમાત્માની દિવ્યશક્તિનો અંશ તમારામાં આવ્યા વગર નહીં રહે. જેમ સૂકા ઘાસ ઉપર અગ્નિની નાની સરખી ચિનગારી પડે તો પણ મોટો દાવાનલ પ્રગટ થાય છે તેમ મંત્રશક્તિ પણએ અગ્નિના સ્ફૂલિંગ જેવી છે.'

આ પ્રમાણે અથર્વવેદના મંત્રમાં એક મહાન દિવ્યશક્તિ છે અને ઘટપાટ પૂજા વિધિ અથર્વવેદના મંત્રથી જ થાય છે. તેવી દિવ્યશકતિ ભરેલા મંત્રથી પૂજાના સ્થળે આદ્યવિષ્ણુ નારાયણ, મહાલક્ષ્મી, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ, ઈંદ્ર, રુદ્ર, સૂર્ય, ચંદ્ર, વાયુ, વરૂણ, અશ્વિનીકુમાર, પ્રજાપતિ, યમ, અગ્નિ, અન્નપૂર્ણાદેવી, સપ્તર્ષિગણ, એકાદશરૂદ્ર, બાર આદિત્યો, આઠવસુ, મરૂતગણ, યક્ષ, ગણેશગણ, ગંધર્વ, સરસ્વતી, સીતા, કુંતા, દ્રૌપદી, તારા, કનકાશક્તિ, તુળજાદેવી, રૂક્ષ્મણી, યક્ષગણ, મેઘગણ, કિન્નર, ૩૩ કરોડ દેવ, ભક્ત રૂખમાંગત, અંબરિષ, ધ્રુવ, પ્રહ્લાદ, કમલાપતિ, હરિશ્ચંદ્ર, પાંચ પાંડવો, હનુમાન, મત્સ્ય, કૂર્મ, વારાહાદિ દશઅવતાર, નવગ્રહ બાર રાશી, બાર મેઘ, અષ્ટકુળ પર્વત, નવકૂળ નાગ, નવલાખ તારા, બધી નદીઓ, સપ્ત સાગર, સપ્ત પાતાળ, ૨૧

સ્વર્ગ, સપ્ત દ્વિપ, નવખંડમંડિત પૃથ્વીદેવી, સાતવાર, સત્તાવીશ નક્ષત્રો, બારકરણ, પંદરતિથિ, અઢાર ભાર વનસ્પતિ, દસ દિગ્પાલ, નવ નાથ, ચોર્યાસી સિધ્ધ, અડસઠ તિર્થો, વ્યાસ, વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, માર્કંડેય, વિગેરે ઋષિ, મુનિ, મહર્ષિ, દેવર્ષિ, નારદ, સનકાદિક, દશ દિશાના સર્વ દેવતા, અંતરિક્ષના ૧૪ ભુવનના અને અનંત બ્રહ્માંડના દેવદેવતાઓને આ મંત્રથી નમન કરી પૂજાના ઠેકાણે આવાહ્નન કરવામાં આવે છે એનો ટૂકસાર નીચે પ્રમાણે છે.

"આદ્ય નારાયણે સર્જી મુરત ચાર, ચતુર્વેદને ૐકાર, ૐકારથી સરજ્યા સતપંથ, ધરી અવતારને બાંધ્યા બંધ, સ્વામી ! અથર્વવેદને ચોક સિંહાસને આવો, ઘટમાં આવીને વાસ કરો, પાટની પૂજાએ રહો, કળશમાંહે કળા ધરો, ઘટગતમાં આવી પરવરો, આદ્ય બ્રહ્માએ ઘટપાટ સ્થાપ્યા. ચારે દિશા ફેરવી દુહાઈ, અનંતરૂપે ચરિત્ર કીધા. કર્તા મૂરત સોહી, આલોક, દેવલોક, ગતગંગા તથા આજ્ઞાંકિત સેવકોના આમંત્રણ સ્વીકારો, કળશમાંહે તમારી કળા ધરો સ્વામી ! તમે નૂર સ્વરૂપે (તેજ અમૃત સ્વરૂપે) ફુલવાસ, જલ અક્ષતમાંહે પરવરો" -

આ પ્રમાણે ઉપર પ્રમાણે બધા દેવતાઓને વિનંતી કરી આવાહ્નન કરવામાં આવે છે અને પૂજા ભાગ સ્વીકારવા માટે પૂજાના સ્થળે બોલાવવામાં આવે છે. આ રીતે એ તમામ દેવો ઘટપાટ પૂજાના - યજ્ઞવિધિના સ્થળે આવે છે. પવિત્ર નદીઓ અને તીર્થ સ્થળોનો નિવાસ ત્યાં હોય છે તેથી આને 'ઘટગંગા' અગર 'ગતગંગા' તીર્થ કહે છે. એનો મહિમા અગાધ છે. તમામ પાવન તીર્થો કરતાં પરમ શ્રેષ્ઠ અને મહાન ફળદાયક આવું ગત ગંગાતીર્થ છે. એનો મહિમા અવર્ણનીય છે કેમ કે વિશ્વની મહાન શક્તિ અદૃશ્યરૂપે આ ઠેકાણે કેન્દ્રિત થયેલી હોય છે, આ શક્તિ મહાન કાર્યો કરે છે. સદ્દગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

હેતે મળો રે ભાઈ મુનિવરો । અને મુખથી સાચી વાણી બોલ ॥
નીત દર્શન કીજે દેવનાં । દિલથી સુતક પાતક ખોલ ॥
ગુરુ ગતગંગા તીરથ ન્હાઈએ, અને કિજે નિરમલ મન ॥
આ સતપંથ પદારથ તો મળે । જેના પુરણ હોય પુણ્ય ॥
પુરણ પુણ્ય વિના કેમ પામીયે । અને સતપંથ સાચી વાટ ॥
એ પાંચે પદારથ તો મળે । જેના દિલ હોવે પાક ॥

હે મુનિવર ! શ્રેષ્ઠ પુરુષ, પ્રથમ તું બધાની સાથે પ્રેમથી રહે, કોઈની સાથે વેર, અવગણના, દ્વેષ તિરસ્કાર, અપમાન કે નિંદા નહીં કરતાં બધાની જોડે પ્રેમનું વર્તન રાખ. હંમેશાં સત્ય બોલ, ભૂલેચૂકે પણ ગુસ્સો આવે કે દુઃખ થાય એવું કડવું વચન કદાપિ બોલીશ નહીં પણ સત્ય અને મૃદુ બોલ, ઈશ્વરનું સ્મરણ દર્શન કદી છોડીશ નહીં. તે માટે હંમેશાં પ્રયત્નશીલ રહે. પોતાનું મન શુધ્ધ રાખી વિષયો પ્રત્યેની આસક્તિ છોડ. આ પ્રમાણે પ્રેમ, સત્ય, ઈશસ્મરણ અને દર્શન કરવા માટે નિર્મળ ગંગા ગુરુ ગતગંગા જે ઠેકાણે ભેગી થાય છે. એવા ઘટપાટ પૂજા વિધિના તીર્થક્ષેત્રે જવું.

ત્યાં સત્‌સમાગમમાં સ્નાન કરી, સત્સંગ કરી, સત્સંગ સાગરના જ્ઞાનરૂપી જળથી હૃદયનો મેલ વિગેરે અપવિત્રતા ધોઈ કાઢી શાંત અને પવિત્ર થવું. અજ્ઞાન કે ગફલતથી તારા હાથે કોઈ અપરાધ, પાપ કે પ્રમાદ થયેલા હોય તો તે બદલ પશ્ચાત્તાપ કરી પવિત્ર અને ચોખ્ખા હૃદયથી ગતગંગામાંના લોકોને તે પાપ વિગેરે વિદિત કર એટલે તું પાપમુક્ત થઈશ.

સત્સંગ એ કલિયુગમાં પાપ ધોવાનું એક મહાન સાધન છે એમ વેદમાં કહેલું છે. પૂજા સમયે ભેગાં થયેલાં ગતગંગામાંના સાધકજનોનું ચિત્ત સ્થિર થઈ તે ઠેકાણે કેન્દ્રિત થયેલું હોય છે. તે કેન્દ્રિત ચિત્તક્તિને ઈશ્વરની સહાયતા મેળવી તે શક્તિ દ્વારા બતાવેલું કામ સહેલાઈથી થઈ શકે છે. પણ આ સર્વ બાબતોમાં મૂળમાં આત્યંતિક શ્રધ્ધા, ભક્તિ, એકાગ્રતા અને પ્રેમભાવ હોવો જોઈએ. ઈશ્વરના સાક્ષાત્કાર માટે આ મુખ્ય અને સુગમ ઉપાય છે.

સંઘશક્તિ કેન્દ્રિત થવાથી નિરાકારમાંથી સાકારનાં દર્શન થાય છે. તેથી સાધકોએ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણેનો પ્રયત્ન શુધ્ધ અંતઃકરણથી કરવો. જેનું પૂર્વજન્મનું પુણ્ય પ્રબળ હોય તેને જ 'સત્'નો આ અમર અક્ષય અવિનાશી માર્ગ મળે છે. પવિત્ર મનવાળા મહાત્માઓને જ ઉપરની બાબતો પ્રાપ્ત થાય છે.

સતપંથ ઘટપાટ પૂજામાં નવ પ્રકારની ભક્તિનો સમાવેશ થાય છે એ પ્રકાર નીચે પ્રમાણે છે :

श्रवणं कीर्तनं विष्णोः स्मरणं पादसेवनम् ।
अर्चनं वंदनं दास्यं सख्यमात्मनिवेदनम् ॥

શ્રવણ ભક્તિ એટલે કથા કિર્તન, પ્રવચન, જ્ઞાનોપદેશ વગેરે સાંભળવા. કિર્તન એટલે પરમેશ્વરના ગુણગાન કરવા. સ્મરણ એટલે ઈશ્વરનું સ્મરણ કરવું. પાદ સેવન એટલે ઈશ્વર અને સદ્ગુરુ ચરણે સદા તત્પર રહેવું. અર્ચન એટલે ચંદન, અબીલ, ફુલ વિગેરે સાહિત્યથી ઈશ્વરનું પૂજન કરવું. વંદન ભક્તિ એટલે પૂજા વિધિના વખતે દરેક મંત્ર પૂરો થયા પછી નમન કરવું. દાસ્ય ભક્તિ એટલે 'હે ઈશ્વર હું તારો દાસ છું તું મારો સ્વામી છે.' એમ કહી ગુરુ ગતગંગાની સેવાચાકરી કરવી. સખ્ય એટલે ઈશ્વરની મિત્રભાવથી ભક્તિ કરવી અને આત્મનિવેદન એટલે ઈશ્વરમાં લીન થવું. આ પ્રમાણેની નવધા ભક્તિનો ઘટપાટ પૂજા વિધિમાં સમાવેશ થાય છે.

હવે આપણે કલિયુગનો યુગધર્મ જોઈએ. કલિયુગમાં અથર્વવેદનું મહત્વ છે. જ્યોતિ સન્મુખ બેસીને અથર્વવેદી ગાયત્રી મંત્રનો જાપ કરવો અને ગુરુ તરફથી મળેલા મંત્રનું પણ સ્મરણ કરવું. અથર્વવેદનો શ્વેત એટલે સફેદ રંગ હોવાથી સફેદ વસ્ત્રો પરિધાન કરવાં. આ યુગમાં શરીરમાં પંચ મહાભૂતો પૈકી પૃથ્વી એટલે માટી તત્ત્વ વિશેષ પ્રમાણમાં હોવાથી મૃત-માણસનો દેહ માટીમાં દાટવો કે જેથી તે માટીમાં વિલીન થશે. કલિયુગમાં પાપનું પ્રમાણ પણ વિશેષ હોઈ પુણ્ય ઓછું હોય છે. તેથી કલિયુગમાં સતધર્મનું પાલન કરનાર પુરુષ ભાગ્યે જ દેખાય છે. સદ્ગુરુ કહે છે કે :

કલયુગ કારણ ફંદ રચાસે । તે તો ફંદમાં કોઈ પડશે ॥

કલિયુગ માટે જ આ ફંદ (જાળ) બનાવેલા છે. મોટા ભાગના લોકો આ માયાજાળમાં પડી ગોથાં ખાતા નાશ પામે છે. પરંતુ મુમુક્ષુજનોને સંસાર સાગર તરી મુક્તિ મેળવવાની તાલાવેલી છે એવા લોકો માટે સત્ સાધકો માટે આ એક મોટું પર્વ છે. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

એક કણ નામે સ્વામીજીને દિજીએ । તો ફલંત્ર સવાલાખ લિજીએ ॥

કલિયુગ સિવાય બીજા યુગોમાં હજારો વર્ષ સુધી તપ કર્યા પછી થોડું ફળ મળતું. પણ કલિયુગમાં થોડા સમય માટે ભગવાનનું નામ સ્મરણ કરવામાં આવે તો હજાર ઘણું ફળ મળે છે. વસ્તુનો એકાદ કણ પણ દાનમાં આપવામાં આવે તો પણ તેનું સવાલાખ ઘણું ફળ મળે છે. તેથી સત્ સાધક માટે આ અણમોલ તક છે.

દરેક યુગમાં જે ત યુગ તિથીનું મહત્ત્વ હોય છે. સત્યયુગમાં અગિયારસ, ત્રેતાયુગમાં ચૌદસ, દ્વાપરયુગમાં અમાસ તેમ હાલ કલિયુગમાં સુદી બીજ એટલે ચંદ્રદર્શન (ચંદ્રાયણ વ્રત) એ મહત્ત્વનું વ્રત માનવામાં આવ્યું છે. વિષ્ણુ ધર્મોત્તર પુરાણમાં આ વ્રતને એટલે સુદી બીજને **बालेन्दुव्रत** કહ્યું છે. દરેક મહિનાની સુદી બીજના રોજ આ વ્રત કરવાથી ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ રૂપ ફળ મળે છે. નારદ પુરાણ પૂર્વ ભાગ, ચતુર્થવાદમાં કહ્યું છે. એ સિવાય થાવર બીજ - અજવાળી બીજ માટે બુધવારના રોજ અમાવસ્યા હોઈ ગુરુવારના રોજ પડવો અને શુક્રવારના રોજ બીજ અને તે જ દિવસે ચંદ્રદર્શન હોય તો તે કલિયુગનું મંડાણ મંડાયું છે અને શુક્રવારની બીજના દિવસે કલિયુગની શરૂઆત થઈ છે.

આ પ્રમાણે શુક્રવારના રોજ ચંદ્રદર્શનનું વ્રત કલિયુગમાં શ્રેષ્ઠ માનવામાં આવ્યું છે અને તેનું મહાન ફળ મળે છે. એમ યોગ વસિષ્ઠના ચોથા સર્ગમાં કહ્યું છે. ધર્મસિંધુ પાન-૮૧ની ૨૧મી લીટીમાં કહ્યું છે કે યુગતિથિનો ઉપવાસ કરવાથી વિશેષ ફળ મળે છે. તેમજ કલ્યાણ માસિક વર્ષ - ૨૬, અંક-૧૨, પાન-૧૪૮૩ ઉપર તથા નારદ પુરાણાંક વર્ષ-૨૮, અંક-૧, પાન-૨૮/૨૨૦/૮૭ ઉપર આ તિથિનું - ચંદ્રદર્શન વ્રતનું વર્ણન કર્યું છે.

આ વ્રતનું આચરણ કરવામાં પડવાના દિવસે ગુરુવારે તદ્દન નિરાહાર અને નિર્જલ રહેવું. શ્રધ્ધાથી પ્રભુભજન નામસ્મરણ જાપ, તપ, દાન વિગેરે મંગલ વિધિ કરવાં અને રાત્રીના સમયે ઘટપાટ પૂજા કરી સર્વ દેવતાઓને મંત્રોચ્ચારથી નમસ્કાર કરી, નૈવેદ્ય અર્પણ કરી તેમનો કૃપા પ્રસાદ ગ્રહણ કરવો. રાત્રે અખંડ ભજન-પૂજન નામસ્મરણાદિ કરવાં. પછી બીજે દિવસે પણ નિરાહાર અને નિર્જળ રહી ઈશચિંતન કરવું. પછી રાત્રે પણ આગલા દિવસ પ્રમાણે પૂજાવિધિ કરી કૃપાપ્રસાદ ગ્રહણ કરવો. રાત્રે અખંડ જાગરણ કરી ભજન-પૂજન નામસ્મરણ વગેરે કરવું અને યથાશક્તિ અતિથિસહ ભોજન કરી વ્રતનું પારણું કરવું.

આ મહા યુગતિથિ વ્રતના દિવસે ઈન્દ્રિયોને સંયમ કરી કેવળ ઈશપૂજન અને સ્મરણ કરી કથાકથન અથવા શ્રવણ કરવું. કામ, ક્રોધ, લોભ વગેરેનો સર્વથા ત્યાગ કરી અસત્ય કે કટુ ભાષણ ન કરવું તેમ કોઈની

નિંદા ન કરવી. ધર્મદ્વિષ કરનારા નાસ્તિક, શાસ્ત્રનિંદક કે ઈશ્વર ઉપર શ્રધ્ધા ન રાખનારા લોકો સાથે તે દિવસે વાત સરખી ન કરવી. તે દિવસે જપ, દાન, તપ વગેરે કરવાથી વિશેષ પ્રકારનું ફળ મળે છે એવું સ્કંદ પુરાણમાં કહ્યું છે.

एताश्चस्त्रस्तिथरो युगाद्या दतं चाक्षयमासु विद्यात् ।
युगे युगे वर्षशतेन दानं युगादिकाले दिवसेन तत्फलम् ॥

- स्कंदपुराणं - माहेश्वरखंड-कुमारिकाखंड ३/३०२

યુગતિથિએ કરેલું દાન અને હવનનું અક્ષય ફળ મળે છે. દરેક યુગમાં સો સો વર્ષ સુધી દાન કરનારને જે ફળ મળે છે તે આ યુગતિથિના એક જ દિવસે કરેલા દાનથી મળે છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

આજ કલજુગમાં અથર્વવેદ અમુલખ હીરા ।
અજવાળી બીજ વ્રત ખમીયા કરોને મારા મુનિવરો ॥
એકાદશી ચતુર્દશી અનો અમાવશ્યા જાગો ।
વણ વેળા તરૂવર ફળ ન હોતે તમેક્યાંથી હો લાધો ॥

હે મુનિવર ! શ્રેષ્ઠ માનવ, કલિયુગમાં અથર્વવેદ એ અણમોલ હીરા સમાન છે. તેમાં દર્શાવ્યા મુજબ દરેક અજવાળી બીજના - શુક્રવારના બીજના એટલે થાવર બીજના વ્રતનું પાલન કરવું. યુગધર્મ મુજબ દરેક યુગની જુદી જુદી યુગતિથિ છે તેમ કલિયુગની યુગતિથિ એ શુક્રવારની સુદી બીજ ચંદ્રદર્શન છે. આંબાની સિઝન ગયા પછી આપણે કેરીની આશાથી આંબાવાડીમાં જઈએ તો કેરી ક્યાંથી મળે ? આંબાની મોસમમાં જઈશું તો જ મળી શકશે. હાલ જે યુગતિથિનું વ્રત છે તે કરવામાં જ મહત્ત્વ છે. તેથી તેનું પાલન દરેક જણે કરવું જોઈએ.

કેટલાક કાચા બ્રહ્મજ્ઞાની કહે છે કે : બ્રહ્મજ્ઞાનીએ જપ, તપ, તીર્થયાત્રા, વ્રત, ઉપવાસ, ભજન, પૂજન, સંધ્યા, અર્ચન, શ્રાધ્ધ, તર્પણ વગેરે કંઈ પણ ન કરવું એવી શાસ્ત્રાજ્ઞા છે. પણ વેદશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે જીવાત્માએ માત્ર બ્રહ્મજ્ઞાન શ્રવણ કરવાથી અથવા પઠન કરવાથી તે બ્રહ્મજ્ઞાની થઈ શકતો નથી. આવા લોકોને શાસ્ત્રમાં 'માત્ર જ્ઞાની' અથવા 'જ્ઞાનબંધુ' એવી સંજ્ઞા આપી છે.

સાચો બ્રહ્મજ્ઞાની એટલે જેને બ્રહ્મ જાણવાનું પૂરું જ્ઞાન થયું છે,

એટલે જે સર્વ પ્રાણી માત્રમાં એકરૂપ જોઈ એ પ્રમાણે દરેક સાથે વર્તે છે, જેની ક્રિયાવસ્થાઅને ભાવસ્થા એકરૂપ હોય છે તે જ સાચો બ્રહ્મજ્ઞાની સમજવો. જેના મનમાં રાગ-દ્વેષાદિ વિકાર કે અહંકાર વિગેરે જરા સરખા પણ નથી હોતા, જે જનકરાજા પ્રમાણે વિદેહમુક્ત છે એટલે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યા પ્રમાણે 'જીવતા મૃતક હોઈને રહીએ' અને -

ભાઈ સતપંથે સાચા ચાલસો, તેના જીવ અમરાપુરમાં જાએ ।
અમરાપુર તમો એમ પામસો, જો જીવતા મૃતક થાએ ॥

જે જીવતા છતાં મૃતવત્ - જીવનમુક્ત થાય છે - જેની શુભ કે અશુભ કામનાઓ નાશ પામેલી હોય છે તેને શાસ્ત્રમાં 'નિત્યમુક્ત' એવી સંજ્ઞા કહે છે. એટલે તેને કોઈ મારે કે ત્રાસ આપે તેનો સત્કાર કરે કે અપમાન કરે તેનું કશું જ ભાન તેને હોતું નથી. આવી સ્થિતિવાળો માણસ જ પૂર્ણ બ્રહ્મજ્ઞાની કહેવાય. તેની સ્થિતિ એકાદ વર્ષના નાના બાળક જેવી હોય છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું છે કે : 'બ્રહ્મા બાળક તમે પિછાનો' આવા નિત્યમુક્ત બ્રહ્મજ્ઞાનીને કશી બાબતનું જ્ઞાન હોતું નથી. તો પછી ભજન, પૂજન, જપ, તપ, વ્રત વિગેરેની જાણ પણ ક્યાંથી હોય ? તે વિકારરહિત અને ઉપાધિરહિત હોય છે.

પરંતુ કેટલાક અપરિપક્વ જીવાત્મા આ સમજતા નથી અને અવગુણ છૂપાવવા માટે સામાન્યજનોને કહે છે કે બ્રહ્મજ્ઞાનીએ વ્રત, તપ, જાપ વિગેરે કશું કરવાની જરૂર હોતી નથી. પણ આ કહેવું ભૂલ છે. કારણ એવું કે કે '**महाजगो येन गतः स पंथाः ।**' જ્ઞાની લોકો જે પ્રમાણે આચરણ કરે છે તે મુજબ સામાન્ય લોકો પણ વર્તે છે. તેથી સામાન્ય જનતાને સન્માર્ગે વાળવા લોક-જાગૃતિ કરવી એ જ્ઞાની મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે ઈશ્વરી સંદેશ મુજબ જગતકાર્ય લોકસંગ્રહ માટે કર્મો કરવાં અને દરેક પ્રાણીમાત્રમાં ઈશ્વરી અંશ હોવાથી જ્ઞાનીએ 'સર્વભૂત હિતાર્થ' પ્રયત્ન કરતા રહેવું. તેથી બ્રહ્મજ્ઞાનીએ અજ્ઞજનોને ઈશ્વરભક્તિ તરફ વાળવા અને પ્રાપ્ત કર્તવ્યનો ત્યાગ નહીં કરતાં નિષ્કામ કર્મ કરવું. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું છે કે :

જપ-તપ તિરથ-વ્રત ઉપવાસ, મૂલ ન જાણે સો અંધા હો ।
મદ મત્સર અહંકાર ન મૂકે, પાખંડ ધંધા હો ॥

દરેકે જપ, તપ, દાન વિગેરે કરવું પણ તે કરતી વખતે તે બદલ

અહંભાવ નહીં રાખવો, અહંકાર કે અભિમાન એ પરમાર્થ માર્ગમાં મોટા દુશ્મન હોઈ તે માણસનું પતન કરાવે છે. મદ, મતસર કે અહંભાવ નહીં છોડનારના સતકર્મો ફોગટ હોય છે. તેથી સદ્‌ગુરુ કહે છે કે તમે વ્રતોપવાસ કરો પણ આ અવગુણો છોડો અને નિષ્કામ કર્મ કરો.

છેલ્લી સંધી છેલ્લી વાતો ચોહી પીચાણા ।
સત કરી જાગસે તેણે મળસે અમર ઠાણા ॥
ત્રણે જુગના ચુક્યા વીરા, તમે હજુ નહીં જાગ્યા ।
ભુલા થયા તે અંધા સતગુરુ જ્ઞાન ના ખોજી ॥
કહેત ઈમામશાહ મુનિવર જાગતા રહીયે ।
વખડી વેલા વરતી વીરા સુઈ ના રહીયે ॥

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે : મારા વહાલા ભાઈ! આ છેલ્લી જ તક છે, છેલ્લો જ યોગ છે. સંજોગોવશાત્ આ માનવ જન્મ પૂર્વજન્મોના સુકૃત્યોથી અને ઈશકૃપાથી મળ્યો છે તેથી આ અણમોલ નર દેહનો લાભ ઉઠાવી યથાશક્તિ પરમાર્થ સાધન કરવાથી સદ્‌વર્તન રાખીશ તો કલ્યાણ થશે. આજ સુધી સત્ય, ત્રેતા અને દ્વાપર યુગો વિત્યા તેમાં ઈશ્વરની ભક્તિ કરી નથી તેથી ચોર્યાસી લાખ જીવ યોનીના ફેરા ખાતો ખાતો ચોથા કલિયુગમાં આ નર દેહ પામ્યો છે, તો આ અણમોલ દેહ સંસારિક કામકાજમાં વેડફી નાખીશ તો આ અમૃતસમો લાભ ગુમાવી બેસીશ, તારા કેટલા માનવજન્મ થયા તેની તને ખબર નથી, તેથી હવે આ છેલ્લો જ નરદેહ છે એમ માની-આજ સુધી સદ્‌ગુરુ વચન પ્રમાણે વર્તયો નહીં. ઈશ્વરની ભક્તિ કરી નહીં, જેથી જ્ઞાન મળ્યું નહીં. માટે હવે જાગૃત થા અને પરમાર્થ માર્ગે જવાની શરૂઆત કર. છેલ્લી જ તક માની સતમાર્ગનું આચરણ કર.

જો તું જાગે તો સુખ પામે, સુતા સોહી ગોથા રે ॥
ગઈ સો વેળા બહોડ ન આવે, કિસ નિંદ તું સુતા રે ॥
અતિ નિંદ કછુ ફલે પણ નહીં, એક હી અરથન સીઝે રે ॥
ઐસા કામ કિજીએ ગહેરા, જીસથી પ્રભુજી રીઝે રે ॥
ત્રણના ત્રુટા ચવથે મળીયા, જો મન લેજો ઓળખી રે ॥
આજના ત્રુટા નરકે જાસો, નેહ ના રહેસો ભાઈ રે ॥

હે મનુષ્ય, હવે તું જાગીશ તો સુખ મળશે, સદ્‌ગતિ મળશે પણ

ઊંઘતો રહીશ તો ગોથાં ખાઈશ. તને એવી કઈ મોહનિંદ્રા લાગી છે કે તને ભવસાગરના ગોથાં ખવડાવે છે ? ઉઠ આપણે અને આપણો માલિક જે પરમાત્મા ખુશ થાય એવું કામ કર ! તું દુનિયામાં આત્મકલ્યાણ સાધવા માટે આવ્યો છે તેથી ફરીથી ગર્ભવાસ ન મળે તેવાં કર્મ તારે કરવાં જોઈએ. ત્રણ યુગો ફરતો ફરતો તું ચોથા યુગમાં આવ્યો છે તેથી હજુ પણ તું ભૂલ્યો તો તને કાયમ માટે નરકવાસ પ્રાપ્ત થશે, ત્યાં તને કોઈ મદદ કરશે નહીં.

તાહા નહી માતા તાહા પિતા, નહી ત્યારે બહેન ને ભાઈ ॥
કિધા કરતવ તેરા આપ લહેસા, સુકરીત સાથે તેરા ભાઈ ॥

તારાં મા-બાપ, ભાઈ-બહેન, છોકરો કે પતિ વગેરે કોઈપણ મદદ માટે આવશે નહીં. તારાં પોતાના કર્મો તારે જ ભોગવવાં પડશે. તારાં સતકર્મો જ તને મદદ કરશે. માટે આંધળો બની માયામાં ફસાઈશ નહીં અને અણમોલ જન્મ ફોગટ જવા દઈશ નહીં. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

દુનિયા છે દો દનકા પેખના । તેણે દેખી દેખીને મત ભૂલોજી ॥
દુનિયાની સંગતમાં જે જીવ ભૂલ્યા । તે ફરી ફરી દુનિયામાં આવેજી ॥

દુનિયાના રંગનો તને સંગ લાગશે તો તું ભંગ પામ્યો જ જાણ, કારણ દુનિયાનું કાળચક્ર ફરનારી ઘંટી જેવું છે. જેમ ઘંટીમાં દાણા દળાઈ લોટ થાય છે તેમ આ જગતનાથની મોટી ઘંટીમાં કેટલાંય પ્રાણી ભરડાઈ જાય છે. આ ઘંટીના નીચલા પડ ઉપર ઉપલું પડ જે ખીલાના આધારે ફરે છે તે ખીલાના રૂપે જગતનો આધાર ઈશ્વર પોતે રહેલો છે. આ ઘંટીને ઈશ્વર સમો મજબૂત ખૂંટો છે.

જે સ્ત્રી એ ઘંટી ફેરવ્યા કરે છે તે આ દુનિયાનો નાશ કરનાર મૃત્યુદેવતા છે. તે પોતાની બંને બાજુએ રહેલા સંસારરૂપી વાસણમાં પ્રાણીમાત્રરૂપી દાણા મૂકી મુઠીમાં લઈ ઘંટીમાં નાંખે છે અને સંસારરૂપી ઘંટી એક સરખી ફર્યા કરે છે. દરેક દાણો-પ્રાણીઓ તેમાં મૂકાય છે અને નાશ પામે છે. આ વિનાશકારી ઘંટીમાંથી બચવું હોય તો એ ઘંટીમાં જ કોઈ નિર્ભય સ્થાન આપણે ખોળવું જોઈએ. જે દાણા ઘંટીના ખીલાના આશ્રયે રહે છે તે ભરડાતા નથી. તેમણે રક્ષણ મળે છે. તેથી આપણને કાળના વિકરાલ મુખમાંથી બચવું હોય તો આ સંસારરૂપી ઘંટીના પરબ્રહ્મરૂપી અવિનાશી ખીલાનો - પરમેશ્વરનો આશ્રય લેવો તેની ભક્તિ કરો, તન,

મન, ધન તેને અર્પણ કરો અને દરેક રીતે તેના જ થઈને રહો. એ પ્રમાણે કરશો તો તમારા ઉપર પરમેશ્વરની કૃપા થશે અને પછી કાળની બીક રહેશે નહીં શ્રુતિ કહે છે કે :

आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान न बिभेति कदाचन ।

જે પરબ્રહ્મના આનંદમય સ્વરૂપને ઓળખે છે તે કદાપિ ડરતો નથી, એ જ ખરેખર જીવ્યો કહેવાય અને તેને જ મુક્તિ મળે. તેથી આ અપાર મોહમાયાની જંજાળમાં નહી ફસાતાં સતત જાગૃત રહેવું જોઈએ. જે મનુષ્ય જાગૃત રહેતો નથી અને અભિમાની હોય છે તે સર્વવ્યાપી પરમેશ્વરને ઓળખી શકશે નહીં. મોહપાશ તોડવા માટે વેદ અને શાસ્ત્રોમાં કહેલા નિયમોનું પાલન કરવું જઈએ. યુગગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે - **'વેદશાસ્ત્ર કહે તે કરવું રે ભાઈ'** વેદશાસ્ત્રના નિયમોનું પાલન કરો પણ અંધશ્રધ્ધા રાખતા નહીં યોગ્ય અને સત્ય હોય તેવું આચરણ કરો. રોજના વ્યવહારમાં સામાન્યતઃ શી રીતે વર્તવું, અંતર્બાહ્ય શુધ્ધિ થઈ આપણી ઉન્નતિ થાય તે માટે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કેટલાક મહત્વના નિયમો કહ્યા છે તેને **'શિક્ષાપત્રી'** અથવા **'શિખામણ'** કહે છે. આ નિયમો સતપંથ નિત્યપાઠ નામની પુસ્તિકામાં આપેલા છે. સાધકોએ તે પ્રમાણે વર્તવું. જ્ઞાન એ માત્રશ્રવણ કે મનન માટે નથી પણ પ્રત્યક્ષ આચરવા માટે છે. સદ્‌ગુરુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે કે :

ભાઈ કરણી બીના કેમ પામીયે, જે કરણી સિધ્યા તેના થયા કાજ ।
ભાઈ કસણી અમુલખ તો જાણો, અને કસણી ખમી તે ભલી જાત ॥
આજ કસણી ક્રિયા ધરમની, તેણે કલજુગ ન લોપે કોય ।
આગમ સદ્‌ગુરુએ ભાંખિયાં તેણે દર્શન પ્રભુના થાય ॥

કૃતિ સિવાય કશું કાર્ય થઈ શકે ? શુધ્ધ ક્રિયા વગરનું જ્ઞાન ફોગટ છે. મનુષ્ય વેદશાસ્ત્રમાં ગમે તેટલો સંપન્ન હોય છતાં તે મુજબ તેનું આચરણ ન હોય તો તે મહામૂર્ખ સમજવો. જેની કરણી મહાન તેજ મહાન જાણવો. હે મુનિવર, તારી કરણીથી જ તને શ્રેષ્ઠત્વ મળશે. વેદઅને શાસ્ત્રમાં બતાવેલા નિયમોનું બરાબર પાલન કર, તેથી મહાનકાર્ય થઈ માનવ જન્મ સફળ થશે. આવું આચરણ કરવામાં ઘણાં કષ્ટો પડે છે, છતાં એવા આચરણથી જ મુક્તિ મળે છે. પહેલાંના ત્રણ યુગોમાં સદ્ધર્માચરણ માટે જેમણે મહાન કષ્ટ વેઠી કસોટી સહન કરી તે હિસાબે કલિયુગમાં કસોટી ઘણી ઓછી છે.

તેથી તું સતપંથ ધર્મનું આચરણ શ્રધ્ધાથી સારી રીતે કર. તેથી જ તને પરમેશ્વરનાં દર્શન થશે. માટે તન, મન, સમર્પણ કરી પરમભક્તિથી તેની ઉપાસના કરવી જોઈએ.

ભક્તિ રે ભાઈઓ એવી, તરસાને છે પાણી જેવી ॥

તૃષાર્થીને પાણીની ઘણી જ જરૂર હોય છે. પાણી વગર તે તરફડે છે. તેથી તેનું ધ્યાન જેમ પાણી તરફ હોય છે તેવી રીતે આપણું ધ્યાન પરમેશ્વર તરફ હોવું જોઈએ. એમ થશે તો જ પરમેશ્વરનો સાક્ષાત્કાર થઈ શકશે. અને જન્મ-મરણના ફેરા ટળી મોક્ષપદ મળી શકશે.

આ સત્યમાર્ગ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે દુનિયાને બતાવ્યો છે. તેના આચરણથી શાંતિ અને મુક્તિ મળે છે. આપણા ઋષિમુનિ અને પૂર્વજોનો જેનાથી ઉધ્ધાર થઈ તે પરમાત્માપદે પહોંચ્યા, તે જ અનાદિકાળથી ચાલતો આવેલો 'સતપંથ' 'સનાતન વૈદિક યુગધર્મ' છે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું છે કે :

આ સંસાર સાગરને વચમાં । અને નાવ ધરી છે દોય રે ॥
તેમાં એક ફૂટીને એક સાજીયા । ભાઈ તારૂં મન માને તાંહા જાય રે ॥
તે જુઠાને નાવ ફૂટી ભાવે । અને ફૂટી નાવ આજ આયે રે ॥

- મુનિવર ચેતાવણી.

હે મુનિવર ! આ સંસાર-સગારમાં બે પ્રકારની નાવડી છે. તેમાંની એક નાવડી બહારથી દરેક રીતે ઉતમ કળાથી સજાવટ કરેલી છે. બહારથી એ સુશોભિત હોઈ મોહ પમાડે તેવી છે. પણ જોતાવેંત આકર્ષણ કરનારી આ નાવડી અસત્યની હોઈ અંદરથી તેને છિદ્રો પડેલાં છે. તેનો નાવિક સદા બેદરકાર રહે છે. બીજી નાવડી દેખાવમાં તદ્દન સાદી અને બહારથી જોનારને નિસ્તેજ દેખાય છે પણ તેને છિદ્રો નથી. તેથી જગતરૂપી નગરના પ્રવાસી પોતાનો પ્રવાસ પૂરો કરી સંસાર-સાગર તરી જવા માટે બરાબર વિચાર કરી આ બે પૈકી સારી નાવડી પસંદ કરે છે.

હે પ્રવાસી ! દુર્ગંધિયુક્ત અને કાદવવાળા સંસારરૂપી ખાબોચિયામાં દેડકાની જેમ જીવવાની ઈચ્છા રાખીશ નહીં. સંસાર પરિણામે દુઃખદાયક છે એ અસત્ય નૌકા છે. જેને સત્ય ગમતું નથી તે આ મોહમયી નૌકાનો આશ્રય લે છે પણ તે ફૂટેલી હોવાથી તેમાં પાણી ભરાઈ તે ડૂબે છે. સત્યનો આશ્રય લેનારા માયા મોહમાં લપટાતા નથી. તેથી તે

સાદી દેખાતી સત્યની નૌકામાં બેસી પેલે પાર લઈ જાય છે.

અસત્યનો આશરો લેનાર અલ્પમતિ મૂર્ખ અને અજ્ઞાની હોય છે તેમાં બેસનારા પણ તેવા જ હોય છે. તેમના પાપરૂપી બોજાથી નાવડીમાં પાણી ભરાય છે અને કુબુધ્ધિરૂપ વંટોળિયો શરૂ થાય છે અને માયા સાગરમાં અહંતા, મમતા, કામ, ક્રોધ વિગેરે મોટાં મોટાં મોજાં નિર્માણ થાય છે અને છેવટે નાવડી ડૂબે છે, તેથી નાવિક અને મુસાફરો પણ પોતાના બોજા સાથે ડૂબે છે અને ગોથાં ખાતા ખાતા જન્મ-મરણના ફેરામાં પડે છે.

સત્યનો આશરો લેનારાનો નાવિક સદ્‌ગુરુ હોવાથી અને તેના પ્રવાસીઓ અનુભવના મજબૂત આધારને વળગેલા હોવાથી તેઓ અહંભાવ અને સકંલ્પ વિકલ્પરૂપ મુસીબતોનો સામનો કરવા સમર્થ હોય છે. સદ્‌ગુરુના ઉપદેશામૃતથી માયામોહથી અલગ રહી મોક્ષ પામે છે. તેમના સારા નરસા કર્મરૂપી પોટલાં નિષ્કામ કર્મયોગાચરણથી છૂટી જાય છે અને તે નિત્યમુક્તાત્મા મોક્ષનો અધિકારી થાય છે. દાસબોધમાં કહ્યા મુજબ -

सद्‌गुरु भजना परते कांही । मोक्षदायक दुसरें नाही ।।
गुरुचें वचन प्रतिपालण । है मुख्य परमार्थाचे लक्षण ।।
सद्‌गुरु बचन हृदयी धरी ।तोचि मोक्षाचा अधिकारी ।।

હે પ્રિયબંધુઓ ! જે સતીયા હોય તે જ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે બતાવેલી સતની નાવડીમાં બેસશે, અને જયાંથી કદી પાછા ફરવાપણું રહેતું નથી તે પરમધામ પામે છે. આ વેદશાસ્ત્રાંતર્ગત માર્ગ છે. જયાં ચક્ષુવાણી કે મનની ગતિ નથી, જે વર્ણવી કે જાણી શકાતું નથી. જે અગમ્ય અગોચર અદ્વૈત અખંડ પ્રેમાનન્દ છે તે સત્ ચિત્ આનંદરૂપ પરમેશ્વરને જાણવાનો સતમાર્ગ - સતપંથ જેમણે બતાવ્યો છે તે પરમ પૂજ્ય બ્રહ્મરૂપ વેદમૂર્તિ સદ્‌ગુરુ મહારાજને હું વંદન કરું છું

सर्ववेदान्तसिध्धान्तगोचरं तमगोचरम् ।
गोविन्दं परमानन्दं सद्‌गुरु प्रणतोऽस्म्यहम् ।।

સામાન્યતઃ જાણી શકાય નહિ પરંતુ વેદાન્તમાં સર્વ સિધ્ધાન્તથી જાણી શકાય એવા પરમ પૂજ્ય આનંદમૂર્તિ સદ્‌ગુરુને નમસ્કાર છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના જીવનચરિત્રમાં કહ્યા મુજબ તે જયાં જયાં ગયા તે ઠેકાણેના લોકોને ઉપર પ્રમાણેનો ઉપદેશ તેમણે આપ્યો છે. આ પ્રમાણેનો સતપંથ યુગધર્મ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે

આપણી બધાની સમક્ષ મૂક્યો છે. તેમણે કહ્યું છે કે :

"માન્યા તે અમરાપુર ગયા । ન માન્યા તે ફેરામાં રહ્યા ॥"

જેમણે આ સતપંથ ધર્મને માન્યો અને તે પ્રમાણે આચરણ કર્યું તે જીવ મોક્ષગતિએ જાય છે. પણ જેસત્ય વસ્તુ જાણતા નથી તે અધોગતિએ જાય છે તેથી સત્‌સાધકોએ જ્ઞાન યથાર્થપણે લઈ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહેલ અમૂલ્ય જ્ઞાનોપદેશરૂપ રસનો આસ્વાદ વાચનરૂપે લેવો અને તેમના વચન પ્રમાણે વર્તન રાખી આત્મોન્નતિ કરી લેવી એજ એક સદિચ્છા.

* * *

ॐ

શ્રી સદ્‌ગુરુ સમર્થ

* શ્રી ગુરુ પ્રણામાષ્ટક *

ॐ अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया ।
चक्षुरुन्मोलितं येन तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ १ ॥

अखंडमंडलाकारं व्यापतं येन चराचरम् ।
तप्पद दर्शितं येन तस्यै श्री गुरवे नमः ॥ २ ॥

गुरुब्रह्मा गुरुविष्णु गुरुदैवो महेश्वरः ।
गुरुसाक्षात् परब्रह्मः तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ३ ॥

सर्वश्रृति शिरोरत्न विराजित पदाम्बुज ।
वेदान्तपद्मसूर्याय तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ४ ॥

चैतन्यं शाश्वतं शान्तं व्योमातीतं निरञ्जनम् ।
नादबिन्दु कलातीतं तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ५ ॥

नित्यशुध्धं निराभासं निराकारं निरञ्जनम् ।
नित्यबोधं चिदानन्दं तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ६ ॥

अहं ब्रह्मोति विज्ञानं जातं यस्य प्रसादतः ।
दतं येनाभयं दानं तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ७ ॥

अखंडानंदबोधाय शिष्यसतापहारिणे ।
सच्चिदानंद रुपाय तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ८ ॥

* * *

॥ શ્રીમદ્ સદ્ગુરુવે નમઃ ॥

૧. શ્રી સદ્ગુરુ મહાત્મ્ય કથન :

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्ति
द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिमूतं
भावातीतं त्रीगुणरहीतं सद्गुरुं त्वां नमामि ॥

પરમબ્રહ્મરૂપ, આનંદરૂપ, પરમસુખદાયક, કેળવ જ્ઞાનમૂર્તિ, સુખદુઃખરહિત આકાશ પ્રમાણે નિરૂપાધિક તત્વરૂપી મહાવાક્યથી ઓળખાતો, એક નિત્ય નાશરહિત મલરહિત, અચળ, સ્થિર સર્વેની બુધ્ધિનો સાક્ષીભૂત, ઉત્પત્તિરહિત, ત્રિગુણાતીત એવા સદ્ગુરુને હું નમસ્કાર કરું છું.

પદવંદન કરૂં ગુરુદેવના, સકળ ગુણ ચતુર સુજાણ ।
પુરણ બ્રહ્મ દૃષ્ટે કરી, અચળ પુરુષ પુરાણ ॥
પૂજન કરૂં ગુરુપદનું, જેથી ચૌદે લોક પૂંજાય ।
શેષ બ્રહ્મા શક્તિ મળી, ગુણ ગુરુનાં ગાય ॥
કૃપા હોય જો ગુરુદેવની, ટળે ચોરાસીના તાપ ।
જન્મ મરણની આપદા, છૂટે આપો આપ ॥
गुरु गोविंद दोनो खडे, किसे लागु पाय ।
बलिहारी इस गुरुकी, जिन्हे गोविंद दिया बतलाय ॥

ગુરુ અને પરમેશ્વર એ બન્ને આપણી સમક્ષ સાક્ષાત્ ઉભા હોય ત્યારે પ્રથમ કોની શરણે જવું ? એવો પ્રશ્ન આપણા મનમાં આવે છે. ઈશ્વરની પ્રત્યક્ષ ઓળખાણ થવી કઠણ છે. કારણ કે તે પરમાત્મત્વ સર્વ પ્રાણિમાત્રમાં તમામ જડ ચૈતન્યમાં સમાયેલું છે. ભગવાનનું સ્વરૂપ બધામાં સરખું જ હોય છે તેથી તે કયા સ્વરૂપે ભક્તને દર્શન આપશે તે સમજવું મુશ્કેલ છે. આવા પ્રસંગે તે અગમ્ય અગોચર ઈશ્વરની ઓળખાણ આપનારની જ સાધકને અત્યંત જરૂર હોય છે અને આવી ઓળખાણ કરી આપનાર સદ્ગુરુ

સિવાય બીજું કોઈ નથી, તેથી તેમને જ શરણે જવું અને તેથી જ ઈશ્વર કરતાં સદ્‌ગુરુ વેદશાસ્ત્રમાં શ્રેષ્ઠ માનવામાં આવ્યા છે.

ઈશ્વરની ઓળખાણ કરાવી આપનાર સદ્‌ગુરુ હોવાથી તેમનાં ચરણોની સેવા કરવી જોઈએ. તેમના જ્ઞાન અને ભક્તિભાવથી મન અને શરીર શુધ્ધ અને રોમાંચિત થઈ બધી મુસીબતો દૂર થાય છે. તેમજ ત્રિવિધ તાપ અને ભવબંધનો પણ દૂર થાય છે. ગુરુ એ પારસમણી સમાન છે તેથી સદ્‌ગુરુના લીધે જીવાત્માને પૂર્ણ જ્ઞાન થઈ તે મુક્ત થાય છે.

જેને આત્મજ્ઞાન નથી હોતું તેને પોતે શા માટે જન્મ્યો અને ક્ષણિક જીવન જીવ્યા પછી ક્યાં જવાનું છે તેનું પણ ભાન હોતું નથી. આવા અજ્ઞાની માણસ આ મારું તે મારું ! મેં આમ કર્યું ! હું જ મોટો વગેરે મમત્વ અને અહંકારમાં રાચ્યો રહે છે. તેથી તેનો જન્મ ફોગટ જાય છે, માટે જ માયા અને મમતાનો ત્યાગ કરી આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે માણસે સદ્‌ગુરુનો આશ્રય લેવો જોઈએ. તુકારામ મહારાજ કહે છે કે :

सद्‌गुरु वांचिनू सापडेना सोय । धरावे ते पाय आधी आधी ।
आपणांसारिखे करिती तत्काल । नाही कालवले तया लागी ॥

સદ્‌ગુરુ એ આત્મજ્ઞાનથી પરિપૂર્ણ હોય છે. એમણે તેનો અનુભવ લીધેલો હોય છે. તેથી તેમણે આગમ-નિગમનું જ્ઞાન હોય છે. પરબ્રહ્મમાં તે સમરસ થયેલા હોઈ બીજાને પણ એ જ્ઞાનનો લાભ કરી આપે છે તેમની કૃપાદૃષ્ટિથી મોક્ષપદ મળતું હોવાથી તે મેળવવા માટે સદ્‌ગુરુ ચરણે પોતાનું તન, મન અને ધન અર્પણ કરવું અને તેમના વચનનું શ્રધ્ધાથી પાલન કરવું એટલે તેમની કૃપાદૃષ્ટિ થશે. ઈશ્વરના જે અવતારો થયા તેમણે પણ ગુરુસેવા કરી છે. **પ્રભુ રામચંદ્રજી જ્ઞાની હોવા છતાં વસિષ્ઠની આજ્ઞામાં રહી બ્રહ્મજ્ઞાન મેળવ્યું ॥ તેમજ ભગવાન શ્રી કૃષ્ણજીએ પણ સાંદિપની ગુરુની સેવા કરી હતી. !!! આ ઉપરથી ગુરુમહિમા કેટલો અગમ્ય છે તેનો ખ્યાલ આવશે.** બલીરાજા દાનવીર હોવા છતાં તેમણે ગુરુની આજ્ઞાનો ભંગ કર્યો તેથી તેમને પાતાળમાં જવું પડયું. સદ્‌ગુરુની કૃપા વિના તરી શકાય નહીં તેથી તેમની આજ્ઞા મુજબ જ માણસે વર્તન કરવું.

૨. સદ્ગુરુ અવતાર કાર્ય અને ઈમામશાહ મહારાજનો

જન્મ :

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥
- गीता ८/७-८

હે અર્જુન, જ્યારે જ્યારે ધર્મ ક્ષીણ થવા લાગે છે અને અધર્મ ફાલે છે ત્યારે ત્યારે હું અવતારરૂપે પ્રગટ થાઉં છું, ધર્મના આધારસ્તંભ સમાન સજ્જનોના રક્ષણ માટે અને ધર્મઘાતક એવા દુર્જનોના સંહારમાટે હું પ્રગટ થાઉં છું.

પ્રત્યેક પાત્ર પારખીને, પ્રેમે પૂજો પાયે ।
ચૌદ ભુવનનો ધણી, પ્રગટ છે જુગમાંહે ॥૧॥
પ્રત્યેક રૂપે આવ્યા, રમતા રમતા રામ ।
મનુષ્યરૂપે જુગે જુગે, કીધા પુરણ કામ ॥૨॥
ભક્તો કારણ હરિ આવ્યા, આપ ધરી અવતાર ॥
દૈત્ય દાનવોનો સંહાર કરવા, કરી સાધુની વ્હાર ॥૩॥
કૂડ કપટ ટાળ્યાં, પાખંડ છે જુગમાંહે ॥
નિર્મલ કરવા પૃથ્વી, આવ્યા ત્રિભુવનરાય ॥૪॥
જેણે જોગી જોતા ફરે, વન વન ફરે રે ઉદાસ ॥
દરશન સપને પામે નહીં, નીત કરે જોગ ઉપવાસ ॥૫॥
પ્રત્યેક જુગો જુગે આવ્યા, સુનો નહીં સંસાર ॥
રચના રચીને વાસો વસે, આપ જુગ કિરતાર ॥૬॥
માલી રે બીના વાડી નહીં, પ્રાણ વિના નહી દેહ ॥
ચોખા કરીને ચાલવું, સાચે મન ધરી માંહે ॥૭॥
માલી હશે ત્યારે સિંચાઉ વનફળ નવનીત થાયે ॥
સદ્ગુરુ હશે ત્યારે નિપજે, ધરમી નવા નિપજાવે ॥૮॥

દુનિયામાં અવતાર લેવાના કારણનો ખુલાસો સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ઉપરના ભજનમાં કર્યો છે. ગીતામાં ભગવાન શ્રી

કૃષ્ણના કહ્યા પ્રમાણે દુનિયામાં જે વખતે દૈત્ય-દાનવોનું જોર વધી સંત મહાત્માઓને તકલીફ થાય છે અને અરાજકતા ફેલાય છે ત્યારે તે દૂર કરવા માટે ચરાચરમાં વ્યાપ્ત હોવા છતાં ઈશ્વર અવતાર ધારણ કરે છે. વ્રત, તપ કરનારા યોગીઓને પણ જેનાં દર્શન થવાં મુશ્કેલ છે તે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અવતાર ધારણ કરે છે ત્યારે તેના દર્શનનો માર્ગ સુલભ હોય છે. તેના દર્શન માટે સરળ અને સહેલો ઉપાય એટલે અવતારપાત્રની ઓળખ કરાવી લેવી એ છે.

જે યુગમાં જે અવતારનું કાર્ય ચાલુ હોય તે યુગમાં તેની જ ભક્તિ કરવી જોઈએ. તેના માટે સદ્‌ગુરુ જોઈએ. બગીચાની વ્યવસ્થા માટે માળીની જરૂર છે તેમ સદ્‌ગુરુ આ જગતરૂપી બગીચાનું કાર્ય કરતા હોય છે. સદ્‌ગુરુ પ્રત્યેક યુગમાં યુગધર્મને પ્રકાશિત કરે છે. અવતાર પ્રગટ થતાં પહેલાં તે દુનિયાને આગમજ્ઞાન આપે છે. અને સતધર્મનું બીજારોપણ કરે છે.

સતપંથ ધર્મ અનાદિકાળથી ચાલતો આવેલો હોઈ તેનું અંતરંગ એક જ હોય છે. માત્ર તેનું બાહ્યસ્વરૂપ પરિસ્થિતિ મુજબ દરેક વખતે બદલાય છે. સત્યયુગમાં બ્રહ્મદેવે સ્થાપના કરેલો સતપંથ યુગધર્મ ત્રેતાયુગમાં તે વખતની પરિસ્થિતિ પ્રમાણે ફેરફાર કરી વસિષ્ઠે જગત આગળ મૂક્યો અને વ્યાસજીએ દ્વાપર યુગનો સતપંથ ધર્મ પણ તે પ્રમાણે ફેરફાર સાથે મૂકયો. હાલ કલિયુગમાં તે જ સતપંથ યુગધર્મ પરિસ્થિતિ મુજબ યોગ્ય ફેરફાર કરી યુગગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે દુનિયા આગળ મૂક્યો છે.

આ રીતે સત્ય, ત્રેતા અને દ્વાપર યુગમાં જગતના ઉધ્ધાર માટે અનુક્રમે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા, અમરતેજ, વસિષ્ઠ અને વ્યાસજી તે તે યુગમાં સદ્‌ગુરુ થઈ ગયા, તેમ કલિયુગમાં સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ અવતર્યા છે. તેમના જીવનચરિત્ર સંબંધે મળી શકી તેટલી માહિતી આપીએ છીએ.

ઈ.સ. ૧૪૪૦ના સમયમાં પંજાબદેશના 'ઉચ મૂલસ્થાન' એટલે જ મુલતાન ગામે શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો જન્મ બ્રહ્મકુળમાં થયો. તે વખતે આ બ્રહ્મકુળ દરેક રીતે આગળ પડતું સુશિક્ષિત અને સંસ્કારી હતું. વર્ષોથી તે બ્રહ્મકુળના લોકોને ધર્મ અને વેદશાસ્ત્રની સારી માહિતી હતી. લોકોને ધર્મોપદેશ કરી તેમને સન્માર્ગે લાવવા એ તેમનું મુખ્ય કામ હતું. તે માટે તેઓ ગામે ગામ ફરતા રહેતા. તેમના દાદાના સમયથી તેઓ મુલતાન

Reality is Saiyed Family. This has been smartly named as "spiritual" family to hide muslim identity.

Biological and Guardian father were same. Father's name is Kabiruddin Saiyed. This fact is hidden.

ગામે રહેવા લાગ્યા અને પછી તે ભાગ્યશાળી પાલકપિતાના ઘેર સદ્ગુરુએ ઈમામશાહ નામ ધારણ કર્યું.

જન્મથી જ તેમણે નિર્મળ પવિત્ર અને સુવર્ણ જેવી કાંતિવાળુ દિવ્ય સ્વરૂપ ધારણ કર્યું હતું. તેમનું તેજ મહાન બ્રહ્મજ્ઞાની જેવું હતું. તેમનું રૂપ તપસ્વી જેવું અને મુખમંડલ શાંત અને તેજસ્વી હતું. આવા તેજસ્વી દિવ્ય રત્નની વાત સાંભળી ગામેગામના લોકો તેમના દર્શન માટે આવવા લાગ્યા. કેટલાક ભાવિક લોકો તેમના દર્શનથી કૃતાર્થ થયાનું માનવા લાગ્યા. આમ જોત જોતામાં ચાર વર્ષ પૂરાં થયાં.

શ્રી ઈમામશાહ મહારાજને ચૌદ વિદ્યાનું જ્ઞાન અને આત્મજ્ઞાન જન્મથી જ હતું. ચારે વેદોનું પણ સંપૂર્ણ જ્ઞાન હતું. પરંતુ લોકાચાર પ્રમાણે તેમના પાલક પિતાએ તેમને નિશાળમાં મોકલ્યા.

આખાય જગતને જ્ઞાન આપનારા એમને કોણ શીખવાડે ? પણ પાલક પિતાની આજ્ઞાઅનુસાર ઈમામશાહ નિશાળમાં ગયા. ત્યાં તે બાળકોને આશ્ચર્યકારક ચમત્કાર બતાવતા. ગરીબ બાળકોને કપડાં આપ્યાં, મંદબુધ્ધિના બાળકોને હોંશિયાર કર્યા, બહેરાને સાંભળતા કર્યા, લુલાને સાજા કર્યા. આ બધા ચમત્કાર તેમણે દૈવી શક્તિને પ્રતાપે કર્યા, તેથી બધાં બાળકો તેમના તરફ આકર્ષાઈ આદરભાવથી જોવા લાગ્યાં. ધીમે ધીમે આ હકીકત સારાયે શહેરમાં ફેલાઈ ગઈ. તેમના અલૌકિક ગુણોથી સૌ આશ્ચર્યચકિત થયાં, ગામમાંથી પણ પોતાની બિમારી દૂર કરવા માટે ઈમામશાહ મહારાજ પાસે આવવા લાગ્યાં અને માત્ર તેમના દર્શનથી જ એ લોકોની બિમારી દૂર થતી !!!

આ તેમની દિવ્ય શક્તિની કીર્તિ સુવાસિત ફૂલની જેમ બધેય ફેલાવા લાગી. તે માત્ર આઠ જ દિવસ પરોપકારની ખાતર નિશાળમાં ગયા તે કોઈની સાથે ભેદભાવ રાખ્યા વગર સમાન ભાવથી અને આત્મભાવથી રહેતા. તેમના આ ગુણોથી અને વર્તનથી બધા લોકો તેમને ધન્યવાદ આપી જયજયકાર કરતા. !!!

* * *

૩. ઈમામશાહ મહારાજના બાળપણના ચમત્કાર :

પારસમણિ સંગ લોહ પડે રે । થાયે તેનો રે સ્પર્શ ॥
ઓચિંતુ કંચન ઉપજે રે । થાયે ઉતમ રસ ॥૧॥
કલ્પતરૂ નિજ છાયામાં રે । ભુખો નવ રહે કોય ॥
કામધેનુની ઓથમાં રે । ક્ષુધા દૂર જ હોય ॥૨॥
ચંદનના રે સંગથી રે । ઉપજે શીતલતા અંગ ॥
અગ્નિ તેને નડે નહીં રે । હોય ચંદનો સંગ ॥૩॥
સતસંગમાં રે રહીને રે । દુઃખ કોયે ના થાયે ॥
મહિમા અપાર તેહના રે । મારું કહ્યું ના જાયે ॥૪॥

લોઢાને પારસમણીનો સ્પર્શ થતાંની સાથે જ તેનું સુવર્ણ થાય છે. કલ્પવૃક્ષની છાયામાં બેસવાથી ભૂખ નષ્ટ થાય છે, કામધેનુંની પાસે હોય ત્યારે કોઈ ભૂખ્યો રહી શકતો નથી. ચંદનના સંગથી ઠંડક મળે છે તેમ સતસંગથી બધા દુઃખો દૂર થાય છે, સજ્જનોની સોબતથી માણસ સુખી થાય છે, આમ સતસંગનો મહિમા અપાર છે.

મુલતાન શહેરમાં વીરચંદ નામે એક માલદાર વેપારી રહેતો હતો. તે જેવો શ્રીમંત તેવો જ ભક્ત પણ હતો. દરેક સાથે તે નમ્રતા અને મિત્રભાવથી રહેતો. લોકો તેને દેવ સમાન માનતા તેને રેવણદાસ નામનો એક પુત્ર હતો. પણ તે બહેરો અને મુંગો હતો. આથી રેવણદાસ અને તેનાં માતાપિતા બહુ દુઃખી હતાં.

એક દિવસે ઈમામશાહ મહારાજના ચમત્કારોની વાત આ વેપારીના કાને ગઈ . તે પોતાના મુંગા દીકરાને લઈ નિશાળમાં ઈમામશાહ મહારાજ પાસે ગયા અને કહ્યું કે હું તમારે શરણે આવ્યો છું. !! કૃપા કરી મારા આ મુંગા દીકરાને વાણી આપો અને તે બહેરાને સાંભળતો કરો. આપનો મહિમા અગાધ છે માટે કૃપા કરી મારું આ દુઃખ દૂર કરો.

વીરચંદની આ વિનંતી સાંભળી, ઈમામશાહ બોલ્યા : "તારું અને તારા દીકરાનું કલ્યાણ થશે.' સદ્‌ગુરુના મુખેથી આ શબ્દ નીકળતાં જ એનો દીકરો બોલવા અને સાંભળવા લાગ્યો. આ રીતે વીરચંદ શેઠ અને તેમના દીકરાનું દુઃખ કાયમનું દૂર થયું અને આનંદથી આભાર માનતા ઘેર ગયા.

એક દિવસ ઈમામશાહ મહારાજ મુલતાન શહેરની શોભા જોતા

હતા ત્યારે એક સ્ત્રી તેમની પાસે આવી અને તેણીએ કહ્યું - 'ગુરુ મહારાજ આપને નમસ્કાર કરું છું. મારા આ આંધળા દીકરાને દષ્ટિ મળે એવી કૃપા કરો. આ સેવિકા ઉપર દયા કરો' એમ કહી તેણે પોતાના આંધળા દીકરાને તેમના ચરણ ઉપર મૂક્યો.

શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું કે આ જન્મથી જ આંધળો હોવાથી કંઈ પણ ઈલાજ થશે નહીં. તેથી તે સ્ત્રીએ કરગરીને આજીજીપૂર્વક કહ્યું કે 'મહારાજ મેં ઘણી દવાઓ કરી પણ કંઈ અસર થઈ નહીં. તેથી હું આપને શરણે આવી છું. મારો આ એકનો એક દીકરો આંધળો છે તે સારો નહીં થાય તો એનો જન્મારો ફોગટ જશે, જેથી મારા ઉપર દયા કરી મારું આ દુઃખ દૂર કરો. એ સ્ત્રીના કાલાવાલા સાંભળી શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કહ્યું કે : આ સ્ત્રી આટલો વિલાપ કેમ કરે છે ? તારી શી ઈચ્છા છે તે મને કહે ?'

તે સ્ત્રી બોલી, 'હું મુલતાનની રહીશ છું, મારું નામ કેશર છે, ખત્રી - ક્ષત્રિય જાતિની છું. મારો આ દીકરો ધનુ જન્મથી જ આંધળો હોવાથી હું ઘણી દુઃખી છું. મારા ઉપર દયા કરો' એમ કહી વિલાપ કરવા લાગી. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે તેને અભય આપતાં કહ્યું, 'આ છોકરો રાત્રે સૂઈ સવારે ઉઠશે ત્યારે તેને દષ્ટિ આવેલી છે એમ તું જોઈશ. !!!

તે સ્ત્રી આનંદથી ઘેર ગઈ. રાત ક્યારે થશે અને સૂર્યોદય ક્યારે થશે એવું તેને થયું. તે ઈશ્વરનું નામ સ્મરણ કરવા લાગી. સૂર્યોદય થતાંની સાથે તેનો પણ ભાગ્યોદય થયો. કારણ છોકરો ઉંઘમાંથી જાગૃત થતાં જ તેને એકદમ પ્રકાશ દેખાવા લાગ્યો. તેને દષ્ટિ આવી એ જાણી મા ખૂબ આનંદમાં આવી અને સદ્‌ગુરુના ગુણગાન ગાવા લાગી. તેનું દુઃખ કાયમનું દૂર થવાથી તેણે ગરીબોને અન્નદાન કર્યું અને સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના યશોગાન કરવા લાગી.

આ પ્રમાણે અનેક દુઃખીજનોના દુઃખ દૂર કરી તેમને સુખી કર્યા અને તેમણે લોકોના જીવનમાં પ્રકાશ પાથર્યો.

* * *

૪. શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું પ્રખર અંતર્જ્ઞાન અને બ્રહ્મકળાની પ્રાપ્તિ :

प्रियप्राया वृत्तिर्विनयमधुरो वाचि नियम : ।
प्रकृत्या कल्याणि मतिरनवगीतः परिचयः ।।
पुरो वा पश्चाद्वा तदिदमविपर्यासितरसं ।
रहस्यं साधूनामनुपथि विशुद्धं विजयते ।।

સંત પુરુષોના કાયિક વ્યવહાર પ્રિય લાગવા જેવા હોય છે. વિનયના લીધે તેમની વાણી પણ મધુર હોય છે. અસત્ય બોલવાનું ટાળવા ખાતર મિત ભાષણ કરે છે. તેમની વાણી કલ્યાણકારી અને સંગ નિર્દોષ હોય છે. આ રીતે સંતોનું રહસ્ય ભૂતકાળ તેમજ ભવિષ્યકાળમાં વિશુધ્ધ દંભ વગરનું અને વિજયી હોય છે.

ઈ.સ. ૧૪૪૮ સાલની વાત છે. એક દિવસે પિતા પુત્ર બેઠા હતા.ત્યારે તેમના પાલકપિતાએ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજને બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ ગુજરાતના લોકોને આપવા માટે જવાની આજ્ઞા આપી. મુસાફરી માટે તેમને રથ જેવી એક બળદગાડી અને સેવા માટે પોતાના પરમ શિષ્ય હાજરવીરને પણ તેમની સાથે મોકલ્યા. પિતાની અજ્ઞાનુસાર સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજપોતાના સેવક સાથે ગુજરાત જવા નીકળ્યા તે વખતે તેમની ઉંમર માત્ર આઠ વરસની હતી. મુસાફરી કરતા કરતા તેઓ ૨૫૦ ગાઉ દૂર જઈ પહોંચ્યા.

એક દિવસે એટલે સંવત ૧૫૦૫ કારતક વદ ૪ના દિવસે મુસાફરી દરમિયાન રાત પડવાથી કશમોરા શહેરની નજીક કોટલી ગામે તેમણે મુકામ કર્યો. ત્યાં શહેરના ઘણા લોકો આવ્યા. બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા થઈ. તેથી તે લોકો આનંદથી ડોલવા લાગ્યા. ગુરુજીનો ચહેરો અનુપમ તેજથી ખીલી ઉઠ્યો હતો. !!

ગુરુજીના મુખકમળમાંથી બ્રહ્મોપદેશ વહેતો હતો. રાત્રે ૧ નો સમય થયો હશે એટલામાં એક આશ્ચર્યકારક બીના બની. ગુરુજીએ ઉપદેશ આપવાનું એકાએક બંધ કર્યું અને ધ્યાનસ્થ બેઠા. તેમનો આશ્ચર્યકારક ચહેરો જોઈ શિષ્યજનોએ આ બધું શું બન્યું છે તે જણાવવા વિનંતી કરી. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા : મારે હમણાં જ મુલતાન જવાની ઈચ્છા છે.

શિષ્યો બોલ્યા, 'મહારાજ હમણાં રાત્રે દોઢ વાગ્યાનો સમય છે. સવાર થશે એટલે જવા માટે કંઈ તજવીજ કરીશું'

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા, 'પિતાજી સ્વર્ગવાસી થયા છે. તેમની અંત્યવિધિ માટે મારે જવું જ જોઈએ. વળી તેમની પાસેથી મને મારી 'પાંતી' (એટલે દૈવી દેણ કળા) લેવાની રહી છે તેથી તેમને સમાધિ આપતા પહેલાં મારે ત્યાં પહોંચવું જ જોએ.'

લોકો બોલ્યા, 'મુલતાન અહીંથી ૨૫૦/૩૦૦ ગાઉ દૂર છે, તેથી ગમે તેટલી ઉતાવળ કરો છતાં તે વિધિ પહેલાં ત્યાં શી રીતે પહોંચી શકાશે. છતાં સવાર થશે એટલે એક સાંઢણી આપીશું.'

સદ્‌ગુરુ બોલ્યા 'સાંઢણીનો કશોજ ઉપયોગ નહીં થાય. કારણ કે તેથી બહુ મોડું થશે. મારે તો હમણાં જ નીકળવું જોઈએ. તમારામાંથી પિતાની અંત્યદર્શન કરવાની ઈચ્છા હોય તે પણ મારી સાથે ચાલો.'

શિષ્યોને ઘણી નવાઈ લાગી. તેમને લાગ્યું કે એટલે દૂર સુધી શી રીતે પહોંચી શકાશે અને મરેલા માણસ પાસેથી 'પાંતી' પણ કેવી રીતે મળી શકે ? વળી આપણને પણ તે શી રીતે લઈ જઈ શકશે ? બધું આશ્ચર્યજનક લાગે છે છતાં કેટલાક અનુયાયીઓ તેમની સાથે જવા તૈયાર થયા.

સદ્‌ગુરુએ પોતાનો રથ તૈયાર કરવા હાજરવીરને કહ્યું અને લોકોને કહ્યું કે જેમને સાથે આવવાનું હોય તેમણે રથને મજબૂત રીતે પકડી રાખવો. તેથી જેમને ગુરુ મહારાજ સાથે જવાની ઈચ્છા હતી એવા ૪૦ અનુયાયીઓ આગળ આવી તેમને રથને મજબૂત રીતે પકડી રાખ્યો. તે વખતે રાતનો ૩ - ૩॥ નો સમયે હતો. રથને વળગેલા લોકોને સદ્‌ગુરુએ કહ્યું કે દરેકે પોતાની આંખો મીંચી પ્રભુ સ્મરણ કરવું. આંખો બંધ કરતાં જ રથ ઉંચો થઈ વાયુવેગે ચાલવા લાગ્યો અને સૂર્યોદય પહેલાં મુલતાન આવી થોભ્યો. તે વખતે પોતાના પિતાનો મૃતદેહ લઈ જવાનો હતો. સદ્‌ગુરુશ્રીએ આગળ જઈ પોતાનો હિસ્સો લેવા માટે મૃતદેહ થોભાવવા કહ્યું. પછી મૃતદેહ પાસે જઈ બોલ્યા, 'પિતાજી મારો હિસ્સો હજુ સુધી મળ્યો નથી તે આપવાની કૃપા કરો.'

આ સાંભળી લોકો આશ્ચર્યચકિત થયા. તેમણે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજને કહ્યું કે આ મૃતદેહ પાસેથી તમને શું મળવાનું છે ?

તમારો હિસ્સો તો ઘેર જ રાખેલો છે. તે કંઈ આ મૃતદેહ સાથે થોડો જ છે? માટે ચિંતા કે મોહ કરશો નહીં.

શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા, 'ભાઈઓ મને તો તે હિસ્સો મળવાનો જ છે, પણ મારે તે (સ્થાવર કે જંગમ મિલ્કત) લઈ શું કરવાનું છે? એ તો નાશવંત છે. મારે એની બિલકુલ જરૂર નથી. મને તો બીજો અવિનાશી હિસ્સો જોઈએ છે અને પિતાજી તે લઈ ગયા છે મને તે મળ્યા વગર હું આ મૃતદેહ લઈ જવા દઈશ નહીં.'

કેટલાક અશ્રધ્ધાળુ લોકોને શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું આ કહેવું ગમ્યુ નહીં. તેમને મૂર્ખ ઠરાવી તે હસવા લાગ્યા. તે બોલ્યા કે ઈમામશાહ મહારાજ હજુ અજ્ઞાની છે તેમની સમજ શક્તિ નથી. માટે તેમના કહેવા ઉપર વિશ્વાસ નહીં રાખતા મૃતદેહ ઉપાડો. જેથી કેટલાક લોકો મૃતદેહ ઉપાડવા લાગ્યા પણ તે ઉંચકી શકાયું નહીં, લોકો આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગયા.

બધાની નજર શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ અને તેમના પાલકપિતાના મૃતદેહ ઉપર લાગી રહી. સવા પ્રહર જેટલો સમય વીતી ગયો. એટલામાં પાલકપિતાએ પોતાનો હાથ બહાર કાઢ્યો અને પોતાના દેહ ઉપરની માળા કાઢી ઈમામશાહને આપી. પણ ઈમામશાહને આટલેથી સંતોષ થયો નહીં., પછી ઈમામશાહે કહ્યું કે આ માળા તો શ્રી ભાભારામની છે. અને શ્રી ભાભારામને હું આપી દઈશ અને મને તો મારી વસ્તુ જોઈએ. એટલે પાલક-પિતાશ્રીએ વળતાં સંકેત કર્યો કે તને તારી ચીજ એક સુફી સંત ગાદીપતિના ગુરુધ્વારેથી ચાલીશ દિવસની અંદર મળશે. !!! જા આ મારું તને વચન છે. આ વચનના શબ્દો સાંભળીને શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ગદ્‌ગદીત થઈને અશ્રુભીની આંખે દંડવત્ પ્રણામ કરીને આનંદીત થયા. !!! આ જોઈ લોકો આશ્ચર્યચકિત થયા. મૃતદેહ જીવિત થયાનું જોઈ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ સાથે આવેલા લોકો આનંદમાં આવી જયજયકાર કરવા લાગ્યા. પછી બધાએ આદરભાવથી મૃતદેહ ઊંચક્યો અને છેવટે શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે પોતાના હાથે પિતાજીનો અંતિમ સંસ્કાર કર્યો.

* * *

૫. બ્રહ્મકળાનો પ્રતાપ :

લક્ષણ પૂરણ બ્રહ્મના રે, થયા આજ રે જોય ।
દયા ક્ષમા ને દીનતા રે, સત્ નામની હોય ॥
હું પદને અતિ ઈર્ષા રે, ટાલો સર્વે તમામ ।
તેથી કરીને જાણીયા રે, સાચા બ્રહ્મ રે નામ ॥
બ્રહ્મઋષિ તેથી કહયા રે, સાંભળો મારા મિત્ર ।
સાચપણેથી રાખજો રે, સદા એહી જ તંત્ર ॥
બ્રહ્મ લક્ષણ જોઈને રે, થયું બ્રાહ્મણ નામ ।
લક્ષણ નથી એ જેહમાં રે, ટાળો એનું રે ઠામ ॥
સત્ લક્ષણ જેહમાં, સત્પંથી સાચા સોય ।
સત્ વિના સુનું સદા, વેશ જ મિથ્યા હોય ॥

"ઓહો ! ધન્ય છે આજનો દિવસ. અમારું ધન્ય ભાગ્ય છે કે આજે અમને દયા, ક્ષમા, શાંતિ સમા, અહં કે ઈર્ષા વિનાના અને કેવળ સત્‌માં જ રત એવા બ્રહ્મર્ષિના દર્શન થયાં."

ઉપરના સદ્‌ગુણોવાળો હોય તે જ ખરો બ્રહ્મર્ષિ જાણવો, તે જ બ્રહ્મ અથવા બ્રહ્મજ્ઞ કહેવા લાયક છે. ઉપરના લક્ષણો સિવાયનો ઢોંગી સમજવો. જેનામાં સત્ એટલે કે દયા, ક્ષમા, શાંતિ, અસ્તેય, નિરહંકારબુધ્ધિ, નમ્રતા અને સેવાભાવ છે તે જ સતપંથી જાણવો. નહીં તો માત્ર 'સતપંથ' ધર્મનો વેશ ધારણ કર્યો પણ તેના માટે જોઈતા ગુણો જેના આચરણમાં નથી તે મૂઢ, ખોટા ડોળવાળા અને ધૂર્ત જાણવા. રાજાનો માત્ર વેશ ધારણ કરવાથી કોઈ તેનો હુકમ પાળશે નહીં. તેવી જ રીતે સતપંથની દીક્ષા લીધા પછી તે મુજબ આચરણ ન કરવામાં આવે તો તે વેશ મિથ્યા કહેવાય.

પાલકપિતા સ્વર્ગવાસી થયા પછી શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ થોડા દિવસ મુલતાનમાં જ રહ્યા. થોડા દિવસ પછી કેટલાક યોગી લોકો (મુખી) દશાંતની રકમ લઈ આવ્યા. એ રકમ સાડા સાત લાખ રૂપિયા જેટલી હતી. પિતાજી નહીં હોવાથી એ રકમ કોને આપવી તે પ્રશ્ન ઉભો થયો. શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના બીજા ભાઈઓ આ રકમ લેવા આગળ આવ્યા અને રકમ મેળવવા માટે ઝઘડો કરવા લાગ્યા.

તે જોઈ યોગી લોકો બોલ્યા કે પિતાજીએ અમને કહ્યું હતું કે જેમનામાં બ્રહ્મકળા હોય તેને જ દશાંત રકમ આપવી. તેથી આપના પૈકી જેનામાં બ્રહ્મકળા હોય તો તે અમને બતાવો અને રકમ લો. તે સાંભળી ઝઘડનારા બાજુએ ખસ્યા અને યોગી લોકો નિરાશ થઈ રકમ પાછી લઈ જવા લાગ્યા. !!

એટલામાં હાજરવીર ત્યાં આવ્યા અને કહ્યું કે રકમ પાછી કેમ લઈ જાવ છો. અંદર શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બેઠા છે તેમને મળો એટલે તમારું કામ થશે.

યોગી લોકોએ ઈમામશાહ મહારાજ પાસે જઈને કહ્યું કે, 'મહારાજ અમે દશાંતની રકમ લાવ્યા છીએ. બ્રહ્મકળાનો પ્રતાપ બતાવો અને આ રકમ સ્વીકારો.' તે ઉપરથી ઈમામશાહ મહારાજે પોતાનું મ્હો ખોલતાં જ તેમાં તે યોગીજનોને ચૌદ ભુવનો દેખાવા લાગ્યાં. ગંગા, યમુના, પર્વતો, વનસ્પતિઓ, નવગ્રહ, તારા, સૂર્ય, ચંદ્ર વિગેરે બધું જ દેખાવા લાગ્યું. યુગગુરુના જે લક્ષણો શાસ્ત્રમાં કહેવામાં આવ્યાં છે તે તમામ સદ્‌ગુરુમાં દેખાવા લાગ્યાં. તેથી યોગી લોકોને ખાત્રી થઈ કે સતપંથની ઉજ્જવલ જ્યોતિ અહીં જ પ્રદીપ્ત થયેલી છે. આજ ખરેખર યુગગુરુ છે. તેથી પોતાની સાથે આણેલી દશાંત રકમ તેમણે સદ્‌ગુરુને અર્પણ કરી. સદ્‌ગુરુ એ તમામ રકમ ઘટપાટ પૂજા વિધિના માર્ગે બ્રહ્માર્પણ કરી ગરીબોને વહેંચી આપી અને યોગી લોકોનો સત્કાર કર્યો. તેમની સાથે યોગજ્ઞાનની ચર્ચાની પણ શરૂઆત કરી. તે વખતે યોગી લોકોએ પૂછેલા અનેક પ્રશ્નોના સંતોષકારક જવાબ સદ્‌ગુરુએ કુશળતાથી આપ્યા. એ જ જ્ઞાન સદ્‌ગુરુના 'યોગવાણી' નામના ગ્રંથમાં લખી રાખવામાં આવ્યું છે. તેમાં કર્મયોગનું પ્રતિપાદન કરવામા આવેલું છે.

* * *

૬. શ્રધ્ધાની પરાકાષ્ટા :

સદ્‌ગુરુ પ્રેમી, 'શિષ્યજીવન'

प्रेमण्यास अदल है, जो खेलें प्रेमज खेल ।
गुरुये कसणीज देखिया, उनसर वही कैसी हेल ।

उठी झाल स्नेहकी, सब तन करे अंगार ।
सही सो जाले आपकु, सा पीहु के प्रेमेधार ।।
प्रेम पीहासु मन बसे, जो मनमां किजे नेह ।
दुरिजन दुनिया दाखये, सो जलबल होवे खेह ।।
प्रित पियुकी दोहेंली, चलना खांडाधार ।
शीस उतारी खेलीये, कोई खेले खेलनहार ।।

પ્રેમની તરસ કંઈ જુદી જ હોય છે. તરસ્યાનો જીવ પાણી વગર તરફડે છે તે જ પ્રમાણે પ્રેમની તરસ પણ હોય છે. સાચા પ્રેમની કસોટી ગુરુની કસોટીથી જ થાય છે.

જેમ અગ્નિથી શરીરનો દાહ થાય છે તેમ પ્રેમનો અંગાર આખા શરીરમાં ફેલાવો જોઈએ. પ્રેમ રોમેરોમમાં હોવો જોઈએ. પ્રેમના અંગારથી આખાય શરીરમાં દાહ થાય તો હરકત નહીં પણ ઈશ્વરના પ્રેમમાં લાગેલું મન ત્યાંથી જરા પણ ખસવું ન જોઈએ. એવો ઈશ્વર પ્રત્યે પ્રેમ હોય તો જ તેનો ઉપયોગ, નહીં તો ઉપરથી ખોટો ડોળ કરી લોકોને જે છેતરે છે તે દુર્જન છે. પ્રેમભક્તિનો માર્ગ ખાંડાની ધાર ઉપર ચાલવા જેવો કઠણ છે. શરીરના ટૂકડા થાય તોય હરકત નહીં પણ આ માર્ગ કદાપિ છોડીશ નહીં એવો દૃઢ નિશ્ચય જોઈએ. આવો ભક્ત દુર્લભ હોય છે.

પંજાબમાં સિંધુ નદીના કિનારે એક ગરીબ નાવિક આવો જ પ્રેમઘેલો સદ્‌ગુરુનો પરમ ભક્ત હતો અને તેનું નામ જીવણ હતું. તે સિંધુ નદીમાં લોકોને સામે કિનારે લઈ જતો અને વળતાં આ કિનારે લોકોને લઈ આવતો. આ કામ કરતી વખતે તે હંમેશાં ઈશ્વરનું અને સદ્‌ગુરુનું સ્મરણ નિત્ય કરતો.

એક દિવસ વેપારી જેવા લોકોને ધંધાર્થે સામા કિનારે જવુંહશે. તેથી સૌ આ જીવણની નાવમાં બીજા મુસાફરો સાથે સામે કિનારે જવા બેઠા. નાવડી નદીમાં ચાલવા લાગી. કુદરતને કરવું તે નાવ બરાબર નદીની વચ્ચે પહોંચી હશે અને ઉપર વાસમાં પુષ્કળ વરસાદ પડવાથી નદીનું પાણી એકાએક ચઢવા લાગ્યું નદીએ ભયંકર સ્વરૂપ ધારણ કર્યું. અને મોટાં મોટાં મોજાના લીધે નાવડી આમ તેમ ડોલવા લાગી. સૌ વેપારીઓ ગભરાવા લાગ્યા અને આકુળ વ્યાકુળ થઈ ગયા. જીવણ નાવિકને ફાવે તેમ બોલવા લાગ્યા કે તું અમને આ નદીમાં ડૂબાડવા માટે લાવ્યો છે કે શું ? ગમે તેમ

કરીને અમને સામા કિનારે પહોંચાડ.

એકાએક આવી પડેલી આ આફત સામે નાવિક બિચારો શું કરે ! તેણે તો તરત જ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ અને પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ ભગવાનને પ્રાર્થના કરીને કહેવા લાગ્યો. કે હે સદ્‌ગુરુદેવ ! હે પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા ! આ ભયંકર તોફાનમાં મારી નાવડી સામે કિનારે પહોંચી શકે તેમ લાગતું નથી, અમે સૌ નિઃસહાય બની ગયા છીએ. પ્રભુ! કૃપા કરી અમ સૌને બચાવી લો ! તમે જ અમારા આધાર છો નાથ ! આમ જીવણ સદ્‌ગુરુને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો અને વેપારીઓને કહેવા લાગ્યો : તમે સૌ હિંમત છોડતા નહીં. ધીરજ ધરો અને સદ્‌ગુરુને પ્રાર્થના કરો, તેઓ જરૂર આપણને બચાવવા આવ્યા વગર નહીં રહે.

વેપારીઓ તો ગભરાઈ ગયા હતા. અને સાથે સાથે અકળાઈ પણ ગયા હતા તેથી તેમને ભગવાનને પ્રાર્થના કરવાનું સુઝતું જ નહોતું અને જીવણને ઠપકો આપવા લાગ્યા કે તું અમને આજ મારવા બેઠો છે. નાવડી ચલાવતાં આવડતી નહોતી તો અમને કેમ બેસાડ્યા ? નાવડીને સ્થિર કરી સામે કિનારે પહોંચાડ. અમારૂ મૃત્યુ થશે તો પાપ તને લાગશે. આવી આફત વેળાએ ભગવાનને પ્રાર્થના કરવાની ભૂલી જીવણ નાવિકને સૌ ઠપકો આપવા લાગ્યા.

જીવણે વેપારીઓને દિલાસો આપી સદ્‌ગુરુ મહારાજની અનન્ય ભાવે ફરીથી પ્રાર્થના શરૂ કરી. ભગવાન સતીયા લોકોની કપરા કાળમાં કસોટી કરે છે તેમ નાવડીમાં પાણી ભરાવા લાગ્યું. સદ્‌ગુરુને અને ભગવાનને પ્રાર્થના ચાલું જ છે. પરિસ્થિતિ ભયંકર થવા લાગી. નાવડીમાં બેઠેલા સૌ મદદ માટે બૂમો પાડવા લાગ્યાં. જીવણ આ પરિસ્થિતિ જોઈ નિરાશ થઈ ગયો. અને તેને વિચાર્યું કે હવે મારી લાજ નહી રહે એટલે પોતાનો દેહ સિંધુ નદીને અર્પણ કરવા તૈયાર થયો અને તેને સદ્‌ગુરુનું સ્મરણ કરી નદીમાં ભૂસકો માર્યો.

આ જોઈ ભક્તની લાજ રાખવા એ જ સમયે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પ્રગટ થયા અને તેમને જીવણને ઉંચકી લીધો, નદીમાં પાણી સ્થિર થઈ ગયું, નાવડી ડોલતી બંધ થઈ ગઈ. સદ્‌ગુરુએ જીવણ નાવિકને નાવડીમાં બેસાડ્યો અને પોતે નાવ ચલાવવા લાગ્યા.

નાવડીસડસડાટ જલ્દીથી સામા કિનારે પહોંચી ગઈ. સૌ મુસાફરો અને વેપારીઓ સહી સલામત કિનારા ઉપર ઉતર્યા. આ ચમત્કાર જોઈ સૌ આશ્ચર્યમાં પડી ગયા અને તેમણે સદ્‌ગુરુની ક્ષમામાગી અને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા. જીવણ પ્રેમઘેલો થઈ સદ્‌ગુરુના ચરણમાં પડી ગયો. તેની આંખમાંથી હરખનાં આંસુઆવી ગયા.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા : 'જીવણ તારી દૃઢ શ્રધ્ધા, ભક્તિ અને અટલ નિષ્ઠા જોઈ હું મારાં સર્વ કામ છોડી તારૂં રક્ષણ કરવામાટે અહીં આવ્યો છું.

જીવણ બોલ્યો : ગુરુ મહારાજ ! હું અપરાધી છું. મારા માટે આપને કેટલું બધું કષ્ટ ઉઠાવવું પડ્યું. તમે મારા ઉપર કૃપા દૃષ્ટિ કરી, હે પરમાનંદ સ્વરૂપ દયાધન ! હું આપને નમસ્કાર કરૂં છું. એમ ગળગળા થઈ સદ્‌ગુરુને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા.

આ જોઈ મુસાફરો અને વેપારીઓ પણ ગળગળા થઈ ગયાઅને દીનવદને બોલ્યા : હે સદ્‌ગુરુ મહારાજ ! અમે મહાન અપરાધી છીએ. આપના આ જીવણ ભક્તને અમે ગમે તેમ બોલી ત્રાસ આપ્યો છે. તે અપરાધ બદલ અમને ક્ષમા કરી અમારા ઉપર કૃપા કરો. એમ અનેક રીતે સદ્‌ગુરુશ્રીને પ્રાર્થના કરી તેમને ભક્તિભાવથી નમસ્કાર કર્યા.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે સૌને પ્રેમથી શુભ આશીર્વાદ આપ્યા. ત્યાર પછી જીવણને આધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો ઉપદેશ આપી તેને કૃતાર્થ કર્યો. તેથી તે આત્મચિંતન કરવા લાગ્યો અને મહાનજ્ઞાની થયો. બીજાઓને પણ સન્માર્ગે દોરવા લાગ્યો.

* * *

૭. સદ્‌ગુરુના આશીર્વાદથી પુત્રપ્રાપ્તિ :

ઈ.સ.૧૪૫૨ના અરસામાં સદ્‌ગુરુની ઉંમરના બારમા વર્ષે શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ સતપંથનો ઉપદેશ આપવા માટે દેશ-પરદેશ ફરવા લાગ્યા. બળદગાડી ચલાવવા માટે તેમના પરમશિષ્ય હાજરવીર સાથે હતા. ફરતા ફરતા તે પંજાબમાંથી મારવાડ જઈ પહોંચ્યા.

ચિતોડગઢ ગયા પછી ગામની બહાર એક મંદિરમાં તેમણે મુકામ

કર્યો. ત્યાં એક શ્રીમતં વેલજી વણિક રહેતો હતો તે મહાન ઈશ્વર ભક્ત હતો. તે અનાથો માટે અન્નક્ષેત્ર ચલાવતો અને ગરીબોને અન્નદાન અને વસ્ત્રદાન આપતો. સાધુસંતોની સેવા પણ પ્રેમથી કરતો. લોકો તેને બહુ ચાહતા હતા. ગામની બહાર એક બગીચામાં તેણે એક સુંદર મંદિર બંધાવ્યું હતું. જ્યાં તે સવાર-સાંજ પૂજા માટે જતો.

આમ એક દિવસે મંદિરમાં પૂજા માટે ગયો ત્યારે તેને શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ મળ્યા સદ્‌ગુરુએ તેમને પોતાની પાસે બેસાડી કુટુંબ પરિવાર વગેરે સંબંધી કુશળતાના સમાચાર પૂછયા.

વેલજી શેઠ હર્ષઘેલો થઈ સન્માન પૂર્વક ગુરુજીને પોતાને ઘેર લઈ ગયો, ત્યાં કુટુંબના માણસોએ સદ્‌ગુરુને આદરભાવથી પ્રણામ કર્યા, સદ્‌ગુરુની કીર્તિ સાંભળી ઘણા લોકો તેમનો ઉપદેશ સાંભળવા આવવા લાગ્યા, સદ્‌ગુરુએ સાદી સરળ ભાષામાં બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપવાથી કેટલાક લોકો તેમના સેવક બન્યા. તેમના આગ્રહથી સદ્‌ગુરુ ત્યાં થોડા દિવસ ધર્મ પ્રચાર અર્થે રહ્યા. ધર્મ સત્‌સંગમાં વેલર નામનો રબારી પણ આવતો. સદ્‌ગુરુએ તેને પોતાની પાસે પ્રેમથી બેસાડી કુટુંબ પરિવારની કુશળતા અંગે પૂછયું. વેલરે કહ્યું સામે દેખાતા ઘેર હું મારી ત્રણ પત્નીઓ સાથે રહું છું. હું જાતે રબારી છું, નામ વેલર છે. આપના જેવા મહાત્માઓના આશીર્વાદથી મારી પાસે પુષ્કળ સંપત્તિ છે પણ તેના માટે કોઈ વારસ નથી.'

પુત્રહીનતાની વાત કહેતી વખતે તેની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. એ જોઈ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજને તેની દયા આવી. તેમણે તેને ધીરજ આપતાં કહ્યું : 'વેલર, પુત્ર પરિવાર હોવા છતાં માણસને પુત્રથી સુખ મળે છે જ એમ ક્યાં છે ? તું દુઃખી થઈશ નહીં. દરેકને પૂર્વસંચિતનાં ફળ ભોગવવાનાં હોય છે. સંસારમાં ઋણાનુબંધથી માણસને બીજા પ્રાણીના સંપર્કમાં જોડાવું પડે છે. ઋણ એટલે દેવું અને તેના લીધે પ્રાપ્ત થતું બંધન ઋણાનુબંધન. તારે ત્યાં પુત્રયોગનો સંભવ છે. તું તારા કુટુંબ સાથે ચિતોડગઢની ભૂમિ છોડી એસાવર ગામે જઈને રહે. ત્યાં ગયા પછી થોડા સમયમાં પુત્રની પ્રાપ્તિ થશે.

સદ્‌ગુરુના આ આશીર્વાદથી વેલરને ઘણો જ આનંદ થયો. તેમની આજ્ઞા મુજબ વેલર રબારી પોતાના કુટુંબ પૈકી મેથો, મેવો, મૂળજી અને

રત્ના અને પોતે એમ પાંચ જણાનો પરિવાર એસાવર ગામ જઈ રહ્યા. થોડા સમય પછી એને ત્યાં ત્રણ પુત્રો જન્મ્યા. તેથી વેલરને ઘણો આનંદ થયો.

***

૮. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું દિલ્હીગમન અને બાદશાહ સાથે વાર્તાલાપ :

હરદમ કરો અભિયાસ । કરીને દેખો ખાસ ॥
દમે દમે મારા સ્વામીજીને સેવો । સ્વામી તમારે પાસ ॥
પાસે છે સ્વામી નહીં હૈ દૂર । પુરો રાખો વિશ્વાસ ॥
તમારો સ્વામી તુમ માંહે બૈઠો । જેમ છે ફૂલમાં વાસ ॥
રોમે રોમે મારા સ્વામી બૈઠા । ચેતનપૂર અવિનાસ ॥
બ્રહ્મ ગિનાનમાં હરદમ રહેજો । કરો અજંપાનો ધ્યાસ ॥
અજંપા જાપ જીસ ઘટ ભિતર । ઘટ સોહી ઉજાસ ॥
ઘટ ઉજાસો પાપ હોવે દૂર । જપો શ્વાસ ઉચ્છ્વાસ ॥
કહે ઈમામશાહ જે નર કરસે । પામસો વૈકુંઠવાસ ॥

હે મનુષ્ય ! તું ઈશ્વરને જાણવાનો સતત અભ્યાસ કર. દરેક શ્વાસોશ્વાસ સાથે તેનું સ્મરણ કર. તે હંમેશાં તારી પાસે જ છે. પણ તું માત્ર માયાના મોહમાં પડવાથી તારા હૃદયમાં રહેલા આત્મારામને ભૂલ્યો છે. ફૂલોમાં રહેલી સુગંધની જેમ એ પરમેશ્વર આપણા હૃદયમાં વસેલો છે. ફૂલ દેખાય છે અને સુગંધ જાણી શકાય છે, પણ દેખી શકાતી નથી તેમ શરીર દેખાય છે, રોમરોમમાં ભરેલું ચૈતન્ય પણ જાણી શકાય છે.

પરંતુ માયાના આવરણના લીધે એ ચૈતન્ય દેખી શકાતું નથી. તે શ્રધ્ધાથી જાણવું જોઈએ. તેના દર્શન માટે આત્મજ્ઞાનની જરૂર હોય છે. માયામાંથી છૂટી આત્મજ્ઞાન મેળવી અજંપા જાપ એટલે શ્વાસોશ્વાસ સાથે બ્રહ્મ ૐનું સ્મરણ અને જ્યોતિ સ્વરૂપનું ધ્યાન ધરવું જોઈએ. આવો ધ્યાસ જે શરીરથી થશે તે પાપરહિત અને તેજઃપુંજ થશે. એવા જીવાત્માને મુક્તિ સુલભ હોય છે. આબધી બાબતો અભ્યાસયોગથી મેળવી શકાય છે.

ઈ.સ. ૧૪૫૪ના અરસામાં ગુરુજી મારવાડ દેશમાંથી નીકળી ઉત્તર તરફ દિલ્હી જવા નીકળ્યા. મુકામ કરતા કરતા તે શિરોહી ગામે પહોંચી ત્યાંના લોકોને ધર્મોપદેશ કરવા લાગ્યા. તત્ત્વજ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન, આગમનિગમ જ્ઞાન વિગેરે સંબંધી તેમજ સતપંથ ધર્મની માહિતી તેઓ લોકોને આપતા અને તેમની શંકાઓ પણ દૂર કરતા. ત્યાંથી સદ્‌ગુરુ દિલ્હી ગયા, જ્યાં 'શહાદુલ્લા' નામની એક ભવ્ય મસ્જીદમાં મુકામ કર્યો. ત્યાં નમાજ પઢવા માટે કેટલાક મુસલમાનોએ તેમને નમાજ નહીં પઢવાનું કારણ પૂછયું તે વખતે સદ્‌ગુરુએ તેમને એક ચમત્કાર બતાવ્યો.

This is modified to hide islamic identity

તે બોલ્યા, 'મારા બદલામાં બંને મિનારા નમાજ પઢશે.' મુખેથી આ શબ્દો બહાર નીકળતાં જ મસ્જીદના બંને મિનારા નીચે નમ્યા અને તેમણે સદ્‌ગુરુને નમન કર્યું (તેમના તરફ ઝૂક્યા) અને ફરી પાછા સીધા થયા. આ જોઈ મુસલમાન લોકો આશ્ચર્યચકિત થઈ સદ્‌ગુરુની જય બોલવા લાગ્યા.

આ હકીકત દિલ્હી શહેરમાં વાયુવેગે પ્રસરી. અને ત્યાંના બાદશાહ બહલોલ લોદી નામના અફઘાન રાજાના કાને પણ ગઈ. આટલો મોટો ઓલિયો કોણ હશે ? એવો વિચાર કરી એ બાદશાહ 'શહાદુલ્લા' મસ્જીદમાં તેમને મળવા માટે આવ્યા ઓ તેણે સદ્‌ગુરુને પ્રણામ કર્યા.

બાદશાહે તેમની પૂછપરછ કરતાં સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા, 'પંજાબનું મુલતાન શહેર મારું જન્મસ્થાન છે. ત્યારે બાદશાહે પૂછ્યું, 'આપ નમાજ કેમ પઢતા નથી ?' સદ્‌ગુરુ બોલ્યા નમાજ અને પ્રાર્થનામાં શું ફરક છે ?

इस मिट्टीमें सारी दुनिया निपाया ।
इसीमे कौन हिन्दु कौन मुसलमान ।।

ઈશ્વરે જયારે જીવસૃષ્ટિ નિર્માણ કરી ત્યારે સ્વેદજ, અંડજ, ઉદ્‌ભીજ અને જરોજ એ રીતે ચારે ખાણીમાં ચોર્યાસી લક્ષ જીવ યોની નિર્માણ કરી. દરેક જીવનું શરીર પૃથ્વી, જળ, તેજ, વાયુ અને આકાશ એ પંચમહાભૂતોના સંયોગથી અને તેમના પંચીકરણથી નિર્માણ થયું છે. પંચતત્વથી જ બધા શરીરો નિર્માણ થયેલાં હોવાથી તેમાં હિંદુ અગર મુસલમાન એવો ભેદ નથી. !!

માનવ ગમે તે હોય તો પણ તેનું ઉત્પત્તિસ્થાન અને તત્ત્વગુણ એક

જ હોય છે. વળી ઉત્પત્તિ, સ્થિત અને લય એ જીવનક્રમ પણ એક જ છે. સ્થૂળરૂપમાં જો ભેદ નથી તો સૂક્ષ્મરૂપમાં પણ શી રીતે હોઈ શકે ? આપ પૂછો છો કે નમાજ કેમ પઢતા નથી ? નમાજ એટલે નમસ્કાર અથવા નમન, હું નીચે બેસીને નમસ્કાર કરું છું તેના માટે બાહ્ય દેખાવોની જરૂર હોતી નથી. મનમાં પ્રેમ હોવો જોએ. તે નહીં હોય તો કશો ઉપયોગ નથી. ઈશ્વર બાહ્ય દેખાવથી દયાળુ થતો નથી. તે તો મૂળથી જ દયાળુ છે અને એવો ઈશ્વર આપણી પાસે જ છે છતાં આપણે તેને જોઈ શકતા નથી. કારણ આપણું અંતઃકરણ સાફ હોતું નથી. આપણા અંતઃકરણમાંથી માયા, મમતા, લોભ, રાગ, દ્વેષ વગેરે કચરો કાઢી નાખવો જોઈએ એટલે અંતઃકરણ શુધ્ધ થશે અને પછી જીવાત્માને ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર થઈ શકશે. તેના માટે બાહ્ય દેખાવની જરૂર નથી. તેના માટે પ્રેમભાવ જોઈએ. !!

પ્રેમભક્તિ હિરદે વસે, અંતર નેહ લગાય ।
શ્વાસ ઉશ્વાસે આરાધીએ, તો કાને શ્રુત ન જાય ॥

પોતાના કાનથી પણ સંભળાય નહીં એવી ખરા દિલથી ભક્તિ કરવી. પરમ વિશુધ્ધ પ્રેમભાવથી ઈશ્વરનું પ્રતિક જે જ્યોતિ સ્વરૂપ છે. તેનું ધ્યાન ધરવું અને ચિત્તમાં અખંડ નામસ્મરણ કરવું જોઈએ. અને હું તે જ કરતો હોઉં છું.

સદ્‌ગુરુના આ વચનો સાંભળી બાદશાહ આશ્ચર્યચકિત થયો. તેણે બીજા ઘણા પ્રશ્નો પૂછયા તે તમામનો સંતોષકારક જવાબ મળવાથી બાદશાહને ઘણો આનંદ થયો. પછી તેણે પ્રણામ કરી વિદાય લીધી. જતાં પહેલાં બાદશાહે કહ્યું ! 'મહારાજ આપને કંઈ જોઈતું હોય તો માંગી લો. જમીન જાગીર કે બીજી કંઈ વસ્તુ જોઈતી હશે તો તે હું તરત જ આપીશ.'

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા, 'જમીન જાગીર અને દુનિયાની સ્થાવર, જંગમ, વૈભવ તો નાશવંત છે. એવી નાશવંત બાબતો સાધકને 'સત્' પાસેથી પરાવૃત્ત કરે છે. માણસે તેનાથી દૂર રહેવું અને પોતાનું મન ઈશ્વરના અવિનાશી સ્વરૂપમાં પરોવી રાખવું.

સો ધન સંચો બાવલે, કોઈ ન ઝાલે હાથ ।
જન્મ મરણ ભય ચુકવે, મરાં આવે સાથ ॥

દરેક જીવાત્માએ એવા ધનની પ્રાપ્તિ કરવી કે જેમાં રાજા, ચોર, અગ્નિ કે વાયુ વગેરે કોઈ પણ લઈ ન શકે તેમજ જન્મ-મરણની પણ બીક

ન રહે. મરતી વખતે પોતાની સાથે આવે એવું જ ધન મેળવવું જોઈએ.

આ જગતમાંથી કઈ વસ્તુ મરણ સમયે આપણી સાથે આવે કે જેથી જન્મમરણના ફેરા ટળી શકે ? માત્ર સારાં કર્મો સાથે આવે છે અને સત્કર્મ કે સત્‌સંગ અને નામસ્મરણથી જ મુક્તિ મળે છે. તેથી માણસે નાશવંતના બદલે કાયમ ટકનારું અખંડ એવું એક પરમતત્ત્વ જાણવાનું જ્ઞાન મેળવી મોક્ષ માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

'બાદશાહ ! મને જમીન જાગીર વગેરે કંઈ નહીં જોઈએ. મને તો માત્ર પ્રભુ જ પ્રિય છે.' આ સાંભળી બાદશાહ આશ્ચર્યચકિત થયા. તેમણે નમ્ર ભાવે સદ્‌ગુરુને પ્રણામ કર્યા. સદ્‌ગુરુએ તેમને આશીર્વાદ આપી વિદાય કર્યા.

जगत सर्व निर्धन भई, धनवंत देखू न कोय ।
धनवंता ताकु आखीये, जाके पीयु से प्रीत होय ।।
गोधन गजधन बाजधन, अवर रतन धन खाण ।
जव आवत संतोष धन, सब धन धूल समान ।।

આ જગતમાં ખરેખર કોઈ ધનવાન જ નથી, બધા નિર્ધન છે. ઈશ્વર રૂપી ધન જેને પ્રાપ્ત થયું તે ખરો ધનવાન છે, સ્થાવર, જંગમ, દોલત વિગેરે બધું નાશવંત છે. કરોડોની સંખ્યામાં કોઈની પાસે ગૌધન, હાથી, ઘોડા વિગેરે હોય સાથે સાથે એનક અનમોલ રત્નોનો સંગ્રહ કે સોનાની ખાણો હોય છતાં તે બધુ નાશવંત છે. કાળ, ચોર, રાજા, વિગેરેના કારણે એવું ધન ઓછું થાય છે. એવું ધન મેળવી શું કરવાનું છે ?

સાચો ભક્ત આવા ધનની ઈચ્છા રાખતો નથી. જેને સંતોષી રૂપી ધન મળ્યું છે તે બીજા ધનને ધૂળ જેવું માને છે. પરમાત્મારૂપી જેને ચૈતન્ય સ્પર્શમણી મળ્યો છે તે છોડી સ્ફટીકની ઈચ્છા શી રીતે રાખશે ? પરમાત્મારૂપી કે સંતોષીરૂપી ધનની જેને પ્રાપ્તિ થઈ તે બીજા વિનાશી ધનની આશા કદાપિ રાખશે નહીં.

* * *

૯. યાત્રાળુઓને કાશીક્ષેત્રનાં દર્શન :

અડસઠ તીરથ અમે ગયા, પૂજ્યા દેવ અનંત ।
આપે દેવલ દેવતા, મુનિવર હિરદે વસંત ॥
તીરથ સારા અમે દેખીયા, કહીં પાણી કહી પાષાણ ।
ઉજ્જડ ઘરના પરોણલા, કેસે પાવે માન ॥
ઘટમાં તીરથ મોક્ષનાં, ઘટમાં ધરમ દ્વાર ।
સાચા ધોના માહેકા, ફોગટ ધોના બાહાર ॥

દુનિયામાં શ્રેષ્ઠ માનવામાં આવે છે એવા યાત્રાના સ્થળે પાણી અને પથ્થર સિવાય બીજુ કંઈ નજરે પડતું નથી. આપણે ત્યાં પૂજા કરીએ છીએ અને તેવા જ પાછા ફરીએ છીએ. ત્યાં પાપ ધોવાતું નથી કે પુણ્ય ગાંઠે બંધાતું નથી. કારણ પાણી કે પથ્થરનું પૂજન કરવાથી જ્ઞાન કે શાંતી શી રીતે મળી શકે ? તીર્થ સ્થળો જે ઠેકાણે હોય છે તેના પાણી અગર પથ્થરને જેણે નિર્માણ કર્યા છે, તે જ ઈશ્વરે આપણું શરીર પણ નિર્માણ કર્યું છે. તો એ શરીર પણ એ તીર્થ જ છે અને તીર્થના ઠેકાણે ઈશ્વર છે એમ કલ્પના કરવી પડે છે. પણ પ્રાણીમાત્રના શરીરમાં તે ચૈતન્યરૂપે હંમેશાં રહેલો છે. તેથી જ આપણી સર્વ ક્રિયાઓ સારી રીતે ચાલે છે. આ રીતનું આ ધર્મદ્વાર-મોક્ષદ્વાર આપણા હૃદયમાં જ છે.

તીર્થમાં કરેલા સ્નાનથી બાહ્યઅંગની શુધ્ધિ થાય છે પણ હૃદયમાં વસેલા નારાયણને જાણવાથી અંતરંગની શુધ્ધિ થાય છે. તેમ થવાથી આત્મસૂર્ય પ્રગટ થઈ જ્ઞાન કિરણો બધેય ફેલાય છે અને અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર કાયમના માટે દૂર થઈ જીવાત્માને પરમ શાંતિ મળે છે.

દિલ્હી શહેરમાં થોડા દિવસ રહી ત્યાં સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે લોકોને ધર્મોપદેશ આપ્યો અને પછી ત્યાંથી દક્ષિણ તરફ ગયા. ફરતા ફરતા બરહાનપુર જઈ ત્યાંથી લાછેરા ગામે જતાં ગામની બહાર એક આંબાના ઝાડની છાયા નીચે કેટલાક મુસાફરો બેઠેલા જોયા. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પણ તેમની પાસે જઈ બેઠા. પણ મુસાફરોએ તેમના પ્રત્યે અણગમો બતાવ્યો પરંતુ સદ્ગુરુએ તરફ ધ્યાન નહીં આપતાં મુસાફરોને પૂછયું, : તમો કોણ છો ? ક્યાં જવાના છો ? વગેરે પૂછપરછ કરી. મુસાફરોએ કહ્યું કે, અમે કાશી જવાના છીએ. સદ્ગુરુએ પોતાનો જમણો હાથ ઉંચો કરી યાત્રાળુઓને કહ્યું, 'તમારે કાશી જવું છે ને ? તો જુઓ આ રહ્યું

કાશી ક્ષેત્ર'. એમ કહી યાત્રાળુઓને કાશી તીર્થધામના દર્શન કરાવ્યાં.

મુસાફરો જોતાં જ આશ્ચર્ય પામ્યા ! તેમણે બધેય મંદિરો જ મંદિરો દેખાવા લાગ્યાં. પોતે આંબાના ઝાડ તળે બેઠા છે એવું તેમને ભાન રહ્યું નહીં. તેમને તો યાત્રાળુઓની ગિરદીથી ફેલાયેલું કાશી ક્ષેત્ર દેખાવા લાગ્યું. તેમણે ગંગાસ્નાન કર્યું અને મંદિરમાં જઈ કાશી વિશ્વેશ્વરનાં દર્શન કર્યાં. બે પ્રહર સુધી તેમને કાશી સિવાય બીજું કંઈ જ દેખાયું નહીં, ત્યાં એ પોતાના સગાંવહાલાં ને મિત્રોને મળ્યા, દાન પણ કર્યું, સદ્‌ગુરુની સમક્ષ તેમને જાણે ભાવસમાધિ લાગી. તેમની આ સ્થિતિ ઘણા સમય સુધી રહી.

આખરે સદ્‌ગુરુએ પોતાનો હાથ તેમની સામેથી પાછો લીધો ત્યારે કાશી ક્ષેત્ર અદૃશ્ય થયું અને મુસાફરો ભાનમાં આવ્યા, એ ભ્રમમાં પડ્યા કે આપણે કાશીમાં છીએ કે બીજે ક્યાંક છીએ. ભ્રમમાં ને ભ્રમમાં એ લોકો કાશીની વાતો કરવા લાગ્યા ત્યારે એક ડાહ્યા માણસે તેમનો ભ્રમ દૂર કરતાં કહ્યું કે આપણી સામે આ જે વિભુતિ ઉભી છે તેમણે જ આ ચમત્કારબતાવી આપણને કાશીનાં દર્શન કરાવ્યાં છે. !!!

બધા આશ્ચર્યચકિત થયા અને પૂર્ણ શ્રધ્ધાથી તેઓ તે વિભૂતી તરફ જોવા લાગ્યા, ત્યારે તે વિભૂતિની આજુબાજુ પરમ જ્ઞાનાનંદનું તેજોવલય દેખાવા લાગ્યું. તે જોઈ તેમનું હૃદય પરિવર્તન થયું. અને તેમને તે લોકોએ સાષ્ટાંગ દંડવત કર્યા અને પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી. સદ્‌ગુરુએ તેમને આશીર્વાદ આપી અને સતપંથની દીક્ષા આપી.

ઘટમાં તીરથ ઘટમાં વન । નિર્મળ થાયે આપનાં મન ॥
જહાં લગી મનસુ ફરતા ફરીએ । તીરથ વનમાં અરથ ન સરીએ ॥
કાયા કલેશ મત કરસો જન । સ્થિર કરી રાખો ચંચળ મન ॥
બ્રહ્મ જ્ઞાને મન સ્થિર થાયે । મુનિવર બીજો કોઈ નથી ઉપાયે ॥
કાયાકાશી ને મન છે રે ગંગા । ગુરુને ચરણે જો લાગે રે રંગા ॥
રંગ રગાવો દિલમાં । કાહે ફિરો વનવાસ ।
ઘટમાં તીરથ શોધિયે । તો પ્રભુજી તારે પાસ ॥

હે મનુષ્ય ! આપણું શરીર એ જ એક તીર્થ છે, આ પિંડમાં જ બ્રહ્માંડમાંના પવિત્ર તીર્થો અને વનો ભરેલા છે. આપણી કાયા એ જ કાશી ક્ષેત્ર હોઈ મન ગંગા છે. આ તીર્થને ન ઓળખતાં તું વિના કારણ તીર્થ ક્ષેત્રમાં અને વનમાં ભટક્યા કરે છે જ્યાં સુધી તું તારું મન નિર્મળ કરતો

નથી, મલીન વાસનાનો ત્યાગ કરતો નથી ત્યાં સુધી ભટકતો જ રહેશે. મન શુધ્ધ થયેથી પોતાના જ ઘટમાં બધું ક્યાં છે એ તું ઓળખી શકીશ.

આ ચંચળ મન બ્રહ્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ સિવાય સ્થિર થઈ શકશે નહીં. જ્ઞાન વગર મનરૂપી મદોન્મત્ત હાથીના માટે બીજો અંકુશ નથી અને એ જ્ઞાન ગુરુ સિવાય મેળવી શકાતું નથી. ગુરુચરણે શ્રધ્ધા અને તાલાવેલી હોય તે જ આ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

માટે હે મુનિવર ! તું તારી ઈન્દ્રિયોને કાબૂમાં રાખી મન નિર્મળ કર, ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ કરી શુભ કે અશુભ કામનાઓનો ત્યાગ કર અને સદ્‌ગુરુ પાસેથી જ્ઞાન ગ્રહણ કરી તેમની કૃપા મેળવ. તેમના ઉપદેશનું હંમેશાં રટણ કરી આત્માનુભવ મેળવી લે. એમ થયેથી ઈશ્વર પોતાના હૃદયમાં જ છે તેનું તને ભાન થશે અને તું તીર્થરૂપ બનીશ.

* * *

૧૦. ત્રિભુવનદાસ ઉપર સદ્‌ગુરુની કૃપા :

કાયા વાડી કારમી, કશ મળ છે અપાર ।
પુત્ર કુટુંબ સઉ કારમું, કારમું અરથ ભંડાર ॥
જીહા જોઉ તાહાં કારમું, કારમું સકળ સંસાર ।
નારાયણ નહીં કારમું, બીજું સપનું વિચાર ॥
ચેતો રે પ્રાણી બાપડા, ચેતો હઈડા માહે રે ।
સંસાર સપનું જાણીએ, ભુલા ભરમે અપાર રે ॥

હે મુનિવર ! આ શરીર નાશવંત છે. બહારથી સારું દેખાતું આ શરીર અંદરથી તો દુર્ગંધની ખાણ, છે માટે તેનું તું કદાપિ અભિમાન કરીશ નહીં. તેમજ સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, દોલત પણ વિનાશી હોવાથી તેના માટે મમત્વ કે લોભ રાખીશ નહીં.

માત્ર પરમાત્મા જ અવિનાશી હોઈ તેના સિવાયનું બીજું બધું વિનાશી છે. જગત સ્વપ્નવત્ છે. ઉંઘમાં જોયેલું સ્વપ્ન જાગૃત થતાં જ નષ્ટ થાય છે, તેમ આ જગત અને સંસાર અજ્ઞાનના લીધે સત્ય જણાય છે. પણ પૂર્ણ જ્ઞાનાવસ્થા પ્રાપ્ત થતાં જ તે નાશ પામે છે. તેથી હે પ્રિય મિત્ર ! માયાના

મોહજાળમાં ફસાઈ નહીં રહેતાં વિરક્ત રહી કામનાનો ત્યાગ કર ! અને આત્મકલ્યાણ પ્રાપ્ત કર ! કારણ તેના માટે જ આ માનવ જન્મ મળ્યો છે. તેથી અવિનાશી નારાયણનું સ્મરણ અને ચિંતન કરતાં કરતાં પરમ કલ્યાણ માટે હંમેશાં પ્રયત્ન કરતો રહે.

પછી સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ ગુજરાતના ડાંગ પ્રદેશમાં ગયા ત્યાં ઉપદેશ આપી ફરતા ફરતા ત્યાંથી નવસારી થઈ સુરત ગયાં ત્યાં ત્રિભુવનદાસ નામના એક ધનવાન વેપારી રહેતા હતા. અરબસ્તાનના બસરા બંદર સાથે તેમનો મોટો વેપારી સંબંધ હોઈ બસરાથી સુરત સુધી તેમનો માલ જળમાર્ગે આવતો. તે માટે તેમના પોતાના સાત વહાણો પણ હતાં.

એક વખત માલ લાવવા માટે તેમણે પોતાના પુત્ર સાથે વહાણો બસરા મોકલ્યાં. દીકરાએ માલ ખરીદ્યો તે સાતે વહાણો લઈ ઓમાનના અખાતમાં થઈ અરબી સમુદ્રમાં આવ્યો.

પણ કમનસીબે આ વખતે અરબી સમુદ્ર તોફાને ચઢ્યો. મોટાં મોટાં મોજાં ઉછળવાથી વહાણો ડગમગવા લાગ્યાં. વખત જતાં તોફાન વધવા લાગ્યું અને ખલાસી લોકો ખૂબ ગભરાયા. કોઈ મદદ મળે એમ નહોતી. બધાએ જીવવાની આશા છોડી અને થોડીવાર પછી સાતે વહાણો દરિયામાં ડૂબ્યાં.

દોઢ મહિના જેટલી મુદત વીતી છતાં વહાણો પાછા નહીં આવવાથી ત્રિભુવનદાસ ચિંતામાં પડ્યા. બે માસ નીકળી ગયા એટલે એ પોતે તપાસ કરવા નીકળ્યા. ડુમસ ગામે આવતાં તેને કેટલાક વહાણો આવતાં દેખાયાં પણ તે તો બીજા વેપારી હતાં. તે પણ બસરાથી આવેલાહતાં. તપાસ કરતાં તે વહાણ પરના રણછોડ નામના એક માણસ પાસેથી જાણવા મળ્યું કે ત્રિભુવનદાસના વહાણો તો એક મહિના પહેલા જ બસરાથી નીકળી ચૂકયાં હતા, પણ તે નીકળ્યા પછી અરબી સમુદ્રમાં મોટું તોફાન થયું હતું. આ હકીકત સાંભળી ત્રિભુવનદાસને જબરો આઘાત લાગ્યો અને તે શોક કરતા કરતા ઘર તરફ પાછા ફર્યા.

ઈશ્વરની યાદ સંકટ સમયે આવે છે તેમ ત્રિભુવનદાસની બાબતમાં પણ થયું. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો ઉપદેશ તે સાંભળવા જતા હતા. તેથી તેમને સદ્ગુરુ યાદ આવ્યા અને તે તરત જ તેમનામુકામે પહોંચી

ગયા. સદ્‌ગુરુને તેમણે પોતાની હકીકત કહી, પ્રાર્થના કરતા કહ્યું કે સદ્‌ગુરુ મહારાજ હું આપની શરણે આવ્યો છું. મારા ઉપર દયા કરો. આ પામરનો ઉધ્ધાર કરો. મારો એકનો એક દીકરો મૃત્યુ પામ્યો, હવે હું જીવતો રહીને પણ શું કરું ? ધિક્કાર છે મારા આ કમનસીબ જીવનને.

સદ્‌ગુરુ મહારાજે તેને આશ્વાસન આપતાં કહ્યું, 'ત્રિભુવનદાસ શાંત થા. જે બનવાનું હતું તે બની ગયું, માટે વૃથા શોક કરીશ નહીં. શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે -

'લિખા લેખ સો નહીં મિટનેકા, ક્યા મરતા ઝુર ઝુર ।
ખબર બીના નર કૈ. ખપ ગયે, માયા કે હો મજુર ॥

न हि भवित यत्र भाव्यं भवति च भाव्यं विनापि यत्येन ।
करतलगतमपि नश्यति यस्य हि भवितव्या नास्ति ॥

'જે બનવાનું છે તે કદાપિ ટાળી શકાતું નથી. જે મળવાનું નહીં હોય તે હાથમાં આવ્યા પછી પણ જતું રહે છે. વિધિના લેખ કોઈ મિથ્યા કરી શકતું નથી. 'લખ્યા લેખ ટળે નહીં, કોટી કરે ઉપાય !' વિધિના લેખ કરોડો ઉપાય કરવાથી પણ ટાળી શકાતા નથી. શ્રીરામ, યુધિષ્ઠિર, ભક્ત પ્રહલાદ, રાજા હરિશ્ચંદ્ર વિગેરે જેવા અવતારી પુરુષો પણ તે ટાળી શક્યા નહીં તો પછી આપણા જેવા પામરો શી રીતે ટાળી શકે ? માટે ચિંતા કરવાથી શો ફાયદો ? નાશવંત વસ્તુનો નાશ વહેલો મોડો થવાનો જ. મારો પુત્ર, મારું ધન, મારું ઘર કહીને શોક કરે છે તો તને એકલાને છોડીને તે કેમ જતું રહ્યું ? દુનિયામાં કોની માલિકીની કઈ વસ્તુ છે તેનો વિચાર કર્યો છે ? આ મિથ્યા માયાનો ત્યાગ કર.'

પણ સદ્‌ગુરુના ઉપદેશની કોઈ પણ અસર ત્રિભુવનદાસ ઉપર થઈ નહીં, તેણે કહ્યું 'ગુરુ મહારાજ ! આપની કૃપા દૃષ્ટિથી આંધળો જોઈ શકે, મૂંગો બોલી શકે અને લંગડો પર્વત ઓળંગી શકે તો પછી આ મુસીબતનો હિસાબ શું ? મહારાજ ? કૃપા કરી આ પામરને ઉગારો' આમ કહી ગુરુ ચરણમાં માથું મુકીને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા.

આખરે સદ્‌ગુરુએ તેને પૂછ્યું 'એવી કઈ આફત તારા ઉપર આવી પડી છે ? ગમે તેવું દુઃખ કે આફત આવી પડે તો પણ તે તમામનું ઓસડ ઈશ્વર પાસે જ છે. ભવસાગર દુઃખથી ભરેલો છે પણ જે સંતોષ, ક્ષમા, દયા અને શાંતિ વગેરે ગુણોથી નિર્ભય હોય છે તેને દુઃખ શું છે તેની ખબર

હોતી નથી પણ જે માણસ કામક્રોધાદિ અવગુણોમાં લપટાઈ રહે છે તેને સુખ શું છે તેની ખબર હોતી નથી. તે માયા અને મોહમાં સુખ માને છે પણ ખરેખર તે દુઃખ જ હોય છે. હવે તું કોઈ બાબતનું દુઃખ કરતો નહીં. તું ડુમસ ગામે જા ! ત્યાં તારાં સાતેય વહાણો મળી જશે.

સદ્‌ગુરુનું આ વચન સાંભળી શેઠને ઘણો જ આનંદ થયો અને તે તરત જ ડુમસ ગામે ગયા. આ બાજુ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે વરુણ અને વાયુદેવને વિનંતી કરી ત્રિભુવનદાસનાં સાતે વહાણો સાગરમાંથી જેવાં ને તેવાં બહાર કાઢી ડુમસ ગામે પહોંચાડવા કહ્યું અને વાયુદેવે તે પ્રમાણે કર્યું.

ત્રિભુવનદાસ ડુમસ ગામે જઈ જુએ છે તો પોતાના સાતે વહાણો તેણે સામેથી આવતા જોયા. એક વહાણમાં તેણે પોતાના પુત્રને પણ જોયો. તેમનું હૃદય આનંદથી નાચવા લાગ્યું અને તે સદ્‌ગુરુનાં ગુણગાન ગાવા લાગ્યો. થોડી જ વારમાં વહાણો કિનારી આવી પહોંચ્યાં અને પિતા પુત્ર આનંદથી ભેટી પડ્યા.

ત્રિભુવનદાસે બધી હકીકત પુત્રને કહી અને ખલાસીઓને લઈ તે સદ્‌ગુરુના દર્શન માટે સુરત મુકામે પહોંચ્યા. તરત ત્રિભુવનદાસ ભક્તિભાવથી સદ્‌ગુરુના ચરણોમાં નમી પડ્યા. તેમને આશીર્વાદ આપી સદ્‌ગુરુએ ઉઠાડ્યા. ત્રિભુવનદાસે તેમનાં ગુણગાન ગાયાં અને સતપંથનું જ્ઞાન આપવા વિનંતી કરી. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે તેમને સતપંથ ધર્મની દીક્ષા અને ઉપદેશ આપી બધાને વિદાય કર્યાં.

પછી ત્રિભુવનદાસે પોતાનું કામકાજ દીકરાને સોંપી સદ્‌ગુરુ પાસેથી આત્મજ્ઞાન સંપાદન કર્યું. આગળ જતા તેમને આત્મસાક્ષાત્કાર થયો અને તે મુક્તિના અધિકારી બન્યા.

***

૧૧. ખલાસીનો મદભંગ અને નિજામનું ગર્વહરણ :

અહંકાર ગર્વ ના કીજીએ । અને ગર્વે હોય વિનાશ ॥
જો આવતા ગર્વને વારીએ । તો ગુરુ બ્રહ્માજી પૂરે આસ ॥
સત્‌ગુરુ નાવિક બોલીયા । અને સંસાર છે રે પૂર ॥
ગુરુ નર બેડલી પાર ચલે । ઉપર વરસન લાગા નૂર ॥

હે મુનિવર્ય, તું ક્યારેય ગર્વ રાખીશ નહીં. કારણ ગર્વથી માણસનું પતન થાય છે. કાળના પ્રવાહમાં ગર્વરૂપી મગર, મદદરૂપી મત્સ્ય અને વિષયરૂપી સર્પ તેમજ બુધ્ધિભ્રંશ વિગેરેની જાળમાં માણસ સપડાઈ ચારે બાજુએથી જકડાઈ જાય છે. વળી કોઈવાર માથું ઉચું કરવાની તક મળે તો આપદા અને ક્રોધરૂપી ગીધ તેને ચાંચ માર્યા કરે છે. આ પ્રમાણે ગર્વ કરવાથી મુસીબતો આવી પડે છે. પણ ગર્વ ત્યજી જે નમ્રતાથી રહેશે તેની આશા સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા પૂરી કરશે. સદ્‌ગુરુ પોતે જ તેના નાવિક બની તેને સંસાર સાગરની પાર ઉતારી અમૃતત્વની પ્રાપ્તિ કરી આપશે.

સુરતમાં અનેક અનુયાયીઓને સતપંથ ધર્મનો ઉપદેશ કર્યા પછી સદ્‌ગુરુશ્રી રેવા નદી ઉપર આવ્યા. ત્યાં પાણી વધારે હોવાથી માણસોને સામે પાર ઉતારવા નાવડી ફેરવવામાં આવતી હતી. નાવડીમાં કેટલાક માણસો બેઠેલા હતા. પોતાને પણ સામે પાર લઈ જવા સદ્‌ગુરુએ નાવિકને કહ્યું.

અજ્ઞાની નાવિકે ઉધ્ધતાઈથી જવાબ આપ્યો કે તમારો આ રાજવેશ ઉતારો તો હું તમને સામે પાર લઈ જઈશ. અહીં કોઈની શરમ રાખવામાં આવતી નથી. એમ બોલી નાવિકે હોડી ચાલુ કરી.

અર્ધું અંતર ગયા પછી તે હોડી એકાએક નદીમાં ગુમવા લાગી તે ન જાય આગળ કે ન ખસે પાછળ. નાવિકે તેને ચલાવવા ઘણી કોશિષ કરી પણ હોડી જરા પણ ખસે નહીં. આમ કેમ થયું તેનું કારણ કોઈ પણ જાણી શક્યું નહીં તેથી બધા નિરાશ થઈ કલ્પાંત કરવા લાગ્યા.

એટલામાં હોડીમાં બેઠેલો એક વૃધ્ધ માણસ બોલ્યો, કે સામે જે તેજસ્વી પુરુષ બેઠેલા છે તેની જ આ કરામત હોવી જોઈએ. તેમને સામે ઉતારવા હોડીવાળાએ ના પાડી તેનું જ આ પરિણામ છે. માટે તે માણસને હોડીમાં લો કે જેથી આપણી મુસીબત દૂર થશે. આ સલાહ બધાને ગળે ઉતરી અને તેમણે હોડીવાળાને પેલા પુરુષને હોડીમાં લેવા કહ્યું. તેમની

સૂચના મુજબ નાવિકે હોડી પાછી વાળવા પ્રયત્ન કર્યો અને આશ્ચર્યની વાત ! હોડી ઝપાટામાં પાછળ ચાલવા લાગી અને સદ્‌ગુરુ જયાં બેઠાહતા તે કિનારે જઈ પહોંચી.

હોડીના માણસોએ સદ્‌ગુરુને પ્રણામ કર્યા અને નાવિક બોલ્યો, 'દીનાનાથ, માફ કરો ! આપને નહીં ઓળખવાના કારણે મેં ભયંકર ભૂલ કરી છે ! અભિમાનના કારણે આપનું માન્યું નહીં તેથી આ મુસીબતમાં આવી પડ્યા છીએ. હવે અમારા ઉપર કૃપા કરો !'

નાવિકની પ્રાર્થના સાંભળી, લોકોને સામે ઉતારવા ખાતર સદ્‌ગુરુ હોડીમાં બેઠા એટલે હોડી તરત જ ઝપાટાભેર ચાલવા લાગી અને જોતજોતામાં તે સામે કિનારે પહોંચી ગઈ. બધા લોકો હોડીમાંથી ઉતર્યા પછી સદ્‌ગુરુજી નીચે ઉતર્યા. લોકોએ સદ્‌ગુરુજીને નમ્રભાવે પ્રણામકર્યા અને તેમનો અનુગ્રહ લીધો.

ત્યાંથી આગળ ચાલતા રસ્તામાં કેટલાક સુરતના લોકો મળ્યા. પોતાને ઘેર પધારવા તેમણે સદ્‌ગુરુજીને વિનંતી કરી સદ્‌ગુરુ મહારાજ એ ભાવિક લોકો સાથે સુરત ગયા. ત્યાં થોડા દિવસ સુધી એ લોકોએ સદ્‌ગુરુજીને રાખ્યા અને તેમની પાસેથી જ્ઞાન સંપાદન કર્યું. પછી સુરતથી રવાના થઈ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ તાપી નદી પાર કરવા માટે નદી ઉપર આવ્યા. નદીનું પાણી ઉંડુ હોઈ પાણી પુષ્કળ હતું. એક નાવિક ખલાસીનું કામ કરતો હતો.

સદ્‌ગુરુજી ત્યાં પહોંચતા પહેલા કેટલાંક લોકો ત્યાં આવી બેઠા હતા. એટલામાં નિઝામ પણ ત્યાં આવ્યો. નિઝામે નાવિકને કહ્યું 'તું ગમે તેટલા પૈસા લે પણ મને સૌથી પહેલાં સામે પાર પહોંચાડ.'

દરેકને સામે પાર જવાની ઉતાવળ હતી પણ નિઝામે તેમને તોછડાઈથી કહ્યું કે, 'તમારી આ ઉતાવળ નકામી છે છતાં જેને બહુ ઉતાવળ હોય તેના માટે આ હોડી સિવાય બીજો માર્ગ ખુલ્લો છે. અહીં કોઈનું કંઈ ચાલશે નહીં. બહુ ઉતાવળ હોય તેણે પોતાની ગાડી ખુશીથી હાંકવી.'

આમ બોલી નિઝામે હોડી ચલાવવા નાવિકને કહ્યું. સદ્‌ગુરુજીના સેવકે પણ સદ્‌ગુરુજીને હોડીમાં બેસાડવા કહ્યું પણ અભિમાની નિઝામે તે માન્યું નહીં.

અહંકાર તોછડાઈનું ખરાબ પરિણામ આવ્યા વગર રહેતું નથી.

ચઢે તે પડવાનો જ એ સૃષ્ટિનો નિયમ છે.

આગેયે અહંકારે રાવણ મારીયો, કૌરવ દુર્યાધન રાયે રે ।
વળી કંસ છેદ્યો શ્રીકૃષ્ણજીએ, તો ગર્વ ન કિજે વીરા મનમાંહે રે ।

આ દુષ્ટ અભિમાને કેટલાયના ભોગ લીધા છે. લંકાધિપતિ રાવણનું મૃત્યુ અહંકારથી થયું, તેમજ દુર્યોધન વગેરેનું પતન પણ અહંકારથી જ થયું માટે હે વીર માનવ, તું મિથ્યાભિમાન રાખીશ નહીં. તું કોઈનું ભલું કરી શકતો નથી. તેમ તને સુખ પણ મળતું નથી. જેને સતસંગ નથી તેવા પામર જીવો અંધકારમાં ગોથાં ખાયા કરે છે. ગુરુ જ્ઞાનના રંગ સિવાય અભિમાન અને મમત્વ કદી છૂટશે નહીં. સતસંગનો મહિમા ઘણો મોટો હોઈ જવલ્લેજ કોઈ તેને જાણી શકે છે.

નિઝામના કહેવા પ્રમાણે નાવિકે હોડી ચાલુ કરી અને તે ઝડપથી ચલાવવા લાગ્યો. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે હાજરવીરને કહ્યું. 'નિઝામના કહ્યા પ્રમાણે આપણી ગાડી (રથ) જોડી નદીમાં હંકારો !' હાજરવીર ગાડી હાંકવા લાગ્યા એટલે જમીન ઉપર ચાલે છે તેમ પાણી ઉપરથી ઝપાટામાં ગાડી (રથ) ચાલવા લાગી અને જોતજોતામાં સામે પાર પહોંચી ગઈ. કિનારા ઉપરના લોકો આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયાં. નદીમાં પાણી ઘણું હોવા છતાં સદ્‌ગુરુજી સામે પાર પહોંચી ગયા તે જોઈ લોકોને નવાઈ લાગી અને નિઝામ શરમિંદો થઈ ગયો. કારણ તેની હોડી તો નદીના મધ્ય ભાગ સુધી પણ પહોંચી નહોતી. હોડી બહુ ધીમી પડી, નાવિક અને નિઝામ ચિંતામાં પડ્યા. આખરે નિઝામ સદ્‌ગુરુજીના શરણે ગયો અને પોતાને પાર ઉતારવા પ્રાર્થના કરી. સદ્‌ગુરુજીને દયા આવી તેમણે તેને પાર ઉતાર્યો. જમીન ઉપર ઉતર્યા પછી નિઝામે સદ્‌ગુરુના પગ પકડ્યા અને પોતાની કસુર માટે ક્ષમા માગી. આ રીતે અહંકારથી ફુલાઈ ગયેલા નિજામને સદ્‌ગુરુના સત્વાંશ ગુણના પ્રતાપ આગળ નમવું પડ્યું.

* * *

૧૨. સદ્‌ગુરુ સમાગમથી નાયો લૂંટારો સત્પુરૂષ બન્યો :

'નાયા'ની હકીકત

અંતકાલે કોણ માતા પિતા, અને કોણ બાંધવ ભાઈ ।
તાંહા સગા નહીં સાગવા, નહીં પુત્ર કુટુંબ બહેન ભાઈ ॥
જો અહીં સાંભળો સ્વામીજીને, તો કાયા ખોશાલી તૂં થાયે ।
આ કાયા ખોશાલી તો રહે, જો ધરમ સવાઈ તૂં થાયે ॥
મારૂં તારું કરીને ધન સાચવું, પ્રાણી ચાલતા ન આવ્યું સાથ ।
તેના દોરા દશી છોડી લેશે, પ્રાણી ચાલ્યા ઠાલે હાથ ॥
તેનો જનમ એળે ગયો, ખેપ ચૂક્યો જુગ ચાર ।
ગુરુ વચને જેણે આપ ન શોધા, તે જીવ પડો ઘોર અંધાર ॥
જેને સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મની ખબર ન જાણી, ખાઈ પીઈ સુતો જુગચાર ।
જેણે જીવની ચિંતા ન કરી, તેણે પડ્યા લખચોર્યાસીના માર ॥

હે જીવાત્મા ! કોણ કોના બાપ અને કોણ કોની માતા કે કોણ કોના ભાઈ, પત્ની કે પુત્ર છે ? બધા પોતપોતાના સ્વાર્થ પૂરતા હોઈ, માયા-મમતાના બંધનથી જકડાયેલા મૂઢ જીવ છે. પોતાના લાભ ખાતર વિકારી કે મતલબી પ્રેમ આ દુનિયામાં દેખાય છે અને આ વ્યવહાર પણ ઋણાનુબંધન હોય ત્યાં સુધી જ ટકે છે પણ ઋણાનુબંધન છૂટ્યો કે સંબંધ પણ છૂટી જાય છે તો પછી તું શા માટે આટલા ધમપછાડા કરે છે ?

અનેક વિપત્તિઓ વેઠી ભલાબૂરા કર્મો કરી ધન ભેગું કરે છે પણ તે ધન તારી સાથે આવવાનું નથી. તારી સાથે તો એકાદ વસ્ત્ર તો શું પણ એક તંતુ સરખો આવવાનો નથી. તું ખાલી હાથે આવ્યો તેમ ખાલી હાથે જ જવાનો છે એ ધ્યાનમાં રાખ. માયિક લોકો માટે મેળવેલા ધનનો તને લેશમાત્ર ઉપયોગ થવાનો નથી. પણ આ માનવ જન્મ ફોગટ ગુમાવ્યો એવું થશે. માટે મારા પ્રિય મિત્ર ! સમયસર જાગૃત થા. ગુરુ પાસેથી આત્મજ્ઞાન મેળવી લે, ધર્મસંગ્રહ કર અને હંમેશાં પરોપકારમાં રત રહે.

આ માનવ જન્મમાં જે કંઈ સારાં કર્મો કરશે તે જ સાથે આવશે. ધર્મ એજ જીવાત્માનો અંતઃકાળનો સાચો સાક્ષી છે. તેથી હંમેશાં સદાચાર રાખી ઈશ્વર-સ્મરણ કરતો રહે. એમ નહીં કરતાં તું માત્ર વિષયસેવન કરે છે અને ખાઈ પી ઉંઘે છે, અમનચમન કરે છે અને અજ્ઞાનના અંધકારમાં

રહે છે એવા માણસનો જન્મ ફોગટ સમજવો. એવો માણસ ભૂમિને બોજારૂપ છે. તે જન્મ મૃત્યુના ફેરા ફરે છે. માટે હે મુનિવર્ય ! તું સદ્‌ગુરુના વચનનું પાલન કરી મોક્ષનો અધિકારી થાય

સંવત ૧૫૧૫ના કારતક વદી ૧ના દિવસે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ હાજરવીર સાથે ડાંગ પ્રદેશમાં જવા નીકળ્યા. ડાંગ પ્રદેશમાં ગીચ જંગલ અને મોટાં કોતરો હતાં તેથી આ રસ્તે એકલાએ જવું જોખમ ભરેલું હતું. કારણ જંગલમાં જાનવરોની બીક હતી અને લુંટમારના ગુન્હા પણ બનતા હતા. એવો ભયંકર રસ્તો હોવાથી સદ્‌ગુરુએ પોતાની ગાડી (રથ) ધીમેથી ચલાવવા હાજરવીરને કહ્યું.

આગળ જતા ગાડી (રથ) એક કોતરમાં ઉતરવા લાગી. રસ્તો ભયંકર હોઈ માર્ગ દેખાતો નહોતો. તેથી હાજરવીર રસ્તો શોધવા ફાંફાં મારતા હતા. એટલામાં એક લૂંટારો નજીક આવતો દેખાયો હાજરવીર ગભરાયા પણ સદ્‌ગુરુએ તેને ધીરજ આપી શાંત કર્યા.

સદ્‌ગુરુશ્રીનાં કપડાં તથા ગાડી વગેરે જોઈ તેમને લૂંટવાની લૂંટારાને ઈચ્છા થઈ. તેથી તેમને ઠાર મારવા માટે લૂંટારાએ ધનુષ્ય બાણ ચડાવી દોરી ખેંચી પણ સદ્‌ગુરુએ જરા સરખો ક્રોધ કે ગભરાણ કર્યા વગર એક અદૃશ્ય બંધનથી તે લૂંટારાના હાથ પગ બાંધી દીધા.!!!

આ રીતે લૂંટારાના હાથ પગ તો બંધાયા જ પણ તેણે ધનુષ્ય ઉપર જે બાણ ચડાવ્યું હતું તે પણ ત્યાં ને ત્યાં જ રહી ગયું. આ જોઈ લૂંટારો ખૂબ જ ગભરાયો અને તેને લાગ્યું કે હવે જો આવી જ દશા આખી જીંદગી સુધી રહેશે તો હું શું કરીશ. મારા કુટુંબ પરિવારના પોષણનું પણ શું થશે ? આ વિચારથી તે થરથરવા લાગ્યો. !!!

આ લૂંટારાનું નામ નાયો હતું.

મનુષ્યના મનમાં કોઈપણ બીક પેસી જાય છે ત્યારે તેના મન ઉપર જબરદસ્ત દબાણ નિર્માણ થઈ તેની ઉછાળા મારતી પ્રવૃત્તિ નષ્ટ થાય છે અને એમ થવાથી તેના મનમાં સદ્‌વિચારનો સંચાર થાય છે. એ નાયા લૂંટારાની સ્થિતિ પણ એવી જ થઈ. પોતાની લાચારી જોઈ સામે દેખાતા સત્પુરુષના શરણે જવા તેણે વિચાર કર્યો. તેનો આ વિચાર સદ્‌ગુરુએ અંતર્જ્ઞાનથી જાણ્યો. તેથી તેમને લૂંટારાની દયા આવી, એટલે લુંટારાનાં બંધનો એની મેળે ઢીલા પડ્યાં. અને તેના હાથ પગની હીલચાલ શરૂ થઈ. લૂંટારો સદ્‌ગુરુ

પાસે ગયો અને તેણે તેમનેસાષ્ગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. સદ્દગુરુ બોલ્યા -

'અરે નાયા ! આ તું શું કરે છે ?' આવાં કામ શા માટે કરે છે ?

'મહારાજ, જીવન નિર્વાહ માટે મારે આ કરવું પડે છે.'

'પણ આ પાપ છે, એ તું કેમ સમજતો નથી ?'

'નાયા ! આમાં તું જ દોષી છે. ચોરી કે લૂંટ કરી તેમનું પોષણ કરવા તારા કુટુંબીજનોએ તને કહ્યું નથી. બીજો કોઈ પણ સારો ધંધો કરી તારા કુટુંબનું પોષણ કરવું એ તારી ફરજ છે. ચોરી કરી તું એમનું પેટ ભરે છે એ પાપ છે ! એ પાપમાં તારૂં કુટુંબ ભાગીદાર નહીં થાય. સારામાં બધા ભાગીદાર થશે પણ ખોટામાં કોઈ નહીં થાય.

કેના છોરૂં કેના વાછરૂં, કેના માય ને બાપ ।
અંતઃકાલે જાયે પ્રાણી એકલો, સાથે પુણ્ય ને પાપ ॥

આ દુનિયામાં કોનો છોકરો અને કોણ કોનો બાપ કે કોણ કોની માતા, કોઈ કોઈના નથી. જીવાત્મા માત્ર કર્મનું પોટલું લઈને જ ચાલવા લાગે છે. તેથી તારા કુટુંબ માટે જે પાપ કરે છે તેમાં એ પૈકી કોઈ સહભાગી નહીં થાય.

લૂંટારો બોલ્યો : 'હા, પણ હું તો એમના માટે જ આ બધું કરૂં છું.'

સદ્દગુરુ શ્રી બોલ્યા : 'એમ હોય તો તું ઘેર જઈ તારા મા-બાપને પત્ની છોકરાને પૂછી આવ કે, 'મારા પાપમાં તમારો હિસ્સો ખરો કે નહીં.' જા અમો અહીં રાહ જોઈ ઉભા રહીશું !!

સદ્દગુરુશ્રીના કહેવા પ્રમાણે નાયો તરત જ ઘેર ગયો અને તેણે પોતાના પિતાને પૂછયું 'પિતાજી, હું ચોરી અને લૂંટ કરી બધાનું પોષણ કરૂ છું તે પાપમાં તમારો હિસ્સો છે ખરો કે નહીં ?'

બાપે ઉત્તર દીધો : 'ના, અમે એમાં ભાગીદાર નથી, તારે અમારૂ પોષણ કરવાનું. પછી તું ગમે તે ધંધો કે કામ કરે તેમાં અમારે શું ?

આ જવાબ સાંભળી પછી લૂંટારાએ પોતાની માતા અને પુત્રને પણ પૂછયું, પણ દરેક જણે એક જ જવાબ આપ્યો. તેના પાપકર્મમાં ભાગીદાર થવા કોઈ તૈયાર નહોતું !

લૂંટારાને ખાત્રી હતી કે પોતાની પત્નિ તો ભાગીદાર જરૂર થશે. તેથી તેણે ઉપર પ્રમાણેનો સવાલ તેણીને કર્યો. પત્નિ બોલી : 'સ્વામી ! થોડો વખત થયો મને એક વિંછીએ ડંખ માર્યો છે. તેથી મને ખૂબ વેદના

થાય છે. આ વેદના તમે થોડી વાર મારા માટે સહન કરો. પછી હું તમારા સવાલનો જવાબ આપીશ.' નાયો બોલ્યો : 'એ વેદના હું શી રીતે સહન કરી શકીશ.' પત્નિએ તરત જ જવાબ આપ્યો- 'ત્યારે હું તમારૂં પાપ શી રીતે ભોગવી શકીશ ?'

પત્નિનો જવાબ સાંભળી નાયાની આંખ એકદમ ખૂલી ગઈ. તેણે વિચાર કર્યો કે જેમના માટે હું આટલું બધું પાપ કરૂં છું જો તેમાં કોઈ ભાગીદાર થવા તૈયાર નહીં હોય તો મારે પણ આ પાપકર્મ શા માટે કરવું ? અત્યાર સુધી મને જે વસ્તુનો ખ્યાલ નહોતો તે ખ્યાલ મહાત્માએ મને કરાવ્યો.

કેના છોરૂ કેનાં વાછરૂ, કેના માયને બાપ ।
અંતકાળે જાવે પ્રાણી એકલો, સાથે પુણ્યને પાપ ॥

સાચે જ એ મહાત્માએ ધન્ય છે. આજે મારૂં નસીબ ખુલ્યું.

નાયાએ પોતાના સર્વસ્વનો ત્યાગ કરી તે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પાસે ગયો તેને આત્મજ્ઞાનની તીવ્ર ઈચ્છા થઈ અને સદ્‌ગુરુના માત્ર દર્શનથી જ નાયાને સતનું પૂર્ણ જ્ઞાન થયું ! સદ્‌ગુરુના ચરણ પકડી તેમને અનન્ય ભાવે શરણે ગયો. તે બોલ્યો :

'હે દીનદયાળ, ભક્તવત્સલ, કૃપાળુ દાતાર, સદ્‌ગુરુ નાથ ! ધન્ય છે આપના સતસંગને કે મારા જેવા નીચ નરરાક્ષસને આપે ક્ષણવારમાં જ્ઞાનમાર્ગ બતાવ્યો. સદ્‌ગુરુનાથ ! હું કોળી જાતિમાં જન્મેલો હોવાથી મારૂં દરેક કર્મ દોષવાળું હતું. ખાવુ, પીવું, હરવું, ફરવું વગેરે મારો તમામ વ્યવહાર પાપી હતો. કારણ લૂંટમાર કરી નિર્વાહ કરવાનો ધંધો વંશ પરંપરાથી અમારે ત્યાં ચાલતો આવેલો હોવાથી હું પણ એ જ કર્મ કરતો હતો. આજ સુધી કેટલીએ હત્યા અને અઘોર કર્મો મારા હાથે થયેલાં છે. એ પાપકર્મની સીમા એટલે આપના જેવા સદ્‌ગુરુને પણ ઠાર મારવાની દુષ્ટ બુધ્ધિ મને થઈ પણ આપ મારા ઉપર જરા પણ નારાજ નહીં થતા મારા ઉપર દયા કરી. મને આત્માનું ભાન કરાવ્યું.

આમ કહી તેણે સદ્‌ગુરુને સાષ્ટાંગ પ્રમાણ કર્યા. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા : 'નાયા હવે આ મનઃસંતાપ બંધ કર. આ પાપ-કર્મ શા કારણે કરવાં પડ્યાં તેનો વિચાર કર ! એમ કહી સદ્‌ગુરુએ તેના મસ્તક ઉપર હાથ મૂક્યો એટલે તેને પોતાના પૂર્વજન્મની સ્મૃતિ થઈ અને તે ચોંકી ઉઠ્યો. ને બોલ્યો :

'ગુરુ મહારાજ મારા પૂર્વજન્મમાં કરેલાં ઘોર અપરાધનું ફળ હું ભોગવું છું. મારા ઉપર દયા કરો અને આ ઘોર કર્મપાશથી મને બચાવો.'

સદ્‌ગુરુ બોલ્યા, 'તને થયેલા આત્મજ્ઞાનથી તારો જન્મ શા માટે થયો તે હવે તું જાણી શક્યો ?

સદ્‌ગુરુના આ સવાલથી નાયાને એકદમ ભાન થયું તે વૃત્તિશૂન્ય બની પરમતત્ત્વ જાણવાનું તેને સંપૂર્ણ જ્ઞાન થયું. ગુરુકૃપાથી તે સકળ વેદશાસ્ત્ર સંપન્ન થયો. સત્ તત્ત્વનું એટલે પરબ્રહ્મ પુરૂષોત્તમની અપાર અને પરમ લીલાનો સાક્ષાત્કાર રૂપે અનુભવ તે કરતો થયો. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ઉપર મુજબ પ્રશ્ન પૂછતાં તે બોલ્યા, 'મારે હવે શું કરવું તે આપ જ કહો. !'

સદ્‌ગુરુ બોલ્યા : 'પરમતત્ત્વના સાક્ષાત્કારથી પવિત્ર થયેલ નાયા! સાંભળ, **'દુનિયામાં સંતમહાત્માઓનો જન્મ માત્ર આત્મોઉન્નતિ માટે થતો નથી, પણ અન્ય જનોને ઉન્નતિનો માર્ગ દેખાડવા માટે થાય છે, સંત વિભૂતિઓ વિશ્વના માટે જ હોય છે. નિરહંકાર બુધ્ધિથી પરોપકાર કરતા રહેવું સંતોનું પરમ કર્તવ્ય છે. તેથી દરેક સંત મહાત્માઓએ પરોપકારના કામે જ લાગવું જોઈએ.'** માટે તને પ્રાપ્ત થયેલા સત્‌જ્ઞાનનો ઉપદેશ તું ગામે ગામ ફરીને લોકોને કરતો રહે !'

આ પ્રમાણે કહી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ત્યાંથી રજા લીધી. નાયાનું હૃદય દિવ્ય પ્રેમથી ઉભરાઈ ગયું. સદ્‌ગુરુએ તેને આશીર્વાદ આપી તેઓ આગળ નીકળી ગયા.

(વધુ વિગતે સંત નાયાકાકા સંવાદ પ્રેમપાઠ પુસ્તકમાં)

* * *

૧૩. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો ગુજરાતનો પ્રવાસ :

અતિ દિવ્ય પ્રેમથી પોતાના પરમ શિષ્ય નાયાની વિદાય લઈ સદ્‌ગુરુ મહારાજ આગળ ચાલવા લાગ્યા. લોકોને સતપંથ સદ્ધર્મનો માર્ગ બતાવવા માટે કષ્ટ વેઠી તે મુસાફરી કરતા હતા. આવાગમનનો ફેરો ટળે તે માટે તેઓ જ્ઞાનોપદેશ કરતા હતા. સાધકને વેદશાસ્ત્રસંપન્ન કરતા અને ભક્તિમાર્ગે લગાડતા. દીન જનોનું દુઃખ હરણ કરી કેટલાક દર્દીઓની

બિમારી પણ દૂર કરી લોકોને સુખી કરતા હતા.

આ પ્રમાણે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ દિવ્ય ચમત્કાર બતાવી અને લોકોને આનંદ આપતા સતપંથ ધર્મનો પ્રચારકરતા હતા. લોકો તેમનું સન્માન કરી જયજયકાર કરતા હતા. સદ્‌ગુરુ મહિમા અપાર છે. દરેક જીવાત્માએ તેમની કૃપા મેળવી આત્મોન્નતિ કરીલેવી જોઈએ.

ચાંદોદ ગામેથી સદ્‌ગુરુ શ્રી અવાખલ (જી. વડોદરા) ગામે જઈ ત્યાં આજુબાજુના ગામોમાં ધર્મ પ્રચાર કર્યો. ત્યાંથી તે પાટણ ગામે જઈ ત્યાં કંદોઈ જાતીમાં સતપંથનો ઉપદેશ આપી ઘણા શિષ્યો તૈયાર કર્યા. તેમને આશીર્વાદ આપી ત્યાંથી નીંકળી એસાવર ગામે ગયા.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ મારવાડના ચિતોડગઢ ગામે ગયા હતા, ત્યાં તેમને વેલજી નામનો વાણિયો મળ્યો હતો. તેને ચિતોડગઢ છોડી એસાવર ગામે જઈ રહેવા સદ્‌ગુરુએ કહેલું તે પ્રમાણે પોતાના કુટુંબ સાથે આનંદથી રહેતો હતો.

એસાવર ગામે સદ્‌ગુરુ આવેલા જાણી વેલજી ગળગળો થઈ ગયો. તે સન્માનપૂર્વક તેમને પોતાના ,ઘેર લઈ ગયો. ત્યાં કુટુંબના માણસોએ સદ્‌ગુરુને આદરભાવથી પ્રણામ કર્યા. સદ્‌ગુરુની કીર્તિ સાંભળી ઘણા લોકો તેમનો ઉપદેશ સાંભળવા આવવા લાગ્યા. સદ્‌ગુરુએ સાદી સરળ ભાષામાં બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશઆપવાથી કેટલાક લોકો તેમના સેવક બન્યા. તેમના આગ્રહથી સદ્‌ગુરુ તે ગામે થોડા દિવસ રહ્યા.

* * *

૧૪. સંત નાચાકાકા, ભક્ત ભાભારામનો અદ્‌ભૂત મેળાપ અને સદ્‌ગુરુનો સમાગમ :

નાયાકાકાને ગુરુકૃપાથી બ્રહ્મજ્ઞાન થયા પછી તે ઘર અને કુટુંબ પરિવાર છોડી લોકોને ધર્મોપદેશ આપવા માટે ગામેગામ ફરવા લાગ્યા. ફરતાં ફરતાં તેઓ ચરોતર જિલ્લાના પેટલાદ તાલુકાના વસો ગામે જવા નીકળ્યા.

વસો ગામના કેશવલાલ નામના એક શ્રીમતં અને નીતિવાન ગૃહસ્થ

રહેતા હતા. તે બહુ જ ધાર્મિક અને સંત પુરુષોની સેવા કરતા હતા. પણ એમને પુત્ર સંતાન નહીં હોવાથી ચિંતામાં હતા. પરંતુ થોડા સમય બાદ એમને એક દેખાવડો અને સદ્‌ગુણી પુત્ર થયો. પુત્ર જન્મથી માતા-પિતાને બહુ જ આનંદ થયો. તેમણે ગરીબોને ઘણું દાન આપ્યું અને પુત્રનું નામ ભાભારામ રાખ્યું.

ભાભારામ નિશાળ જવા લાગ્યો. ઝડપથી તેણે સારી વિદ્યા સંપાદન કરી, પરંતુ થોડા જ સમયમાં તેનાં માતા-પિતા મરણ પામ્યા, તેથી તેની જવાબદારી વધી. તે પોતાના પિતા જેવો જ તીવ્ર બુધ્ધિનો અને ધાર્મિક વૃત્તિનો હતો. તેણે કાશી ક્ષેત્રમાં ધર્મશાળા બાંધી ત્યાં અન્નક્ષેત્ર શરૂ કર્યું. જેની નિશાની આજે પણ મોજુદ છે.

એક દિવસ ભાભારામ દેવા ગામે ગયા હતા. ત્યાંથી વસો ગામ. પાછા ફરતા રસ્તામાં તેમને સંત નાયાકાકાનો મેળાપ થયો.

સંત મહાત્મા પુરુષો ગમે ત્યાં અને ગમે તે વેશમાં હોય તો પણ તેમના તપોબળની સુવાસ છાની રહેતી નથી. એક છીદ્રમાંથી પણ સૂર્યપ્રકાશ બહાર દેખાય છે તેમ સત્પુરૂષોની કીર્તિ પણ ફેલાય છે. કસ્તુરીની સુગંધ પ્રમાણે એમના તપોબળની સુગંધ પણ પ્રગટ થાય છે.

સદ્‌ગુરુના સંપર્કથી સંત નાયાકાકા પરમ પદે પહોંચેલા એક મહાન પુરૂષ હોવાથી તેમના દર્શનથી એકાદો જૂનો સંબંધી ઘણા દિવસ પછી અચાનક મળી જાય તો આપણી જે સ્થિતિ થાય તેવી ભક્ત ભાભારામનીપણ થઈ. ભક્ત ભાભારામ પોતાના વાહનમાંથી નીચે ઉતરી નાયાકાકા પાસે ગયા અને ખબર અંતર પૂછયા.

'હું પરલોકનો પંથી છું. સન્માર્ગ ભૂલી હું આડે માર્ગે ચઢી ગયો હતો પણ એક સદ્‌ગુરુના દર્શનથી મારા પૂર્વજન્મની સ્મૃતિ જાગ્રત થઈ અને સારા માર્ગ ઉપર આવ્યો છું.' એમ સંત નાયાકાકાએ કહ્યું. ભાભારામ પોતાના ઘેર લઈ ગયા અને નાયાકાકાની ઉત્તમ સરભરા કરી.

ઘણા દિવસ સુધી જ્ઞાનચર્ચા થયા પછી નાયાકાકાએ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પાસેથી મળેલા બ્રહ્મજ્ઞાનનો ભાભારામને ઉપદેશ કર્યો. એમની તમામ શંકાઓનું નિવારણ કર્યું, તેમને બ્રહ્મજ્ઞાની કર્યા.

ભક્ત ભાભારામના મનમાં શંકા ઉદ્‌ભવી કે, આપણે આગલા જન્મમાં કોણ હતા? અને કયા કારણથી આપણને આ સંત સમાગમ થયો.

તેથી પોતે પૂર્વજન્મમાં કોણ હતા ? તે વગેરે માહિતી જણાવવા તેમને સંત નાયાકાકાને પૂછયું.

સંત નાયાકાકા બોલ્યા : 'મનુષ્યનો આગલા જન્મનો જે કર્મવિપાક ભોગવવાનો બાકી હોય છે તે ભોગવવા માટે પરમાત્મા એ જીવને જન્મ આપે છે. ઉતમ જન્મ પામનાર શ્રધ્ધાવાન હોવા છતાં બ્રહ્મ સાથેની એકતા સાધવામાં કંઈ અપૂર્ણ રહે અને ભોગવાસના સર્વાંશે નાશ પામેલી હોતી નથી એવા જીવ યોગભ્રષ્ટ થયા છતાં દુર્ગતિએ જતા નથી પણ પોતાના મેળવેલા પુણ્યને લીધે સારા લોકમાં જાય છે અને ભોગવાસના બાકી રહેલી હોય તે ભોગવવા માટે આ લોકમાં જન્મ ધારણ કરે છે. એ ફળ ભોગવતાં તેને આકસ્મિક વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય છે.

સત્ અને અસત્નું ભિન્નપણાનું તેનેભાન થાય છે. ત્યારે તે સંસારને તુચ્છ સમજી તેનો ત્યાગ કરે છે. અથવાતો તેમાં નિર્લેપ રહે છે અને પોતાના જન્મને સાર્થક કરી લે છે. ભ્રષ્ટ યોગી કોઈ ધર્મશીલ વિદ્વાનના ઘેર, પવિત્ર શ્રીમંતના ઘેર અગર તો યોગસંપન્ન પુરૂષને ત્યાં જન્મ લે છે. શરૂઆતમાં તો તે ભોગ ભોગવવામાં મશગુલ હોય છે તેની ભોગેચ્છા આકસ્મિક પૂરી થાય છે અને તે જ્ઞાનયોગ સાધી જીવન મુક્ત થાય છે. આપ આવા જ એક ભ્રષ્ટયોગી છો અને એ યોગસાધના પૂરી કરવા માટે જ આપે આ લોકમાં જન્મ લીધો છે !

ભક્ત ભાભારામ : મહારાજ જીવનમુક્ત અને વિદેહ મુક્ત એમાં શું ફરક છે તે કહેવા કૃપા કરશો ?

સંત નાયાકાકા : જીવન મુક્ત માણસ પોતાનું જીવન નીતિ નિયમ મુજબ વિતાવે છે. છતાં માયાથી અળગો રહે છે. બહારથી વૃત્તિયુક્ત દેખાતો હોવા છતાં અંદરથી નિવૃત્તિ હોય છે પણ તે મારૂ જ સ્વરૂપ છે. હું અને જગત જુદા જુદા નથી. જયાં જુએ છે ત્યાં તેને પરમાત્માનું તત્ત્વ જ દેખાય છે. તેથી જ દુનિયાનો આનંદ માણે છે, છતાં એ સુખને તે ક્ષણિક અને કલ્પિત માને છે અને એ કલ્પિત સુખ ભોગવવામાં તે નિસ્પૃહ રહી સ્વરૂપમાં તલ્લીન રહે છે. વિદેહ મુક્ત ભેદ દષ્ટિથીભય વ્યાપ્ત રહે છે અને દુનિયા સુખ દુઃખ રૂપ દેખાવાથી તે તેનાથી અલગ રહે છે.

સાધન છોડી સાધ્ય મળેલો હોય છે તેથી દશ ઈન્દ્રિયો અને અંતઃકરણના સમૂહથી નાશવંત શરીરરૂપ સાધનથી સ્વરૂપાનુસંધાન કરી

શકે છે. આ કલ્પિત સાધનો વિદેહ મુક્તને નહીં જેવા હોય છે, જ્યારે જીવન મુક્ત તે અપ્રત્યક્ષ ઉપભોગ લે છે. વિદેહ મુક્ત હઠથી અને જીવનમુક્ત યુક્તિથી પરમ પદની પ્રાપ્તિ કરી લે છે.

વધુ સ્પષ્ટતા માટે એક દાખલો આપું. આંધળો અને દેખતો બંને એક જ જગાએ બેઠેલા હોઈ એક સંગીત સાંભળે છે. દેખતો માણસ આંખે દેખી આનંદ માણે છે, જ્યારે આંધળો આંતરવૃત્તિથી આનંદ લે છે.

બંનેનું સુખ સમાન હોય છે છતાં આંધળો ગાનારાના મોહકપણાથી અથવા એની હિલચાલથી નિર્ભય હોય છે. તેને કોઈ બીક હોતી નથી. કારણ તે દેખી શકતો નથી પણ દેખનાર માણસને સુંદરતાનો અનુભવ અથવા ચોર કે મારનારની બીક લાગશે. એ ભય અપ્રત્યક્ષ આનંદ હોય છે.

તેમ સાધનોના લીધે થનારા ભયનો પણ સંભવ હોય છે. આંધળાને અપ્રત્યક્ષ સુખ કે ભયનો સંભવ નથી હોતો. આ દેખતો એટલે જીવન મુક્ત અને આંધળો એટલે વિદેહ મુક્ત જીવન મુક્ત સાધનસિદ્ધોમાં ઢીલો પડશે તો તેને જન્મ લેવો પડશે. વિદેહ મુક્તની સાધના હઠમય હોવાથી તેને ગબડી પડવાની બીક નથી હોતી.

ભક્ત ભાભારામ : મહારાજ, મારા અનંત જન્મોના પુણ્ય આજે સફળ થયાં. આપના જેવા ભવતારક ગુરુબંધુના સત્ સમાગમથી અલભ્ય લાભ મને મળ્યો એ મારું અહોભાગ્ય છે ! હવે મારાએક પ્રશ્નનો ઉકેલ બતાવો. મોક્ષનું લક્ષણ શું અને મુક્તિ શી રીતે મેળવી શકાય ?

સંત નાયાકાકા : હે મુમુક્ષુ ગુરુબંધુ, હું નથી જ્ઞાની કે નથી મહાત્મા! કર્મના ફળ ભોગવનારો એક ક્ષુદ્ર પ્રાણી છું. મહાત્મા તો આપ છો. કાદવમાં પડેલો હીરો ચોખ્ખા પાણીથી ધોઈ સાફ કર્યા વગર પ્રકાશ આપી શકતો નથી તે પ્રમાણે તમે પણ ઉપાધિરૂપી કાદવમાં પડેલા હોવાથી તમે ચિદાનંદ સ્વરૂપ જોઈ શકતા નથી. તમારું પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થ સફળ છે એમ હું માનું છું. તમે પૂછેલા પ્રશ્ન ગહન હોઈ તેનો જવાબ આપવો મારી શક્તિની બહાર છે. જ્યાં ઋષિમુનીની પણ ગતિ પહોંચી શકતી નથી ત્યાં મારા જેવા પામરની તો શી વાત ? પણ સદ્ગુરુ મહારાજના કૃપા પ્રસાદથી તમારા પ્રશ્નનો જવાબ આપું છું.

જે સુક્ષ્મ, અવિજ્ઞેય, અવ્યક્ત, અચલ, ઈન્દ્રિયોના સમૂહ-વિષયો

અને પ્રાણીમાત્રથી દૂર એજ સર્વ પ્રાણીઓનો અંતરાત્મા, પરમાત્મા, પરમ શ્રેષ્ઠ છે. એને ક્ષેત્રજ્ઞ કહે છે. એને જ ત્રિગુણાતીત મુક્તપુરૂષ પણ કહે છે. પૂજન, વંદન ઉપાસના વગેરે માટે પણ તે જ યોગ્ય છે. તેના કરતાં બીજું કોઈ શ્રેષ્ઠ નથી અને તેના સ્વરૂપમાં વિલીન થવું એજ મુક્તિ છે. પંચ પ્રાણ, દસ ઈન્દ્રિયો, મન અનેબુધ્ધિથી જે મુક્ત છે, ત્રિગુણથી પર છે, તેમજ પાપ કે પુણ્યથી પર છે તેવા જ પુરૂષને મોક્ષ મળે છે.

ચિદાત્મા એ મુક્તિની ગતિ છે. આદ્યમૂર્તિમાં મુક્તાત્માનો પ્રવેશ થઈ ભેદનો નાશ થવો એ જ મુક્તાત્માની ગતિ છે. જે પ્રમાણે હાથ, પગ, ઉદર અને ઉપસ્થ ઈન્દ્રિયોનું રક્ષણ કર્યું છે. નિષિદ્ધ કર્મ કર્યું નથી અને કરેલા કર્મનું અભિમાન રાખતો નથી, ક્ષમદષ્ટિથી ઈશ્વરનું શરણ લીધું છે તે જ આ ગતિને પામે છે અને તે ઈશ્વરનું સ્વરૂપ શ્વેતદ્વિપમાં વાસ કરે છે. ત્યાંના મુક્તાત્મા સ્થૂલદેહ વગરના હોય છે તેથી તે દ્વૈતભાવ રાખનારાની નજરે કદાપિ પડતા નથી. (તે જે શ્વેતદ્વિપમાં રહે છે તે શ્વેતદ્વિપમાંથી પરબ્રહ્મનો દસમો અવતાર શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ સ્વયંસિધ્ધ પ્રગટ થઈ શ્વેત ઘોડા ઉપર સવાર થઈ હાથમાં દિવ્ય તલવાર લઈ કલિયુગમાંના રાક્ષસોનો સંહાર કરશે. એવી આગમવાણી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે કથન કરેલ હોવાથી પરમેશ્વર શ્વેતદ્વિપમાં સાક્ષાત્ સ્વરૂપ છે.) તે દિવ્ય મૂર્તિના સ્વરૂપનું તેજ કરોડો સૂર્યોના તેજ કરતાં પણ વધુ હોવાથી તે બ્રહ્મમૂર્તિના સ્વરૂપનું વર્ણન કરવું શક્ય નથી. એ બ્રહ્મદર્શન જોવું હોય તો સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો સમાગમ કરવાની જરૂર છે !

સંત નાયાકાકાની આ અમૃતવાણી સાંભળી ભક્ત ભાભારામનું મન ઉભરાઈ આવ્યું. તેમણે સંત નાયા મહારાજના પગ પકડ્યા અને તે બોલ્યા : મહારાજ, જેમના કૃપા પ્રસાદથી આ દિવ્યજ્ઞાન આપણને મળ્યું તે મહાપુરુષનું થોડુંક ચરિત્ર મને કહો. એ મહાપુરુષના દર્શન આપ મને કરાવી આપો.

સંત નાયાકાકાએ સદ્‌ગુરુનો ટુંક પરિચય ભક્ત ભાભારામને કહી સંભળાવ્યો અનેપોતાને મળેલા અંતર્જ્ઞાનના લીધે ભક્ત ભાભારામને તેના પૂર્વજન્મની ઝાંખી કરાવી. સંત નાયાકાકાએ સદ્‌ગુરુના સ્મરણથી ભક્ત ભાભારામના માથા ઉપર હાથ મૂક્યો. હાથ મૂકતાં તરત ભક્ત ભાભારામને પોતાના પૂર્વજન્મની સ્મૃતિ થઈ. તેમને હવે સદ્‌ગુરુના દર્શનની તાલાવેલી

લાગી. તેમણે નાયાકાકાને કહ્યું !

'નાયા મહારાજ! આ દાસને પૂજ્ય ગુરુજી સમક્ષ લઈ ચાલો, તેમની જતા હું શરમાઉં છું, કારણ તેમની કૃપાથી મેં સ્વર્ગસુખ ભોગવ્યું અને હાલનો ઉત્તમ પ્રકારનો મનુષ્યજન્મ મળ્યો, તેમની સેવા મારા હાથે આજ સુધી થઈ નહીં. મિથ્યા માયામાં ફસાઈ હું સત્યમાર્ગથી વંચિત રહ્યો. હું કેવો નગુણો છું ! હે પ્રિયબંધુ, હું આપને શરણે આવ્યો છું. મારો ઉધ્ધાર કરો.'

ભક્ત ભાભારામની આ સ્થિતિ જોઈ સંત નાયાકાકાએ દિલાસો આપતા કહ્યું, 'શાંત થાવ, ચિંતા ન કરો. હું પાપ કરનારો હોવા છતાં કેવળ તેમના દર્શનથી પવિત્ર થયો છું ! તેમ તો ધર્મ કાર્ય કરો છો ! સદ્ગુરુ તો દયાળુ છે તે કોઈની અવગણના કરતા નથી માટે આપ વિશ્વાસ રાખી મારી સાથે ચાલો.'

આ દરમ્યાન સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ એસાવર ગામે પંદર દિવસ રહી જુનાગઢ આવ્યા. ત્યાંથી ઘોઘા ગામે થઈ ખંભાત, પંચમહાલ, પાવાગઢ, ચાંપાનેર અને વડોદરા થઈ દેવા ગામે આવ્યા હતા. સંત નાયાકાકાએ આ વાત અંતર્જ્ઞાનથી જાણી. તેથી તેમણે ભક્ત ભાભારામને કહ્યું : 'તમારે જો સદ્ગુરુને મળવું હોય તો તે હાલ દેવા ગામમાં જ છે !'

આ સાંભળી ભક્ત ભાભારામને ઘણો આનંદ થયો અને તે બંને જણા દેવા ગામે જવા નીકળ્યા. ગુરુજીના મુકામે પહોંચઢયા, ત્યાં તો અંતર્યામી સદ્ગુરુ મહારાજ તેમને મળવા માટે સામેથી આવતા દેખાયા. નાયાકાકા ગુરુજીને પગે લાગ્યા અને ભક્ત ભાભારામે પણ તેમજ કર્યું. સદ્ગુરુએ તેમને દઢાલિંગન આપ્યું.

સદ્ગુરુશ્રી ઈમામશાહ મહારાજે ભક્ત ભાભારામને મોક્ષ સંબંધી જ્ઞાન આપ્યું તેથી તેમનું મન સ્થિર થયું. પછી સદ્ગુરુની આજ્ઞા લઈ તે તપશ્ચર્યા કરવા માટે વનમાં નીકળી ગયા. સંત નાયાકાકા પણ લોકોને સત્પંથના સત્જ્ઞાનનો ઉપદેશ આપવા માટે નીકળી પડ્યા.

***

૧૫. સત્સમાગમનો અપાર મહિમા :

अधौधं प्राचीनं विघटति पुण्यं प्रथयति ।
प्रसूते सद्बुध्धि नवनवकलां पल्लवयति ।।
हरत्यज्ञानान्धयं दिशति परमानंद नंदवीं ।
सता रंगः कल्पद्रुम ईव न किं किं वितनुते ।।

સત્સંગ કલ્પવૃક્ષ સમાન હોય છે. તે પાપના ઢગલાનો નાશ કરે છે, સદ્‌બુધ્ધિ આપે છે. કળાનો વિકાસ કરે અને અંધકારનો નાશ કરે છે અને પરમાનંદ આપે છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ દેવા ગામેથી નીકળી ગામોગામ સતપંથનો ઉપદેશ આપતા અમદાવાદ શહેરમાં આવી પહોંચ્યા અને એક જગાએ તંબૂ ઉભો કરીને રહ્યા. એ વખતે અમદાવાદમાં ઘણા જ્ઞાની ફકીરો રહેતા હતા. શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના આગમનની વાત એમણે જાણી. શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ જાગતી જયોતિ છે એવું એમણે સાંભળ્યું હતું, તેથી આવા પુરુષ અહીં ન રહે તે માટે કંઈક તજવીજ કરવાનું વિચારવા બધા ફકીરો ભેગા મળ્યા. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ ત્રિકાળદર્શી હોવાથી ફકીરોએ કરેલી તજવીજ બદલ તેમને કંઈ પણ ખબર ન પડે એ રીતે એક યુક્તિ યોજવાનું નક્કી કર્યું.

તેમણે એક કાચનો ગ્લાસ દૂધથી પૂરેપૂરો ભર્યો. તે એટલે સુધી કે તે જરા પણ હાલે તો અંદરનું દૂધ ઢોળાય. એ પ્યાલો તેમણે એક માણસ સાથે શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ તરફ મોકલ્યો.

દૂધનો પ્યાલો જોઈ ઈમામશાહ મહારાજ સમજી ગયા કે આપણે અહીં વધુ વખત ના રહીએ. એ આ પ્યાલા મોકલવાનો ઉદ્દેશ છે તેથી તેમણે હાજરવીરને કહ્યું :

આ યુક્તિનો જવાબ કેવી રીતે મોકલવો કે તેમની લાગણી દુભાય નહીં અને તેમને આનંદ થાય. ગુરુજીની આજ્ઞા થતાં જ હાજરવીર ઉભા થયા અને ગુરુજીની સૂચના મુજબ પાંચ છ મોટાં સફેદ અને સુગંધી ફૂલો લાવી ગુરુજી આગળ રજુ કર્યાં. ગુરુજીએ ફૂલો દૂધથી ભરેલા ગ્લાસમાં મૂક્યા અને તેમ છતાં ગ્લાસમાંનું દૂધ ટીપું સરખું નીચે ઢોળાયું નહીં.

દૂધ લઈ આવનાર માણસને એ ભરેલો પ્યાલો પાછો આપતાં ગુરુજી

બોલ્યા : 'આ પ્યાલો પેલા ફકીરો પાસે લઈ જઈ તેમને મારા પ્રણામ કહેજે.

તેમના કહેવા પ્રમાણે તે માણસે દૂધનો પ્યાલો ફકીરો આગળ જઈ મૂક્યો. ફકીરોએ જોયું કે આપણા દૂધથી ભરેલા ગ્લાસમાં પાંચ છ ફૂલો હોવા છતાં એક ટીપું પણ બહાર પડ્યું નથી. આ જોઈ બધા લોકો આશ્ચર્યચકિત થયા. તેઓ મનમાં સમજી ગયા કે પ્યાલામાંનું દૂધ જરા પણ ઢોળાયું નથી તેમ હું તમારામાં રહું તો તમને કોઈપણ તકલીફ થશે નહીં, અને હું તમારામાં મળીને જ રહીશ. એવો સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો કહેવાનો ભાવાર્થ છે.

ફકીરોને ઈમામશાહ મહારાજની યોગ્યતા સમજાઈ અને તેઓ તેમને મળવા માટે ગયા. સદ્‌ગુરુને તેમની પૂછપરછ કરી પોતાનો પરિચય નમ્રતાથી આપ્યો એ લોકોએ સદ્‌ગુરુને એક દિવસ પોતાને ત્યાં આવી ભોજન લેવા આમંત્રણ આપ્યું. એ આમંત્રણ તેમણે સ્વીકાર્યું.

જે ફકીરોએ ઈમામશાહ મહારાજની અદેખાઈ કરી હતી અને અમદાવાદથી ચાલ્યા જાવ એવું ઈચ્છતા હતા તેમની દ્વેષ ભાવના નષ્ટ થઈ. તેમને પ્રેમથી ભોજન આપી વિદાય આપી. સત્‌સમાગમના કારણે આ દ્વેષભાવના નષ્ટ થઈ. પ્રેમથી પશું પંખી તો શું ક્રૂર રાક્ષસને પણ જીતી લેવાય છે. આ સુખ સત્‌સમાગમથી મળે છે. તેનાથી દૂર રહેનાર માણસ અજ્ઞાની અને આંધળો બની કુમાર્ગે જાય છે. મહાભારતમાં કહ્યું છે કે-

यदि सन्तं यद्यसन्तं तएस्विनं यदि वा स्तेनमेव ।
वासो थया रंगबशं प्रयाति तथा स तेषां वशमभ्युपैति ॥

જે રીતે રંગના સંગથી વસ્ત્ર રંગને આધીન થાય છે તે પ્રમાણે સત્‌પુરુષના સહવાસથી તે સત્‌પુરુષ જેવો થાય છે અને દુર્જનના સહવાસથી દુર્જન જેવો થાય છે. એટલે મનુષ્ય જેવી સોબત કરશે તેવો તે થશે. તેથી આ અણમોલ માનવજન્મ સફળ કરવો હોય તો તેના માટે સત્સંગ જેવું બીજું સહેલું કોઈ સાધન નથી.

સત્સમાગમથી પાપ નાશ પામે છે, જન્મમરણનો ફેરો ટળે છે અને મનુષ્યને નિરવશાંતિ મળે છે. સત્સંગ મહિમા માટે પુરાણમાં નીચે પ્રમાણેની એક કથા છે -

એક વખત બધા દેવો, મહર્ષિઓ તેમજ દેવર્ષિઓ ભેગા મળી તેમણે એક ત્રાજવું ઉભું કર્યું અને તેમાં સત્સંગના સુખનો તોલ કરવા લાગ્યા.

એક પલ્લામાં પળવારના સત્‌સંગનું સુખ મૂક્યું અને બીજામાં મૃત્યુલોકના બધા સુખો મૂક્યા. તેમ છતાં સત્‌સંગનું પલ્લું જરા પણ ઉંચુ થયું નહીં. એટલે પછી સ્વર્ગનાં સુખો પણ મૃત્યુલોકના સુખો સાથે મૂકયા, પણ પલ્લુ ઉચું થયું નહીં, એટલે પાતાળલોકનાં પણ બધા સુખો તેમની સાથે મૂક્યાં, પણ વ્યર્થ. છેવટે દુર્લભ એવું મોક્ષનું સુખ પણ તેમાં ઉમેર્યું તેમ છતાં સત્સંગના સુખની બરાબરી કોઈ કરી શક્યું નહીં. આ ઉપરથી સત્સંગનો મહિમા કેટલો મોટો છે તે જણાઈ આવશે.

આ જોઈ નારદમુનિ વિષ્ણુલોકમાં ગયા અને સત્સંગ સંબંધી નિવેદન વિષ્ણુ ભગવાન પાસે જઈ મૂક્યું કે સત્સંગનું મહત્વ આટલું મોટું શી રીતે હોઈ શકે ?

ભગવાન બોલ્યા : 'ભૂલોકમાં બ્રહ્મારણ્યમાં સરસ્વતી નદીના તીરે શમીવૃક્ષની બખોલમાં રહેતો કાચિંડો તમને આ મહિમા સમજાવશે.'

નારદમુનિ બ્રહ્મારણ્યમાં ગયા. ત્યાં એક કાચંડો જાણે નારદમુનિની રાહ જોતો હોય એમ દેખાયું. નારદજીએ તેને કહ્યું કે : ઈશ્વરની આજ્ઞાથી હું તને સત્સંગનો મહિમા પૂછવા આવ્યો છું.'

'ઈશ્વરની આજ્ઞાથી' એટલા શબ્દો કાચિંડાને કાને જતાં જ કાચિંડો બહાર આવ્યો અને નારદજીના ચરણ આગળ દેહ છોડ્યો ! આ જોઈ નારદજી ગભરાયા ભગવાન પાસે જઈ તેમણે કાચિંડાના મૃત્યુની વાત કહી અને પૂછયું : 'સતસંગનું મહાત્મય આવું હોઈ શકે ?'

ભગવાન બોલ્યા : 'સત્‌ એટલે શ્રેષ્ઠ, સનાતન એવા પરમાત્માને જે જાણતો હશે તે સત્‌ શબ્દથી ઓળખાય છે. તેથીએવા સત્પુરૂષોનો સંગ થવો તે સત્સંગ કહેવાય છે. સત્સંગ થતાં જ ભવદુઃખરૂપ આપત્તિ નષ્ટ થાય છે. તે કાચિંડો ગયા ભવના પાપને લીધે અધમ યોનિ પામ્યો હતો તે તમારા જેવા સત્‌પુરૂષોના સંગથી પાપમુક્ત થઈ પરમપદ પામ્યો. આ જ સત્‌સંગનું મહાત્મય છે.

સતસંગથી અત્યંત દુષ્ટ મનુષ્ય પણ સત્વગુણી અને સાધુ બને છે. બુધ્ધિની જડતા દૂર થઈ મૂરખ પણ પંડિત બને છે. ચિત્ત પ્રસન્ન થાય છે અને એવો માણસ બધાના પ્રેમને પાત્ર બને છે.

સત્સમાગમથી સદ્‌બુધ્ધિ મળે છે. સદ્‌ગુરુના ચરણકમળનો આશ્રય મળે છે અને આખર મુક્તિ મળે છે. જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. વૈરાગ્ય

પામે છે. સત્સંગ એ ભગવત્ પ્રાપ્તિનું દ્વાર અને મોક્ષની સીડી છે.

અમદાવાદના ફકીરોના મનમાં ઈમામશાહ મહારાજના પ્રત્યે જે દ્વેષભાવ હતો તે સદ્ગુરુ સમાગમથી નષ્ટ થયો. ગુરુજીનો મહિમા સાંભળી લોકો તેમના દર્શન માટે આવવા લાગ્યા. કેટલાક દુ:ખી લોકો પોતાના દુ:ખનિવારણ માટે, તો કેટલાક સંન્યાસી લોકો શાસ્ત્રની ચર્ચા માટે આવવા લાગ્યા. બધા તેમને મળીને આનંદ પામતા.

* * *

૧૬. સદ્ગુરુનું ખાંડવવનમાં પ્રયાણ અને હરણ શ્રાવક ઉપર દયા

ત્યાર પછી સદ્ગુરુ કોચરબ ગામે ગયા. ત્યાં એક વર્ષ સુધી રહી આજુબાજુના ગામના લોકોને બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપ્યો.

પછી તેમણે ખાંડવવનમાં પ્રવેશ કર્યો. એ જંગલ ઘણું ગીચ હતું. ત્યાં અનેક જાતના પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિ હતાં. ત્યાં સુંદર તળાવ હતું. એ તળાવના કાંઠે સદ્ગુરુ આવી પહોંચ્યા અને નજીકમાં જ એક ઘટાદાર વૃક્ષની નીચે મુકામ કર્યો.

સ્નાન, સંધ્યા જાપ-ધ્યાન વગેરે કરીને તે શાંતચિત્તે બેઠા હતા, ત્યાં હરણનું બચ્ચું દોડતું આવી સદ્ગુરુજી પાસે ઉભુ રહ્યું. એ બચ્ચુ બીકથી થરથરતું હતું. ગુરુજીએ તેના શરીર ઉપર હાથ ફેરવ્યો એટલામાં ત્યાં એક ભયંકર સિંહ આવી પહોંચ્યો. બચ્ચાને જોઈ સિંહ આનંદથી ગર્જના કરવા લાગ્યો. તે બચ્ચું તેમજ ગાડીના બળદો અને હાજરવીર બહુ જ ગભરાઈ ગયા.

પણ તે સિંહ થોડી જ વારમાં શાંત થઈ ગુરુજીની પાસે નમ્રતાથી આવી ઉભો રહ્યો. સદ્ગુરુએ હાથ ઉંચો કરી તેને આશીર્વાદ આપ્યો એટલે તે સિંહ તરત જ ત્યાંથી જતો રહ્યો. આ બનાવ જોઈ હાજરવીર આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા. પેલું હરણનું બચ્ચું પણ ગુરુજીના ચરણ આગળ આળોટવા લાગ્યું. ગુરુજીએ તેને નિર્ભય કર્યું.

* * *

૧૭. ઈમામશાહ મહારાજ ગીરમઠા ગમન, સાત વર્ષના દુકાળનું નિવારણ અને વેલજીભાઈ પટેલના દીકરાને જીવતદાન :

ખાંડવવનમાં નીકળી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ આગળ મુસાફરી કરવા લાગ્યા. જંગલનો પ્રદેશ વટાવ્યા પછી તેમને એક ઉજ્જડ પ્રદેશ દેખાયો. માર્ગમાં ઠેકઠેકાણે તળાવો હતાં. પણ કોઈમાં પાણી નહોતું. કવચિત ઠેકાણે એકાદ ઝાડ નજરે પડતું. બાકી તો આખોય પ્રદેશ રણ જેવો અને ઉજ્જડ જેવો દેખાતો હતો.

આવા વાતાવરણ ઉપરથી ત્યાં દુકાળ પડેલો હોય એમ જણાયું. આવા વિકટ પ્રદેશમાંથી મુસાફરી કરતા સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ સાંજના સમયે હાજરવીર સાથે ગીરમઠા ગામે જઈ પહોંચ્યા.

ગીરમઠા ગામની પાદરે તેમણે મુકામ કર્યો અને સૂકાઈ ગયેલા એક તળાવમાં પડાવ નાખી તંબુ તૈયાર કર્યો. બળદ માટે ઘાસ લઈ આવવા તેમણે હાજરવીરને ગામમાં પટેલ પાસે મોકલ્યા. હાજરવીર પટેલ પાસે જઈ ઘાસની માગણી કરી.

આ વિનંતી સાંભળી પટેલ ઉદાસ થયા. તેમણે કહ્યું, ‘મને કહેતાં શરમ આવે છે કે સાત વરસથી આ વિસ્તારમાં વરસાદનું ટીપું પણ પડ્યું નથી ! ઘાસ નથી કે કૂવામાં પાણી પણ પૂરતું નથી, તેથી ઢોરો ભૂખે મરે છે! મારા ઢોરને ખવડાવવા માટે પણ મારી પાસે પૂરતું ઘાસ નથી ! સદ્‌ગુરુજીની આજ્ઞા મારા માથે છે, પણ હું લાચાર છું, આમ કહી તેણે હાજરવીરને નમસ્કાર કરી, આગળ કહ્યું કે, ‘જો આજે વરસાદ આવે એવું કરશો તો હું આપને ઘાસ આપી શકીશ અને તન-મનથી આપની સેવા કરીશ !’

હાજરવીરે જવાબ આપ્યો કે પરમાત્મા આપની ઈચ્છા જરૂર પૂરી કરશે અને આપને આનંદ થશે.

હાજરવીર ત્યાંથી નીકળી સદ્‌ગુરુજી પાસે જઈ કંઈ બોલ્યા વગર ચૂપચાપ બેસી રહ્યા. અંતર્યામી સદ્‌ગુરુ બધું મનમાં સમજી ગયા છતાં તેમણે પૂછ્યું : ‘તમે શું વિચાર કરો છો. ઘાસ લાવ્યા કે નહીં ?

હાજરવીરે કહ્યું કે પટેલે મને ખાલી હાથે મોકલ્યો તેનું મને દુઃખ નથી, પણ આ પ્રદેશમાં સાત સાત વરસથી વરસાદનું ટીપું પણ નથી તેથી

કોઈની પાસે ઘાસચારો નથી ! પટેલે, કહ્યું કે જો સદ્‌ગુરુજીની કૃપાથી વરસાદ વરસે તો ઘાસ મળી રહેશે.

સદ્‌ગુરુ મહારાજ બોલ્યા : 'પટેલને જઈને કહો કે આજે મધરાતે મુશળધાર વરસાદ વરસશે. માટે બધાં સાવધ રહેજો.

હાજરવીરે પટેલ પાસે જઈ સદ્‌ગુરુનો સંદેશો કહ્યો અને ઘાસ માગ્યું પટેલે પોતાની પાસે થોડું ઘાસ હતું, તેમાંથી હાજરવીરને થોડું આપ્યું.

હાજરવીર ગયા પછી પટેલ વિચારમાં પડ્યા. આકાશમાં તો વાદળાનું નામનિશાન નથી, અને વરસાદ શી રીતે આવશે ? આવી ચિંતામાં દોઢ પ્રહોર જેટલી રાત વીતી ગઈ, પણ વરસાદ વરસ્યો નહીં. પટેલ બહુ નિરાશ થયા. પરંતુ મધરાત પછી આકાશમાં પલટો આવ્યો.

કાળા વાદળોથી આકાશ છજાઈ ગયું. વીજળી ચમકવા લાગી અને જોતજોતામાં મુશળધાર વરસાદ વરસવા લાગ્યો. !!

વીજળીના અવાજથી લોકો એકદમ જાગી ઉઠયા. વાવાઝોડું શરૂ થયું હોવાથી લોકો એકદમ ગભરાઈ દોડાદોડી કરવા લાગ્યા. ૨-૩ કલાકમાં તો નદી - નાળા પાણીથી છલકાઈ ગયા. ગામમાં ચોતરફ એટલું પાણી થઈ ગયું કે લોકોને ઉભા રહેવાની પણ જગ્યા ન મળે. આખો ય પ્રદેશ જળમય થઈ ગયો.

દિવસ ઉગવા માંડ્યો તેમ વરસાદનું જોર ઓછું થવા લાગ્યું અને સૂરજ ઉગતાની સાથે વરસાદ બંધ થયો. સાત વરસ બાદ ખૂબ વરસાદ થવાથી લોકો આનંદથી નાચવા લાગ્યા !

પટેલ સમજી ગયો કે બધો પ્રતાપ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો જ છે. આ કોઈ મહાન પુરૂષ હોવા જોઈએ એવી તેમને ખાતરી થઈ. રાત્રે પટેલ વાડીએ હતા. સવારમાં પટેલ ઘેર આવ્યા ત્યાં તો ઘરમાં રડારડ ચાલતી હતી. તેમનો એકનો એક પુત્ર મરી ગયો હતો. રાત્રે ઘર ઉપર વીજળી પડવાથી પટેલનો દીકરો ગુજરી ગયો ! પટેલને આઘાત લાગ્યો. તે શોક કરવા લાગ્યા અને લોકો તેમને દિલાસો આપવા લાગ્યા.

થોડીવાર પછી એક માણસે પટેલને કહ્યું, 'પટેલ સૌ સારાં વાનાં થશે દુઃખ કરતા નહીં. જે મહાત્માની કૃપાથી વરસાદ વ રસ્યો તે મહાત્માની કૃપાથી તમારૂ આ દુઃખ પણ દૂર થશે. માટે આપણે બધા તે મહાત્માની પાસે જઈએ. !!'

આ સાંભળી પટેલને હિંમત આવી અને બધાં મહાત્મા પાસે નીકળ્યા, એટલામાં તેમને યાદ આવ્યું કે જે તળાવમાં મહાત્માએ મુકામ કર્યો હતો તે તળાવ તો પાણીથી છલકાઈ ગયું હશે ! હવે એ મહાત્મા ક્યાં હશે ! એવો વિચાર કરતાં તે આગળ ચાલવા લાગ્યા.

ગામની બહાર તળાવ પાસે જઈ જોયું તો સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના તંબુ તેમજ બળદગાડી પાણીથી છલોછલ ભરાયેલા તળાવના મધ્ય ભાગે તરતાં દેખાયાં. ગુરુજી તેમના સેવક હાજરવીર સાથેઆનંદથી વાતો કરતા હતા. આ જોઈ લોકોને ઘણો જ આનંદ થયો અને તે આશ્ચર્યચકિત પણ થયા. બધા લોકો તળાવનાં કાંઠે ઉભા, તળાવની અંદર તંબુ પાસે શી રીતે જવું તેનો વિચાર કરવા લાગ્યા !

લોકોએ પ્રાર્થના કરી કે, 'પરમ કૃપાળુ પતિતપાવન સદ્‌ગુરુ મહારાજ અમને દર્શન આપી પાવન કરો. આપના સિવાય અમારૂં દુ:ખ કોણ દૂર કરશે ?'

સદ્‌ગુરુજી તંબુની બહાર આવ્યા અને પોતાનો ખેસ તળાવના પાણી ઉપર પાથર્યો અને તેના ઉપર થઈ તંબુમાં આવવા માટે તેમને કાંઠે ઉભેલા લોકોને કહ્યું. લોકો વિચારમાં પડ્યાં, પણ સદ્‌ગુરુ ઉપર દૃઢનિષ્ઠા રાખી પાણી ઉપર પાથરેલા ખેસ ઉપરથી ચાલવા લાગ્યા. પાણી જોરથી હાલવા લાગ્યું પણ લોકોને અડગ શ્રધ્ધા હોવાથી કોઈ પણ તકલીફ વગર તેઓ ગુરુજી પાસે પહોંચી ગયા !

તંબુમાં પહોંચતાં જ વેલજીભાઈ પટેલે ગુરુજીના પગ એકદમ પકડી લીધા અને રડવા લાગ્યા. ગુરુજીએ તેમને ઉઠાડી રડવાનું કારણ પૂછ્યું. પટેલે પુત્રશોકની હકીકત કહી અને વિનંતી કરી કે : 'હે ગુરુ મહારાજ હું દુ:ખિયારો છું. મારા ઉપર દયા કરો અને મારા દુ:ખમાંથી મને છોડાવો.' આમ પ્રાર્થના કરી ગુરુજીને તે પોતાને ઘેર લઈ ગયા.

પટેલને ઘેર જઈ સદ્‌ગુરુએ જોયું તો પટેલના દીકરાનો શ્વાસ બંધ પડેલો દેખાયો. પટેલે તે દીકરાને જીવતો કરવા આજીજી કરી. !!!

સદ્‌ગુરુજી બોલ્યા : 'આમ શોક કરવાથી કંઈ ફાયદો થશે નહીં. તમારા દીકરા સાથેનું ઋણાનુંબંધ છૂટ્યું તેથી તે ગુજરી ગયો છે. જેને તમે પોતાનો માનતા હતા તે તમારો નહીં પણ કાળનો હતો તેથી તે તેને લઈ ગયો. હવે તો પરબ્રહ્મ પરમેશ્વરને આપણે શરણે જવું જોઈએ. તેમ નહીં કરતા વૃથા

શોક શા માટે કરો છો ?'

સદ્દગુરુએ ખૂબ સમજાવ્યા છતાં તેની કંઈ અસર થઈ નહીં. સદ્દગુરુ આગળ બોલ્યા :

'દરેક જીવ ઋણાનુબંધનથી જન્મ લે છે અને ઋણની ફેડ કરી એક ખાડામાંથી નીકળી બીજા ખાડામાં પડે છે. આખાય જગતની રચના ઋણાનુબંધન ઉપર થયેલી છે. એને પ્રારબ્ધ કહો કે કર્મકહો કે આપે-લે કહો પણ દરેક જણ એક બીજા સાથે સંબંધથી જોડાયેલો છે. પતિ-પત્ની, પુત્ર કે પૈસો બધું કર્મ ઉપર આધારિત છે.

જેનું પુણ્ય ઓછું તે એક ખાડામાંથી નીકળી બીજામાં પડે છે. આનું જ નામ યમયાતના. ૨૮૦ દિવસ (નવ માસ) જીવ એવા જેલખાનામાં પડી રહે છે કે નથી પવન કે નથી પ્રકાશ. ત્યાં ઉધા મસ્તકે લટકી દુઃખ વેઠે છે અને તેમાંથી છૂટવા માટે ઈશ્વરને કાલાવાલા કરે છે. ત્યાંથી છૂટ્યા પછી થોડા દિવસ સંસારનો પવન મળે છે કે તરત જ ભગવાનને ભૂલી જાય છે. મોહમાયામાં ફસાઈ અને ફરી પાછો એ કારાવાસમાં પડે છે.'

જે જીવાત્મા ઈશ્વરને શોધવાનો પ્રયત્ન કરતો નથી માયાનો ત્યાગ કરતો નથી, તેવા ભોગ-લાલસાવાળા અજ્ઞાની પામર જીવો આ ગતીને પામે છે. દુનિયાનો પ્રેમ સાચો નથી, તે મિથ્યા વિકારી અને નાશવંત છે. !!! આ દુઃખદાયક સંસાર તરી જવો હોય તો તેમાંથી આશા, તૃષ્ણા, ભોગવાસના વિગેરેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. મનુષ્યદેહ છે ત્યાં સુધી તમે આ જ્ઞાન મેળવી લો ! આ તક ગયા પછી તે ફરીથી પાછી મળશે નહીં. પાછળથી પશ્ચાતાપ કરવાનો કંઈ અર્થ નથી.

अनित्यानि शरिराणि विभवो नैव शाश्वतः ।
नित्यं सन्निहितो मृत्युः कर्तव्यो धर्मसंग्रहः ॥

શરીર અને વૈભવ નાશવંત અને અશાશ્વત છે. ધર્મ હંમેશાં સમીપ હોવાથી હંમેશા ધર્મનો સંગ્રહ કરતા રહેવું એ દરેકની ફરજ છે. આકાશમાં વીજળી ચમકીને તરત જ જતી રહે અથવા પાણી ઉપર પરપોટા ફૂટી નાશ પામે છે. તેવું જ જીંદગીનું પણ છે. દુનિયામાં કોઈ ચિરંજીવ કે સ્થિર નથી. (નામ તેનો નાશ) તેથી મળેલી ક્ષણોમાં માણસે આત્મકલ્યાણ કરી લેવું .

ઈશ્વરને જેને ઓળખ્યા તે જ જન્મમરણના ફેરામાંથી છૂટી શકે છે. બીજા તો માટીમાંથી નિર્માણ થાય છે તેમાં જ મોહ પામે છે અને માટીમાં

જ સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે. જીવ માત્ર પોતાની કામનાઓ પૂરી કરવા માટે મોહ જાળમાં ફસાય છે અને જન્મમરણના ફેરામાં ભટક્યા કરે છે. ઝાડ પર પડેલું વરસાદનું પાણી જેમ ત્યાં ટકી શકતું નથી તેવી ગતિ (અલ્પાયુષી) માણસની થાય છે. તે બાલ્યવસ્થા ભોગવી યૌવનનો અનુભવ લે છે આખરે વૃધ્ધ થઈ મરણ પામે છે !! આ જ દેહ ધર્મ છે. આમાંથી મુક્ત થવા માટે અનિત્ય ત્યજી નિત્યનું અનુસંધાન રાખવું જઈએ.

ગયેલો સમય પાછો આવતો નથી, તેમ મનુષ્યદેહ પણ ફરી ફરી મળતો નથી. તેથી પરમ પુરૂષ સાથે દૃઢ સ્નેહ બાંધી તેના પ્રેમમાં લીન થવું એ જ સાચો તત્વસાર કે ધર્મ છે.

માતાપિતા, પુત્ર, ધન, સુખ એ તો ચાર દિવસના ચાંદરણા છે. તેથી એનો મોહ છોડ. કર્તા-હર્તા હરિ છે. સકળ તારક ઈશ્વર જ છે તેથી તું ખરા ભાવથી તેની જ સેવા કર ! દિન દુઃખિયાની સેવા કર ! તો તારૂં કામ સહેજમાં થઈ જશે. ઈશ્વરનું નામસ્મરણ કર. બનવાની વસ્તુ બની ગઈ, મરેલો માણસ જીવતો શી રીતે થઈ શકે ? જેણે પેદા કર્યો તેણે જ તને માર્યો છે. તેથી એ જ તને સજીવન કરશે. આપણે બધા તેના સેવક છીએ. !!

પટેલે ગુરુજીના પગ પકડી રડતા સ્વરે કહ્યું : 'મેં તમારા પગ પકડ્યા છે તે છોડવાનો નથી. વરસાદ નહોતો તે આપે ધાર્યા પ્રમાણે બરાબર એક પ્રહરમાં લાવ્યા ! તેમજ પાણી ઉપર ખેસ નાખી તેના ઉપરથી અમને આપની પાસે બોલાવી લીધા અને વિશેષ એ કે બળદ અને ગાડી પણ પાણી ઉપર તરતા રાખ્યાં ! આપની પથારી પણ પાણી ઉપર કોરી રહી ! આ બધું મારી નજર સમક્ષ જોઈ હવે હું આપને છોડી ક્યાં જાઉં ? સદ્દગુરુ - મહારાજ ! આ પામર ઉપર દયા કરો અને હું દુઃખિયારો - પાપી હોવા છતાં આપનો દાસ છું મને આ આફતમાંથી બચાવો. !!!

પટેલની આ વાત સાંભળી સદ્દગુરુ મહારાજે તેમને પ્રેમથી પાસે બેસાડી કહ્યું : તું શોક કરીશ નહીં. આપણે બધાં મળી એ દયાધન પ્રભુની પ્રાર્થના કરીએ કે જેથી તે આપણા ઉપર કૃપા કરશે.' એમ કહી મૃતદેહને ચાદર ઓઢાડી બધા મળી ઈશ્વરની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યાં. જેમ જેમ પ્રાર્થના ચાલવા લાગી તેમ તેમ ચમત્કાર દેખાવા લાગ્યો. વેલજીભાઈ પટેલના મૃતપુત્રનો શ્વાસોશ્વાસ શરૂ થઈ તે ધીમે ધીમે હિલચાલ કરવા લાગ્યો, થોડીવાર પછી હાજરવીરે તેના બંને હાથ પકડી ઉઠાડીને બેસાડ્યો. છોકરો

આળસ મરડી ઉભો થયો. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજને તેણે નમસ્કાર કરી ચરણામૃતનું પાન કર્યું ! વીજળી પડવાથી મરણ પામેલો પોતાનો દીકરો સજીવન થયેલો જોઈ વેલજીભાઈ પટેલને કેટલો બધો આનંદ થયો હશે તેનું વર્ણન થઈ શકે તેમ નથી.

Completely concocted story. So such event ever took place.
No such event in any hindu religious texts, including Mahabharat.

* * *

૧૮. માયાવી સિંહનું ગુપ્ત રહસ્યકથન, કુંવારિકા ક્ષેત્રનું પ્રગટીકરણ અને તે ઠેકાણે સંસ્થાનની સ્થાપના.

વેલજીભાઈ પટેલનો એકનો એક દીકરો સજીવન થવાથી બધાને બહુ આનંદ થયો. સદ્‌ગુરુએ તે બધાને બ્રહ્માનંદનો અને આત્મોન્નતિનો જ્ઞાનોપદેશ આપ્યો. એ ઉપદેશ સાંભળી લોકોએ તેમનો અનુગ્રહ લીધો. પટેલે નમ્રતાથી કહ્યું : ‘આપનું કંઈ કામ હોય તો આજ્ઞા કરો. અહીં એકાદ સુંદર મંદિર મહેલ બાંધવાની ઈચ્છા હશે તો આજ્ઞા આપો. આ દાસ આપની સેવામાં હાજર છે.’ !!

વેલજીભાઈ પટેલની વિનંતીને માન આપી સદ્‌ગુરુ બોલ્યા : ‘તારી ઈચ્છા હોવાથી મહેલ નહીં પરંતુ અહીં એક સુંદર મંદિર બાંધવાનું નક્કી કર્યું છે તેના માટે જગ્યા જોઈએ તે સિવાય બીજું કશું જોઈતું નથી.’

પટેલ બોલ્યા : આપ પસંદ કરો, તે સ્થાને જેટલી જોઈએ તેટલી જગ્યા આપવા તૈયાર છું.

સદ્‌ગુરુ બોલ્યા : અહીંથી એક તીર છોડીશ. તે જે ઠેકાણે પડશે તે જગ્યા મંદિર બાંધવા માટે મને જોઈશે.’

આ સાંભળતા જ પટેલે એક ધનુષ્ય બાણ લાવી રજુ કર્યું. સદ્‌ગુરુએ તે ધનુષ્ય બાણ લઈ પોતે પ્રથમ જે તળાવમાં તંબુમાં મુકામ કર્યો હતો ત્યાં ગયા અને પશ્ચિમ તરફ મોઢું કરી ધનુષ્ય ઉપર તીર ચઢાવ્યું. !!

આ જોઈ પટેલ એકદમ બોલ્યા : ‘મહારાજ, એ દિશા તરફ તીર છોડતા નહીં ! કારણ કે ત્યાં ગીચ જંગલ હોઈ તેમાં એક ભયંકર સિંહ રહે છે. તેને મારવા માટે ઘણા લોકોએ પ્રયત્નો કર્યા પણ કોઈ ફાવ્યું નહીં. બધા

થાકીને જતા રહ્યા, ત્યાં કોઈ માણસ લાકડાં કાપવા જાય છે તો સિંહને જોતાં જ નાસી છૂટે છે. ઘણો સમય થયો છતાં તે હજુ સુધી ત્યાંથી ખસતો નથી. અને જંગલમાં કોઈને ફરકવા દેતો નથી. માટે મહારાજ ! એ દિશા તરફ તીર છોડતા નહીં.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ બોલ્યા : 'જો એવી જ હકીકત હશે, તો એ જ મારૂ સ્થાન બનશે. હું અહીંથી તીર છોડીશ. એ તીર જ્યાં પડશે ત્યાં વનરાજ રહેશે નહીં. એ નાસી જશે માટે કંઈ ચિંતા કરશો નહીં. એ વનરાજ વચનથી બંધાયેલો હોવાથી વનમાં તે ચોકી કરે છે.'

આમ બોલી સદ્‌ગુરુએ તીર છોડ્યું અને બધા લોકો સદ્‌ગુરુજી સાથે તે જગા તરફ જવા લાગ્યા. સિંહ અહીં શા માટે ચોકી કરે છે, એવું લોકોએ પૂછ્યું. સદ્‌ગુરુ બોલ્યા :

'ઘણા વરસો પહેલાં કૌરવો અને પાંડવો ધૃત રમ્યા તેમાં પાંડવો ધૃત હાર્યા, અને તેમના નસીબે વનવાસ આવ્યો. ફરતા ફરતા પાંડવો આ વનમાં આવી પહોંચ્યા. અહીં તેમને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને વિનંતી કરી. તેથી ભગવાને પોતાની યોગમાયાથી સિંહનું નિર્માણ કરી, તેને આજ્ઞા કરી કે સિંહે આ જગાએ રહી પાંડવોનું રક્ષણ કરવું ! થોડી મુદત બાદ પાંડવો વિરાટ નગરી જશે ત્યાર પછી પણ તારે અહીં જ રહી આ 'કુંવારીકા' ક્ષેત્રનું રક્ષણ કરવું.

કારણ કે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન 'નિષ્કલંકી નારાયણ' નામથી અવતાર ધારણ કરશે ! ત્યારે લોકોને જ્ઞાનમાર્ગ બતાવવા સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મા અવતરશે અને તે ગીરમઠા ગામમાં આવશે, ત્યાંથી તે તીર છોડી તારો જમણો કાન વિંધશે અને તે તીર જમીનમાં જશે, ત્યારે તું મુક્ત થઈશ. એ તીર જે સ્થળે પડશે તે સ્થળ 'કુંવારિકા' નામથી ઓળખાશે. એ કલિયુગનું ક્ષેત્ર થશે. અને ત્યાં સદ્‌ગુરુ બ્રહ્મસ્વરૂપ પોતાની જગા બાંધશે. જેમના હાથે તારો જમણો કાન છેદશે તેજ સદ્‌ગુરુ બ્રહ્માનો અવતાર સમજવો. તે સિવાય બીજા કોઈના પણ હાથે તીર, તલવાર, ભાલો અગર બીજું કોઈપણ હથિયાર ઈજા કરી શકશે નહીં. તું કોઈની હિંસા કરીશ નહીં. છતાં તારૂં ઉગ્ર સ્વરૂપ જોઈ લોકો ગભરાશે. આ પ્રમાણે કહી ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ ત્યાંથી નીકળી ગયા. અને ભગવાનની આજ્ઞાનું પાલન તે સમયથી સિંહ કરે છે.'

આટલી હકીકત કહેતા સદ્‌ગુરુ લોકો સાથે વનમાં જઈ પહોંચ્યા.

સદ્‌ગુરુએ તીર છોડ્યું ત્યારે સિંહ ડાબા પડખે સુતેલો હોવાથી એ તીર તેનો જમણો કાન છેદી થોડા અંતર ઉપર જમીનમાં જઈ ઘુસ્યું. ઈજા થવાથી સિંહ એકદમ ચોંકી ઉઠ્યો, પણ કાન છેદવાથી તેને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના વચનનું સ્મરણ થયું અને તે હોંશિયારીથી ઉભો થઈ આજુબાજુ જોવા લાગ્યો. હવે સદ્‌ગુરુ પોતાને પાવન કરશે એમ માની તે બોલ્યો : 'ધન્ય છે આજનો દિવસ અને ધન્ય છે આજની ઘડી કે મને આજે સદ્‌ગુરુ બ્રહ્માનાં દર્શન થશે. !!

આમ અત્યંત આતુરતાથી રાહ જોતો સિંહ ઉભો હતો. એટલામાં સદ્‌ગુરુએ અને તેમની સાથે માણસો ત્યાં આવી પહોંચ્યા. સદ્‌ગુરુને નજીક આવતા જોઈ સિંહ નમીને ઉભો રહ્યો.

સદ્‌ગુરુ સિંહ પાસે ગયા અને તેમણે સિંહના શરીર ઉપર હાથ ફેરવ્યો. એટલે સિંહની આંખમાંથી આંસુ વહેલા લાગ્યાં. સિંહે સદ્‌ગુરુને પ્રણામ કર્યા અને તેમણે સિંહને નીજધામ જવાની રજા આપી. સિંહે સદ્‌ગુરુને ફરીથી પ્રણામ કર્યા અને સાથે આવેલા બધા લોકોને પ્રેમથી નિહાળી લઈ પોતે હવે રજા માગે છે એ ભાવ વ્યક્ત કરી એકદમ અદૃશ્ય થઈ ગયો. પળવારમાં ત્યાં દિવ્ય તેજોવલય ચમકી ઉઠ્યું !

આ બનાવ જોઈ સદ્‌ગુરુજી સાથે આવેલા લોકો આશ્ચર્યથી છક થઈ ગયા. અને બ્રહ્મના પ્રગટ અવતાર એવા સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના નામની જય બોલવા લાગ્યા ! પછી તીર પડ્યું હતું તે જગાએ ગયા. ત્યાંની ગીચ ઝાડી કાપી જંગલ સાફ કર્યું. ત્યાર પછી સદ્‌ગુરુએ ત્યાં મંદિર બાંધવાની શરૂઆત કરી.

* * *

૧૯. સુલતાન મહંમદ બેગડાએ સદ્‌ગુરુને આપેલો ત્રાસ અને સદ્‌ગુરુની ઉદારતા.

ખાંડવ વનમાંનો ભયંકર સિંહ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના દર્શનથી મુક્ત થયો, તેમજ સાત વરસના દુકાળથી ઉજ્જડ બનેલો પ્રદેશ સદ્‌ગુરુએ એક પ્રહરમાં જળમય બનાવી દીધો એ વાત

લોકોમાં ફેલાઈ અને તે અમદાવાદ શહેર સુધી પહોંચી ગઈ. ઈ.સ. ૧૪૬૬ના અરસામાં ત્યાં મહંમદ બેગડા નામનો સુલતાન રાજ કરતો હતો. તેના કાને આ વાત ગઈ.

સિંહની વાત સાંભળી મહંમદ બેગડાએ વિચાર્યું કે આજ સુધી તો કેટલાય શિકારીઓ ત્યાંથીખાલી હાથે પાછા ફર્યા છે. હું પોતે પણ તેના શિકાર માટે ગયો પણ તેમાં ફાવ્યો નહીં છતાંય એક નિઃશસ્ત્ર સંતની આગળ એ સિંહ નમી પડ્યો અને અદ્દશ્ય થયો એ તો શી રીતે બની શકે ? વળી સાત વરસથી જ્યાં દુકાળ પડ્યો હતો તેનું નિવારણ થયું. તો આવો અદ્વિતિય સાધુ કોણ હશે તે જાતે જ જોવું પડશે ! તેથી પ્રધાનને સાથે લઈ તે ગીરમઠા ગામે ગયો અને સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના મુકામની નજીકમાં જઈ રહ્યો.

તેણે ગુપ્ત રીતે દૂધમાં ઝેર ભેળવી સદ્‌ગુરુજીને આપ્યું. સદ્‌ગુરુએ બધાની સમક્ષ તે ઝેર પી પચાવી નાખ્યું.

બ્રહ્મસ્વરૂપમાં લીન થયેલા ઉપર કોઈપણ વસ્તુની અસર થતી નથી કેમ કે તે ઝેર-અમૃત, સુખ-દુઃખ, સ્વજન-પરજન, તીર્થ કે ચાંડાલનું ઘર વગેરે બધું જ સમાન માને છે. તેમના મનમાં જરા સરખો પણ દ્વૈતભાવ હોતો નથી. જ્ઞાનસાહિત્યમાં સદ્‌ગુરુએ એક ઠેકાણે કહ્યું છે કે-

અચ્છી અચ્છી કરણી કમાઓ મોરા ભાઈ, અગ્નિ તમને ના બાળે ।
પવન ના ડોલે પાણી ના બૂડે, રાજા ભી દંડ ન કિજીએ ॥

સત્ કર્મના લીધે માણસને અગ્નિ બાળી શકતો નથી. પવન હલાવી શકતો નથી. પાણી ડૂબાડી શકતું નથી, તેમજ રાજા દંડી શકતો નથી. એટલું જ નહીં પણ બ્રહ્મસ્વરૂપમાં લીન થયેલા સત્પુરૂષોને પંચમહાભૂતો પણ તકલીફ આપી શકતા નથી. એમના હૃદયમાં એકાત્મતાનો પ્રેમ વસે છે તેથી ષડ્‌વિકારનો કોષ ફાડી તેમનો પવિત્ર આત્મા પરમાનંદમાં લીન થયેલો હોય છે. ચૈતન્ય સ્પર્શમણીથી એકરૂપ થયેલો સ્પર્શમણી જેવો હોય છે. આખાય જગતના ચિત્ત અથવા જડ વસ્તુમાંના ચૈતન્ય સાથે તે એકરૂપ થઈ જાય છે. ચેતનવંત પ્રવાહના કારણે તે અદ્વૈતના અનંત સાગરમાં વિલીન થયેલો હોય છે.

આ કારણને લીધે સુલતાને આપેલું હળાહળ ઝેરવાળું દૂધ સદ્‌ગુરુએ પચાવી નાખ્યું, કેમ કે ત્યાં દૂધ અને ઝેર એવો ભેદ નહોતો.

ભેટનું ચૈતન્ય અને પ્રાશન કરનારનું ચૈતન્ય એકરૂપ થયું હતું. 'ચેતનમાં ચેતન મળે, ત્યાં ઝેર ક્યાંથી રહે ?' આવી સ્થિતિ થઈ તેથી કહો, અગર સિધ્ધ પુરૂષના અમૃતમય હસ્તસ્પર્શ કહો, તે ઝેરવાળું દૂધ અમૃત સમાન થઈ ગયું. !!

આમ સુલતાને સદ્‌ગુરુને ઘણા સતાવ્યા છતાં જરા પણ ક્રોધ કર્યા સિવાય તે તેમની સાથે આનંદથી વાતો કરતા હતા. ગુણવાન પોતાના સદ્‌ગુણ કદાપિ છોડતા નથી અને દુષ્ટ માણસો પોતાની નીચતા છોડતા નથી. !!

હવે સુલતાનને ખાત્રી થઈ કે ખરેખર આ કોઈ મહાત્મા હોવા જોઈએ. તેણે સદ્‌ગુરુના ચરણે દંડવત્ કર્યા અને બોલ્યો : 'મારી ભૂલ થઈ તે બદલ ક્ષમા કરો ! મારૂ તન, મન, ધન આપણા ચરણે અર્પણ કરૂ છું. હું અજ્ઞાની આપનું ખરું સ્વરૂપ ઓળખી શક્યો નહીં અને જુલ્મ ગુજારવા મેં કંઈ બાકી રાખ્યું નહીં તેમ છતાં આપ જરા પણ ગુસ્સે થયા નહીં. ધન્ય છે આપને !!

આ પ્રમાણે માફી માગી સુલતાને ગુરુજીને પોતાને ઘેર પધારવા વિનંતી કરી, ત્યાં તેણે ઘણો સત્કાર કર્યો અને પ્રેમભાવથી કિંમતી ભેટો અર્પણ કરી.સદ્‌ગુરુએ તે ભેટ ન સ્વીકારતાં પાછી આપી. સદ્‌ગુરુના ચમત્કારી અને નિઃસ્પૃહતાથી સુલતાન આશ્ચર્યચકિત થયો. તેણે તેમની અનેક રીતે સ્તુતિ કરી !

* * *

૨૦. મજુર - ચોરોના પરિશ્રમનું સાર્થક :

સુલતાન મહંમદ બેગડાની વિદાય લઈ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ અમદાવાદથી નીકળી પોતાના મુકામે આવ્યા અને મંદિર બાંધવાનું કામ ઝડપથી શરૂ કર્યું. ઈ.સ. ૧૪૬૭ના અરસામાં એટલે સંવત ૧૫૨૪માં બાંધકામની શરૂઆત થઈ.

This is false. Actually Imamshah built a Dargah for his body to be buried. Not only history but even the old edition of this book says so.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ દરરોજ કામ પુરૂ થયા પછી સાંજે કારીગર-મજુર લોકોને મજુરીના પૈસા ચૂકવી આપતા. તે જે જગાએ

બેસતા તે જગાને 'નગીના ગોમટી' એવું નામ છે. તે જગાએ એક ગાદી પાથરી તેના ઉપર તે બેસતા અને ગાદી નીચે હાથ નાંખી ત્યાંથી પૈસા કાઢી મજુરોને આપતા.

આ રીતે ગાદી નીચેથી પૈસા કાઢતાં એક મજુરે જોયું. તેને લાગ્યું કે ગાદી નીચે ખૂબ પૈસા હોવા જોઈએ. તેથી ચોરી કરવાનું તેનેમન થયું. પણ સદ્ગુરુના ડરથી તેની હિંમત ચાલતી નહોતી. છેવટે એક મજુર મિત્રની મદદથી તેણે ચોરી કરવાનું નક્કી કર્યું. એક રાત્રે બંને જણા ત્યાં ગયા અને સદ્ગુરુજી બેસતા હતા તે ગાદી ઉંચકીને જોયું પણ ત્યાં કંઈપણ મળ્યું નહીં. તેથી કોદાળી લઈ ખોદવા લાગ્યા. ખાડો ૫-૬ ફુટ ઉંડો ખોદાયો અને મધરાત થઈ છતાં ત્યાં કઈ મળ્યું નહીં. તેથી બંને જણા નિરાશ થઈ ખોદેલો ખાડો પૂર્યો, ખોદેલી માટી અને ગાદી હતી તેવી પાથરી ઘેર જતા રહ્યા.

બીજે દિવસે સવારે લોકો કામ ઉપર હાજર થયા અને હંમેશ મુબજ સદ્ગુરુજી મજુરીના પૈસા આપવા લાગ્યા. તે વખતે આ બંને મજુરોને રોજના કરતા ડબલ પૈસા આપ્યા. તેથી તેમણે કહ્યું કે : 'સદ્ગુરુજી આ પૈસા તો વધારે છે, તેથી વધારાના પૈસા પાછા લ્યો. સદ્ગુરુજી બોલ્યા : 'બાળકો ! મેં તમને રાતની અને દીવસની મળી મજુરી આપી છે. રાત્રે તમે બહુ કષ્ટ કર્યું, તેથી ડબલ પૈસા આપું છું.

રાત્રે ચોરીનો જે પ્રયત્ન કર્યો તે સદ્ગુરુ અંતર્જ્ઞાનથી જાણી ગયા એ જાણી મજુરો શરમિંદા થઈ ગયા અને પોતે કરેલ ગુનાની માફી માગી દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. !!!

* * *

૨૧. પીરાણા ગામે સદ્ગુરુજીના પરમશિષ્યોનું આગમન અને તેઓને સદ્ગુરુએ કરેલો બ્રહ્મોપદેશ :

See Page 117

સમય જતા મંદિરનું ભવ્ય બાંધકામ પુરૂ થયું અને એ સ્થળનું નામ **'પીરાણા'** પડ્યું. હવે સદ્ગુરુજીએ દેશ પર્યટનનું કામ અહીં થોભાવ્યું અને પીરાણા ગામે રહેવા લાગ્યા. પીરાણા અમદાવાદથી દક્ષિણે ૧૪ માઈલ

દૂર સાબરમતીના પૂર્વ કિનારાથી બે માઈલ તથા ધોળકાથી ઉત્તરે ૧૪ માઈલ અંતરે છે, જે 'કુંવારીકા ક્ષેત્ર', 'હિમપૂર', 'ઈમામપુર', 'નિષ્કલંકીનું ધામ પ્રેરણાપીઠ', 'છેલ્લો અખાડો' ના નામથી ઓળખાય છે.

સદ્‌ગુરુ મહારાજના પરમશિષ્ય સંત નાયાકાકા, ગુરુઆજ્ઞાથી સતપંથ ધર્મનો પ્રચાર કરવા ગામોગામ ફરતા હતા. ઉપદેશ કરતા કરતા તેઓ ઘણે દૂર નીકળી ગયા.

ઉપદેશ આપતાં આપતાં તેમને લગભગ ૨૪ વર્ષ થઈ ગયાં હવે તેમને સદ્‌ગુરુજી અને ભક્ત ભાભારામને મળવાની ઈચ્છા થઈ.

ધર્મ પ્રચાર કરતા કરતા તે ચરોતરના પેટલાદ તાલુકામાં આવી પહોંચ્યા, અને જયાં ભક્ત ભાભારામ તપશ્ચર્યા કરતા હતા તે સ્થાને જવા નીકળ્યા. સતત ૨૪ વર્ષ સુધી સખત તપશ્ચર્યા કરવાથી ભક્ત ભાભારામનું શરીર તદ્દન સુકાઈ ગયું હતું, છતાં તેમનું તેજ અપ્રતિમ હતું. તપશ્ચર્યા દરમિયાન ધર્મથી માનેલી વડીલ બહેન સાધ્વી કીકીબાઈ તેમની સેવા કરતી અને પોતે પણ ભક્તિમાં નિમગ્ન રહેતી.

એક દિવસે સદ્‌ગુરુના દર્શને જવાની મહેચ્છા થઈ. એટલામાં દૂરથી કોઈ વિભૂતિ જેવી વ્યક્તિ તેમના તરફ આવતી દેખાઈ. યોગબુધ્ધિથી સમજી ગયા કે સંત નાયાકાકા જ હતા. બંને જણા આનંદમાં આવી ગયા આવી એક બીજાને પ્રેમથી ભેટી પડ્યા. બંનેની આંખોમાંથી આનંદાશ્રુ વહેવા લાગ્યાં.

અલૌકિક પ્રેમથી એકરૂપ થયેલા બંને જણાની સ્થિતિનું વર્ણન કરવું મુશ્કેલ છે. તે શરીરથી જુદા હોવા છતાં મન અને આત્માથી એક જ હતા. થોડીવાર પછી સંત નાયાકાકાને ભક્ત ભાભારામ પોતાની તપશ્ચર્યા માટે બેસવાની જગ્યાએ લઈ ગયા અને ત્યાં તેમનો સત્કાર કર્યો. પછી તેમણે ચર્ચાવિચારણાના અંતે સદ્‌ગુરુના દર્શન માટે જવાનો વિચાર કર્યો અને સાધ્વી કીકીબાઈને લઈ તે પીરાણાના રસ્તે ચાલવા લાગ્યા રસ્તે જતાં સંત નાયાકાકાએ ધર્મ, ભક્તિ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય સંબંધી ઘણી વાતો કરી અને પીરાણા ગામે આવી પહોંચ્યા અને સદ્‌ગુરુજીના નામનો જયઘોષ બોલતા બોલતા ગુરુસ્થાને પ્રવેશ કર્યો.

એટલામાં ત્રિકાળદર્શી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ તેમને તેડવા માટે સામા આવ્યા. એ જોઈ એ ત્રણેય જણાં પરમ હર્ષિત થયાં તેમણે

સદ્‌ગુરુને નમ્રતાથી પ્રણામ કર્યા. સદ્‌ગુરુએ એમને પ્રેમથી હૃદય સાથે ચાંપી આરામ કરવા લઈ જવા હાજરવીરને આજ્ઞા કરી.

સદ્‌ગુરુના દર્શન થવાથી ભક્ત ભાભારામ અનેસાધ્વી કીકીબેનને અતિ આનંદ થયો. બીજા દિવસથી સદ્‌ગુરુજીએ તેમને બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપવાની શરૂઆત કરી. ભક્ત ભાભારામે પણ પોતાની બધી શંકાઓનું નિરાકરણ કરાવી લીધું.

ઉપદેશ આપતી વખતે સદ્‌ગુરુએ પ્રથમ દરેક માણસનું જન્મથી જ શું કર્તવ્ય હોય છે તે કહ્યું. પછી માયાનો ત્યાગ કરી પ્રભુને અનન્યભાવથી શરણે જવાનો સિધ્ધાંત કહ્યો ! મન અદૃશ્ય અને વ્યાપક હોઈ તે સર્વ શક્તિમાન ઈશ્વરને અનન્ય ભાવથી શરણે કેમ રહે અને માયાથી તે અલગ શી રીતે થઈ શકે તે વસ્તુ વિસ્તારપૂર્વક કહી ! માયા એટલે શું ? તેનો વિસ્તાર કેટલો, અને મોહ, જીવાત્મા અને પરમાત્મા શું છે ? તેમની સત્તા કેટલી તે તથા તેમને ઓળખવા માટેના સાધનોની માહિતી આપી. જીવની શક્તિ પ્રભાવ, માયિક તથા અમાયિક બળ, જીવની પરતંત્રતા, પરમાત્માનું શુધ્ધ જ્ઞાન અને પવિત્રતા, પરલોક, મૃત્યુ, જીવનું અકંડપણું, માયાને લીધે થનારા દુઃખો, અભિમાનનું ક્ષુદ્રપણું તેમજ સુખ દુઃખ સંબંધી માહિતી અનેક દાખલા સાથે સચોટ રીતે જ્ઞાન આપ્યું !

એ ઉપદેશથી અને સત્સંગથી એ બધા લોકો મોક્ષપદના અધિકારી થયા. સત્‌તત્વનો વિષય અતિગહન હોવાથી સામાન્યજનોને સમજવો મુશ્કેલ છે. તેથીતે તત્ત્વજ્ઞાન ફરી ફરી જાણવા માટે ભક્ત ભાભારામે સદ્‌ગુરુ મહારાજને અનેક પ્રશ્ન પૂછયા અને સદ્‌ગુરુ મહારાજે તેના જવાબ આપ્યા.

ભક્ત ભાભારામ : મહારાજ બ્રહ્મવેત્તા કોણ કહેવાય ?

સદ્‌ગુરુ : અહંકાર છોડી પ્રાણીમાત્રમાં બ્રહ્મ વ્યાપી રહ્યું છે એ જે જાણે છે. **'एकमेवाद्वितीयम'** (બ્રહ્મ એકજ છે), **'एको देवो सर्वभूतेषु गुहा'** (એકજ પરમેશ્વર પ્રાણીમાત્રમાં ગુઢતાથી વ્યાપી રહેલો છે.) **अणुरेणुमहतो महीयां** (ઈશ્વર અણુ પરમાણુ કરતાં સૂક્ષ્મ હોઈ આકાશથી પણ મહાન છે.) એ શ્રુતિવચનોનો જેણેઅનુભવ લીધો, 'હું અચ્યુત છું, અનંત છું હું દેહ નથી, ઈન્દ્રિયસ્વરૂપ નથી પણ ઈન્દ્રિય વગેરેથી પર હોઈ નિત્યશુધ્ધ, ક્ષરાક્ષરાતીત, અજર, અવ્યય, સર્વજ્ઞ અવસ્થામયીથી જુદા, જીવ શીવનો સાક્ષીરૂપ પૂર્ણ બ્રહ્મ છું. હું જન્મતો નથી કે મરતો નથી, નિત્ય, શાશ્વત,

આનંદરૂપ હોઈ પંચકોષથી ભિન્ન ષડ્વિકાર રહિત અને જિતેન્દ્રિય છું. એ તત્ત્વ જેના આચરણમાં પ્રત્યક્ષ ઉતર્યું છે તે પુરૂષ બ્રહ્મવેત્તા સમજવો.

ભક્ત ભાભારામ : સદ્‌ગુરુનાથ ! આ બ્રહ્માંડમાં ૨૧ સ્વર્ગો ઉપર અને સપ્ત પાતાળની નીચે તેમજ મધ્યભાગે ખીચોખીચ ભરેલી એવી કઈ અદૃશ્ય વસ્તુ છે કે જે વ્યાપ છતાં સર્વથી ભિન્ન માનવામાં આવે છે ?

સદ્‌ગુરુ : ૨૧ સ્વર્ગો ઉપર અને સપ્તપાતાળોની નીચે અગર મધ્યભાગે જ શું પણ જે ઠેકાણે મન પણ પહોંચી નથી શકતું, એવા ગહન સ્થળે પણ સર્વત્ર અદ્વય, નિરંજન, ચિન્માત્ર, આનંદઘનરૂપ બ્રહ્મ ખીચોખીચ ભરેલું છે જે પ્રમાણે પાણીમાં બરફ પડે તે બરફની અંદર અને બહાર પાણી જ રહે છે અથવા પાણીમાં માટીરૂપ થાય છે તે પ્રમાણે ઉપર નીચે બધે ઠેકાણે સચ્ચિદાનંદઘન-બ્રહ્મ છે, પણ આ કહેવું પણ પૂરતું નથી.

જે પ્રમાણે એકાદ મોટી શીલા તોડી તેના નાના ટુકડા કરી એ પથ્થરોની મદદથી ઘરો કે મંદિરો બંધાયાં અગર કેટલાક પથ્થરોમાંથી મૂર્તિ બનાવાય છે અને આમ જુદી જુદી જાતના આકાર બને છે છતાં મૂળ તો એક જ પથ્થર છે.

તે પ્રમાણે કોઈપણ જાતનો વિકાર દ્વૈતભેદ હોઈ શકતો નથી. વાયુના કારણે સાગરની સપાટી ઉપર જુદા જુદા મોજા કે તરંગ દેખાય છે છતાં તે એક જલનિધિ છે. એકાદ બરફનો ટુકડો લઈ નાનું બાળક તેની સાથે રમવા લાગ્યુ, પ્રથમ તેણે એ બરફનો ટુકડો કોરી તેમાં પાણી ભર્યું અને તરસ લાગી ત્યારે તેમાંનું પાણી પી જઈ તરસ છીપાવી અને કહે કે પાણી કેવું ઠંડુ જાણે બરફ જ. ત્યારે બીજો છોકરો કહે કે : 'ભાઈ, બરફ અને પાણી એક જ છે. રૂ અગર રેશમના ઉભા આડા તાણાવાણાથી જે ચીજ તૈયાર થાય તેને વસ્ત્ર કહે છે. વસ્ત્ર કહ્યું એટલે તાણાવાણાનું નામ રહેતું નથી તે જ પ્રમાણે બ્રહ્મ બધુ વ્યાપી રહેલું હોવા છતાં અનામ નિરંજન પૂર્ણબ્રહ્મ સનાતન હોઈ ભિન્નતાને પામતું નથી.'

ભક્ત ભાભારામ : મહારાજ, પૂર્ણ સનાતન બ્રહ્મ આવું છે તો તે બધા કેમ જાણી શકતા નથી ?

સદ્‌ગુરુજી બોલ્યા - જીવોની જુદી જુદી કર્મગતિના કારણે પ્રાપ્ત થયેલા ભ્રમથી અને માયાના આવરણથી નિર્માણ થયેલા મોહથી જીવાત્માને અંધારામાં દોરી જોઈને સર્પનો ભાસ થાય, થાંભલા ઉપર ચોરનો ભાસ

થાય, ખાખરાના લાલચોળ ફૂલ અને લીલા પાંદડાના લીધે પોપટનો ભાસ થાય છે. એ પ્રમાણે બ્રહ્મ ઉપર માયાને લીધે મિથ્યા ભાસ થાય છે.

માણસના ભ્રમનો વિનાશ થાય એટલે તે વસ્તુઓ આપણને સત્ય સ્વરૂપમાં દેખાવા લાગેછે. અરીસા ઉપર ધૂળ પડવાથી અગર ચોખ્ખા લોખંડ ઉપર કાટ ચડવાથી તેમાં પ્રતિબિંબ દેખી શકાય નહીં તે પ્રમાણે જીવાત્માના મન ઉપર માયાની ધૂળ છવાઈ જવાથી તે પોતાના મૂળ સ્વરૂપને જોઈ શકતો નથી, જાણી શકતો નથી. એ ધૂળ દૂર કરવામાં આવે એટલે તેને પોતાનું મૂળસ્વરૂપ જોવા મળશે, મન ઉપરનો માયાનો પડદો સદ્ગુરુ પાસેથી દૂર કરાવી લેવો એટલે જ સત બ્રહ્મ બધેય વ્યાપી રહેલું જણાઈ આવશે.

સૂર્ય ઉગ્યા પછી જેમ દીવાની જરૂર હોતી નથી અથવા રત્નની પરીક્ષા કર્યા પછી ઝવેરી રત્નને લઈ ચમકનો પથ્થર ફેંકી દે છે તેમ જીવાત્મા સદ્ગુરુ કૃપા પ્રસાદથી શુધ્ધ જ્ઞાન મુજબ વર્તે છે અને તેજ બ્રહ્મવિદ્ કહેવાય છે. આવા સદ્ભક્તના મહિમાનું વર્ણન વેદ પણ કરે છે.

ભક્ત ભાભારામ : સદ્ગુરુ મહારાજ ! બ્રહ્મ શી રીતે જાણવું ?

સદ્ગુરુ : સાંભળો -

'આત્મારામ તમે અવિગત સેવો, સર્વ હી નિવાસી હો !'
'બ્રહ્મ બાલક તમે બ્રહ્મ પિછાનો, તો વેદ વિના અર્થ ના સૂઝે !'
પૂજસો તો પામસો સંસાર મધે સોયજી ।
પ્રગટ આત્મા સ્વામી મારા પૂજાના ફળ જોયજી ॥'

હે નામરૂપધારી ભાભારામ **'सदेव सौम्येदमय आसीत्'** સૃષ્ટિ થતાં પહેલા આ જગત બ્રહ્મરૂપ જ હતું. એ બ્રહ્મતેજ તું છે (તત્વમસિ) પણ જેના ઉપર ગુરૂકૃપા થઈ નથી અને જેના મનમાં અદ્વૈતનો ઉદય થયો નથી એવા કમનસીબ જીવને આ મિથ્યા જગત સત્ય જણાય છે અને તેને જ મરણનો ભય હોય છે. બ્રહ્મને જન્મ કે મરણ કશું જ નથી. 'હું' અને 'આ મારૂં' એ બંનેનો જે ત્યાગ કરે છે તે દુનિયામાં હોવા છતાં તેને બધું જ દ્વૈતરહિત દેખાય છે.

સ્થૂળદેહમાં રહેલો જીવાત્મા પંચમહાભૂતો, પંચતત્ત્વો, પંચકોશ અને જ્ઞાનના વિષય વિગેરે બધાથી જુદો હોય છે તે જ પરમાત્મા છે.

જે પ્રમાણે મંદિરનો દીવો, મૂર્તિ, ભક્ત, દિવાલો, પડદા, પૂજાપો

વગેરે ઉપર એક સરખોપ્રકાશ પડે છે તે પ્રમાણે અખિલ બ્રહ્માંડને પરમાત્મા પ્રકાશિત કરે છે. આ પરમાત્મા અશબ્દ, અસ્પર્શ, અરૂપ, અવ્યય, રસરહિત, ગંધરહિત, નિત્ય, અનાદિ, અનંત અને અચળ છે. જેનાથી ભૂતમાત્ર ઉત્પન્ન થાય છે, ટકે છે અને જીવના ઠેકાણે બધું છે તેજ બ્રહ્મ છે. તું નથી જીવ, નથી ભાભારામ કે નથી મનુષ્ય, પણ બ્રહ્મ છે.

એ બ્રહ્મ ચૈતન્યસ્વરૂપ નિર્મળ અવિનાશી અદ્વૈત અને આનંદસ્વરૂપ છે. જેને અદ્વૈતસિધ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ છે તેને ચરાચરમાં સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ સિવાય બીજું કંઈ જ દેખાતું નથી. તે સંપૂર્ણ પ્રચંડ બ્રહ્મરૂપ હોવાનું માને છે અને તે જ જન્મ મરણમાંથી મુક્ત થઈ બ્રહ્મરૂપને પામે છે.

જગતના મોહજાળમાંથી છૂટવાની ભાવના થવાથી ચિત્તવૃત્તિ પૂર્ણપણે ક્ષીણ થાય છે અને તે તદાકાર થઈ જાય છે. એવી જે વૃત્તિ, વાસના કે ભાવના તે બ્રહ્મ **'अयमात्माब्रह्म सर्वानुभू'** આ આત્મા સર્વાનુભવરૂપ છે. હું તું અને આ બધા બ્રહ્મ જ છે. સંપૂર્ણ ચિત્ જડભૂત ચૈતન્યરૂપથી પ્રાણીમાત્રમાં વ્યાપી રહેલું તે બ્રહ્મ છે. આ જ અથર્વવેદનો સાર છે.

ભક્ત ભાભારામ : મહારાજ ! જન્મમરણથી મુક્ત કોણ થાય છે, શું કરવાથી મુક્ત થવાય છે ?

સદ્‌ગુરુ : માત્ર કનક અને કામનીનો ત્યાગ કરવાથી માણસ મુક્ત થઈ શકતો નથી, પણ સૂક્ષ્મ અને કારણરૂપ વાસનાના ત્યાગથી જ મુક્તિ મળે છે. સૂક્ષ્મ અને કારણનો ત્યાગ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. કામનો ત્યાગ સામાન્ય માણસ કરી શકે છે, પણ સૂક્ષ્મ વાસનાનો ત્યાગ સામાન્ય માણસ માટે કઠણ હોય છે. જ્ઞાનીને પણ મુશ્કેલી નડે છે. બ્રહ્મનિષ્ઠ વ્યક્તિ જ સૂક્ષ્મ અને કારણનો ત્યાગ કરી શકે છે. કારણ, તેવા માણસની પ્રજ્ઞા સમતાયુક્ત હોય છે, તેથી જ મુક્ત થઈ શકે છે. બ્રહ્મને આત્મરૂપથી નહીં જાણનાર બહુ શાખાવાળી બુધ્ધિનો માણસ તપ વગેરે કરતો હોવા છતાં આખરે દેહને જ પામે છે. મુક્ત થઈ શકતો નથી.

ભક્ત ભાભારામ : મહારાજ ! જીવાત્માને ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર ક્યારે અને શી રીતે થઈ શકે ?

સદ્‌ગુરુ : આ કલિયુગમાં જીવમાત્ર બ્રહ્મ, બ્રહ્મ, ઈશ્વર, પરમાત્મા એવો પોપટિયો ઉચ્ચાર કરે છે અને પોતાને પ્રત્યક્ષ સાક્ષાત્કાર થયાનો દેખાવ કરે છે. પણ જેમ –

ધરમ લીયા તો ક્યા ભયા, અને ગુરુ સું ન લાગા રંગ ।
જેમ પાણી માંહે પથ્થર વસે, નીર ના ભીજે અંગ ॥
મિટ્ટીમાં નીર જો દિજીએ, અને પડતા વેલુ થાયે ।
એમ જે સતિયારા મુનિવરો, તે જ્ઞાન સુણે ગલી જાયે ॥

અનંત વરસોથી પાણીમાં મૂકી રાખેલા પથ્થરને ઠંડા અને મીઠા પાણીના સ્પર્શની કોઈ અસર થતી નથી. કારણ કે તે પથ્થરને ચમક સાથે ઘસવાથી એમાંથી તણખા જ નીકળે છે તે પ્રમાણે ખોટી પોપટપંચી કરનારા લોકો ઉપભોગ અને વિષયસેવનમાં પ્રવૃત્ત રહે છે. બ્રહ્મની ઓળખાણ માટે જોઈતા ત્યાગથી તે વંચિત રહે છે. મલીન બુધ્ધિવાળો માણસ ગમે તેટલા શાસ્ત્રો વાંચે છતાં ઈન્દ્રિયોને અંતર્મુખ કર્યા વગર તે ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર કરી કે કરાવી શકતો નથી.

નાશવંતને ઠેકાણે અવિનાશીની કલ્પના કરવી એનું નામ અધ્યાસ, અધ્યાસનું કારણ અવિદ્યા હોય છે. **'તત્વમસિ'** મહાવાક્યનું જ્ઞાન શુધ્ધ અને નિરહંકારી થયા વિના થતું નથી તેમજ અવિદ્યાનો નાશ થતો નથી અને અવિદ્યાના નાશ સિવાય ઈશ્વર સાક્ષાત્કાર થઈ શકતો નથી.

પરાવિદ્યારૂપી સૂર્યનો અંતઃકરણમાં પ્રકાશ વ્યાપે એટલે અપરા વિદ્યારૂપી અજ્ઞાન રહેશે નહીં. હીરા, મોતી, નિલમ, માણેક વગેરે રત્નોની પરીક્ષા કરવા આખી જીંદગી પૂરી પડતી નથી. તે પ્રમાણે શબ્દાતીત અને ઈંદ્રિયાતીત પરમ પુરૂષને જોવા માટે થોડો સમય શી રીતે કામ આવે ? આ રીતે દઢ નિશ્ચય, પરિશ્રમ, મનન, નિદિધ્યાસન અને સતત અભ્યાસની જરૂર હોય છે.

અન્નમયાદિ કોશોના આધારે રહેલી અવિદ્યા શક્તિ જયારે નિવૃત્ત થાય છે ત્યારે જીવ શીવનો ભેદ લય પામી આત્મ સ્વરૂપ પ્રકાશિત થાય છે તેથી મનુષ્યે બધી ઉપાધીઓ એટલે કલ્પિત દશ્ય વસ્તુઓનો લય કરી વાસના માત્રનો ત્યાગ કરવો જોઈએ એટલે ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર થશે.

આ સાક્ષાત્કાર થવા માટે સંકલ્પનો ત્યાગ કરી ભગવત્પરાયણ થવું જોઈએ. શુભાશુભ, હાની વગેરે બાબતોમાં સમદષ્ટિ રાખી રાગદ્વૈષાદિથી મુક્ત થઈ ચિતવૃત્તિનો નિરોધ કરવો જોઈએ. મનનો નાશ અને વાસનાઓનો ક્ષય થવો જોઈએ. એના માટે પુરૂષાર્થ જોઈએ અને સાક્ષાત્કાર પોતાના પુરૂષાર્થથી જ થાય છે, બીજો તે કરાવી શકે નહીં.

બિમારી દૂર કરવા માટે જાતે જ દવા લેવી જોઈએ અને પરેજી પાળવી જોઈએ તે પ્રમાણે ઈશ્વરી સાક્ષાત્કાર પોતાના સાધન અને પ્રયત્ન વગર થઈ શકે નહીં.

કિટક ભ્રમરીના ડંખથી ભ્રમરીનું જ સ્મરણ કરતા કરતા છેવટે ભ્રમરી થઈ જાય છે, તે પ્રમાણે જે રાત દિવસ ઈશસ્મરણ કરતો રહેશે તો તેનું દર્શન તે કરી શકશે. ગુરુવચન પરમપૂજ્ય માની જે મનો નિગ્રહ કરે છે તે પરમ શ્રધ્ધાવાન જીવના હૃદયમાં સ્વયં પ્રકાશ પરમાત્મા પ્રકાશિત થઈ દર્શન આપશે.

સદ્‌ગુરુ મુખેથી આ રીતે મંગલકારક દિવ્યવાણી સાંભળી બધા શિષ્યો સંતોષ પામ્યા, સદ્‌ગુરુ મુખેથી નિત્ય નિયમપૂર્વક શ્રવણ કરેલા જ્ઞાનના લીધે તે સ્પર્શમણી સમાન બની કૃતાર્થ થયા. જ્ઞાનાનંદમાં નિમગ્ન થયેલા એ શિષ્યો સદ્‌ગુરુ મહારાજ સહ પ્રભુના મંગલ સ્વરૂપના ધ્યાનમાં સમાધિસ્થ થયા.

આ પ્રમાણે સંપૂર્ણ બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી ભક્ત ભાભારામ વૃત્તિશૂન્ય અને વિરક્ત થઈ બ્રહ્માનંદ નિમગ્ન થયા. ગુરુ મહારાજના ઉપદેશથી તે તેજસ્વી થયા. પોતાનું ભવિષ્યનું આયુષ્ય ગુરુજીની સેવામાં ગાળવાનો તેમણે નિશ્ચય કર્યો અને તેથી સંત નાયાકાકા, ભક્ત ભાભારામ, સાધ્વી કીકીબાઈ, પૂ. શાણાકાકા વિગેરે બધા જ ગુરુજીની પાસે રહેવા લાગ્યા. જ્ઞાનના સાગર સાક્ષાત સૃષ્ટિગુરુ એવા યોગેશ્વર મહારાજનો સમાગમ પોતાને પ્રાપ્ત થયો એમ જાણી તે બધાં પોતે કૃતાર્થ થયેલાં માનવા લાગ્યાં.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ રોજ તેમને નવું નવું જ્ઞાન આપતા. એ બ્રહ્મજ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન, યોગજ્ઞાન, નિષ્કલંકી ગીતા, શિક્ષાપત્રી, દશાવતાર, સદ્‌ગુરુ બોધ, મુનિવર ચેતાવણી, ઋષિવર ચેતાવણી, યોગવાણી, આગમવાણી, સતવાણી, ગુરુવાણી (ભજન સંગ્રહ) વગેરે અનેક ગ્રંથોમાં તત્વરૂપે સારરૂપે ગ્રંથિત કર્યું છે.

* * *

૨૨. સદ્‌ગુરુના શિષ્યોને આશીર્વાદ અને બ્રહ્મધામે પ્રયાણ :

એક દિવસ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ ધ્યાનસ્થ બેઠા હતા ત્યારે તેમને જાણ્યું કે દુનિયામાં આપણું કાર્ય હવે પુરૂ થયું છે. તેથી હવે આપણે પ્રગટ રીતે નહી રહેતા સમાધિ લેવી. તેથી ઈ.સ. ૧૫૦૦ના અરસામાં એટલે સંવત ૧૫૫૭માં તેમણે પોતે બંધાયેલા મંદિરમાં સમાધિ બાંધવાનું કામ શરૂ કર્યું અને થોડા જ વખતમાં તે કામ પુરૂ થયું.

પછી એક દિવસ સદ્‌ગુરુએ પોતાના તમામ સેવકજનોને બોલાવી પોતાની પાસે બેસાડ્યા અને કહ્યું : 'ખરેખર તમે બધાય ઈશ્વરની, સદ્‌ગુરુની તેમજ સતપંથ ધર્મની તન, મન અને વિશુધ્ધ ભાવથી નિષ્કામપણે સેવા કરી છે. પ્રભુભક્તિનો મહિમા મેં તમને કહ્યો છે જ. નિષ્કામભાવે તમે કરેલી ગુરુ સેવાના ફળ તરીકે હું તમને એક વરદાન આપું છું જે ખાત્રીથી ફળશે.

Hazar Beg, a muslim is given Hindu identity by giving him a hindu name.

પછી તેમણે હાજરવીરને કહ્યું : 'હાજરવીર ! મારા સમાધિસ્થ થયા પછી થોડા જ દિવસમાં તમારૂ દેહાવસાન થશે, ત્યારે મારી સમાધિથી વીસ ડગલાં છેટે તમારી સમાધિ બાંધવામાં આવશે. લોકો પ્રથમ તમને નમસ્કારકરી પાનફૂલ અર્પણ કરશે અને પછી મને અર્પણ કરશે. તમારી સમાધિ ખુલ્લામાં હશે અને ગમે તેટલી ગરમી હશે છતાં તમારી સમાધિ ઠંડી જ રહેશે.'

સદ્‌ગુરુએ સંત નાયાકાકાને કહ્યું, તમારે કાનમ જિલ્લાના કુકસ ગામે એક મંદિર બંધાવી ત્યાં રહેવું, ત્યાં ઘીનો અખંડ દીવો બળતો રહેશે છતાંય તેને કાજળ બીલકુલ આવશે નહીં. ત્યાં કાયમ સદાવ્રત (અન્નક્ષેત્ર) ચાલુ રહેશે અને હજારો માણસો તમારો ઉત્સવ ઉજવશે.

પછી તેમણે ભક્ત ભાભારામ અને સાધ્વી કીકીબાઈને કહ્યું : 'હે પરમ પ્રિય ભક્ત તમારી તપશ્ચર્યાના ફળ તરીકે ભક્ત ભાભારામે દેવા ગામે મંદિર બાંધવું અને તે ગામની નજીકના રૂણ ગામે સાધ્વી કીકીબાઈએ મંદિર બાંધવું. તમારે ત્યાં પણ અખંડ ઘીનો દીવો બળતો રહેવા છતાં કાજળ આવશે નહીં. તમારે ત્યાં યાત્રાળુઓથી મેળો ભરાશે અને અન્નક્ષેત્ર પણ ચાલુ રહેશે. તમારા ભંડારમાં કોઈપણ વસ્તુ ખૂટશે નહીં.

પૂ. શાણાકાકાએ પણ જીંદગી સુધી સારી ગુરુસેવા કરી હતી તે સેવાના ફળ તરીકે ગુરુજીએ પોતાની હયાતીમાં સ્થાપના કરેલામંદિરમાં પૂજાપાઠ કરવા અને સંસ્થા ચલાવવા માટે એ સંસ્થાની આખી મિલકતના તેમને વહીવટકર્તા નીમ્યા અને તે પ્રમાણે એ સંસ્થા માલિકીહક્ક મુજબ ભગવાધારી તરીકે બ્રહ્મચારી ગાદી શિષ્ય પરંપરાગત ચાલુ રાખવી. એવું પૂ. શાણાકાકાને કહી ગુરુજીએ બધાને પ્રેમાલિંગન અને આશીર્વાદ આપ્યા અને પોતે સ્થાપન કરેલી સંસ્થા હિંદુ બ્રહ્મચારી સાધુને વહિવટ સુપ્રત કરી તે ગાદી ઉપર તેમને અધિષ્ઠિત કરી સદ્‌ગુરુ મહારાજ સમાધિ લેવાની તૈયારીમાં લાગ્યા.

સદ્‌ગુરુ મહારાજનાં દર્શન માટે તેમના શિષ્યો પીરાણામાં સદ્‌ગુરુએ બંધાવેલા મંદિરમાં આવતા હતા. સદ્‌ગુરુએ બધાને પ્રેમથી આશીર્વાદ આપી બ્રહ્મજ્ઞાનની માહિતી આપતા. દરેક જાતિના, ધર્મના અનેક પ્રકારના લોકો આ માનવ દેહધારી ઈશ્વરને મળવા આવતા હતા. તે તમામને સદ્‌ગુરુએ ઉપદેશ આપી તૃપ્ત કર્યા.

સાંજનો સમય થયો. ગીચ જંગલમાં અને પર્વત શિખર ઉપર અંધકાર છવાયો તેથી વાતાવરણમાં એક પ્રકારની ઉદાસીનતા જણાવા લાગી. પણ સુગંધ ફેલાવનાર મંદ પવને વાતાવરણમાં ઉદાત્તપણું નિર્માણ કર્યું.

આ સમયે આત્મજાગૃતિ થઈ છે એવા મહાનપુરૂષ ઈશ્વરના નામનું ચિંતન-સ્મરણ કરતા હતા અને તેમના શિષ્યો નમ્રપણે હાથ જોડી તેમની સામે બેઠાહતા. સદ્‌ગુરુ મહારાજના મુખકમળમાંથી નીકળતી અમૃત વાણીનું તેઓ પાન કરતા હતા. ઈશ્વરનું નામ સ્મરણ ચાલતું હતું તે વખતે જ સદ્‌ગુરુ દેહભાન ભૂલ્યા અને પરબ્રહ્મ સ્વરૂપમાં તેઓ લીન થયા.

થોડા વખત પછી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ ધ્યાન મુક્ત થયા. તેમના મુખેથી ઈશનામ સાંભળી શિષ્યોએ ધન્યતા અનુભવી. આ અલૌકિક પ્રસંગનું વર્ણન કરવું કઠણ છે. સદ્‌ગુરુએ નિરંજન નિષ્કલંકી નારાયણ સંબંધી એક કીર્તન ગાયું. સાક્ષાત્કારનો આનંદ તેઓ દિવ્યદષ્ટિથી અનુભવવા લાગ્યા અને પોતાના વહાલા શિષ્યોને પણ તેમાં સહભાગી કર્યા. સદ્‌ગુરુને ભાવસમાધિ લાગી અને આસપાસની બધી વસ્તુઓ તેમને ઈશ્વર સ્વરૂપ દેખાવા લાગી. '**सर्व खल्विदं ब्रह्म**'ના અનુભવમાં તેઓ લાંબા

સમય સુધી રહ્યા.

થોડીવાર પછી સદ્‌ગુરુ ફરીથી ભાનમાં આવતા દેખાયા. એટલે ભક્ત ભાભારામ, સંત નાયાકાકા પૂ. શાણાકાકા, સાધ્વી કીકીબાઈ અને બીજા બધા શિષ્યોએ સદ્‌ગુરુને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા અને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા કે -

'હે કરૂણાસાગર ! કૃપાનિધાન, બ્રહ્માનંદ સ્વરૂપ સદ્‌ગુરુ મહારાજ અમે બધા અનન્ય ભાવથી આપના શરણે આવ્યા છીએ. આપનો વિયોગ અમે શી રીતે સહન કરી શકીશું ? માટે આપના નિત્યયુક્ત સ્વરૂપનું દર્શન અને સ્મરણ અમારા હૃદયમાં હંમેશાં કાયમ રહે એવી અમારા ઉપર કૃપા કરો.

સદ્‌ગુરુએ શિષ્યો તરફ જોયું, તેમની આંખોમાંથી અવર્ણનીય પ્રેમના કિરણો બહાર પડ્યા. બધા શિષ્યોને તેમણે પ્રેમભાવથી આલિંગન આપ્યાં. શિષ્યોના મનનો ભેદભાવ નષ્ટ થયો અને એક જ અદ્વૈતાત્મક પરમજ્યોતિના દર્શન બધાને થયા.

સદ્‌ગુરુ મહારાજનાં સંત નાયાકાકા, ભક્ત ભાભારામ, સાધ્વી કીકીબાઈ, હાજરવીર, પૂ. શાણાકાકા વગેરે તમામને અપરોક્ષ અને પરોક્ષ દર્શન થયા પછી બધાએ ગુરુ મહારાજનું પૂજન કર્યું અને તેમને પુષ્પહાર પ્રેમભાવથી પહેરાવ્યા. સદ્‌ગુરુ મહારાજે ગળગળા થઈ બધાને આશીર્વાદ આપ્યા અને વિદાય માગી. ત્યારે બધાની આંખમાં અશ્રુ ઉભરાયાં. તેમણે સદ્‌ગુરુને ભક્તિભાવથી દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. સદ્‌ગુરુ મહારાજ બોલ્યા : 'જે જે ભક્તોને મારા દર્શનની ઈચ્છા હશે તેમને મારા દર્શન હંમેશાં થતાં રહેશે. હું સમાધિસ્થ થયા પછી પણ કલિયુગના અંત સુધી અહીં જ છું. માટે હવે તમને આપેલા જ્ઞાન મુજબ આચરણ કરી લોકોને ઉપદેશ આપી આત્મજાગૃતિ કરો.

આમ કહી બધાને ફરીથી દૃઢાલિંગન આપી સદ્‌ગુરુએ વિદાય લીધી અને જ્યાં સમાધિ બાંધેલી હતી તે ઠેકાણે સમાધિસ્થ થયા.

સમાધિસ્થ બંધ કર્યા બાદ ત્યાં એક દિવ્ય સ્વરૂપ પ્રગટ થવા લાગ્યું. તે તેજોમય જ્યોતિ સ્વરૂપ બધેય વ્યાપી રહ્યું એ દિવ્ય જ્યોતિ, એ અખંડ જ્યોતિ સ્વરૂપના જેમને પ્રત્યક્ષ દર્શન થયાં એ પાંચે જણાને સમાધિમાંથી નીકળતા મધુર ગાનમાંથી એક દિવ્ય વાણી સંભળાઈ. એનો સારાંશ એ

હતો કે - મારા વહાલા સદ્ભક્તો ! તમે તમારૂં બાકી રહેલું આયુષ્ય ઈશ્વરના નામ સ્મરણમાં વ્યતિત કરો, તમામ કર્મો તેને જ અર્પણ કરો અને હંમેશાં તેનું જ ચિંતન કરી તદ્રુપ થઈ જાવ.

એ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો દસમો અવતાર 'ભગવાન શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ' આ કલિયુગને અંતે જ્યારે પ્રગટ થશે ત્યારે આપણા બધાનો ફરીથી મેળાપ થવાનો છે. ત્યાં સુધી એ પરમપૂર્ણ અદ્ભૂત લીલાનો અનુભવ લ્યો ! આ પ્રમાણે સંદેશ આપી તે દિવ્યવાણી વિરામ પામી.

સર્વત્ર નિરવ શાંતિ ફેલાઈ. બધાના હૃદયમાં ગુરુપ્રેમની ભરતી આવી અને ભાવનાના આવેગમાં ભક્ત ભાભારામના મુખેથી સદ્ગુરુએ ગાયેલું એક ગીત નીકળ્યું -

હેતે મળો રે ભાઈ મુનિવરો, અને મુખેથી સાચી વાણી બોલ ।
નિત દરશન કીજે દેવના, દિલથી સુતક પાતક ખોલ ॥૧॥
ગુરુ ગત ગંગા તીરથ ન્હાઈએ, અને કીજે નિરમલ મન ।
આ સતપંથ પદારથ તો મળે, જેના પુરણ હોવે પુન ॥૨॥
પુરણ પુણ્ય વિના કેમ પામીએ, અને સતપંથ સાચી વાટ ।
એ પાંચ પદારથ તો મળે, જેના દિલ હોવે પાક ॥૩॥
પવિત્ર તો પ્રભુના નામ છે, અને જપીએ દિવસ ને રાત ।
દૂર ના દેખો રે ભાઈ દિલમાં વસે, જેવી ચંપા ફૂલોમાં વાસ ॥૪॥
રોમે રોમે સ્વામી તો વસે, અને અંતર નહીં એક તીલ ।
એમ જાણીને ભગતી કિજીએ, તો પરગટ બેઠા દેવ ॥૫॥
સત બોલજો અને સત ચાલજો, અને સત સમુ નહીં સાર ।
સૂક્ષ્મ વેદ તો સતે રચીયા, તમે ઉતરસો પાર ॥૬॥
સત ના છોડો રે મારા મુનિવરો, અને સત છોડે પત જાએ ।
શ્રધ્ધા સરીખો દીવડો, તમે અજવાળો સ્વામીના પાય ॥૭॥
રહેણી અજવાળી પૂનમની, અને દિવસ અજવાળુ સુર ।
તેમ ઘટમાંહે અજવાળુ શ્રધ્ધાસું, ભાઈ ચો દિસા વરસે નૂર ॥૮॥
નર નારાયણ ત્યાં વસે, જે ઘટ માંહે સાચુ ઈમાન ।
તેણે દેવ લોક પ્રણામ કરે, તે તો પામે વૈકુંઠ ઠામ ॥૯॥
સદ્ગુરુ બ્રહ્માએ આગમ ભાખીયા, અને અર્થવેદનો સાર ।
હવે છેલી નાવ કલજુગની, તો શ્રધ્ધાવાન ઉતરસો પાર ॥૧૦॥

કિર્તન પુરૂ થયું અને તેનો દિવ્ય સંદેશ બધાનાં કાનમાં ગુંજવા લાગ્યો. એ મધુર કિર્તનમાં તલ્લીન થયા અને સૌને ભાવ સમાધિ લાગી. પછી અત્યંય આનંદમાં આવી તેમના મંગલ નામની જય બોલવા લાગ્યા.

जय सद्‌गुरु शरणं मम । जय सद्‌गुरु शरणं मम ।।
जय श्री सद्‌गुरु शरणं मम SSS !!!
जय निष्कलंकी शरणं मम । जय निष्कलंकी शरणं मम !!
जय श्री निष्कलंकी शरणं मम SSS ।।।

સદ્‌ગુરુ મહારાજના ઉપદેશથી બધાય પવિત્ર થયેલા હોવા છતાં તેમના વિરહથી ઉદાસ થયા. થોડો સમય પીરાણા મુકામે સદ્‌ગુરુ મહારાજના દરબારમાં રહી સદ્‌ગુરુની આજ્ઞા મુજબ સૌ પોતપોતાના સ્થાને ગયા. અને લોકોને દિવ્ય ઉપદેશ આપી સમય આવતાં પરમાત્માના પરમધામમાં જઈ તે આનંદની લીલાનો અનુભવ લેવા લાગ્યાં.

ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्णमुदच्यते ।
पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ।।
ॐ शांतिः शांतिः शांतिः ।
कि मधुनां किं विधुना किं सुधया किंच वगुधयाऽखिलया ।
यदि हृदयहारि चरितः पुरुषः पुनरेति नयनयोरचनम् ।।

જેમ ચરિત્ર હૃદયકારક છે એવા પરમ પુરૂષના દર્શન જો થશે તો મધુ, સુધા અને સકલ વસુધા એટલે પૃથ્વીની પણ શું જરૂર છે ? એની આગળ બધું જ તૃણવત્ છે.

***

પીરાણાના સંસ્થાનમાં, બ્રિટિશ અધિકારીને બતાવેલો ચમત્કાર :

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ સમાધિસ્થ થયા પછી પણ પીરાણાના તેમના દરબારમાં ઘણા ચમત્કાર જોવા મળ્યા. તેમાંના થોડા નીચે આપીએ છીએ.

એક વખત એક બ્રિટિશ અધિકારી સરકારી કામ માટે ગીરમઠા

ગામે આવ્યા હતા, ગામની બહાર એક બગીચામાં તેમણે તંબુ ઉભો કર્યો હતો. તેમની સાથે ,ઘણા માણસો હતા. એક દિવસે તે અધિકારી ફરવા નીળક્યો ત્યારે સદ્‌ગુરુ મહારાજના મંદિરનો સુવર્ણ કળશ તેમના જોવામાં આવ્યો. પોતાની સાથેના પટેલની પૂછપરછ કરતાં જણાયું કે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું એ સમાધિસ્થાન છે. અધિકારી મંદિર જોવા ગયો. ત્યાં જોડા બહાર ઉતારવા માટે તેમને કહેવામાં આવ્યું પણ તેમને માન્યું નહી અને પોતાના અધિકારના મિજાજમાં જોડા પહેરી સમાધિ પાસે ગયો અને પછી મુકામે પાછો ફર્યો.

રાત પડી ગઈ, બધા સૂઈ ગયા, મધરાતે અધિકારી ચોંકી ઉઠ્યો અને જુએ છે તો પોતાના પલંગ સાથે પોતે એકલો જ ગામની બહારઆવી પડ્યા હોઈ અંધારૂ ચોતરફ છવાયું હતું અને દૃશ્ય એકદભ ભયાનક દેખાતું હતું. આ જોઈ તે અધિકારી ખૂબ ગભરાયો અને મદદ માટે બૂમો પાડવા લાગ્યો પણ તેને કંઈ પણ જવાબ મળ્યો નહીં.

અધિકારી પોતાના અંગરક્ષકો ઉપર ખૂબ ચિડાયો. થોડીવાર પછી એના શરીરમાં ખૂબ વેદના થવા લાગી પણ શું કરે. અસહ્ય વેદના વેઠતો તે રિબાતો ત્યાં પડી રહ્યો. દિવસ ઉગ્યો તેને એકદમ યાદ આવ્યું કે આપણે કોઈનું માન્યા વગર જોડા સાથે સમાધિ પાસે ગયા. તેનું આ પરિણામ હોવું જોઈએ.

સવારે તે અધિકારી તંબુમાં પાછો આવ્યો. ન્હાઈ ધોઈ તરત જ પીરાણા જવા નીકળ્યો. શરીરમાં દુઃખાવો હતો છતાં પગે ચાલતો તે સદ્‌ગુરુજીના મંદિરમાં ગયો. ત્યાં પગ ધોઈ સદ્‌ગુરુ મહારાજની સમાધિ પાસે ગયો અને નમ્રભાવે પ્રાર્થના કરી કે મેં કોઈનું માન્યા વગર કાલે જોડા પહેરી સમાધિ પાસે આવ્યો તે મારો મોટો ગુન્હો થયો છે. હું શરણે આવ્યો છું. મારા ઉપર દયા કરી મારૂ દુઃખ દૂર કરો. પ્રાર્થના કર્યા બાદ તેનું દુઃખ દૂર થયું અને તેને ઘણો આનંદ થયો પછી તેણે સમાધિ ઉપર ચાંદીનું એક છત્ર બનાવી આપ્યું અને વિદાય લીધી.

* * *

ધ્વજારોપણ વખતે થયેલો ચમત્કાર :

એક વખત પીરાણા ગામે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના મંદિર પાસે એક મોટો ધ્વજ ઉભો કરવાનો હતો. ધ્વજ બાવન ગજ (એટલે ૧૫૬ ફુટ) ઉંચો હતો અને લોખંડનો હોવાથી બહુ વજનદાર પણ હતો. પહેલાનો જૂનો ધ્વજ કાઢી તેના બદલે આ મોટો ધ્વજ ઉભો કરવાનો હતો. આ કામ માટે ત્યાં ઘણા લોકો ભેગા થયા હતા. બધાની મદદથી ધ્વજસ્તંભ ઉભો કરવા લાગ્યા, તે જરાપણ ઉભો થાય નહીં. લોકોએ ત્રણ દિવસ સુધી ખૂબ મહેનત કરી પણ તેનો કોઈ ઉપાય થયો નહીં. હવે શું કરવું તેની કોઈને સમજ પડે નહી અને બધા નિરાશ થયા. પછી ધ્વજસ્તંભ ઉભો કરવા માટે કોઈ રસ્તો બતાવવા તેઓ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા.

સદ્‌ગુરુનું નામ લેવા છતાં સ્તંભ કેમ ઉંચો થતો નથી, તે માટે સૌ વિચારમાં પડ્યા. એટલામાં ત્યાં એક સુફી સંત આવ્યા અને તેમની ચિંતાનું કારણ તેણે પૂછયું, લોકોએ પોતાની મુસીબત કહી, ત્યારે સુફી સંતે કહ્યું કે હાલ કલિયુગનો સમય છે માટે હાલ પ્રચલિત છે તે પૂજા કરો એટલે તમારૂ કામ થશે.

સુફી સંતની સુચના પ્રમાણે લોકોએ ચાલુ યુગની ઘટપાટ અને ત્રિદેવ જયોતિની પૂજા કરી અને ધ્વજ ઊભો કરવાની તૈયારી કરી. સંતે પણ એ ધ્વજને હાથ લગાડ્યો અને સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના જયઘોષથી એ ધ્વજ ઉપાડ્યો, એટલે તરત જ ઊભો થયો. તે જોઈ લોકો બહુ ખુશ થયા ત્યારબાદ સુફી સંતને જોવા લાગ્યા, પણ તે ક્યાંય દેખાયા નહીં. તેથી લોકોને લાગ્યું કે સુફી સંતના વેશમાં સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પોતે જ ત્યાં આવ્યા હતા. લોકો પસ્તાયા અને બોલ્યા : 'ગુરુજી અમે પામર આપને ઓળખી નહીં શક્યા. અમને ક્ષમા કરો અમને સાચવી લ્યો.'

* * *

પીરાણા માટે બ્રહ્મચારી મહારાજની નિયુક્તિ :

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે પીરાણામાં સ્થાપન કરેલ સતપંથી સંસ્થાના પ્રથમ ગાદીપતિ તરીકે બ્રહ્મચારી ભગવાકાકા પ.પૂ. શ્રી શાણાદાસજી મહારાજ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના જ પ્રસ્થાપિત થયા હતા. પછી એ ગાદી શિષ્ય પરંપરાનુસાર પ.પૂ. શ્રી શામજીદાસ મહારાજ પ.પૂ. શ્રી કૃષ્ણદાસજી મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી સોમજીદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી રૈયાદાસજી મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી રામજીદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી નથુદાસજી મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી ભુલાદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી પ્રાગજીદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી નથ્થુદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી દીપાદાસજી મહારાજ, પ.પૂ શ્રી મનજીદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી નથ્થુદાસજી મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી નાગજીદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શામજીદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી પેથાદાસ મહારાજ, પ.પૂ. શ્રી નથુદાસજી મહારાજ એ રીતે સંસ્થાના વહીવટદાર ગાદીપતિ થયા હતા. આ શ્રી નથુદાસજી મહારાજ ઈ.સ. ૧૮૭૮ સાલમાં સ્વર્ગવાસી થયા. ત્યાર પછી સંસ્થાના વહીવટ માટે બીજાની નિયુક્તિ કરવાની હતી તે વખતે ભગવાકાકાની સંખ્યા એક કરતા વધારે હોવાથી ગાદીપતિ નિમવાની બાબતમાં મતભેદ ઉભા થયા.

સંવત ૧૯૩૪ના ભાદરવા મહિનામાં ભગવાધારી મહારાજોએ સમગ્ર સતપંથી અનુયાયીઓને પીરાણા બોલાવી ગાદીપતિ નિમવાની બાબતનો પ્રસ્તાવ રજૂ કર્યો. પણ મતભેદના કારણે ત્રણ દિવસ સુધી એકમત થઈ શક્યા નહીં. મોટા આગેવાનોનું પણ કંઈ ચાલ્યું નહીં. છેવટે સદ્‌ગુરુએ ગીરમઠા ગામના એક શેઠના સ્વપ્નમાં આવીને કહ્યું કે : 'તું પીરાણા ગામે જઈ અનુયાયીઓને કહે કે બધા ભગવા મહારાજોને ભેગા કરી દરેકના પગમાં બેડી પહેરાવવી અને જેના પગમાંથી બેડી આપો આપ ખૂલી જાય તેને ગાદીપતિ નિમવો.' સ્વપ્નની આ વાત કહેવા શેઠ પીરાણા ગામે ગયા અને લોકોને એ હકીકત કહી. બધા લોકોએ તે વાત માન્ય રાખી.

પછી ક્રમાનુસાર બધા ભગવા મહારાજોના પગમાં બેડી પહેરાવી. પણ કોઈના ય પગમાંથી તે નીકળી નહીં. તેથી લોકો ચિંતામાં પડ્યા. એટલામાં એક ગૃહસ્થના ધ્યાનમાં આવ્યું કે 'પ.પૂ. શ્રી કરમશીદાસજીના

પગમાં બેડી પહેરાવવાની બાકી છે.' શ્રી કરમશીદાસજી મહારાજ ગૌશાળામાં સેવા કરતા હતા ત્યાંથી કરમશીદાસજીને બોલાવી લીધા અને સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું સ્મરણ કરી તેમના પગમાં બેડી પહેરાવી પ.પૂ. કરમશીદાસજીને ચાલવા કહ્યું તે પ્રમાણે તે બે-ત્રણ પગલા ચાલ્યા કે તેમના પગમાંની બેડી આપોઆપ ખુલી ગઈ. આ જોઈ બધાને આનંદ થયો અને પ.પૂ. શ્રી કરમશીદાસજીને ગાદીપતિ નિમ્યા.

ત્યારબાદ પ.પૂ. શ્રીં કરમશીદાસજી સ્વર્ગવાસ થતાં પ.પૂ. શ્રી લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ ગાદીપતિ થયા. ત્યારબાદ પ.પૂ. રામજીદાસ મહારાજ નિયુક્ત થયા, બાદમાં પ.પૂ. સવજીદાસ મહારાજ ગાદીપતિ તરીકે બિરાજ્યા. બાદમાં પ.પૂ. આચાર્ય શ્રી કરશનદાસજી મહારાજને સર્વે સતપંથી અનુયાયીઓની હાજરીમાં બેડી પહેરાવવામાં આવી તેમની બેડીઓ પ્રથમ ડગલું ભરતાં જ ખૂલી ગઈ જેથી તેમને ગાદીપતિ તરીકે નિયુક્ત કર્યાં. પ.પૂ. આચાર્ય શ્રી કરશનદાસજી મહારાજ ગાદી પર બિરાજમાન થયા. જગદ્ગુરુ શ્રી કરશનદાસજી મહારાજ સ્વર્ગવાસ થતાં તે સમયે સંસ્થાનના કારભારી તરીકે ઘણા વર્ષોથી પ.પૂ. શ્રી નાનકદાસજી મહારાજ ફરજ બજાવી રહ્યા હતા તેમની ઈ.સ. ૨૦૦૨ની સાલમાં ગાદીપતિ તરીકે નિમણૂંક કરવામાં આવી.

વર્તમાન સમયના ગાદીપતિ પ.પૂ. જગદ્ગુરુ સતપંથાચાર્યશ્રી નાનકદાસજી મહારાજ કાર્યભાર સંભાળી રહ્યા છે.

બેડીની આ પધ્ધતિ પરાપૂર્વથી ચાલતી આવેલી છે. જ્યારે કોઈ નિર્ણય લેવાનો હોય અગર પોતે કરેલું કામ ફળીભૂત થશે કે નહીં તે જાણવાનું હોય ત્યારે આ રીતે બેડીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું નામસ્મરણ કરી જેને કોઈ બાબતનો નિર્ણય જોઈતા હોય તેના પગમાં બેડી પહેરાવી ધીમે ધીમે ચાલવા કહેવામાં આવે છે તેમ કરતાં જો એ બેડી આપોઆપ ખૂલી જાય તો સમજવું કે કામ સિધ્ધ થશે અને બેડી ના ખુલે તો કામ નિષ્ફળ જશે. એમ માનવામાં આવે છે. બેડીની આ પધ્ધતિ હાલ પણ ચાલુ છે.

* * *

સંસ્થાનમાં આરસપહાણની ખાણ :

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના મંદિરમાં જે ઠેકાણે સમાધિ બાંધી છે તેની સામેની બાજુએ ખુલ્લી જગા હતી. તે ઠેકાણે આરસપહાણની લાદીઓ બેસાડવી એવો ગાદીપતિનો અને બીજા લોકોને વિચાર થયો.

એક દિવસ સદ્‌ગુરુજીએ ગાદીપતિને સ્વપ્નમાં દર્શન આપ્યાં અને કહ્યું કે : 'આરસપહાણની લાદી બેસાડવાની તમારી ઈચ્છા પૂરી થશે. મંદિરની નૈઋત્ય દિશાએ ખોદકામ કરો એટલે ત્યાં તમને આરસપહાણ મળી આવશે. ત્યાંથી તમને જોઈએ તેટલો પથ્થર લઈ તે ખાડો પ્રથમની માફક પૂરી દેજો.'

મહારાજશ્રીએ આ હકીકત લોકોને કહી તે પ્રમાણે તે જગાએ ખોદતાં ત્યાં આરસપહાણનો મોટો જથ્થો મળી આવ્યો. લોકોએ તેમાંથી પોતાને જોઈતા પ્રમાણમાં લાદી લઈ ખુલ્લી જગામાં તે બેસાડી અને ખાડો પ્રથમની માફક પૂરી દીધો.

* * *

પીરાણામાં ફૈજપુરના સતપંથી અનુયાચીઓને થયેલું ગંગાદર્શન :

એક દિવસ ઈ.સ. ૧૯૨૪માં ફૈજપુરના સતપંથી લોકોએ પીરાણા ગામે સદ્‌ગુરુજીના દર્શન માટે જવાનો વિચાર કર્યો. તેથી ૩૦૦/૩૫૦ સ્ત્રી પુરૂષો અને બાળકો મળી સતપંથી મંદિરમાં ગયા. તેમણે સદ્‌ગુરુના નામ સ્મરણ, ભજન, પૂજન કરી પ્રભુ શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ ભગવાનની સ્તુતિ કરી. પછી સ્વ. ગુરુવર્ય ધર્મા ગુરુ બારસુ મહારાજજીને ફુલહાર પહેરાવી લોકો તેમની સાથે મંદિરમાંથી બહાર નીકળ્યા. તે વખતે ત્રણ છડીદારોના ગળામાં 'શ્રી સતપંથી સંસ્થાન ફૈજપુર' એવા પટા હતા. તે સૌથી આગળ ચાલતા હતા. લોકો આનંદ અને ઉત્સાહથી સદ્‌ગુરુનું સ્તવન કરતા શહેરની બહાર 'ગણપતિ વાડી' નામના સુંદર બગીચામાં ભેગા થયા. એ સંઘમાં લેઉવા, વણકર, ગુરવા, રંગારી, મહાજન, રાજપૂત વગેરે અનેક જાતિના લોકો હતા. ફૈજપુરના સતપંથીઓના નેતા સ્વ. મુખી

તોતારામ બંધુ મહાજન પણ હતા. થોડીવાર પછી સંઘે ગામલોકોની વિદાય લીધી અને સાવદા સ્ટેશને ગયા અને ત્યાંથી રેલ્વેમાર્ગે પીરાણા પહોંચ્યા. ગુરુના દરબારમાં આવ્યા પછી લોકોએ ભજનની શરૂઆત કરી. આમ એક બે દિવસ ચાલ્યું. તેવામાં એમને ખબર મળી કે કચ્છના લોકોને આ ઠેકાણે 'ગંગાદર્શન' થયા હતાં. તેથી 'ગંગાદર્શન' માટે આ લોકોએ પણ વિનંતી કરી એ ગાદીપતિ શ્રી લક્ષ્મણદાસજી ગુરુશ્રી કરમશીદાસને જણાવી. ગાદીપતિએ કહ્યું કે આવો યોગં તો તમારી ભક્તિ અને સદ્ગુરુ મહારાજની મરજી હોય તો જ બને એમ કહી પૂ. લક્ષ્મણદાસ મહારાજ એકાંતમાં ધ્યાનસ્થ થઈ સદ્ગુરુ મહારાજને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા.

ધ્યાન પુરું થયા પછી ગાદીપતિએ લોકોને કહ્યું કે આવતીકાલે બધાએ સ્નાન કરી સદ્ગુરુની સમાધિને શુધ્ધ અંતઃકરણથી ૧૦૮ પ્રદક્ષિણા ફરવી એટલે બનતા સુધી ગંગાદર્શન થશે. !!

ગાદીપતિશ્રીના કહ્યા પ્રમાણે બીજે દિવસે બધા લોકોએ સ્નાન કરી સદ્ગુરુની સમાધિને ૧૦૮ પ્રદક્ષિણા કરી અને પછી બોદવડના શ્રી કિસનસિંગ રજપૂતે એમણે કીર્તન કરવાનું શરૂ કર્યું. કીર્તન વિષય હતો હરિશ્ચંદ્રનું આખ્યાન. કીર્તનનો પૂર્વરંગ બે દિવસ સુધી ચાલ્યો. ત્રીજા દિવસે ઉત્તરરંગની શરૂઆત થઈ. હરિશ્ચંદ્ર વિશ્વામિત્રને આપેલા દાનનું વચન પૂર્ણ કરવા માટે પોતે રાણી તારામતી અને કુમાર રોહિદાસને કાશીમાં વેચી પોતાનું વચન પૂર્ણ કર્યું પણ એટલેથી વિશ્વામિત્રને સંતોષ ન થતાં તેમણે અનેક રીતે પજવવાનું ચાલુ રાખ્યું.

તેમ છતાં રાજા હરિશ્ચંદ્ર પોતાના વ્રતનો ભંગ થવા નહીં દેતા તે પૂરી રીતે કસોટીએ ઉતર્યા. આખરે હરિશ્ચંદ્ર તલવાર લઈ તારામતીને મારવા ગયા. ત્યાં ઈશ્વર પ્રગટ થઈ હરિશ્ચંદ્રનો હાથ પકડી લીધો અને તેને દર્શન આપ્યા. હરિશ્ચંદ્રને લેવા માટે વિમાન પણ આવ્યું. આ રીતેનું આખ્યાન સાંભળવામાં બધા તલ્લીન થયા હતા.

એટલામા 'ગંગા આવી, ગંગા આવી' એવી બૂમો પાડતો એક માણસ ત્યાં બહારથી દોડતો આવ્યો. ગંગાદર્શન માટે આતુર થયેલા લોકોમાં દોડાદોડી શરૂ થઈ. ધક્કામુક્કી શરૂ થઈ. છતાં કોઈને કંઈ ઈજા થઈ નહીં. ગંગા નીકળી હતી તે ઠેકાણે બધા જઈ પહોંચ્યા. ત્યાં દોઢ ફૂટ જેટલો પાણીનો ફૂવારો દેખાયો.

બધાએ ગંગાના દર્શન કર્યાં. તે પાણીના સુગંધનું વર્ણન કરવું મુશ્કેલ છે. તે પાણી (તીર્થ) પીવા માટે દરેક જણ ધમપછાડા કરતા હતા એ લોકો પૈકી એક વ્યક્તિ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજની સમાધિ પાસે બેઠો હતો ત્યાં તેને ખળખળ અને ધડધડ એવો મિશ્ર અવાજ સંભળાતો હતો.

તે ગંગાજળ બહુ દૂર સુધી વહેતું હતું. ત્યારે એક રજસ્વલા સ્ત્રીની છાયા તેના ઉપર પડી એટલે તે વહેતું બંધ થઈ ગયું, પણ જે ઠેકાણે ગંગા નીકળી હતી તે ઠેકાણે એક વેંત જેટલો ખાડો દેખાયો અને તેમાં પાણી પણ ભેગું થયું હતું. એ ખાડામાંથી ઘણા લોકોએ તીર્થ જળ બાટલીમાં ભરી લીધુ તેમ છતાં ત્યાંનું પાણી જરાપણ ઓછું નહીં થતાં જેવું ને તેવું કાયમ રહ્યું.

એક માણસને કંઈ પ્રેરણા થઈ તેથી તેણે એ પાણીથી દીપ પ્રગટાવવા વિચાર કર્યો. એક કોડિયું લાવી તેમાં તેણે ત્રણ દિવેટો મૂકી અને ખાડામાંનું પાણી તેમાં પૂર્યું. પછી એ દિવેટો પ્રગટાવી. ત્યારે તે ઘીના દીવાની જેમ એક સરખી બળવા લાગી. પાણી ખલાસ થવા આવે એટલે તેમાં બીજું પાણી ઉમેરતા ગયા તેથી એ દીવો રાતદિવસ બળતો રહ્યો. લોકો ગંગાદર્શને અને દીપ પ્રગટ્યાનો દૈવી ચમત્કાર જોઈ ઉપકૃત થયાં. !!

આ ચમત્કાર જોવાથી લોકોને થયું કે આપણે કંઈક ગુરુદક્ષિણા આપવી જોઈએ તેથી તેમણે ૧૫૦૦ - ૧૬૦૦ રૂપિયા જેટલી રકમ ભેગી કરી તેમાં રૂા. ૧૧૦૦ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના દરબારમાં દક્ષિણા તરીકે અર્પણ કર્યા અને વધેલી રકમ ભક્ત ભાભારામ, સાધ્વી કીકીબાઈ અને સંત નાયાકાકાના ધામમાં અર્પણ કરી.

* * *

ૐ ગુરુકૃપા ૐ શ્રી જય નિષ્કલંકી નારાયણ જનાર્દનમઃ ॥

પરમપૂજ્ય દયાળુ દાતાર દેવદિલાવર પરમાર્થી પરોપકારી મહાપુનિત આત્માના દર્શને પીરાણા ગયો હતો. ત્યાં ઘણા ભક્તો હાજર હતા, અને વાત થતી હતી તથા મારે કાને ઘણા અવાજ પડ્યા કે અહીં

સાક્ષાત્ ગંગાજી પ્રગટ્યા એવી વાતો થતી હતી.

એ વાતો મારા જેવા મહાપાપીના કાને મહાપવિત્ર મહાપુનિત ગંગાજી પ્રગટ થવાના અવાજ તથા દર્શન પ્રત્યક્ષ જોવા તથા સાંભળ્યાથી હું પાવન થયો. તેથી આ પીરણા ગુરુદ્વારો મહાપવિત્ર અને પુનિત છે. જે દરેકને દર્શન કરવા લાયક છે.

આ માનવદેહમાં આ મહાપવિત્ર સ્થળના દર્શન ખૂબ ખૂબ ધરાઈને (પેટ ભરીને) કરજો. જેથી શ્રી નિષ્કલંકી પરમાત્માના દર્શન તથા તેમની દયા અને કૃપા તમારા ઉપર અને દરેક ઉપર ઉતરશે.

તા. ૧૨-૧-૭૧. **લિ. બાળક હરિહરમુનિ મહારાજ**
મંગળવાર. **હાઈકોર્ટ સામે, ભાવનગર.**

* * *

તા. ૯-૧૨-૧૯૭૦ની

ચમત્કારી ઘટના

મુ. પાલડી લાટ, જી. અમદાવાદ.

પાલડી કાંકજ લાટમાં શ્રી વિષ્ણુભગવાનના દશ અવતારની કથાની પૂર્ણાહૂતિની રાત્રે ૧૨ વાગે એકાએક દેવરામભાઈ દેવશીભાઈના સુપુત્ર રમેશ કે જેની ઉંમર પાંચ વર્ષની હતી. તેનું શરીર અચાનક મંદ પડી ગયું. હલનચલન બંધ પડી ગયું. નાડીના ધબકારા બિલકુલ મંદ ગતિએ ચાલતા હતા.

તે છોકરાને જીપગાડીમાં બેસાડી અમદાવાદ દવાખાને લઈ જવા નીકળ્યા. ત્યાંથી એક માઈલ પછી બે રસ્તા, એક અમદાવાદ અને બીજો સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના ધામ બાજુનો હતો. જીપમાં બેઠેલા બધાએ અંતઃકરણથી શ્રી સદ્‌ગુરુને પ્રાર્થના કરી કે 'આ બાળક સહેજ પણ શુધ્ધિમાં આવે તો સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના ધામમાં લઈ જઈએ., ત્યાં તો બાળક તરત જ શુધ્ધિમાં આવ્યો અને સહેજ હાલ્યો. એટલે જીપગાડી શ્રી સદ્‌ગુરુના ધામતરફ વળી. જતાં જ ગુરુજીના ધામને દરવાજે જીપગાડી ઉભી રાખી કે તરત જ તે બાળક એની મેળે જ જીપમાંથી ઉતરીને શ્રી

સદ્‌ગુરુજીને દોડીને પગે લાગ્યો અને બધાને પ્રણામ કર્યા. ઘડી પહેલાં જે બાળકના જીવવાની કોઈ આશા નહોતી, તે બાળક જાણે સોળે કળાએ ખીલી ઉઠ્યો !!

કેવો ચમત્કાર, સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનો !

આ ઘટના બીલકુલ સાચી છે. આ બનાવ પછી ઘણાં શ્રધ્ધાળુઓ અને અનુયાયીઓને સદ્‌ગુરુજીએ સહાય કરી છે. એમના દ્વારે જે કોઈ યાચક જાય છે, તેની સાચા અંતરની પ્રાર્થના અવશ્ય ફળે છે.

* * *

સમારોપ

जो गुरु आज्ञा नित्य विरक्त, जो गुरुनाम नित्य स्मरत ।
ज्यासी गुरुसेवा नित्यव्रत, तो नित्यमुक्त निजदेही ॥

- हस्तमलक श्लोक ८/३०४

વહાલા વાચકજન, આપે અત્યાર સુધી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું ચરિત્ર વાંચ્યું તે ઉપરથી આપને જણાયું હશે કે ગુરુકૃપા સિવાય કોઈને પણ સદ્‌ગતિ મળતી નથી. ગુરુ એ જ અદ્વિતીય બ્રહ્મ, સર્વાર્થ સાધન અને શ્રેષ્ઠ તત્ત્વ છે. આખુંય જગત ગુરુમય છે. 'ગુરુ' એ દ્વિઅક્ષરી મંત્ર જેની જીભ ઉપર વસે છે તેને વેદ પઠનની શી જરૂર છે ? ગુરુ મૂર્તિ એજ ધ્યાનનું મૂળ, ગુરુ ચરણ એજ પૂજાનું મૂળ, ગુરુવાક્ય એજ મંત્રનું મૂળ અને ગુરુકૃપા એજ સર્વસિધ્ધિનું મૂળ છે. એકનાથ મહારાજ કહે છે કે **ध्यानी ध्याता सद्‌गुरु राया । ब्रह्मीभूत होत काया ॥** એટલે જ એકાગ્ર ચિત્તથી સદ્‌ગુરુનું ધ્યાન ધરવામાં આવે તો કાયા બ્રહ્મીભૂત થાય.

ગુરુ જ બ્રહ્મા ગુરુ જ વિષ્ણુ અને ગુરુ જ મહેશ્વર છે. ગુરુ જ અગ્નિ અને સૂર્ય હોઈ ગુરુ જ સફળ તીર્થ, યજ્ઞ, દાન અને તપ રૂપ છે. આખુય જગત ગુરુમય છે. જેને ગુરુચરણનું પૂજન કર્યું છે તેણે આખાય જગતનું પૂજન કર્યું. તેને યજ્ઞ, દાન, તપ કે અન્ય સેવાની શી જરૂર છે ? દુનિયામાં જેટલા તીર્થો છે તે બધા ગુરુચરણને ઠેકાણે હોય છે. જે શિષ્ય હંમેશાં ગુરુકૃપા પ્રાશન કરે છે તે ધર્માર્થ કામ મોક્ષાધિપ થાય છે. ગુરુદેવ

કૃપાપ્રસાદનું સેવન કરવાથી કરોડો જન્મનું પાપ દૂર થાય છે.

સરસ્વતિ (વિદ્યા) સંપાદન કરવાનું મુખ્ય સાધન ગુરુ કૃપા જ છે. દરેક જણે શુધ્ધ મનથી ગુરુસેવા કરવી એ જ કલ્યાણનું સાધન છે. પરમેશ્વર પરમશ્રેષ્ઠ છે પણ તેનું દર્શન ગુરુદેવ જ કરાવી આપે છે તેથી પરમાત્મા કરતાં પણ ગુરુ શ્રેષ્ઠ કહેવાય. તીર્થાટન કરવામાં દેહશુધ્ધિનું ફળ મળે છે, પણ સત્ સમાગમના લીધે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ, વિવેક, બ્રહ્મોપદેશ વિગેરેનો અનુભવ થાય છે અને સદ્ગુરુ સમાગમથી બ્રહ્મ સાક્ષાત્કાર થાય છે. તેથી હંમેશાં સદ્ગુરુની સેવા કરી દુર્લભ વસ્તુ મેળવી લેવી.

રૂદ્રયામલમાં કહ્યું છે કે ગુરુભક્તિ છોડી કોઈ સર્વસ્વનું દાન કરે તો પણ નરક પ્રાપ્તિ થાય છે. કારણ ગુરુભક્તિ દ્વારા જ દાનનું ફળ મળે છે. ગુરુ ભક્તિ દ્વારા ઈન્દ્રત્વ અને અભક્તિ દ્વારા સૂકરત્વ (ડુક્કરની યોની) મળે છે. ગુરુકૃપા વિના કરોડો પુણ્ય ફોગટ જાય છે.

આ સિવાય ગુરુગીતામાં કહ્યું છે કે , ગુરુસેવા નહીં કરનાર દેવ, ગંધર્વ, કિન્નર, યક્ષ, પિતર, ઋષિ કે સિધ્ધગણ કોઈપણ મુક્ત થઈ શકતું નથી. શ્રુતિ કે સ્મૃતિ ન વાંચતાં જે ગુરુ સેવા નથી કરતો તે માત્ર વેશધારી સમજવા. કેવળ ગુરુ પ્રસાદથી આત્મરામ પદ પ્રાપ્ત થાય છે. ગુરુમાર્ગ સ્વીકારવાથી આત્મજ્ઞાનનો ઉદય થાય છે. જીવ પાપથી મુક્ત થાય છે. કરોડો જન્મનાં જાપ, વ્રત, તપ અને સત્કર્મ કર્યાનું પુણ્ય મળે છે. ગુરુભક્તિના લીધે જ્ઞાન સિવાય પણ મોક્ષ મળે છે. ગુરુ સિવાય બીજું કશું જ નથી. ગુરુ વ્યક્તિરૂપ તારક નથી હોતા પણ શિષ્યના વિશુદ્ધ ભાવ તારક હોય છે. તેથી સાધકે નિર્મળ ભાવથી ગુરુદેવનું ધ્યાન ધરવું.

શિષ્યની ફરજ શું છે અને તેનું કલ્યાણ શામાં છે ? ગુરુને ઠગવામાં કે પોપટિયા જ્ઞાન શ્રવણ કરવામાં તેનું કલ્યાણ નથી. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ કહે છે -

ગુરુબિના જ્ઞાન હરિનામ ભૂલ્યા, વ્યર્થ જનમ ગમાયા હો ॥
વેદ પઢી પઢી થાકા પંડીતા, બ્રહ્મકા ભેદ નહીં પાયા હો ॥
બ્રહ્મ એ વિષ્ણુ આદ ધણી છે, સાચા જ્ઞાનને જાણો હો ॥

- સતપંથ જ્ઞાનપદ સાહિત્ય.

ગુરુકૃપા વિના જ્ઞાન નથી. ગુરુમંત્રનું સ્મરણ જે કરતો નથી તેનો જન્મ ફોગટ છે. ગુરુએ પોતે જ્ઞાનનો અનુભવ લીધેલો હોવાથી એમના

મુખે શ્રવણ કરેલું જ્ઞાન જ સાચું જ્ઞાન કહેવાય. ગ્રંથ દ્વારા જ જો જ્ઞાન મળી શકતું હોત તો નિશાળ કે કૉલેજની જરૂર રહેત નહીં. ગુરુ સિવાય જ્ઞાન પ્રાપ્તિ થઈ શકે નહીં. ગુરુવચનનું પાલન કરવામાં જ શિષ્યનું કલ્યાણ છે. **'शिष्यस्तु कोयो गुरुभक्ति एव'** સાચો ભક્ત હશે તે જ શિષ્ય કહેવાય. સદ્‌ગુરુ મહારાજ કહે છે કે -

'ગુરુનું વચન જે નહીં માને । તે તો જાસે ઘોર અંધારા ॥'

ગુરુવચન ન પાળનારને કે તેમની નિંદા કરનારને અંધકારમય જન્મ મરણના ફેરામાં પડવું છે. એવા લોકો એક યોનિમાંથી બીજી યોનિમાં કષ્ટ વેઠતાં ફરતા હોય છે. એમને સદ્‌ગતિ મળતી નથી.

તેથી દરેકે ગુરુવચન પ્રમાણે તેમની કૃપા મેળવવી. તો જ ગુરુ પ્રસન્ન થઈ તેને મોક્ષના અધિકારી બનાવશે. તેથી ગુરુકૃપા મેળવવી એ જ વેદશાસ્ત્ર પુરાણો વિગેરેનો સાર છે. તેથી એવી સદ્‌બુધ્ધિ અને પ્રેરણા સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ દરેકને આપે એવી પાવન જગદ્‌ઉદ્ધારક પવિત્ર ચરણ કમલોમાં નમ્ર પ્રાર્થના કરી આપની રજા લઉ છું.

सर्वेऽत्र सुखिनः सन्तु सर्वे सन्तु निरामया : ।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद् दुःखभाग्भयवेत् ॥
सर्वस्तुरंतु दुर्गाणि सर्वे भद्राणि पश्यन्तु ।
सर्व सुखमवाप्नोतु सर्व वः सर्वत्र नंदतु ॥

લેખક :

બ્રહ્મલીન શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ ગુરુ ધર્મા મહારાજ
(શ્રી સતપંથ મંદિર, ફૈજપુર - મહારાષ્ટ્ર)

* * *

: कर्तव्य पञ्चक :

वेदो नित्यमधीयतां तदुदितं कर्म स्वनुष्ठीयतां ।
तेनेशस्य विधीयतामचितः काम्ये मतिस्त्यताम् ॥
पापौधः परिधूयतां भवसुखे दोषाऽनुसंधीयता ।
मात्मेच्छा व्यवसीयतां निजगृहात्तूर्ण विनिर्गम्यताम् ॥१॥

વેદોનું અધ્યયન કરો, વેદમાં કહેવા કર્મો બરાબર રીતે કરો. વૈદિક કર્મોથી ઈશ્વર પૂજન કરો, કામ્યકર્મમાં મન રાખતા નહીં, પાપોનો નાશ કરો, સંસાર સુખમાં દોષોનું અનુસંધાન રાખો. આત્મજ્ઞાન સંપાદન કરવાની ઈચ્છાનો વ્યવસાય કરોને ઘર છોડી ત્વરાથી બહાર નીકળો.

संगः सत्सु विधियां भगवतो भक्तिर्दढा धीयतां ।
शांत्यादिः परिचियतां दढतरं कर्माशु सत्यज्यताम् ॥
सद्विद्वनुपसृप्यतां प्रतिदिनं तत्पादुके सेव्यता ।
ब्रह्मैकाक्षमर्थ्यतां श्रुतिशिरोवाक्यं समाकर्ण्यताम् ॥२॥

સત્ પુરુષોનો સંગ કરો, ભગવંતના ચરણે દઢભક્તિ કરો. શમ, દમ, તિતિક્ષા વગેરેનો અભ્યાસ કરો, કર્મફળનો ત્યાગ કરો, વિદ્વાનોના સાનિધ્યમાં રહો તેમની સેવા કરો, ૐકારરૂપ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપનું શોધન કરો. ઉપનિષદ્ વાક્યનું શ્રવણ કરો.

वाक्यार्थश्च विचार्यतां श्रुति शिरः पक्षः समाश्रीयतां ।
दुस्तर्कात्सुविरम्यतां श्रुमतिमतस्तर्कोऽसंधीयताम् ॥
ब्रह्मौवास्मिम विभाव्यता महरहो गर्वः परित्यज्यतां ।
देहेऽहंमतिद्यञ्चयता बुधजनैर्वादः परित्यज्यताम् ॥३॥

તત્વમસિ વગેરે મહાવાક્યોનો વિચાર કરો, ઉપનિષદોનો અભ્યાસ કરો, મિથ્યા તર્ક વિતર્કથી દૂર રહો. વેદને અનુકુળ એવા તર્કનું અનુસંધાન કરો. 'અહંબ્રહ્માસ્મિ' એવી ભાવના રાખો, અભિમાન છોડો, દેહ પ્રત્યેની અહંબુધ્ધિનો ત્યાગ કરો, તેમજ વિદ્વાનો જોડે મિથ્યાવાદ ન કરો.

क्षुब्धव्याधिश्च चिकित्स्यतां प्रतिदिनं भिक्षौषधं भुज्यतां ।
स्वाद्वन्नं न तु याच्यतां विधिवशात्प्राप्तेन संतुष्यताम् ॥
शीतोष्णादि विषह्यतां न तु वृथावाक्यं समुच्चार्यता ।
मौदासीन्यमपभीप्स्यतां जनकृपानैष्ठुर्यमुत्सृज्यताम् ॥४॥

દરરોજ ભિક્ષાન્ન સેવન કરો. સ્વાદિષ્ટ અન્નની ઈચ્છા ન રાખો પણ સંજોગોવસાત જે મળે તેમાં સંતોષ માનો. ટાઢ, તડકો, દુઃખ વગેરે સહન કરો. મિથ્યા બોલશો નહીં. સાંસારિક બાબતો પ્રત્યે અનાસક્ત રહો. કોઈના ઉપર અનુગ્રહ અથવા તેનો નિગ્રહ કરશો નહીં.

एकांते सुखमास्यतां परतरे चेतः समाधीयतां ।
पूर्णात्मा सुसमीक्ष्यतां जगदिदं तद्वाधितं दृश्यताम् ॥
प्राक्कर्म प्रविलाप्यतां चितिबलान्नाप्यत्तरैः श्लिष्यतां ।
प्रारब्धं त्विह भुज्यतामथ परब्रह्मात्मना स्थीयताम् ॥५॥

બ્રહ્મમાં ચિત્ત પરોવી આત્મા સિવાય બીજું કાંઈ નથી એવી દષ્ટિ રાખો. આત્મજ્ઞાનનું પૂર્ણ કર્મનું પ્રવિલાપન કરો. ઉત્તરકર્મ સાથે સંબંધ રાખશો નહીં. પ્રારબ્ધ કર્મનો ઉપભોગ લો અને બ્રહ્મસ્વરૂપને ઠેકાણે સ્થિર રહો.

* * *

: करुणा पञ्चक :

आकर्णयाशु कृपणस्य कृपावचांसि
लब्धोऽसि नाथ बहुभिः किल जन्मसंघैः ।
अद्य प्रभो यदि दयां कुरुषे न मे त्वं ।
स्वतः परं कथय कं शरणं प्रयामि ॥१॥

હે નાથ, ચોર્યાશી લાખ જન્મના ફેરામાં ભટકતા રહી આ દુર્લભ માનવ જન્મ પ્રાપ્ત થયો છે. આપના દર્શન કરવાની આ સોના જેવી તક છે માટે આ દીન દાસની દર્દભરી કહાણી સાંભળો. મને નજીક લ્યો, હે પ્રભો ! આપ જો આ દાસ ઉપર અનુગ્રહ નહીં કરશો તો આપને છોડી હું બીજા કોના દ્વારે જાઉં ?

नगा दैत्याः कोशा भवखलधिपारं हि गमिता
स्त्वया चान्ये स्वामिन् किमति समयेऽसिमन्शयतिवान् ॥
न हेलां त्वं कुर्यास्त्वयि निहितसर्वे मयि विभो
नहि त्वांहित्वाहं किमपि शरणं चान्यमगमम् ॥ २ ॥

હે સ્વામી ! આપની કૃપાથી વૃક્ષ, દૈત્ય, વાનર વગેરે જીવો પણ ભવસાગરમાંથી પાર થઈ ગયા પણ મારે પાર ઉતરવાનો પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે આપ કેમ સૂઈ રહ્યા છો. હે પ્રભો, મેં તો મારું સર્વસ્વ આપને અર્પણ કર્યું છે. માટે મને દૂર ન કરો. આપના સિવાય બીજા કોઈને શરણે હું ગયો નથી.

अनन्ताद्या विद्या न गुणजलधेस्तेऽन्तमगमन्
अतः पारं यायात् तव गुणगणानां कथमयम् ॥
गुणन् यावद्धि त्वां जनिमृतिहरां याति परमां
गतियोगिप्राप्यामिति मनसि बुद्ध्वाहमनमम् ॥ ३ ॥

હે ભુવનેશ્વર ! જો શેષ, મહેશ, ગણેશ, શારદા તેમજ નારદ વગેરે દેવર્ષિ પણ આપના ગુણસાગરનો પાર જોઈ શક્યા નથી તો પછી મારા જેવો એક અલ્પમતિ ક્ષુદ્ર જીવ તેની શી રીતે કલ્પના કરી શકે ? આ સમજીને જ હું આપના ગુણ ગાતો આપને શરણે આવ્યો છું.

संसारपाशदढबन्धनिपीडितस्य ।
मोहान्धकारमयकूपनिपातितस्य ॥
कामाभिलाषविविधोरगदंशितस्य ।
दीनस्य मे कुरु दयां करुणै कपात्र ॥ ४ ॥

હે દીનબંધુ, હું સંસારપાશમાં જકડાયેલો છું મોહરૂપી અંધકારના કૂવામાં ગોથાં ખાઉં છું. વિવિધકામનારૂપી ભયંકર સર્પ મને ડંખ્યા કરે છે. આવી દયાજનક પરિસ્થિતિમાં આપ મારા ઉપર કૃપા કરો.

अज्ञस्तावदहं न मन्दधिष्णः कर्तुं मनोहारिणी ।
रचादूक्तिः प्रभावामि यामि भवतो यामि कृपापात्रताम् ॥
आर्तेनाशरणेन किंतु कृपणनक्रन्दित कर्णयोः ।
कृत्वां सत्वरमेहि देहिचरणं मूर्धन्यधन्यस्य मे ॥ ५ ॥

હે સર્વજ્ઞ, હું મહામૂરખ અને મંદમતિ છું. તારા મધુર સ્તુતિ-પાઠ મને ગાતાં આવડતા નથી, હું ક્યારનોય બૂમો પાડું છું. માટે હવે આ શરણાગત ઉપર કૃપા કરો.

❋❋❋

પરમેશ્વર સ્તુતિ

ૐ નમો શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણાય જનાર્દનમ્ ।

હે પરમેશ્વર, હે અદ્વિતીય પરમતત્વ, શાંત, નિરંજન, પૂર્ણના પૂર્ણ, આનંદઘન, હે સચ્ચિત્સવરૂપ પરબ્રહ્મ પરમાત્મન્ હું તને પ્રણામ કરૂં છું. હે પ્રભુ ! તું વંદનીય છે. આખુ વિશ્વ તારી આગળ નમ્ર છે. તું સમગ્ર દૃશ્ય અને અદૃશ્ય સૃષ્ટિના પદાર્થો અને પ્રાણી કરતાં પણ શ્રેષ્ઠ છે. હું તને નમસ્કાર કરૂં છું.

હે પ્રભો ! તું જ જગતનો આશ્રયદાતા અને પાલનકર્તા છે. ઉત્પત્તિ અને લયકર્તા પણ તું જ છે. તું પરાત્પર, નિશ્ચલ અને નિર્વિકલ્પ છે. પ્રાણીમાત્રના ગતિરૂપ અને પાવનનો પાવન તું છે. ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ નિયંતા પણ તું જ છે.

હે જીવનસાક્ષી ! હું તારું જ સ્મરણ કરૂં છું, ધ્યાન કરૂં છું, ઉપાસના કરૂ છું અને નમસ્કાર કરૂ છું. હું તારો દાસાનુદાસ છું. તારો આશ્રિત છું. સર્વત્ર તું જ છે. તેથી તું મારી દુર્વાસનાનો નાશ કરી મને તારા ચરણકમલે આશ્રય આપ.

હે જગન્નિયંતા ! આ શરણગતનું રક્ષણ કર. હે ઈશ્વર મને ઈન્દ્રિય સુખ કે કીર્તિ નથી જોઈતાં. ચમત્કાર બતાવનારી સિધ્ધિ પણ નથી જોઈતી. હે દીનદયાળ ! હું માત્ર શુધ્ધ ભક્તિ અને નિર્મળ પ્રેમ માગું છું.

હે જગત્કર્મી વિશ્વમોહિની પિતા ! માયા મોહના કારણે હું તને ભૂલી ન જાઉં એવી તું મારા ઉપર કૃપા કર. હે દીનવતસલ, હે દયાસિંધો ! હું આપનું સ્વરૂપ ઓળખવા અસમર્થ છું. આપનામાં અને મારામાં મોટો ભેદ હોવા છતાં હું આપનો જ છું. મારા ઉપર દયા કરો, આશ્રય આપો. મને આપની સેવાને પાત્ર કરો.

* * *

ફૈજપુર સત્પંથી મંદિર સંસ્થાનનો અલ્પ પરિચય :

પરમ પૂજ્ય સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના જીવન ચરિત્રનો આ ગ્રંથ જોડે એવો સંબંધ છે કે ધર્મ પ્રચાર માટે ગુજરાતમાં ફરતા હતા ત્યારે ઈ.સ. ૧૪૬૦ના સમયમાં તે ખંભાત આવ્યા હતા. ત્યાં થોડા દિવસ સુધી ધર્મોપદેશ કરી વડોદરા ગયા અને ત્યાંથી ચાંપાનેર ગયા. ત્યાં

ધર્મોપદેશથી કેટલાક લોકોને સતપંથનો અનુગ્રહ આપી પછી પાવાગઢ ગયા હતા.

પાવાગઢ એ ઐતિહાસિક કિલ્લો વડોદરાની પૂર્વે કાલોલ તાલુકામાં છે. ત્યાં નવરાત્રી મહોત્સવમાં ભદ્રકાળી દેવીનો મોટો મેળો ભરાય છે. જૂના શિલાલેખોવાળા આ કિલ્લાને પાવાગઢ અથવા પવનગઢ એવું નામ પણ છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ ત્યાં ગયા તે વખતે પતાઈ જયસિંહ રાવળ રાજ્ય કરતા હતા. સદ્‌ગુરુ મહારાજ ઘણા દિવસ સુધી ત્યાં રહ્યાહતા. ત્યાં તેમણે લેઉઆ પાટીદાર અને રજપૂત વગેરે લોકોને સતપંથની દીક્ષા આપી. ત્યાંથી તેઓ પેટલાદ તાલુકાના ગામે જઈ ત્યાંથી અમદાવાદ ગયા, એવો તેમનો જીવન વૃત્તાન્તમાં ઉલ્લેખ છે. આ પ્રમાણે તેમનું પ્રચારકાર્ય ગુજરાતમાં વધુ પ્રમાણમાં થયું અને મોટા જનસમાજને વૈદિક ધર્મનો તેમણે ઉપદેશ કર્યો.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પાવાગઢથી ગયા પછી લગભગ ૨૪ વર્ષ બાદ ત્યાંના લોકો ઉપર એક મોટી આફત આવી. ઈ.સ. ૧૪૮૪ના અરસામાં મહંમદ બેગડાએ પાવાગઢ ઉપર ચડાઈ કરી ત્યાંના જયસિંહ રાજાને ઠાર માર્યો. આ લડાઈ વખતે લોકોને ઘણી મુસીબતો પડી. કેટલાક લોકો ગામ છોડી બહાર જતા રહ્યા.

પવનગઢમાં વિનાશના કારણ તરીકે ભાટ લોકોની એક એવી દંતકથા કહે છે કે જયસિંહ ઉપર ભદ્રકાળી માતાનો કોપ ઉતર્યો અને તેને શાપ મળ્યો હતો કે, 'થોડા દિવસમાં તારો અને તારા નગરનો નાશ થશે.' તેથી ત્યાંના લોકોએ ભવિષ્યની પરિસ્થિતિનો વિચાર કરીને સ્થળ છોડ્યું. લોકો બહાર નીકળ્યા. તેમના પૈકી કેટલાક લેઉઆ પાટીદારોની એક ટુકડી પંદરમી સદીની આખરે ખાનદેશમાં જઈ પ્રથમ અમલનેર તાલુકાના નૌદેડે ગામે વસ્યા, ત્યારપછી વતન, જમીન, કામધંધો અને નોકરી વગેરે મળતાં ગયાં તેમ તેમ તે લોકો યાવલ, રાવેર, જલગાંવ, ભુસાવળ વગેરે તાલુકાના કાયમના રહેવાસી બન્યા. કેટલાક લોકો પોતાની મૂળ ગુજરાતી ભાષા ભૂલી જઈ મરાઠી બોલતા થયા.

પાવગઢથી ખાનદેશ જઈ વસેલા લેઉઆ પાટીદાર પૈકી ઘણા લોકો પ્રથમ પાવાગઢમાં હતા ત્યારથી સતપંથ પાળનારા હતા. ગુજરાતમાં લેઉઆ

પાટીદારોમાં આજે પણ સતપંથના અનુયાયીઓ મોટા પ્રમાણમાં છે. તે પોતાના પૂર્વજોના ધર્મગ્રંથો પ્રમાણે વર્તે છે. ખાનદેશમાં લેઉઆ કોમમાં આજે પણ વારકરી સ્વામીનારાયણ, સતપંથ, નાથપંથ, મહાનુભાવ વગેરે અનેક ધર્મપંથો છે અને તે તમામનાં રોટી-બેટી વ્યવહાર ચાલે છે.

ખાનદેશમાં વસેલા લેઉઆ પાટીદારોમાં સો-સવાસો કુટુંબ સતપંથી હતા. તે બધા ફૈજપુરમાં અને આજુબાજુના ગામડાઓમાં રહેલાં. સતપંથી ધર્મ પ્રમાણે પૂજાપાઠ, ભજનપૂજન, કથાકીર્તન શ્રવણ વગેરે માટે એક ચોક્કસ સ્થાન જોઈએ તે હેતુથી તેમણે ફૈજપુર ગામે એક મંદિર બાંધ્યું. તે જ સતપંથી મંદિર અથવા ધર્મશાળા તરીકે ઓળખાય છે. સતપંથી મંદિરમાં લોકો પૂજા, પ્રાર્થના ભજન વગેરે માટે ભેગા મળે છે અને ત્યાં ઘટપાટ કલશ પૂજા અને ધૃતજ્યોતિનું ધ્યાન તેમજ પ્રણવબ્રહ્મ ૐનું સ્મરણ વંદન કરે છે.

ત્યારપછી કેટલાક લોકો કામધંધા અંગે ફૈજપુર આજુબાજુના ગામો જેવાકે આમોદા, બ્રાહ્મણોદ, રાજોરા, ચિનાવલ, ઉટખેડે, વિવરે, મસ્કાવદ, રોઝોદા, ખડકે, કંડારી, પિંપળગાંવ, આસોદે, ફૂલબિરોદે, લિગેનશીરાબાદ વગેરે અનેક સ્થળે ગયા અને ત્યાંના જ વતની બન્યા. ત્યાં જ તેમણે પૂજાઅર્ચના માટે પૂજા સ્થાનોની સ્થાપના કરી અને પોતાની બધી વિધિ કરવા લાગ્યા. માત્ર ઉત્સવ પ્રસંગે તે ફૈજપુરમાં મુખ્ય ઠેકાણે ભેગા મળી સામુદાયિક પૂજા વિગેરે કરી સંઘટના કાયમ રાખતા.

ફૈજપુરના સતપંથી અનુયાયીઓ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજને 'સદ્‌ગુરુ' એટલે સતપંથના માર્ગદર્શક 'યુગગુરુ' તરીકે માને છે. તેમણે બતાવેલા સનાતન વૈદિક માર્ગનું જ આચરણ કરે છે. સતપંથના સિધ્ધાંત અનુસાર શ્રી આદ્યનારાયણ, આદ્યશક્તિ અથવા યોગમાયા, શ્રી બ્રહ્મા, શ્રી વિષ્ણુ અનેશ્રી મહેશ્વર એ આરાધ્ય દેવતાઓનું જ પૂજન કરવાનું હોય છે.

શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનના નવ અવતારોને પૂજ્ય માની દસમા અવતાર શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણની ભક્તિ કરવી. ઈત્તર દેવતાઓ આ એક વિરાટ સ્વરૂપ ભગવાનની અંશભૂત વિભૂતિ માની તેમને વંદન કરી તેમની કૃપા માટે આરાધના કરવી એવું સદ્‌ગુરુ મહારાજનું પ્રતિપાદન છે. કલશ ઘટપાટ ધૃતજ્યોતિની પૂજાવિધિ અથર્વવેદના મંત્ર પ્રમાણે કરવામાં આવે છે.

સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે અથર્વવેદ ઉપરથી આ મંત્રો

ગુજરાતી ભાષામાં કર્યા છે. પૂજા વખતે અખંડ ધૃતજ્યોતિનું ઈશ્વરનું નિર્ગુણ નિરાકાર તેજસ્વી સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવાનો નિયમ છે. તે જ પ્રમાણે પ્રણવ - બ્રહ્મનું નિત્યસ્મરણ કરવાનું પણ સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજનું પ્રતિપાદન છે.

કળશપૂજા એ બ્રહ્મપૂજાનું અને અમૃતમય પ્રાપ્તિનું પ્રતિક છે. પરબ્રહ્મ પરમેશ્વરે જ્યારે સૃષ્ટિ નિર્માણ કરવાનો સંકલ્પ કર્યો ત્યારે સૌથી પ્રથમ સંકલ્પ માત્રથી બ્રહ્મદેવને નિર્માણ કર્યા અને તેમને એક અમૃત કલશ આપી સૃષ્ટિ નિર્માણ કરવાકહ્યું. તે ઉપરથી બ્રહ્મદેવે કલશમાંના અમૃતબિંદુનું સિંચન કરી સૃષ્ટિની એક એક પદાર્થની નિર્મિત કરી. પ્રથમ પંચમહાભૂતો નિર્માણ કર્યા અને પછી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ અને રચના કરી. તે આદ્ય ઘટપાટનું પ્રતિક તરીકે સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે સતપંથી અનુયાયીઓને આ કલશ પૂજાપાઠ વિધિ બતાવી છે.

આપણા બધા ધર્મશાસ્ત્રોએ પણ આ જ કારણસર કલશપૂજાને અગ્રસ્થાન આપ્યું છે. પૂજા વખતે ધૃતજ્યોતિ પ્રગટાવી તેનું ધ્યાન કરવાનું હોય છે, કેમ કે ધૃત એટલે ઘી તે સાત્વિક અન્ન છે. તેની સુગંધ મધુર હોઈ આરોગ્યદષ્ટિથી પણ તે ઉપયોગી હોય છે. સાત્વિક શાંતિ માટે ધ્યાન કરવા યોગ્ય વાતાવરણ નિર્માણ કરવા માટે ચોખ્ખા ઘીની જ્યોતિ પ્રગટાવવાની હોય છે.

આપણો આત્મા અને પ્રાણી માત્રમા રહેલો આત્મા જ્યોતિ સ્વરૂપ હોવાથી તેની પ્રાપ્તિ માટે એ સ્વરૂપથી એનુ જ ધ્યાન ધરવું. ૐ એ પ્રણવબ્રહ્મ એ આદ્ય અક્ષરતત્વ છે. સૃષ્ટિની નિર્મિતીનો મૂળ અક્ષર બ્રહ્મ છે. ૐ એ બ્રહ્મબીજ છે. તે સિવાય બીજા બીજ એટલે વ્હા, વ્હી, ધ્રુ, જુ, સૂ, આદિ સર્વ માતૃકા બીજો છે. તેમના સ્મરણથી જે બીજ જે દેવતાનું પ્રતિકાત્મક છે તે દેવતાની ઉપાસના થાય છે. તેથી આત્યંતિક ઉપાસના બળ ઉપર તે જીવ તે દેવતાના સાક્ષાત્કારને પાત્ર થાય છે.

પરંતુ તે દેવતા અગર તેમના ફળો ક્ષણિક હોવાથી તેમની ઉપાસના કરવી ગૌણ છે. ૐ આદ્યબ્રહ્મ બીજમંત્ર હોવાથી તેના સ્મરણ-ચિંતન ઉપાસનાથી આત્મપદની પ્રાપ્તિ થાય છે અને તે દ્વારા મુક્તિપદ મળે છે. આ પ્રમાણે આ સર્વ બાબતોને સતપંથ ઘટપાટ પૂજાવિધિમાં મહત્વનું સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

સત્ય, પ્રેમ, પુરૂષાર્થ, સમાનભાવ, અહિંસા, પરોપકાર અને ક્ષમા એ સતપંથના મુખ્ય તત્ત્વો છે. હૃદયશુધ્ધિ માટે હિંગ, તમાકુ, અફીણ કે ગાંજો મદિરા-માંસ એ બધું નિષેધ માની માદક વસ્તુઓનો ત્યાગ કરવો તેમજ પરનિંદા, પરસ્ત્રીગમન-ચિંતન, સવાઈ વ્યાજ વિગેરેનો ત્યાગ કરવો.

'अहिंसा परमो धर्मः' એ સતપંથના ધ્યેય મુજબ આચરણ રાખવું. કોઈને 'માર' એમ કહેવું એ પણ દોષાસ્પદ છે. શરીર શુદ્ધિના નિયમો અતિ કડકપણે પાળવામાં આવે છે. પ્રસૂત થયેલી સ્ત્રીને ૪૦ દિવસ સુધી કર્મકાંડની કોઈપણ વસ્તુને અડકવા દેતા નથી. ઋતુકાળમાં સ્ત્રી મંદિરના પગથિયાને પણ સ્પર્શ કરી શકતી નથી. આટલા કડક નિયમો પાળવાના હોય છે. રામનવમી, ગોકુળઅષ્ટમી, અગિયારસ, ચતુર્દશી, સુદ દ્વિતિયા, ચંદ્રદર્શન, ચતુર્થી વગેરે વ્રતો પણ હોય છે. ગુડી પડવાના દિવસે ધ્વજા સ્તંભ ઉપર નવું નિશાન ચઢાવી ધ્વજવંદન કરવામાં આવે છે. નિશાન ભગવા રંગનું અને ૐ ચિન્હાંકિત હોય છે.

ફૈજપુરના સતપંથી મંદિરમાં પૂજા-અર્ચના અને સંસ્થાનો વહીવટ ચલાવવા માટે ગાદીપતિ બાલ બ્રહ્મચારી સાધુ હોય છે. સતપંથી અનુયાયી પૈકી કોઈપણ વ્યક્તિને બાળપણમાં જ બાલ બ્રહ્મચારી સાધુ તરીકે મંદિરમાં અર્પણ કરવાની પ્રથા છે. શિષ્ય પરંપરાનુસાર આ સંસ્થાનો કારભાર ચાલે છે. સતપંથનો અનુગ્રહ આપનાર તે જ તેમના ગુરુ હોય છે. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ એ સતપંથીઓના એકમેવ પરમ પૂજ્ય સદ્‌ગુરુ છે.

આજ સુધી ફૈજપુર સંસ્થાનમાં આશરે ૧૧/૧૨ ગાદીપતિ થયા છે. સતપંથી મંદિર ફૈજપુર ગામમાં ૪૦૦/૪૫૦ વર્ષોથી છે. સતપંથી અનુયાયી અહીં આવ્યાને પણ એટલો જ સમય વિત્યો છે. પ્રથમ અહીં નાનકડું પણ ઉત્તમ રીતે બાંધેલું મંદિર હતું. આ મંદિરની સ્થાપના ઈ.સ. ૧૫૭૫ થી ૧૬૦૦ ના અરસામાં થયેલી છે.

ઈ.સ. ૧૮૩૧ના સમયમાં તે સારી સ્થિતિમાં હતું. તે વખતે ત્યાં પરમ પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી દગડુબુવા ગાદીપતિ બાલ બ્રહ્મચારી અને મંદિરના વહીવટકર્તા હતા. એમના કુશળ વહીવટથી મંદિર સારી સ્થિતિએ આવ્યું. તેમના પછી પ.પૂ. આચાર્યશ્રી જાનુબુવા ગાદીપતિ થયા. તેમના સંબંધે જોઈએ તેટલી માહિતી ઉપલબ્ધ નથી. પણતે વખતે ધર્મની ઉન્નતિ ચાલુ હતી. જ્ઞાનોપદેશનું અને ધર્મપ્રચારનું કાર્ય પૂરા જોરથી અને ઉત્સાહથી ચાલુ હતું.

ત્યારપછી કેટલાક વર્ષો બાદ ગાદીપતિ પ.પૂ. આચાર્ય શ્રી બારસુબુવાએ સાધુના વસ્ત્રો પરિધાન કર્યા. તેમનું જન્મસ્થાન ભુસાવળ તાલુકાનું 'ટાકાનું પિંપળગાંવ' હતું ત્યાં કોલ્હે ઘરાણામાં તે જન્મ્યા. બાળપણમાં ધાર્મિક શિક્ષણ અને સ્મરણશક્તિ સારી હોવાથી તેમનાં માતા-પિતાએ તેમણે મંદિરમાં અર્પણ કર્યા. ત્યાં ઘણો પરિશ્રમ લઈ તેમણે શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો, ભગવદ્‌ગીતા અને શંકરાચાર્યના વાક્યવૃત્તિ, અપરોક્ષાનુભૂતિ, આત્મબોધ વગેરે ગ્રંથો તેમને કંઠસ્થ હતા.

પ.પૂ. બારસુબુવા સંસ્કૃત ભાષાના તે પંડિત હતા. તેમનું પ્રવચન સાંભળતાં લોકો તલ્લીન થઈ જતા. કામધંધામાંથી પરવાર્યા પછી લોકો મંદિરમાં જઈ શાસ્ત્રોનું અધ્યયન કરતા. ધર્મભાવના જાગૃત થયેલી દેખાતી હતી. લોકો ભાવિક હતા. પૂજા અને ભંડારા થતા તેથી આસપાસના ગામડાના લોકો પણ ત્યાં આવતા. ગામેગામ ભાગવત સપ્તાહ, દશાવતાર અને મોટા ભંડારા ચાલતા. તે વખતે પ.પૂ.જય ગુરુ બારસુબુવા આજુબાજુના ગામડામાં ધર્મોપદેશ અર્થે ફરતા. પૂર્વ અને પશ્ચિમ ખાનદેશ, વડાહ, નેમાડ, મધ્યપ્રદેશ વગેરે પ્રદેશોમાં તે દર વર્ષ ફરતા. લેઉઆ સિવાય રાજપૂત, મરાઠા, સાળી, બારી, કોષ્ટી, ભાવસાર વગેરે અનેક જ્ઞાતિના લોકો આ પંથના શરૂથી જ અનુયાયી હતા.

પ.પૂ. ગુરુવર્ય બારસુબુવાના આખરના દિવસોમાં એટલે ઈ.સ. ૧૮૯૭ના સમયમાં ફૈજપુરનું મંદિર જીર્ણ થયું હતું. તે તોડી તે ઠેકાણે નવું ભવ્ય મંદિર બાંધવાનો સતપંથી અનુયાયી લોકોએ વિચાર કર્યો. એ જ અરસામાં ત્યાં એક ચમત્કાર જોવા મળ્યો. મંદિરની બાજુએ એક મોટો રસ્તો હોઈ ઉત્તરની બાજુએ વાડામાં જવાનો રસ્તો છે. તે બંને રસ્તાના ખૂણામાં એટલે મંદિરની દિશાએ એક મોટું રાયણનું વૃક્ષ હતું. એ વૃક્ષ ઉપર દર વર્ષે ગુડી પડવાના દિવસે મંદિર ઉપર ભગવું નિશાન લગાડવામાં આવતું. એ વૃક્ષની છાયામાં બાળકો રમતાં એક દિવસ સાંજે રસ્તાની બાજુએ દસ બાર ફુટ લાંબી એવી સુગંધીત ફૂલોની અચાનક વૃષ્ટિ થઈ. રમનારા બાળકો ત્યાં દોડી ગયા અને ઘણી તપાસ કરી છતાં પુષ્પવૃષ્ટિ ક્યાંથી થઈ તે જાણી શકાયું નહીં. છેવટે બે ત્રણ ઈસમોએ નીચે પડેલા ફૂલ ઉંચકી લીધાં. તેની સંગંધ એટલી બધી હતી કે આસપાસનું આખુંય વાતાવરણ સુમધુર થયું.

મંદિરની પૂર્વેના વાડામાં કેટલાક ચૌધરી લોકોના ઘરો હતા. તે પૈકી હુના હરી ચૌધરીએ તે ફૂલ લઈ પોતાના દેવઘરમાં મૂક્યાં. તે મહાન ભક્ત હતા. તેમના દેહમાં કોઈવાર દેવતાનો સંચાર પણ થતો. આ પુષ્પવૃષ્ટિ થવાનું કારણ તેમના દીકરાઓએ પૂછયું, તેમણે પોતાના ઈષ્ટદેવતાનું સ્મરણ કરી કહ્યું કે આ માર્ગે એક તેજસ્વી સતપુરુષ અદૃશ્યરૂપે આ મંદિરમાં આવ્યા હતા. તેમના સત્કાર માટે ઈશ્વરકૃપાથી આ પવિત્ર સ્થળે પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ છે. ત્યારે બધાએ તે જગાની ધૂળ મસ્તકે ચઢાવી સદ્‌ગુરુ મહારાજના નામનો જયઘોષ કર્યો.

પુષ્પવૃષ્ટિ થયેલ જગાએ ધ્વજ લગાવવાનું લોકોએ ઠરાવ્યું. મંદિર ઘણું જીર્ણ થયેલું હોવાથી તેનો જીર્ણોધ્ધાર કરી તે ઠેકાણે ધ્વજારોપણ કરવાનું તેમણે નક્કી કર્યું. તેથી ઈ.સ. ૧૮૯૮ના અરસામાં ફંડ ભેગું કરવા પ્રયત્ન કર્યા પણ તે વખતે દુકાળના કારણે લોકોની આર્થિક સ્થિતિ સારી નહોતી, તેમ છતાં લોકોએ ઉત્સાહથી કામ ઉપાડી લીધું અને જુનું મંદિર ઉકેલ્યું. નવી ઈમારતબાંધવા માટે પાયાથી કામની શરૂઆત કરી. બે વર્ષમાં બાંધકામ પૂરૂં કર્યું. બાંધકામ માટે જોઈતો ચુનો રાજોરે ગામની ભઠ્ઠીમાં તૈયાર કરી બામણોદ ગામે તે ઝીણો બનાવી ત્યાંથી બાંધકામના સ્થળ ઉપર અનુયાયી લોકોએ લાવી આપ્યો. નળીયા ધાનોરા ગામેથી લાવવામાં આવ્યા.

આજુબાજુના ગામના અનુયાયી લોકો ૮-૮ દિવસ આવી શ્રમદાનથી કામ કરતા. ફૈજપુર, ચિનાવલ, રાજોરા, બામણોદ વગેરે ગામના અનુયાયીઓએ લાકડાં, પથ્થર, ઈંટો વગેરે માલસામાન લાવવા માટે બળદગાડીઓ આપી. વધુ મજુરોની જરૂર પડે ત્યારે કેટલાક અનુયાયી લોકો જુજ મજુરી લઈ કામ ઉપર આવતા. તે વખતે પુરુષ મજુરને દોઢ આનો અને સ્ત્રી મજુરને પોણો આનો અથવા એક આનો મજુરી આપવામાં આવતી. સુથાર કે કડીયાને ચારથી આઠ આના સુધીની મજુરી અપાતી.આ પ્રમાણે ઘણા જ થોડા ખર્ચમાં મંદિરના જીર્ણોધ્ધારનું કામ પુરૂં થયું.

આ બધાના મૂળમાં સતપંથી અનુયાયીઓનો પ્રેમભાવ, ભક્તિ, તાલાવેલી, પંથસંઘટના અને અસીમ ઉત્સાહ હતા તે વખતે સતપંથી સિવાય બીજા લોકો પણ મદદ કરવા તૈયાર હતા. પણ તેટલી જરૂર ન જણાતા તે સ્વીકારવામાં આવી નહીં. આ પ્રમાણે તન, મન, ધન પરિશ્રમથી બાંધેલું આ મંદિર ઈ.સ. ૧૯૦૦માં તૈયાર થઈ તેની વાસ્તુશાંતિ કરવામાં આવી.

એ વખતે આજુબાજુના ગામડાના લોકોને, સતપંથી લોકો તેમજ ફૈજપુર ગામના તમામ લોકોને આમંત્રણ આપવામાં આવેલ હતાં. મોટો યજ્ઞ કરી યથાશક્તિ વાસ્તુશાંતિ થઈ એ પછી મોટો ભંડારો કરી મંદિરમાં બ્રહ્માસનની (તખ્તની) સ્થાપના કરી તેના ઉપર કળશ ઘટપાટ અને ધૃતજ્યોતિની સ્થાપના કરી અને નિત્ય પૂજાપાઠ શરૂ થયાં. બ્રહ્માસન ઉપર ધર્મગ્રંથની અને પ.પૂ. સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજની પાવડીની સ્થાપના કરી તેનું પૂજન કર્યું. મંદિરના ઈશાન ખૂણામાં ૫૦ ફૂટ ઉંચાઈની ધ્વજા રોપવામાં આવી. ગુડી પડવાના શુભ મુહુર્ત ઉપર મોટો મંગલ ઉત્સવ કરી નવીન ધ્વજ ઉપર ચિન્હાંકિત ભગવું નિશાન ચડાવવામાં આવ્યું. તે વખતે મંગલ વાદ્યો વગાડી ધ્વજ અને નિશાનની પણ પૂજા કરી. શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ અને પ્રભુશ્રી નિષ્કલંકી નારાયણના મંગલ નામના જયઘોષ સાથે નિશાન ચડાવ્યું. આ પ્રમાણે નવીન બાંધેલા મંદિરની સ્થાપના ઈ.સ. ૧૯૦૦માં સારી રીતે થઈ.

એ જ અરસામાં ફૈજપુરના મંદિરમાં સતપંથી ધર્મના મુખ્ય આચાર્ય પીરાણા સંસ્થાનના ગાદીપતિ પ.પૂ. ગુરુવર્ય શ્રી રામજીદાસ ગુરુ લક્ષ્મણદાસ અને શ્રી વાલજીદાસ કોઈ કારણ પ્રસંગે ૬ મહિના સુધી આ મુકામે હતા. તેમણે અહીંનો વહીવટ તેમજ સમાજ સંઘટનાના નિયમ પાલન વગેરે જોઈ અનુયાયીઓને ધન્યવાદ અને આશીર્વાદ આપ્યા.

ઈ.સ. ૧૯૦૫ સુધી પ.પૂ. ગુરુ બારસુબુવાની આગેવાની મળી હતી. આ સમયમાં પંથ સંઘટનાની દૃષ્ટિથી ઘણા મહત્વના કામો થયાં. આ અરસામાં રાવેર તાલુકામાં ઉટખેડા ગામના જાના દગડુ રાણે સતપંથી મંદિરમાં આવ્યા અને બાધા લીધી કે : 'મારે ત્યાં પુત્રનો જન્મ થશે તો તે પુત્રને બાલબ્રહ્મચારીસાધુ તરીકે હું મંદિરમાં અર્પણ કરીશ.'

થોડા દિવસ પછી તેમને એક અતિશય સુંદર અને તેજસ્વી પુત્ર થયો. ભગવાન આપણા ઉપર પ્રસન્ન થયા એ જાણી તેમણે બહુ આનંદ થયો. પણ માયા અને મોહમાં ફસાઈ વચનભંગ કરી દીકરાને મંદિરમાં અર્પણ કરવાની તેમણે ના પાડી. કમનસીબ થોડા જ દિવસ પછી બાળક મૃત્યુ પામ્યો. તેથી વચન ભંગ કર્યા બદલ તેમણે પશ્ચાતાપ કર્યો અને ફરીથી મંદિરમાં જઈ પોતાના અપરાધની ક્ષમા માંગી અને ઈશ્વરને ભક્તિભાવથી પ્રાર્થના કરી કે, ફરી એક વાર પુત્ર આપો. ઈશ્વરની કૃપાથી તેને પુત્ર થયો.

 આ પુત્ર મંદિરમાં એટલે ધર્મને અર્પણ કરવાનો હોવાથી તેમણે તેનું નામ ધર્મા રાખ્યું.

ઈ.સ. ૧૯૦૫માં પ.પૂ. આચાર્ય બારસુબુવા સ્વર્ગવાસી થયા ત્યારબાદ જાના દગડુએ પોતાના દીકરાને ભગવા સાધુ તરીકે મંદિરમાં અર્પણ કર્યો તે વખતે ધર્મા બુવા બાળક વયના હોવાથી સતપંથી લોકોએ પોતાના સમાજના પ્રમુખ પંચોની નિમણુંક કરી ધર્માબુવાને ઉછેરવા અને સંસ્થાનો વહીવટ ચલાવવા માટે એક કમિટિ નીમી. પ.પૂ. ધર્માબુવાનું બાળવય હોવાથી ઉટખેડે ગામના સન્માનીય જયરામ ઝેહુ બારી એમણે અત્યંત અલ્પ પગાર લઈ મંદિરની પૂજા કરવાનું સ્વીકારી સંસ્થાનો કારભાર પણ તે જાતે જોવા લાગ્યા.

સંસ્થાનના ખર્ચ અને પૂજા-ધૂપ દીપ વગેરે માટે તેલ, ઘી, અનાજ, પ્રસાદ અને ઈતર ખર્ચનું કામ સતત અને સરળતાથી ચાલે તે માટે કેટલાક ઉદારવૃત્તિ સજ્જનોએ મંદિરને જમીનો અર્પણ કરી હતી અને કેટલીક જમીનો સંસ્થાએ વેચાતી લીધી તે આવક ઉપર મંદિરનું ખર્ચ નિભવા લાગ્યું.

આ રીતે વખતોવખત જે જે બાબતોની જરૂર પડી તે તે જરૂરિયાત ભાવિક લોકોએ પૂરી પાડી સંસ્થાન સુરક્ષિત રાખ્યું.

ઈ.સ. ૧૯૧૧ની હકીકત છે. ફૈજપુર ગામના બોહરી લત્તામાં રાત્રે એક ઘરને એકાએક આગ લાગી. પવનનું જોર વધુ હોવાથી આગ એકદમ ભડકી અને બોહરાના ગોદામ સુધી જઈ પહોંચી. ગોદામમાં ઘાસલેટના ડબ્બા હતા. આગના લીધે આખા ડબ્બાને ડબ્બા આકાશમાં ઉછળવા લાગ્યા અને ત્યાં તેનો વિસ્ફોટ થઈ ઘાસલેટ ચોતર ફેલાતું, તેથી આગ ઝપાટાથી વધતાં દક્ષિણ બાજુ તરફ ફેલાવા લાગી અને છેક સતપંથી મંદિર સામેના ઘર સુધી આવી પહોંચી.

આ અગ્નિપ્રલય જોઈ લોકો હતાશ થયા. સતપંથી લોકોએ મંદિરમાં જઈ પરમેશ્વરની અનન્યભાવે પ્રાર્થના કરી, એટલામાં આગ પોતાની દિશા બદલી અને તે કાબુમાં પણ આવી. આગથી આશરે ત્રણસો જેટલા ઘરો બળીને ખાખ થયાં પણ મંદિરનો સ્પર્શ થતાં જ આગ શાંત થયેલી જોઈ લોકો આશ્ચર્યચકિત થયા.

એક વખત મંદિરમાં ઉત્તરકાર્યની પૂજા ચાલુ હતી ત્યારે એક ચમત્કારિક હકીકત બની. બામણોદ ગામના શ્રી નેમા રામજી ઝોપે તે વખતે

બાર વર્ષની નાની ઉંમરના હતા. પૂજા વખતે તે ઉપલા માળેથી નીચે ઉતરતા હતા ત્યારે પગ લપસી કૂવાના બાકોરામાંથી ૫૦ ફૂટ નીચે પાણીમાં પડ્યા. ઈશ્વરની લીલા અગાધ છે. તેમને જરા પણઈજા થઈ નહીં. જાણે જમીન ઉપર ઉભા હોય તેમ તે દેખાયા. લોકોએ અંદર દોરડા મૂકીને તેમણે બહાર કાઢ્યા અને જોયું તો તેમનું શરીર અને કપડાં પણ કોરા હતાં. તેથી તેમણે અત્યંત નમ્રભાવથી ઈશ્વરની પ્રાર્થના કરી. આ ચમત્કાર જોવાથી મંદિર એક જાગૃત દેવસ્થાન હોવા બદલ બધાને ખાતરી થઈ.

મંદિરમાં પૂજા કે બીજા મંગલ ઉત્સવ પ્રસંગે કેટલાક શ્રધ્ધાળુ ભક્તોને સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના સફેદ વસ્ત્રો પરિધાન કરેલી દિવ્ય વિભૂતિ રૂપે, દર્શન થયાનું સાંભળવામાં આવ્યું છે. કેટલાંક ભક્તોને તે નિર્મળ તેજસ્વી વિભૂતિનાં સફેદ ઘોડા ઉપર આરૂઢ થયેલી સ્થિતિમાં દર્શન થયાં છે. જેમની જેવી ભાવના કે શ્રદ્ધા તેવાં દિવ્ય દર્શન તેમને થયાં.

પરમ પૂજ્ય ગુરુ ધર્મા મહારાજ એક સાત્વિક વૃત્તિવાળા સત્પુરૂષ હતા. તે પૂજા-અર્ચના કરવામાં દરરોજ તત્પર રહેતા. ઈશ્વરની નિયમીત પૂજા અને તેનું એકાગ્ર ચિત્તે નામસ્મરણ એ જ સાધનને તેમણે મહત્વ આપ્યું હતું. એ ઉપરાંત સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના દર્શનનો સાક્ષાત્કાર પણ તેમને થયો હતો.

તેઓ મંદિરમાં દરેક શ્રાવણ માસમાં અથવા ગમે ત્યારે પોથી-પુરાણો વાંચી લોકોને જ્ઞાનોપદેશ આપતા, સતપંથ ધર્મનો કારભાર સારી રીતે ચાલતો હતો. એ સમયમાં સતપંથી અનુયાયીઓની આગેવાની શ્રી તોતારામ બંધુ મહાજનને મળી હતી. અનુયાયી લોકો તેમને પોતાના નેતા માનતા. તા. ૯-૨-૧૯૩૯ ના રોજ પ.પૂ. ધર્મા મહારાજ સ્વર્ગવાસી થયા. તેમના વખતમાં કંડારીના શ્રીકાનજીભુવા કારભારી હતા.

પ.પૂ. ગુરુ ધર્મામહારાજની હયાતીમાં ફૈજપુરના સદ્‌ભક્ત શ્રી ખુશાલ ઓંકાર ભારંબેએ ભાવિ આચાર્ય તરીકે પોતાના બંને દીકરાઓને બાળપણમાં બાલબ્રહ્મચારી તરીકે અર્પણ કર્યા હતા. તેમના પૈકી શ્રી પૂંજો ઉર્ફે યશવંત યુવાવસ્થામાં જ મરણ પામ્યા અને હાલ પ.પૂ. ગુરુવર્ય પુરુષોત્તમ ગુરુ ધર્મામહારાજ આચાર્ય થયા. તેમજ શિક્ષણના સમયમાં જ પ.પૂ. ધર્મામહારાજ સ્વર્ગવાસી થવાથી સંસ્થાના કારભારની બધી જવાબદારી તેમના ઉપર આવી પડી. તેથી તેમને નિશાળ છોડવી પડી.

તેમનું શાળા છોડ્યા પછી એટલે ઈ.સ. ૧૯૪૦ થી તો તેમને ઘણું ખડતર જીવન જીવવું પડ્યું. સામાજીક પરિસ્થિતિ ઘણી કથળી. તે વખતના પ્રતિકૂળ વાતાવરણથી આજ સુધી ચાલુ રહેલી ધર્મજયોતિ બુઝાશે કે કેમ એવી દયાજનક પરિસ્થિતિ ઉભી થઈ હતી.

પ.પૂ. ગુરુ પુરૂષોત્તમ મહારાજે ઘણાં કષ્ટો વેઠી આ ઓલવવા માંગતી ધર્મ જયોતિનું રક્ષણ કર્યું. જયોતિ ફરીથી સ્થિર અને તેજસ્વી કરવા તેમણે મહાન પ્રયત્નો કર્યાં. તે દરમ્યાન એવો ૭એક કપરો સમય આવી ગયો કે પોતાની પાછળ સંસ્થાનું શું થશે ? અને પ.પૂ. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજની અને પ્રભુ શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણની સત આરાધના કરતા. આ પ્રકારની અત્યંત નાજુક પરિસ્થિતિમાં તેમનું મનોધૈર્ય ડગવા લાગ્યું હતું. પણ અવિરત પ્રયત્ન અને આત્મતેજની વિલક્ષણ સામર્થ્યથી તેમણે પોતાની સમતુલા જાળવી રાખી.

એક દિવસે સવારમાં બ્રહ્મમુહુર્તના સમયે એટલે ૪ વાગ્યાના અરસામાં તેઓ ધ્યાનસ્થ બેઠા હતા ત્યારે તેમના મનમાં ઉપર પ્રમાણેના વિચારો આવતાં તેમને સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના પરમ તેજસ્વી સ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર થયો. તે વિભૂતિએ તેમના મસ્તક ઉપર પોતાનો વરદ્ હસ્ત મૂકી આશીર્વાદ આપ્યો કે 'તું ચિંતા કરીશ નહીં. તારી મનોકામના થોડા જ દિવસમાં પૂરી થશે.' ભાવિકાળ ઉજ્જવલ છે. ઈશ્વરી પ્રેરણાથી અને આત્મિક સામર્થ્યથી થયેલા સાક્ષાત્કાર પર નિર્ભર થઈ તેમણે પોતાનું કાર્ય પૂરા ઉત્સાહથી આગળ ચલાવ્યું.

ત્યારબાદ આઠ દિવસ પછી રાજોરે ગામના પ્રથમથી જ સતપંથને પૂજય માનનારા ધર્મપ્રેમી સદ્‌ભક્ત શ્રી તુકારામ મંગુ પાટીલને અચાનક દૈવી પ્રેરણા થઈ કે માયા પ્રપંચ અસાર છે. ધર્મ એ જ બધા સારનો પણ સાર છે. ધર્મનું પાલન અને રક્ષણ કરવું અત્યંત મહત્વનું કાર્ય છે. આકાર્ય આપણે થોડું ઘણું ઉપાડી લેવું માયા પ્રપંચના દૃઢ બંધનના કારણે આપના તરફથી કંઈ થવા જેવું નહીં હોય તો પણ આપણી ભાવિ પેઢી તરફથી આ કામ અવશ્ય થવું જ જોઈએ. આ પ્રકારની આંતરિક પ્રેરણા થવાથી તેમણે પોતાના એક પુત્રને મંદિરમાં બાલબ્રહ્મચારી સાધુ તરીકે અર્પણ કરવાનું ઠરાવ્યું અને મંદિરમાં આવ્યા. પોતાને થયેલી સદ્‌પ્રેરણાની હકીકત પ.પૂ. પુરૂષોત્તમ મહારાજને વિદીત કરી ગુરુ મહારાજે ઘણા આનંદથી પોતાની

સમંતિ આપી.

ગુરુ મહારાજની સમંતિ મળતા આઠ દિવસ પછી ઈ.સ. ૧૯૫૩ ના મે મહિનામાં શ્રી તુકારામ મંગુ પાટીલ અને તેમના ધર્મપત્નિ અ.સૌ. ચમેલાબાઈએ પોતાના બીજા પુત્ર જયરામ ઉર્ફે જગન્નાથને બાલબ્રહ્મચારી તરીકે અર્પણ કર્યો. આ વખતે તેની ઉંમર માત્ર ૧૧ વરસ હતી. તેમણે પણ ધર્મનું કામ કરવાની પોતાની આંતરિક પ્રેરણા પ્રગટ કરી, ગુરુ મહારાજના ચરણે આશ્રય લીધો. આટલી નાની ઉંમરમાં તેમને અને તેમના મા-બાપને થયેલા વૈરાગ્ય અનેતેમનું મનોધૈર્ય જોઈ બધા લોકોને ઘણો આનંદ થયો.

પંથ સંગઠનનું જોર વધવા લાગ્યું. સતપંથી અનુયાયીઓની ઢીલી પડેલી ધર્મભાવનાઓ સચેતન થઈ, કાર્યાન્વિત થઈ. પ.પૂ. ગુરુ પુરૂષોત્તમ મહારાજે બાળઆચાર્યના શિક્ષણની જવાબદારી પોતે લીધી. શાળાના શિક્ષણની સાથે પ.પૂ. પુરૂષોત્તમ મહારાજે તેમને ધાર્મિક શિક્ષણ આપવાની શરૂઆત કરી. ઈ.સ. ૧૯૫૯ સુધી તેમનું શાળાનું શિક્ષણ પુરુ થયું. તે જ વખતે પ.પૂ. પુરુષોત્તમ મહારાજને લાગ્યું કે આપણી ભાવી પેઢીને ધર્મ શિક્ષણ મળે અને કાર્યાન્વિત થાય તે માટે કાયમ સ્વરૂપની એવી કોઈ યોજના ઘડવી જોઈએ. એ હેતુથી તેમણે ઘણા પરિશ્રમથી 'શ્રી સતપંથ ભજનાવલી' નામનો ગ્રંથ છપાવી પ્રગટ કર્યો. આ પ્રમાણે ઘણા દિવસની તેમની મહેચ્છા સફળ થઈ. આટલેથી ન અટકતાં તેમણે પોતાનું કામ આગળ ચાલુ રાખ્યું.

ઈ.સ. ૧૯૬૧ની ૨૭ જુલાઈના રોજ એટલે અષાઢ સુદી પૂનમ (ગુરુ પૂનમ) શાકે ૧૮૮૩, સંવત ૨૦૧૭ના ગુરુવારના રોજ મોટો ઉત્સવ ઉજવી શ્રી જગન્નાથ મહારાજને બાલબ્રહ્મચારી સાધુના ભગવાં વસ્ત્રો પરિધાન કરાવવામાં આવ્યાં અને સતપંથી મંદિરના ભાવિ આચાર્ય અને વહીવટદાર તરીકે તેમને માન્ય રાખવામાં આવ્યા. આ ઉત્સવમાં આજુબાજુના ગામોના લોકો મોટી સંખ્યામાં હાજર હતા.

સતપંથ માર્ગના ઘણાખરા હસ્તલિખિત શાસ્ત્રોનું પુનર્લેખન પ.પૂ. ગુરુ જગન્નાથ મહારાજે અને પ.પૂ. પુરૂષોત્તમ મહારાજે અત્યંત બારીકાઈથી નિરીક્ષણ કરી તેમનું પુનરુત્થાન કરવાનું કામ ચાલુ કર્યું. આપણા પ.પૂ. સદ્‌ગુરુશ્રી ઈમામશાહ મહારાજ જીવન વૃત્તાન્ત અને તેમણે બતાવેલો સન્માર્ગનો અને ઈશ્વર ઉપાસના સાધનાનો બોધપાઠ તમામ લોકોની નજર આગળ આવે અને તેમની કાયમ સ્વરૂપની સ્મૃતિ ભાવિકજનોના મનમાં

રહે તે હેતુથી ઘણી મહેનત કરી સતપંથ ધર્મશાસ્ત્રની ઉપલબ્ધ માહિતી એકત્ર કરી તે ઉપરથી આ જીવનચરિત્ર લખ્યું છે. તે જ આ ગ્રંથ જનતા જનાર્દનના સહકારથી પ્રસિધ્ધ થયો છે.

તેમજ ભાવિ પેઢીની દિન-પ્રતિદિન ઉન્નતિ થાય એ હેતુથી સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજે જે ગ્રંથો લખેલા છે તેમના ઉપર ભાવાર્થરૂપે મરાઠી ભાષામાં ભાષ્ય લખી તે પણપ્રસિધ્ધ કરવાનો તેમનો વિચાર હતો. આ પૈકી 'શિક્ષાપત્રી' અથવા 'શિખામણ' અને 'દિનપાઠ' એ સતપંથ ધર્મના તત્ત્વ નિયમ અને આચરણની માહિતી આપશે. હાલ એ નાનો ગ્રંથ ટૂંક મુદતમાં જ પ્રસિધ્ધ થયો છે. ત્યાર પછી સદ્‌ગુરુ બોધ, ગુરુવાણી, ચેતામણી વગેરે અનેક ગ્રંથો મરાઠીમાં ભાષાંતર કરી પ્રસિધ્ધ કરવાનો તેમનો ઈરાદો રહ્યો હતો.

આ પ્રમાણે સતપંથ અનુયાયીઓની ઉન્નતિ માટે અને ભાવી પેઢીના ઉત્કર્ષ માટે અથાગ પરિશ્રમ લઈ બંને ગુરુ મહારાજે આ કામ ચાલુ રાખ્યું. આ આપણા ઉપર તેમનો મહ્‌દ ઉપકાર છે. **आत्मानो मोक्षार्थ जगप्रध्धिताज** એટલે પોતાના આત્માની મુક્તિ સાથો સાથ જનતા જનાર્દનના કલ્યાણ માટે પરિશ્રમ લેવા એ તેમનું પરમ ઉજ્જવલ ધ્યેય છે.

ત્યાગમય જીવન જીવી નિરપેક્ષ બુધ્ધિથી ચલાવેલા તેમના આ કાર્યને આપણે સહ્રદયતાથી અને આત્મિયતાથી સહકાર આપી તેમનું હાર્દિક અભિનંદન કરીએ. પ.પૂ. ગુરુવર્યના આ ઉત્કર્ષ અને પ્રેરણાદાયી કાર્યને ઈશ્વર અનુગ્રહ મળે અને તેમના કાર્યનો સુમધુર ફળોનો કૃપા પ્રસાદ આપણને મળે તે માટે આપણે ઈશ્વર પાસે તેમજ પ.પૂ. સદ્‌ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજ પાસે અત્યંત નમ્રભાવથી અને દઢ શ્રધ્ધાથી પ્રાર્થના કરીએ. !!!

- ઈચ્છારામ ચમાજી ઝોપે

* * *

સતપંથના આશ્રમો અને મંદિરો :

આમ મહારાષ્ટ્રમાં સતપંથ મંદિર-ફૈજપરના મહંત પ.પૂ. જગન્નાથજી મહારાજ સતત ધર્મપ્રચાર અને જનજાગૃતિના કાર્યો કરી રહ્યા હતા. હાલમાં આચાર્યશ્રી જનાર્દનજી મહારાજ ધર્મકાર્ય સંભાળી રહ્યા છે.

કચ્છ જીલ્લાના નખત્રાણા તાલુકામાં મોટા કાદિયાથી થોડેક દૂર એકાંત રમણીય સ્થળે શ્રી અથર્વવેદી સેવાશ્રમ આવેલો છે. તેના મહંત પ.પૂ. સવગણદાસજી મહારાજ તેમજ પ.પૂ. જયરામદાસજી મહારાજ સતત ધર્મપ્રચાર અને જનજાગૃતિનાં શુભ કાર્યો કરી રહ્યા છે. તેમજ કચ્છ જિલ્લાના માંડવી તાલુકાના દશરડી ગામે પ.પૂ. માતુશ્રી કુવરમાંનો આશ્રમ આવેલો છે. સાબરકાંઠાના વજેપુરા ગામે તેની શાખા છે. આ આશ્રમના સંતશ્રી શામજીદાદા અહીં આવતા જતા શ્રધ્ધાળુ ભાવિકજનોને બાધા-માનતા અને સતસંગનો મહિમા સમજાવી સતપંથ ધર્મના પ્રચારનું ભગીરથ કાર્ય સંભાળી રહ્યા છે.

તેમજ સાબરકાંઠા જિલ્લાના ઈડર તાલુકાના વડાલીકંપા ખાતે પ.પૂ. સંતશ્રી નથુરામબાપાનો આશ્રમ આવેલો છે. અહીંના સંતશ્રી તુલશીદાસ ભગત દર પૂનમે આવતા જતા શ્રધ્ધાળુ ભાવિકજનોને બાધા-માનતાના અને ધર્મપ્રચારનું કાર્ય સંભાળી રહ્યા છે.

તદ્‌ઉપરાંત ખેડા જિલ્લાના નડિયાદ તાલુકામાં દેવા તથા રૂણ ગામે પ.પૂ. સંતશ્રી ભાભારામ અને પ.પૂ. સાધ્વી શ્રી કીકીબાઈના સતપંથ મંદિરો તીર્થ સમાન છે. અહીં પણ યાત્રાળુઓને રહેવા જમવાની વ્યવસ્થા છે. ત્યાં હાલ પ.પૂ. મહંત શ્રી સુભાષદાસજી મહારાજ ધર્મપ્રચારનું સુંદર કાર્ય સંભાળી રહ્યા છે !

તેમજ વડોદરા જિલ્લાના સિનોર તાલુકામાં આવેલ કુકસ ગામે પ.પૂ. સંત શ્રી નાયાકાકા મહારાજનું સમાધિ સ્થાન આવેલું છે અને તેની બાજુમાં જ આવેલ અવાખલ ગામે વર્ષોથી સતપંથ મંદિર તેની આજુબાજુના વિસ્તારને આશીર્વાદરૂપ છે !! કુકસના મહંત પ.પૂ. આચાર્ય શ્રી શામળદાસજી મહારાજ સતત પરિશ્રમ ઉઠાવીને આજુબાજુના તેમજ સુરત-ભરૂચ અને નર્મદા કાંઠાના વિસ્તારોમાં સતપંથ ધર્મનો પ્રચાર અને જનજાગૃતિનું કાર્ય સંભાળી રહ્યા છે.

વડોદરા જિલ્લાના સંખેડા તાલુકામાં આવેલા આદિવાસી વિસ્તારમાં દિવાળીપુરા ગામે પ.પૂ. શ્રી સોમદાસજી મહારાજ સતપંથ ધર્મનો પ્રચાર અને જનજાગૃતિનું કાર્ય સંભાળી રહ્યા છે. નર્મદા જિલ્લાના મીઠીવાવ ગામે સતપંથ મંદિર આવેલ છે. ત્યાં પ.પૂ. શ્રી ગંગેશ્વરદાસજી મહારાજ સતપંથ ધર્મનો પ્રચાર કાર્ય સંભાળી રહ્યા છે.

આમ દેવા, રૂણ, સાબરકાંઠા, ખેડા અને દક્ષિણ ગુજરાત તેમજ મહારાષ્ટ્ર, મધ્યપ્રદેશ, રાજસ્થાન વિગેરે વિસ્તારોમાં કેટલાય ગામોમાં સતપંથ મંદિરો આવેલાં છે. તે પણ ધર્મપ્રચાર અને જનજાગૃતિનાં કાર્યો કરી રહ્યા છે.

સતપંથ પ્રેરણાપીઠના પ.પૂ. વિરવર, દેવર્ષિ, રાષ્ટ્રીય સંત બ્રહ્મલીન જગદ્‌ગુરુ આચાર્ય શ્રી કરશનદાસજી મહારાજની પ્રેરણાથી સમગ્ર સતપંથ ધર્મના અનુયાયીઓ ધર્મપ્રચાર જન જાગૃતિ, બાળશિક્ષણ શિબિરો, ગુરુકુળ, દવાખાના વિ. જેવાં માધ્યમો દ્વારા સતત ઝુંબેશ ચલાવી રહ્યા છે. તેમજ સંસ્કાર, સંસ્કૃતિ અને વ્યસન મુક્તિનું અભિયાન પ.પૂ. જગદ્‌ગુરુ શ્રી નાનકદાસજી મહારાજ તથા સંત શ્રી પ્રેમદાસબાપુ ગામડે ગામડે જઈ ચલાવી રહ્યા છે. યોગતપોનિષ્ઠ યોગાચાર્ય સંતશ્રી પ્રેમદાસબાપુ પ્રેરણાપીઠ તેમજ ગુજરાત તથા પરપ્રાન્તના પ્રવાસ ફરી નાના મોટા નગરો અને ગામડાઓમાં ધ્યાનયોગ શિબિરોનું અભિયાન ચલાવી રહ્યા છે.

અને અંતમાં કચ્છ જિલ્લાના નખત્રાણા શુભ સ્થળે, જાહેર માર્ગ પર જ્યાં તા. ૩-૪-૫ મે ૧૯૯૭ના શુભ દિવસોમાં અખિલ ભારતીય સંત સમિતિનું ૧૩મું સંત સંમેલન તથા રાષ્ટ્રીય મહાધિવેશન તેમજ પ.પૂ. શ્રી કરશનદાસજી મહારાજનો દશાબ્દી મહોત્સવ સોનેરી અવસર યોજ્યો. આ શુભ પ્રસંગે ભારતના હજારો જંગમ તીર્થ સમાન મહાન વિભૂતિઓ - સંતોના ચરણથી પાવન થયેલી આ ધરતી ઉપર **શ્રી નિષ્કલંકી ધામ** આકાર લઈ રહ્યું છે જે પૂર્ણતાના આરે છે.

પ.પૂ. આદ્ય જગદ્‌ગુરુ આચાર્ય શ્રી કરસનદાસજી મહારાજ એમના સમયકાળમાં ગુજરાત તેમજ પરપ્રાન્તના શહેરો તથા ગામડાઓમાં શ્રી નિષ્કલંકી નારાયણ ભગવાનના મંદિરોનો જીર્ણોધ્ધાર કરાવ્યો તેમજ કેટલાંય શિખરબંધી નવીન મંદિરોનું નવનિર્માણ કર્યું હતું. આદર્શ સમાજના નિર્માણ માટે શિક્ષણ સાથે સંસ્કાર એ પાયાની જરૂરિયાત છે. આ વાતને ધ્યાનમાં લઈ પ્રેરણાપીઠ પીરાણા ખાતે જૂન ૧૯૯૭થી શ્રી ગુરુકુળ વિદ્યાવિહાર ઈંગ્લીશ મિડિયમ સ્કૂલ અને છાત્રાલયનું વિવિધલક્ષી સુવિધાઓ સાથે નવનિર્માણ કર્યું હતું.

* * *

"જગદ્‌ગુરુ પદ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ"

તા. ૨૩-૨૪-૨૫ નવેમ્બર ૨૦૦૧ના રોજ પ્રેરણાપીઠ પીરાણા ખાતે 'જગદ્‌ગુરુ' પદ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવનું ભવ્ય આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં જગદ્‌ગુરુ શંકરાચાર્યો, જગદ્‌ગુરુઓ, મંડલેશ્વરો, મહામંડલેશ્વરો, આચાર્યો, મહંતો તેમજ હજારોની સંખ્યામાં સાધુ-સંતો અને લાખો માનવ મહેરામણની ઉપસ્થિતમાં આપણા સૌના લોક લાડીલા પ.પૂ. વિરવર, દેવર્ષિ, રાષ્ટ્રીય સંત, યુગ પુરુષ, આચાર્ય શ્રી કરસનદાસજી મહારાજને પ્રેરણાપીઠના પીઠાધિશ્વર 'સતપંથાચાર્ય જગદ્‌ગુરુશ્રી'નો એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો હતો.

સતપંથ ધર્મના ક્રાંતિકારી, વચનસિધ્ધ, મહાપુરૂષ જગદ્‌ગુરુ શ્રી કરસનદાસજી મહારાજ વીસમી સદીમાં જીવીને પણ એકવીસમી સદીનું સ્પષ્ટ ચિત્ર આપણા સૌના હૃદયમાં અંકિત કરી દીધું હતું.

આવા પ.પૂ. જગદ્‌ગુરુ શ્રી કરસનદાસજી મહારાજ સંવત ૨૦૫૮ના આસો સુદ-૧૩ને શનિવાર, તા. ૧૯-૧૦-૨૦૦૨ ના દિવસે વહેલી સવારે આ જગતમાંથી પોતાના નશ્વરદેહનો ત્યાગ કરી બ્રહ્મલીન પામ્યા.

એવા ચંદ્ર સમાન નિર્મળ, સૂર્યસમાન તેજસ્વી, ગાંધીજી જેવા અહિંસક, સરદાર પટેલ જેવા લોહપુરૂષ, દયાના કરૂણાસાગર એવા આ દિવ્ય વિભૂતિ "જગદ્‌ગુરુ" પૂ. સતપંથાચાર્ય શ્રી કરસનદાસજી મહારાજ જુગ જુગ અમર રહો ! જગદ્‌ગુરુશ્રીના શ્રીચરણોમાં નત મસ્તકે કોટી કોટી વંદન હો !!! હાલમાં પ.પૂ. પ્રેરણાપીઠ પીઠાધિશ્વર પ.પૂ. જગદ્‌ગુરુ સતપંથાચાર્ય શ્રી નાનકદાસજી મહારાજ ગાદીપતિ તરીકે કાર્યભાર સંભાળી રહ્યા છે અને પ.પૂ. આદ્ય જગદ્‌ગુરુ શ્રી કરશનદાસજી મહારાજના ચિંધ્યા રાહે ધર્મપ્રચારનું કાર્યભાર સંભાળી રહ્યા છે.

આવા સતકાર્યોમાં સેવાભાવી સક્રિય કાર્યકરો તેમજ સમગ્ર સતપંથી અનુયાયીઓને પ.પૂ. આદ્યજગદ્‌ગુરુ શ્રી કરસનદાસજી મહારાજની શુભપ્રેરણાથી પ્રેરણા પીઠાધિશ્વર, પ.પૂ. જગદ્‌ગુરુ શ્રી નાનકદાસજી મહારાજના શુભ આશીર્વાદ સહ.

શ્રી સતપંથ પ્રકાશન સમિતિ,

પ્રેરણાપીઠ, પીરાણા, જિ. અમદાવાદ - ૩૮૨ ૪૨૫.

* * *

ॐ श्री નિષ્કલંકી નારાયણાય નમઃ



त्रयः सुपर्णास्त्रिवृता यदायन्ने काक्षरमभि-संभूय शक्ताः ।
प्रत्यौहन्मृत्युममृतेन साकमन्तर्दधाना दुरितानि विश्वा ॥
(२८/८, अथर्व.)

जब समर्थ तीन सुवर्ण तिहरे होकर एक अक्षर में सब प्रकार मिलकर रह रहे है । वे अमृत के साथ सब अनिष्टों को मिटाकर मृत्यु को दुर करतें है ।

तीन बडी शक्तियां है जो एक अक्षर ॐ में रहती है उस अमृत से सब अनिष्ट दूर होते हैं और मृत्यु का भी मय नहीं रहता है । एक अक्षर ओ में अ - उ - म् - रुपी तीन महा शक्तियाँ निहित हैं । ये अकार, उकार व मकार रुपी तीन शक्तियाँ है, जो तीन अक्षर यज्ञोपवित के तीन सूत्र समभतने चाहिए । ईन तीनों के संयोगसे आकार रुपी महानाद उत्पन होता है । इन तीन अक्षर तीन अवस्थाआँ जाग्रत सुषुप्त क प्रतीक हैं, जो मानव जीवन में व्याप्त है । ओंकार नाद से आनन्द की अनुभूति करनी चाहिए और मन की एकाग्रता बढानी चाहिए । स्थिर बुध्धि से किये गये पुरुषार्थ अनिष्ट से बचातें हैं और मृत्यु भय नही होने देते हैं ।

***

ૐ સદ્ગુરુ વાણી ૐ

ભાઈ પ્રીતે ધાઓને સત ના છોડો, અને કરણી કમાવો નીત સાર,
તમે કર્તવ્ય આછાં રે જો કરો, તો તમે સતે ઉતરો પેલે પાર.

ભાઈ દુનિયા સાગર જાણજો, અને તે ઉંડો છે રે અપાર,
તે માંહે સાચી નાવ છે સતની, તેના સતગુરુ છે ખેવણહાર.

સતગુરુ મલે તો ભવસાગર ઉતરે, જો ઈમાન હોવે તમારૂ રે સ્થિર,
પણ બેઈમાની બેડી જે ચઢે, તે કેમ કરીને ઉતરે પેલે રે પાર.

જે ગાફલ થઈને વખડી ગયા, તે તો ભઠ આવ્યા રે સંસાર,
જેણે પૂર્વ જન્મનો સંચો નહીં, એમ સદ્ગુરુ કહે રે પુકાર.

જેણે પૂર્વ જન્મનો સંચો પહેલો છે, તેણે સતગુરુની શિખામણ પરમાણ,
અગન સહી રે જેણે પીયુ તણી, તે તો ઉતરી ગયા રે નિરવાણ.

આ સંસાર મોહજાળ છે, અને સર્વે વસ્યા છે તેને રે ઘાટ,
જો થર થઈને તમે ચાલશો, ત્યાં તો ચાલવું સતની રે વાટ.

એ વાટ તો ખાંડા કેરી ધાર છે, અને તમે સાંભળીને ચાલો પ્રકાશ,
જો મનમાંહે વિશ્વાસે ચાલશો, તો તમે લેશો અમરાપુર વાસ.

અમરાપુરથી અદકાં દર્શન છે, જો તમે જપો સ્વામીજીનું નામ,
પ્રીત કીજે પરિબ્રહ્મસું, અને ગુરુ ગતમાંહે કરીયે સ્નાન.

ત્રણ દેવને પૂજોને તમે પાપ ખોજો, અને ઘટોઘટ સ્વામીજીનાં છે નૂર,
એમ જાણીને આપે પરખીએ, જે ઘટમાંહે છે હરી ભરપૂર.

ભાઈ જે પુરા હશે તેની પાસે છે, અને ગફલતસું રહે રે દૂર,
એ સ્વામીજીના ચરણામૃત લીજીયે, અને ઘટમાં થાપીને પીજીયે નૂર.

કહેત ઈમામશાહ સુણો મુનિવરો, તમે નીત નીત પીવો ગતમાંહે નૂર,
જો અમી પીયેને સતે ચાલીયે, તો કરોડ વિઘ્ન હોવે દૂર.

* * *


સદ્ગુરુ શ્રી ઇમામશાહ મહારાજ
સદ્ભક્તોને દિવ્યજ્ઞાનનો
ઉપદેશ આપે છે.



શ્રી સતપંથ પ્રેરણાપીઠ, પીરાણા, જિ. અમદાવાદ આ પુસ્તકમાં સદ્ગુરૂ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના જીવનના અતિ મહત્ત્વના પ્રસંગોનું આબેહુબ વર્ણન કરવામાં આવેલું છે. તેમના સ્વમુખેથી રજૂ થયેલ આધ્યાત્મિક જ્ઞાનનું નિરુપણ કરેલ છે. જે વાચક સ્વજનોને પોતાના જીવનમાં અતિ મહત્ત્વનું માર્ગદર્શન બની રહેશે.

પ. પૂ. જગદ્ગુરૂ શ્રી નાનકદાસજી મહારાજ
સતપંથ પ્રેરણાપીઠ, પીરાણા



સદ્ગુરુ શ્રી ઈમામશાહ મહારાજના સમર્થ અવતારનું આ અલૌકીક જીવનચરિત્ર છે એનું શ્રવણ, મનન કરનારનું કલ્યાણ થશે. આ ગ્રંથ જે કોઈ વાંચશે, સાંભળશે તેમને સદ્ગુરુશ્રીનો દૈવી પ્રેમામૃતઃ સ્ફુર્તિ આપશે.

પ. પૂ. આધ જગદ્ગુરુ શ્રી કરસનદાસજી મહારાજ
સતપંથ પ્રેરણાપીઠ, પીરાણા



પ. પૂ. બ્રહ્મલીન શ્રી જગન્નાથજી મહારાજ
શ્રી સતપંથ મંદિર, ફૈજપુર (મહારાષ્ટ્ર)

:- संदेश :-

प्रातः स्मरणीय परमवन्दनीय सद्गुरु श्री इमामशाह महाराजजीकी परम कृपासे यह आवृत्ति प्रसिद्ध हो रही है । उनके जीवनका जो प्रसंग यहा वर्णन किया है, वह सचमुच आनंददायी और प्रेरणादायी प्रसंग है । उसमे संत श्री भाभाराम महाराज के प्रसंग माध्यमसे ज्ञानयोग की प्रेरणा मिलती है । अंतमे जीवात्मा को श्रेयका ज्ञान होकर उसका जीवन सार्थक हो जाता है । उन सभी प्रेरणाओका ज्ञान जीवात्माओको यह पढनेसे मिलता है । सतपंथी ज्ञानी - प्रेमी बंधुओ को इस छोटी सी पुस्तिका से वे अपना जीवन सुखी प्रेमी और आनंददायी बनाअे ऐसा मेरा सप्रेम शुभ आशिर्वाद है ।